B.-J.

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT

Digitized by Google

Ex Libris Fratris
Ludovici Byldano
Gandavensis ord. Eremi
S. P. Aug. acquisitus
in studio Theologico
Lovanij anno 1666.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

DAN. HEINSII
DE
TRAGOEDIÆ
CONSTITVTIONE
LIBER.

IN QVO INTER CÆTERA
tota de hac Ariſtotelis ſententia
dilucide explicatur.

Editio auctior multo.

Cui & Ariſtotelis De Poëtica libellus, cum
ejuſdem Notis & Interpretatione,
accedit.

LVGD. BATAV.
Ex Officinâ Elſevirianâ.

cIↄ Iↄc XLIII.

Digitized by Google

Digitized by Google

Ampliſsimo Clariſsimoque viro

ROCHO HONERDIO,
in Suprema Hollandiæ Curia,
Senatori digniſſimo,

DANIEL HEINSIVS
S. D.

QVÆ vel juſſu tuo, Roche Honerdi, Vir Ampliſſime, vel ſeria petitione, de Tragœdia ejuſq; Conſtitutione nuper aliud agendo ad te ſcripſi, ea tibi nunc offerre viſum. *Sine apparatu vllo, vti vides*, quæ enim tu epiſtolæ includi poſtulabas, ea modum ejus cum excedant, formam tamen adhuc ſervant: ſane cu-

Digitized by Google

ram non excedunt. Idque ſtatim ſub initium procœmii ſimplicitas fatetur: quod à compellatione nominis tui inchoatum, nihil vltra exhibet quam quod promittit. Niſi quod in pauca capita diuiſimus quæ ſub acumen ſtyli veniebant. ordinis, nimirum, cauſa in talibus, qui familiam hic ducit: quem nec anxie ſectati ſumus, nec indiligenter, vti ſpero, obſeruamus: ne aut laudem ſequi pædagogicam, aut facunde iſta & confuſe tradere ſatageremus. quare lenocinium verborum procul eſſe juſſimus; reſumpturi, cum res ipſa poſtulabit, nec in argumento tali. Quod ſi iſta fuſim perſequi, & quæ hodie philologorum

Digitized by Google

logorum eſt ambitio, ſingula aut exemplis aut ſcriptorum locis exornare libuiſſet, periiſſet nobis jam hic labor. Nam qui ocioſus hæc tractare ſoles, ita nobis quoque hic conueniendus eras. cum præſertim neque horas tuas ignorare poſſim, neque meas in re leui imputare tibi debeam. Vnum cum in mentem venit, *trepide* iſta ad te mitto: ne autoritatis tuæ ipſe oblitus; gratitudinem hoc, non obſequium, interpreteris. quippe qui parere debui, ſi hoc oſtentem, *nec officium* conſtabit. Accedit grauiſſimum onus, quod nuperrime his humeris impoſuiſti. cum enim alii præſtantes & amici & viri,

 bene

bene meriti de nobis, ſaltem hoc nobis reliqui feciſſent, vt munuſculo aliquo, quale à nobis expectari poteſt, quantum iis deberemus, publice profiteremur; vix hoc ipſum nobis à te eſt relictum. quippe qui nuperrime eruditum Drama tuum noſtro quoq; nomini benignè inſcripſiſti. Adde quod nec immortalitatem promittunt noſtra: & tu domi eam habes. Quare quod inprimis homini ingenue educato graue ac moleſtum eſſe noſti, cum ingratus eſſe non didicerim, ne grato quidem per te eſſe licet. Supra fortunam certe animum natura nobis dedit: qui vt nemini moleſtus eſſe aut importunus ſolet, Re-

ges

Digitized by Google

ges verò principeſque facile dormire patitur, neque inuitis ſua aut moleſte obtrudit: ita nihil quicquam præter amicitiam cujuſquam ambit. quam tueri non poſſe, in calamitate ponimus. Tuam vero tanti, mi Honerdi, æſtimaui ſemper, vt ad eam vel admitti, nil vulgare exiſtimarem. neque in ea tamen quicquam præter *ipſam ſpectaui*. Quæ tu autem admodum prolixe in me contuliſti, totidem numellas eſſe arbitror aut neruos. quibus vlla ratione vt me expediam, vix expectandum. multo verò minus ab hoc ſcripto, de quo illud liceat, FACTVM IMPERATOR QVOD IVSSISTI,

vt

Digitized by Google

vt centuriones ſolent. In primis autem hoc me delectabat, & pro cætera ingenii tui amœnitate videbatur: quod me de Tragœdia conſcribere aliquid juberes, poſtquam ejus leges impleuiſſes. Ampliſſime Domine vale, &, quod facis, nos ama.

Digitized by Google

INDEX CAPITVM.

1. IN quo de vtilitate hujus doctrinæ agitur. 1

2. Tota Poëſis imitatio. Platoni peculiariter Tragœdia. Ejus de hac imitatione opinio. A reliqua poeſi ſeparatur. Quibus imitetur, quæ, & quomodo. Tragœdia affectuum purgatio, & quare. Quid ſit purgare affectus. De affectibus diverſa Platonis Ariſtoteliſque ſententia, Vtrum eos purget Tragœdia, an augeat. Rurſus diuerſa vtriuſque hac de re opiniones. Ipſa definitio Tragœdiæ, quæ hoc toto capite conſideratur. 5

3. Partes Tragœdiæ eſſentiales. De prima ejus parte ac præcipua, in qua totum fere illius artificium. Fabula quot modis ab Ariſtotele vſurpetur. Ea quare præcipua Tragœdiæ ſit pars, & quaſi anima. 20

4. Ambitus Tragœdiæ & magnitudo. Actio quæ tota & perfecta. Quæ ſit Vna Actio. quot item modis dicatur Vnum. Quo modo in Tragœdia Vna requiratur Actio. 28

5. Qualem eſſe oporteat Fabulam, ſiue Tra-

Digitized by Google

gœdiæ ſubjectum. Aliter Tragicum imitari, aliter Hiſtoricum. Illius munus magis eſſe philoſophicum & operoſum. An quemadmodum in veriſimili, ita & in vero verſari ſubjecto poſſit Tragicus. 38
6. Partis primæ diuiſio. Fabula duplex, vt & Actiones. Quæ ſit Simplex, quæ Implexa. & de vtraque. Ejus partes Peripetia & Agnitio. Exempla earum. Quomodo differant, & conjungantur. 46
7. Agnitionum ſpecies. Quæ Agnitiones ad Tragœdiam non ſpectent, & quæ locum habeant in ea. Quæ Simplex, quæ Duplex. Modi Agnitionis quinque. Modus præcipuus, quo Sophocles, Seneca & Euripides ſunt vſi. 56
8. De Perturbatione, tertia Fabulæ Implexæ parte. Quo pacto ex ipſa actione aut Fabula ſit deducenda. Non eſſe ab hiſtrionibus petendam. Exemplum Fabulæ ejuſmodi. Prodigioſa interdum eorum occupare locum. Perturbationes eſſe naturales. Ea autem quæ prodigioſa ſunt, pugnare cum natura. Quænam in Tragœdia ſpectetur voluptas: qualis, & vnde. Iucundam eſſe imitationem; etiam triſtiſſimam. 65
9. Perturbationes, ſiue affectus, à quibus, inter quos, & quomodo excitentur. Quid ſit ignorantem & per ignorantiam peccare; vnde commiſeratio oritur. Quis modus
exci-

excitandæ perturbationis ſit præcipuus. Vſus doctrinæ hujus. 73
10. *De mutatione actionis. An duplex eſſe poſſit, & an in eâdem Tragœdia. Vtra præſtet; vnica an duplex. & quæ ex felicitate in calamitatem, an quæ contra deſinit.* 85
11. *Concluſio primæ partis & præcipua. Quomodo ex ſuperiori doctrina actionem ſuam debeat diſponere poëta. Quando perſonæ ac mores imponendi. Quando & qua ratione intexendum ſit Epiſodium. Quæ Connexio ſit, quæ Solutio. Artificium earum. Pro earum ratione diuerſas dici Fabulas. Fabulæ Simplicis tres ſpecies.* 89
12. *De Solutione per machinam. De duplici ejus vſu, qui reprehenditur. Expoſitus Ariſtotelis in Metaphyſicis de machina locus. De triplici ejus vſu, qui admittitur. Quæ in Dramate extra Drama dicantur. Ariſtotelis locus, hactenus non intellectus, exponitur. Solutio per machinam in Hercule OEtæo. Alia.* 96
13. *Quomodo paulatim creuerit Tragœdia. Perſonæ. & quæ obſeruanda in illis. De Narratione, ſiue Expoſitione. Ejus vſus. Quam late pateat. Circa quæ verſetur. Ejus virtutes. Autores.* 110
14. *De ſecunda parte eſſentiali; Moribus nimirum. Qui ſint Mores. Oratio Morata quæ. Exempla ejus. Quædam de Moribus præ-*
Digitized by Google

præcepta. Mores boni vt ſint. Vt conuenientes. Vt ſimiles. Vt æquales. 128

15. *De Sententia, tertia parte. Ea triplex. De prima, quam* διάνοιαν *Græci dicunt; & de ea opinio quorundam. Ariſtotelis ſententia de iſta. Ejus munus. Altera, quam* γνώμην. *Diuerſæ ejus ſpecies. Earum ſecundum Ariſtotelem diuiſio. Quibus tribuenda. Vſus in Tragœdia. De tertia: itemque vſu ejus & abuſu.* 147

16. *De quarta parte; Dictione, ſiue Elocutione. Et peculiariter de Tragica. Quis in ea imitandus præcipue. Quæ ad imitationem requirantur. Quæ vitanda. Quomodo alii à Tragicis; Tragici inter ſeſe differant. Antiquus character eorum, medius, poſtremus. De Græcorum Tragicis. Virtutes eorum & vitia. De recentioribus, in quibus & alia non pauca.* 164

Digitized by Google

DANIELIS HEINSII DE TRAGOEDIÆ CONSTITVTIONE

LIBER.

CAP. I.

PROOEMIVM.

In quo de vtilitate hujus doctrinæ.

SI quid de TRAGOEDIA ac ejus Conſtitutione, ex mente atque opinione Ariſtotelis notauerim, id vt breviter ad te perſcribam, petis, *Vir Ampliſſime.* Morem equidem libenter geram. non vt quicquam hactenus ignotum tibi, velle videar docere: ſed vt quæ fortaſſe abunde concepiſti tecum ipſe, eadem judicio vel meo, vel philoſophorum princi-

pis,

pis, confirmem. Cui explicando tomum qualecunque hoc, quod ſub manu natum nobis non ignoras, dabitur. Neque in ea ſum opinione, vt ad eas, quas grammatici præſcribunt, aut philoſophi anguſtias, poëtæ libertatem eſſe revocandam arbitrer. cum præſertim ante obſeruationes has ſummi in Tragœdia extiterint poëtæ. nemo enim poſtea ad majeſtatem Sophocleam, meo quidem animo, acceſſit. quem non paucis annis ante Ariſtotelem, Philoſophorum Regem fato ſuo functum ſatis conſtat. Verum idem aliis in artibus quoque vſu venit. Nam quis Græculorum vnquam qui dicendi traderent præcepta, ad diuinam & fatalem vim Demoſthenis acceſſit, qui pleriſque multo eſt antiquior? Nec Pericles ante eum, quem Olympium dixêre, quod tonare ac fulgurare videretur, neque Alcibiades, ac alii, quos ante hos fuiſſe in Republica diſertos fama tenet, præceptorem potius quem ſeque-

querentur, quam naturam ducem habuerunt. Sed quæcumque aut felicibus natura dictat, aut exercitatio prolixa dat laborioſis, quod Latini neſcio an ſatis recte habitum dixerint, in artem redigit vir ſapiens & eruditus. Ita fit, vt & cauſas intelligat, & *quæ forte alii efficiunt aut vſu*, ex ratione agat: neque viam tantum ne aberret, ſed & habeat compendium qua eat. Multa in Euripide facete Ariſtophanes notauit; neque ex arte ſed è vero tamen. Sæpe *Euripides, alibi quæ* peccat, alibi pleniſſime & accuratè præſtat. judicium enim, etiam cum ſummum eſt, niſi ratio accedat, non eſt abſolutum. Primus Ariſtoteles, & quod Critici eſt accurati, *vitia notauit*: & quod *veri eſt philoſophi*, è virtutibus multorum, vnam fecit artem: ſimulque vtrunque docuit; tum de aliis quid ſtatuendum, tum in noſtris, quid ſequendum eſſet. Fruſtra tamen, ni ingenium accedat. ſed poë-

ticum in primis. Neque enim qui hæc ſciet, ideo Tragœdiam conſcribet: ſed ſi aptus à natura ac ingenio accedat, ideo perfectam ſcribet. Adde quod non pauca in eâdem hac concurrant. Nam & eloquentia eſt opus, & quidem tota. neque enim quicquam à Rhetoribus eſt dictum, quod non locum habeat in iſta. Iam prudentia civilis, ubi magis requiritur? non in ſententiis & gnomis modo: ſed, quod feliciſſime à te præſtitum meminimus non ſemel, cum conſilia tractantur. non ex vmbra enim ad hæc accedebas: ſed cum in Repub. verſatus eſſes, quę magnatum ſchola eſt, non ei par fuiſti modo, ſed & anguſtam pro fœcunditate ingenii habuiſti: quod doctiſſime ociari, quam quieſcere ignauiter malebat: multum ab iis alienum, quos ambitioſe ignorare hæc juuat. qui ni prorſus ſe neſcire quicquam harum literarum omnibus perſuaſerint, parum abeſt, quin de loco ſuo jam periclitari ſeſe arbitrentur. Timent

ment enim, ne aut parum videantur barbari, aut minus agant, quam cum vel in alea, vel poculis, vel alibi rem gerunt. Quos contemnere eſt ejuſdem viri, cujus hæc præſtare. Quorum alterum cum generoſe, alterum inprimis erudite à te factum omnes fateantur, neque eorum quicquam deſit nobis quæ requiris; præſtabimus quod petis. Non tam cauſa tua quam fortaſſe mea. ne in cujus gratiæ ſpem quidvis poſſe optem, hoc, quod prope nihil eſt, detractem.

Cap. II.

Tota Poeſis imitatio. Platoni peculiariter Tragœdia. Ejus de hac imitatione opinio. A reliqua poeſi ſeparatur. Quibus imitetur, qua, & quomodo. Tragœdia affectuum purgatio. & quare. Quid ſit purgare affectus. De affectibus diverſa Platonis Ariſtotelisque ſententia Vtrum eos purget Tragœdia, an augeat. Rurſus diuerſa vtriuſque hac de re opiniones. Ipſa definitio Tragœdiæ. quæ hoc toto capite conſideratur.

POeſin vniuerſam imitationem eſſe quandam, non Ariſtoteles mo-

do, ſed & Plato voluit. Qui peculiariter ſecundo de Republica libro, ſpeciem potius poeſeos quandam, imitationem dixit, quam vniuerſum genus. ſiquidem nec vniuerſam ibi poeſin, ſed dicendi formam, quam materiæ opponit, Socrates reſpexit. Cujus ex opinione, partim ſimplici narratione, partim imitatione ſola, partim etiam vtraque, omnis poëtarum perficitur oratio. Simplici narratione: vt in Arati de aſtris apud Græcos, Lucretii de natura apud Latinos, poemate. Imitatione: cum ſublatis poëtæ quæ interſeruntur verbis, ſolæ repræſentantur perſonæ; quibus ſermo omnis tribuitur. Quod cùm in Comœdia, tum & in Tragœdia fieri neceſſe eſt: quibus hac de cauſa proprie à Platone imitatio tribuitur. Vtraque: quemadmodum in epico Homeri aut Maronis. in quo aliorum ſermonibus, ſæpe poëtæ interſeritur ſermo. Cæterum, omnem in genere poeſin; imitationem etiam

Plato

Digitized by Google

Plato (neque id vno in loco) vocauit. vt cum in Timæo, vſitata quadam viro illi & vernacula, vt ita dicam, venuſtate, populum ad imitationem factum, poëtas dixit. Sed & libro de Repub. ſecundo, cum non in veritate, ſed in ſola imitatione verſari poëtas ait. *Duos quippe ibi ſtatuit qui faciant*; Deum & opificem: vnum autem qui pictoris inſtar imitetur; hunc autem vult poëtam eſſe. Ita faber, ſi Platoni credimus, menſam cum facit, *ejus menſæ ideam accipit à Deo. qui eſt opifex primus*: qua ratione menſam qui facit, eſt ſecundus: tertius à primo imitator: qualis eſt poëta. quomodo, & tertium à veritate Homerum dixit. Ariſtoteles vero, qui cum *alias ſæpe, tum inprimis* Ethicorum primo, totam de ideis doctrinam, inanem eſſe ac imaginariam, rationibus euincere eſt conatus, nihil tale. nec Platonem, vt conſueuit, refutat, ſed poeſin redigit in artem. Quemadmodum nec

cauſam poëtarum, contra præceptorem ſuum egit: verum accurate, facultatem antea diſperſam in ordinem redegit. atque cœleſti ita ingenio ſuo, hanc quoque, vti omnes diſciplinas, indigere oſtendit. Quare cum poeſis tota, ſit imitatio, ſpecies quoque ejus ſingulas imitari neceſſe eſt. Quæ hoc differunt, quod aliis, & alia, neque vno omnes modo imitantur. Aliis: vt ſermone, rythmo, harmonia; quibus imitatur Tragœdia. Alia: vt ſerias graueſque actiones; quas imitatur Tragœdia. Alio modo: vt perpetuis quæ inducuntur perſonis; quas agendo non narrando imitatur Tragœdia. Quæ tria, accurate Tragicæ imitationis differentiam abſoluunt; & à toto genere hanc ſpeciem ſejungunt. Primum eorum, inſtrumentum; alterum ſubjectum; tertium, modum recte dixeris. Ac de primo quidem, primo. Quippe cum aliæ poeſeos ſpecies vno tantum aut duobus è ſuperio-

Digitized by Google

perioribus, aliæ omnibus (ſermon inquam, rythmo, & harmonia) alia omnibus, ſed non ſimul & eoden loco poſitis vtantur; Tragœdia hi omnibus, licet non ſimul & eoden modo, imitatur. Nam & adhibet ſer monem: oratione enim conſtat Rythmum etiam ac harmoniam quædam enim, ſed præcipue in cho ro, canebantur. cantum autem, teſt Platone, rythmus ſequitur & harmo nia. Sunt qui hiſtrionibus ſermonem rythmum ſaltantibus, harmonian tribuunt canentibus: quippe quæ o mnia olim adhiberi in Tragœdia ſo lere, certum eſt. Sed hæc Ariſtoteli in mentem non venerunt. His imita tur ergo; ſed non ſimul. Et quidem o mnibus; verum non eodem in loco. Hiſque ſermonem ſuum condit ac ſua uem reddit: ſed diuerſum: vt qui re citari partim, partim cani ſoleret. Et hoc quidem inſtrumentum. Subje ctum vero eſt, actio. Et quidem grauis; non vt Comica. Etiam abſo-

 lut

luta. non vt in prima olim Tragœdiæ origine, breuis quædam & abrupta. Modus: vt ne narret quæ aguntur, quod eſt epici, ſed agendo cuncta imitetur, quod dramatici eſt: qui hac vna ratione nomen tueri ſuum poteſt. Sequitur vſus Tragœdiæ & finis. In concitandis igitur affectibus cum maxime verſetur hæc Muſa, finem ejus eſſe, hos ipſos vt temperet, iterumq; componat, Ariſtoteles exiſtimat. Affectus proprii illius ſunt duo: Miſericordia, & Horror. Quos vt excitat in animo, ita ſenſim efferentes ſeſe, deprimit, quemadmodum oportet, & in ordinem ſic cogit. Quod affectuum proinde expiationem, ſiue perturbationum, Ariſtoteles vocauit. niſi quis purgationem malit; voce Pythagorica, & è ſchola Italorum deſumpta: quam deinde, vt alia non pauca, vindicarunt Platonici. de qua aliquid dicendum eſt. Pythagoras, vt eam, quæ ad Deum immortalem proxime accedit, introduceret vi-

tam;

tam; quæ in ſola nempe contemplatione, quod eſt opus mentis, conſiſtit; quandam more medicorum præmittere purgationem ſolebat. qua affectus, qui ſunt perturbationes animæ ac tempeſtates, ſenſim tollerentur: ſenſus, *qui cum intellectu pugnant, vel ab ejus functione ſeparari*, vel componi placide ac ſedari poſſent. hominem enim ſenſu ac mente priuatum, plantis; mente ſola, brutis; affectibus ac perturbationibus, quæ *rationi reluctantur, Deo eſſe ſimilem, ajebat. De affectibus autem*, ita judicabat Ariſtoteles. Nec virtutes eos neque vitia eſſe. Cæterum, habitum quendam, quatenus & quando, gaudendum, dolendum, commiſerandum, cæterique, è præſcripta rationis, admittendi eſſent, comparare virum ſapientem poſſe. Et hunc habitum, virtutem eſſe, quæ ex affectibus naſcitur: quos idcirco temperari ratione oportet, vt ſint ſimiles virtuti quam producunt.

Digitized by Google

Talem è Tragœdiæ repræſentatione naſci. nam vt artem quandam perficit quemadmodum oportet, qui illius vſum longa ſibi actione comparauit: ita objectorum quibus excitari in animo affectus ſolent, aſſuetudine quadam mediocritatem eorum induci. Hominem crudeliter in bello vulneratum qui videt, horret, miſeret, ſui vix eſt compos. Accedat chirurgus; longo vſu, non vt oportet modo, admouet manum, ſed nec magis commouetur, quam oportet. Medicus ægrum primo cum accedit, vehementer tangitur: donec habitus affectum temperat ac arti locum concedit. Tyro hoſtem metuit ac horret: donec veteranus jam, affectu pariter & animo conſiſtit. Ita qui miſerias frequenter ſpectat, recte miſeratur, & quemadmodum oportet. qui frequenter ea quæ horrorem mouent, intuetur; minus tandem horret, & vt decet. Quo & referenda ſunt, quæ in theatro exhibentur. quod

quod affectuum noſtrorum quædam quaſi eſt palæſtra. qui, cum non modo vtiles in vita, verum etiam ſint neceſſarii, præparari ibi & oportet, & abſolvi. Ad talem autem habitum reduci poſſe affectus, multa ſunt quæ docent. Notum quod de Æſchylo refertur à *Plutarcho. Qui cum ludis Iſthmicis*, pugile quodam grauiter percuſſo, tacere eum, exclamare populum videret, Quanta, inquit, res exercitatio eſt & vſus! Clamant qui *ſpectant*; qui *percuſſus eſt tacet*. Jam ex *iis quæ incurrunt in ſenſus*, *ſola* quæ videntur atque audiuntur, imitantur mores: quemadmodum octano de Republica libro inquit Ariſtoteles. quæ tanguntur quippe aut guſtantur, tale nihil habent. *Sicut* autem qui imaginem libenter alicujus, ejus tantum cauſa & propter formam videt, ſequitur vt hominem non minus videat libenter cujus ea eſt imago: ita fieri non poteſt, quin qui morum optimorum, actionum

&

& affectuum libenter imitationem videt, ipſis quoque delectetur, &, quemadmodum oportet, agat. Quare & imitationi huic danda eſt opera. idque morum cauſa, quos poëta talis imitatur. Hæc eſt Ariſtotelis opinio. De qua quid non hactenus interpretes excogitarunt? Porro de purgatione iſta, quædam ipſe in Politicis: plura olim in Poëticis, quæ perierunt. vbi Theatralem, niſi fallor, pertractauit harmoniam. Quam & partem, licet non eſſentialem vere, ſtatuit Tragœdiæ. quippe qui & muſicæ, præſertim illi, qua tum in theatris vtebantur, vim attribuit purgandi. Purgare autem, ſicut alibi locutus eſt Proclus, eſt perficere affectus. qui cum mediocritatem aſſecuti ſunt ſuam, & quemadmodum oportet ſe habent, non ad percipiendam modo virtutem, ſed ad imbibendas quoque diſciplinas, plurimum conducunt. Contra vero de Tragœdia exiſtimabat Plato. Poëtas enim ita cum lau-

daret,

daret, vt in ſua tamen Republica non ferret, minime illam admittebat poeſeos quæ imitatur partem. hoc eſt Theatralem. Primo, quod in omni imitatione, varium eſſe aliquid putaret & diuerſum. cum revera virtus, ſicut ipſa veritas, vna ſit & ſimplex Omnes enim mores imitatur Tragœdia. neque minus Atrei aut Thyeſtæ, quam Tireſiæ aut Ajacis. Neque magis nos delectat, cum hos exprimit quam illos. Non enim aliud quam ſimile ſpectamus, ſicut in pictura. in qua æque afficit Therſites, ſi ſit ſimilis, ac Nireus. Iſta autem voluptate, ab officio abduci ſpectatorem. incautum vero maxime aut ætatis nondum conſtitutæ. Nam dum in perſonis nihil nos tam capit, quam decorum; vitia ipſa, vbi recte repræſentantur & ex arte, pro virtutibus placere. Secundo, cum perturbationes ſint affectus, nihil æque fugiendum, quam quæ maxime hos mouent & impellunt. vt cum fletum

Digitized by Google

Tragœdia, riſum excitat Comœdia. Quæ cum ſimiles in omnibus, magis tamen in ſimilibus hos excitant & mouent. ſicut oculos infirmos, magis lippientes. Quippe qui in fletum propendet ſua ſponte aut riſum, minus incipit in poteſtate ſua eſſe, cum impellitur quo inclinabat. Ideoque eleganter, arcem affectuum, poeſin; aliptas eorum poëtas, Epicurus dicebat. ebrioſos enim cum Alcæum aut Anacreontem, iracundos Hipponactem cum legunt, magis ad hæc vitia accendi. Nihil autem magis eſſe à bono viro alienum, quam affectibus pleriſque duci, Plato, & poſt eum de omnibus in genere probarunt Stoici. Quare & idem Plato, vt ſacrilegum traduxit in Republ. Homerum: qui plorantes aut ridentes introduxit Deos. Alterum enim à diffuſione, alterum à compreſſione magna cordis proficiſci. viri autem ſapientis eſſe, in eodem mentis ſtatu, ex ratione, ac perpetuo, verſari. Riſum tamen

minus

minus etiam ferendum. vt qui plus humani habet: animique, non ex ratione, ſed è ſenſuum præſcripto, argumentum ſit indiciumque. quemadmodum Eccleſiæ doctores, Seruatorum noſtrum non riſiſſe vnquam, ſed fleuiſſe, & inprimis *fœdam illam voluptatis* gaudiique exuberationem declinaſſe, notant. Quare & populo Comœdiam aut plebi relinquebant. ſicut inter illos qui excludunt mediocritatem motus & affectus, riſum ponit Plato. Quemadmodum ergo aliter de affectibus Ariſtoteles quam Plato, ita neque de Tragœdia eodem vterque judicabat modo. Ille Tragœdiam, flabellum eſſe affectuum, hic, normam qua reduci ad officium poſſent, judicabat. Hunc illius finem, hanc vtilitatem eſſe, quam in definitione ponit. quæ tot eruditis hactenus negotium faceſſit. Quo ſenſu expiationem aut purgationem, ſummus vir

Tra

Tragœdiam vocauit. Quare ipſam, ſi videtur, definitionem nunc ponamus. cujus membra ſatis, niſi fallor, diligenter hactenus excuſſimus. Eſt autem talis: Tragœdia eſt ſeriæ abſolutæque actionis, & quæ juſtæ magnitudinis ſit, imitatio; ſermone, harmonia, & rythmo, ſuauiter condîta. ita vt ſpecies ſingulæ ſingulis in partibus habeant locum. quæque non narrando, verum per miſericordiam & horrorem, eorundem expiationem affectuum inducit. Hoc eſt, Tragœdia, vt poeſis tota, eſt imitatio. quæ non lætam vt Comœdia ac jucundam, verum ſeriam actionem & grauem, ſed & abſolutam, non abruptam neque ſemiplenam, pro ſubjecto habet. Quæ ſermone, harmonia, & rythmo, quo ſit gratior, inſtruitur: & his tribus imitatur. ita tamen vt non ſimul illa, neque eodem omnia, verum ſuo ſingula adhibeantur loco. cum nonnulla recitentur: alia ad canendum componantur. Vt

in

in choro quædam. Id quod olim fieri ſolebat: vſum vero hodie non habet. Sed nec nude explicat res geſtas aut exponit, quod ab epicis plerunque fieri videmus, ſed perpetua & perſonarum repræſentatione & actionum imitatur: iiſque actionibus horrorem pariter & miſerationem mouet. Quæ eoſdem in humano animo affectus mitigant aut ſedant. & ſi recte adhibeantur, defectum quoque eorum atque exceſſum expiant ac purgant. mediocritatem vero, quod hic primum eſt, relinquunt. Hæc philoſophi mens eſt. In hac definitione, id quod cum poeſi tota habet commune, eſt imitatio. Id quo imitatur, ſermo, harmonia, & rythmus. Id quod imitatur, ſeria actio & abſoluta. hoc eſt, quæ principium, medium habet, & finem. Modus imitandi. quod non exponendo res geſtas aut narrando, ſed perſonis quibus tribuit ſermonem, imitetur. Vſus, quod terrorem in animo ac miſe-

miſericordiam componat, & parere rationi, vt oporret, duos hos affectus doceat. De quibus ſingulis plura cum illius partes examinabimus, loco ſuo expendemus.

CAP. III.

Partes Tragœdiæ eſſentiales. De prima ejus parte ac præcipua. in qua totum fere illius artificium. Fabula quot modis ab Ariſtotele vſurpetur. Ea quare præcipua Tragœdiæ ſit pars, & quaſi anima.

HActenus de definitione. Quæ cum rei eſſentiam exponat, & totius quidem, non ex parte, ex partibus autem conſtet totum; vel vt definitio intelligatur, ſingulæ excutiendæ ſunt partes. Quæ cum duplices ſint; formæ vel materiæ; illæ, quia ad eſſentiam faciunt, merito ab Ariſtotele præmittuntur. quibus & reliquæ mox ſubjunguntur. Quod ab inſtituto quoque noſtro minime eſt alienum: qui philoſophi obſcuram, vbi opus erit, mentem obiter quoque

que illuſtrabimus. Nemo autem totum ſine partibus diſponit: nec diſponit, quæ non diuiduntur. ſiquidem apta ac continua eorum quæ ſejungi poſſunt ordinatio, eſt diſpoſitio. Partes ergo formæ, ſiue quas eſſentiales vocant, aliæ per ſe ſunt, aliæ autem propter illas. Illæ quidem, Fabula, Mores, Sententia, ac Dictio: hæ, Apparatus ac Modulatio. de quibus ordine agendum erit. Ac de prima quidem, primum. Cæterum vox ipſa qua Philoſophus eſt vſus cum de ea agit, antiquiſſimo autorum Homero, ſimplicem orationem aut ſermonem notat. Reliquis narrationem: falſam quidem illam, ſed quæ veri tamen ſpeciem tuetur. quales poëtarum *fabulæ*. quæ cum tempore *Ariſtotelis*, vt & diu ante, Tragicorum eſſent ſubjectum, & in iis diſponendis tota eorum cura verſaretur ac induſtria, dupliciter ab Ariſtotele accipi Fabula videtur. Primum pro materia Tragœdiæ, quæ eſt actio:

actio: plerunque veriſimilis, raro autem & vera: tum illius actionis diſpoſitione, quam & rerum conſtitutionem Ariſtoteles vocauit. Ita Hippolyti Euripidis & Senecæ, eadem materia, diuerſa rerum conſtitutio eſt. vtranque autem recte Fabulam vocabis. Hoc ſenſu, imitationem actionis dixit Fabulam. quia actionem exhibet; non quidem veram: veram tamen actionem fabuloſa diſpoſitione imitatur. Ideoque longe gravius poëtæ munus eſſe quam hiſtorici, Philoſophus oſtendit. quia alter quæ ſunt, alter, non quæ ſunt, ſed vt ſunt, repræſentat: nec perſonas modo ſingulas, quoties vel mores aptos iis tribuit vel ſenſus; ſed quod hujus proprium eſt loci, veriſimili totius, quæ in dramate exhibetur, actionis conſtitutione & arte. Ita Philoctetes Æſchyli, Sophoclis Euripidiſque, multum in eodem argumento differebant. Ita Euripidis Medea, Ouidii, & Senecę, eandem actionem

Digitized by Google

nem aliter diſpoſitam & conſtitutam exhibebant. Hanc vero partem, longe præcipuam eſſe, multis ab Ariſtotele probatur. Primo, quod non vt pictura, hominum, ſed actionum & humanæ vitæ imitatio eſt Tragœdia. quippe quæ non homines, qua homines, ſed qua hi agunt, imitatur. *qua autem agunt, vel felices vel infelices dicuntur.* felicitatem autem hominum vel infelicitatem imitari, finis eſt Tragœdiæ. Jam vero omni in re maximum eſt finis. quippe cujus *cauſa*, omnia & fiunt, & quo omnia referri ſolent. Vt pars præcipua ac quaſi anima totius dramatis ſit Fabula. Illa enim actiones, hæ felicitatem continent atque infelicitatem. qui & finis eſt. *Finis autem in re omni primum.* vtpote à quo primo ad agendum impellimur. Prima ergo pars eſt Fabula. Jam vero ea, ſine qua adhiberi reliquæ non poſſunt, pars, præ reliquis eſt neceſſaria. talis autem actio. Nemo enim

ſine

ſine actione mores imitatur hominum vel ſenſus, ſed per iſtam. Ideoque nec ſine actione proprie imitamur mores. Non enim mores actio, ſed actionem proprii ſequuntur mores. Adde quod & abſque moribus actio, ſine actione eſſe non poſſunt mores. Ideoque ſine morum imitatione feceris Tragœdiam: quod & ante abſolutam artem factum à quibuſdam Philoſophus obſeruat. ſine autem actione nunquam. vnde non qualitatis, verum actionis imitatio Tragœdia. actionis enim qualitates ſunt mores. Quod ſi qualitates imitari, ſummus Tragici eſſet finis; homines qua probi ſunt vel improbi, juſti vel injuſti, imitari poſſe, finis ejus eſſet quod nec proprium illius eſt, nec finis. Quippe quæ ex infelicitate & felicitate actionem proprie abſoluit ſuam. ſed & actione tali etiam à reliquis diſtinguitur. vnde perturbationes & affectus. quos ex ipſa actionis imitatione deducendos mox
doce-

docebimus. Quare neque morum imitatio, verum actiones, quàs ſequuntur iſti mores finis Tragici, nec primarium id Tragici eſt opus, ſed ſecundum & ab iſto proximum. ſeu conjunctum primo, neque tamen primum. Quod & ipſa per ſe res evincit. *Si quis enim talem in Tragœdia adhibeat orationem*, quæ & mores recte exprimat, & vocibus ſententiiſque (nam & hæ Tragœdiæ ſunt partes) optimis, & ex præſcripto artis exquiſite factis, fuerit inſtructa, minime id quod Tragici eſt proprium, ſic aſſecutus fuerit. Contra, ſi nec morum, neque dictionis aut ſententiarum, magnam rationem habeat, actionem vero accurate & ex arte quæ re quiritur, diſponat, res conſtituat, Fabulam, quemadmodum oportet, nectat & perficiat, opus jam Tragici effecerit. Nam & mores Epicus non minus exprimit quam Tragicus. dictionum quoque ac ſententiarum non minorem habet

rationem aut delectum. nonnuuquam & eundem: modo autem, magnitudine, ac diſpoſitione actionis, differt plurimum. Jam vero ſatis conſtat, Peripetiam (ita ſubitam fortunæ in contrarium mutationem dicimus) & Agnitionem, plurimum, imo fere omnia poſſe in Tragœdia. Eas autem eſſe partes Fabulæ, ne dubitari quidem poteſt. merito ergo illi deferuntur primæ. Sed & hoc accedit. Id quod homines poſtremo, diligentia, exercitatione, & vſu, conſequuntur, primum dignitate eſt & præſtantia. Talis autem conſtitutio Tragœdiæ. antiqui enim, eleganter commodeque mores cum exprimerent, ſed nec verbis deſtituerentur aut ſententiis, nondum tamen apte res componere, argumentum conſtituere, fabulam effingere, vt oportet, poterant. Primum ergo ſine controuerſia, mavimeque proprium Tragœdiæ opus, &, vt ipſe loqui amat, anima Tragœdiæ eſt Fabula.

bula. Quippe ſicut forma corporis eſt anima, ſic Tragœdiæ ipſius forma eſt, apta actionum conſtitutio, ſeu Fabula. Et quemadmodum ſine anima, licet exterior non deſit forma, non viuit corpus: ita ſine hac formali parte, quamuis neque mores neque dictiones deſint nec ſententiæ, vere eſſe id quod eſt, non poteſt Tragœdia. Adde, quod, ſi abſoluta, vt oportet, in Tragœdia, qualiſque ſoli illi conuenit, non autem qualis in Epico aut alio poemate, ſit conſtitutio, hæc quoque ejus præcipua ſit differentia. Sicut ratione eſſe præditum, forma eſt hominis: eademque animalis differentia. quæ ſi generi illius, hoc eſt, poëſi, addatur, ſola fere definitionem implebit. Quare & reliquæ ei ſubſeruiunt partes: &, vt alibi diximus, commode ad hanc reduci poſſunt. Vt non modo ſit præcipuum, ſed & à toto proximum.

CAP. IV.

Ambitus Tragœdiæ & magnitudo. Actio quæ tota & perfecta. Quæ ſit Vna Actio. quot item modis dicatur Vnum. Quo modo in Tragœdia Vna requiratur Actio.

QVemadmodum de ædificio qui cogitat, primo ei locum deſignare ſolet; quem mox certa magnitudine ac ambitu definit: ita in Tragœdiæ, de qua nunc agimus, conſtitutione, à Philoſopho eſt factum. Id in quo verſatur Tragœdia, eſt actio. Sicut autem ædificio locus, ſic Tragœdiæ accommodatur actio; magnitudine, ambitu, proportione. Igitur vt aliam requirit magnitudinem vel regia vel aula, quam priuata domus: ita aliam Tragœdia requirit actionem quam Epos. Nam cum vtriuſque ſit actio, ſicut ibi vtriuſque eſt locus; ſpatio vtrobique multnm differunt; hic actio, ibi locus. Jam vero, tum perfectæ tum totius actionis imitationem eſſe Tragœdiam, in defini-

finitione audiuimus: ita vt perfectus ac totus ad ædificium requiritur locus. Perfectum autem id eſt, cui nihil deeſt. in loco quidem ædificii reſpectu, quod conſtruitur: in Tragœdia autem actionis, quæ formatur. vt perfectus autem, non pro regia aut aula, quæ majorem poſtulat, ſed pro ædificio ipſo, ædificii eſt locus: ita ſpatium actionis, non pro Epico opere immenſum, ſed pro Dramate ipſo requiratur perfectum. id autem minus eſt. Jam vero totum eſt quod principium, medium habet, & finem. Ita ædificii locus eſt totus, quamuis minor ſit quam aulæ: vt & Tragœdiæ actionem eſſe totam oportet, licet minor ſit quam Epici. Sic perfectum animal eſt leo, quamuis multum cedat elephanto. Totum eſt leonis caput, licet minus ſit quam vri aut tauri. Alteri enim differunt ſpecie, & in ſua abſolutus eſt vterque: alterum partes habet ſuas, ideoque eſt totum. Sicut ergo omni in corpore, ita & in actio-

Digitized by Google

actione qualibet, quæ ſit juſti poematis ſubjectum, certa magnitudine eſt opus; quæ nec vaſta nec exigua ſit nimis. Quippe id quod euenire oculis ſolet, corpus cum videmus, idem euenit memoriæ, cum actionem contemplamur. vaſtum enim corpus qui videt, dum in partibus quibuſque hæret, totum illud vnicumque quod è partibus his ipſis conſtat, ſequi intuitu non poteſt. In poemate, ſi magna nimium eſt actio, nemo totam ſimul cogitatione complectetur. contra ſi exile nimium eſt corpus, nulla ex intuitu illius oritur voluptas. Nulla enim datur contemplanti mora. quia ſimul fit intuitus & euaneſcit. Sicut qui formicam videt. nam cum partes fugiant conſpectum, totum quoque prope eſt nullum. Idem fit in actione. Sicut enim ibi corpus oculorum, ita hic memorię objectum eſt actio. adde quod vt magna nimium, conſpectum, ita & memoriam excedant: parua

vix

vix admittant. Jam in omni corpore, quod quidem pulchrum ſit, ſpectantur duo: magnitudo, ſcilicet, & ordo. Etiam humano. Ideoque homines paruos, dici poſſe pulchros, negat alibi Ariſtoteles: verum venuſtos, quia licet apto partium ordine ac proportione non careant, magnitudine deſtituuntur. Idem in actione quoque habet locum. parum quippe eſt, partes in Tragœdia eſſe omnes, neque ſatis apte diſponi, niſi juſta quoque ſit totius magnitudo. Quæ ne nimium excreſcat, inter cætera cauendum. Nam quemadmodum in pulchro corpore eſſe magnitudinem oportet, ſed quam facile intuitus complecti poſſit: ita actionem in Tragœdia, quam abſque vlla vel difficultate aut moleſtia comprehendat memoria. Quatenus autem debeat produci, id vero eſt de quo agendum eſt. Omnis porro magnitudo, vel eſt rei ad rem aliam, vel ipſius rei ad ſe ipſam. Quarum altera ex natura rei peti-

Digitized by Google

petitur, eſtque artis: altera ſine arte vlla foris terminum habet. Sic antiqui olim apud Græcos oratores, fere ad clepſydram orationes ſcribebant atque habebant ſuas. Apud Romanos, lege Pompeia, duæ accuſatori, tres defenſori datæ erant horæ. vt tantus earum eſſet ambitus quantum eſſe eum judex ferebat. nec peculiarem ſuæ artis, ſed præfixum foris terminum, haberent. Idem olim moris inter Tragicos fuiſſe videtur. De qua magnitudine Philoſophus ne cogitauit quidem: quanquam alibi ad hanc alludit: cum de Epiſodiis nimirum agit; quæ habere extra artem poſſunt terminum (ſunt enim extra Drama): ſed de illa quæ Tragœdiæ eſt propria, & ex ejus petitur natura. quam judicio autorum, ſed cum certis legibus, relinquit. Primo enim creſcere eo vſque recte ac produci poſſe, putat, donec pro earum quæ aguntur rerum ordine, vel neceſſario vel commode mutatio infertur.

inſertur. qui ſupremus hic eſt terminus: cum videlicet aut proſpera in aduerſam, aut aduerſa in ſecundam mutatur fortuna. Sicut ergo corpus, ſine magnitudine pulchrum eſſe non poteſt, ita neque actio Tragœdiæ. Et vt omnis qui pro rei natura eſt terminus, is habetur præſtantiſſimus qui eſt maximus, donec creſcere amplius non poteſt: ita ipſam creſcere hactenus Tragœdiæ oportet actionem, donec neceſſario ſit terminanda. In quo duo ſunt tenenda. Primo vt vnius non excedat Solis ambitum. Secundo, vt digreſſioni locus relinquatur & arti. Quippe quod in domo eſt ſupellex cæteraque ornamenta, hoc in Tragœdia digreſſiones ſunt & Epiſodia Hactenus ergo, quantam eſſe Fabulam Tragœdiæ oporteat & actionem. Videndum & illud; vtrum vnam. Vnum duobus dicitur, vt plurimum, modis. Vel quod vnicum eſt, ſeparatum, ac ſimplex, vt ante. Vel id quod compoſitum ex pluribus,

poſtquam plura illa jam coaluerunt, vnum eſſe cœpit. Priori modo, vnam eſſe oportere Fabulam, nemo eruditus dixerit. Duo quippe in Tragica requiri actione jam monuimus. magnitudinem vt juſtam, ita & æqualem inter ſeſe proportionem partium. quorum neutrum, ſi ſit vna actio ac ſimplex, non compoſita ex partibus, quæ tum ad eundem tendunt finem, tum proportione apta ac æquali inter ſeſe componuntur, poſſe fieri videtur. quæ res plurimis ex ipſa antiquitate impoſuit, etiamque hodie imponit. Sic non pauci olim arbitrati ſunt, vnius actionem eſſe vnam. Puta Herculis, Theſei, Achillis, Vlyſſis, & aliorum. Quod ineptum eſt ac falſum. cum ab vno eodemque multa fieri omnino poſſint, quæ conjungi & referri ad eundem finem commode non poſſunt. Quod non modo Tragici præſtantes, verum & poëtæ Epici, Homerus pariter ac Maro, viderunt. Quanquam

quam enim longe amplius diffiuſiusque Epici quam Tragici ſit argumentum, tamen plurima Æneæ Maro prætermiſit. Non enim, quomodo ſit natus ac eductus, cum Achille quomodo conflixerit, ac prælio ereptus fuerit à Venere. vnum hoc, quopacto in *Italiam peruenerit, libris* duodecim, quod *nemo* neſcit, perſecutus eſt. Reliqua quippe, de itinere, vrbis expugnatione, aliaque, non vt argumentum operis, ſed vt argumenti Epiſodia ponuntur. quemadmodum & *Vlyſſis plurima* Homerus prætermiſit: neque plura, quam quæ tendere ad eundem ac ſpectare finem videbantur, conjunxit. Contra ineptiſſime poëtæ, quos Philoſophus recenſet. quorum alter omnes Theſei, alter Herculis labores actioneſque fuerat complexus. Neque aliter intelligendus ille Iuuenalis locus eſt de Codro. quem idcirco raucum ibi dixit, quod immenſum opus, in quo omnes Theſei recenſerentur actiones,

nes, ſumma cum & auditorum moleſtia & ſua, recitaret. inter quas fuiſſe ſane plurimas oportet, quæ nil inter ſe commune haberent. quare neque vnam ſiue actionem ſiue fabulam ſubjectum operis habebat, ſed vnius. Cæterum vt domus non ex vno conſtat ſed eſt vna: ita non ex vno conſtat, etiam ſi vna, actio Tragœdiæ. Vnum autem ex pluribus vt fiat, tales vt ſint partes, quæ conueniant apteque inter ſe conjungi poſſint, requiritur inprimis. Quod in actione quoque eodem modo ſeſe habet. Non enim omnibus ex ſeparatis actionibus, vna fit actio: cum ex iis tantum fiat, quæ ſic inter ſe cohærent, vt ex iis aliquam ſi ponas, altera aut neceſſario aut verosimiliter ſequatur. Quod in quauis recte conſtituta apparet Tragœdia. Exempli gratia, Sophoclis Aiacem videamus. Aiax armis priuatus, indignatur, & vt erat contumeliæ impatiens, rabit ac furit. Ergo, quod pro tali

tali eſt, haud pauca ſine mente agit, & poſtremo pro Vlyſſe pecudes inſanus mactat. vbi autem ad ſe rediit, opprobrii pertæſus, manus ſibi infert, ac ſepulchro prohibetur. quæ, non autem cætera, quæcunque toto vitæ tempore ab Ajace geſta, apte inter ſe cohærent. Sed nec quælibet ex illis per ſe ſufficit: omnes vero congruentes, vnam illam ſtatuunt cujus ſunt partes. Quippe & totam debere eſſe actionem diximus, & abſolutam. Totum autem vt ex partibus conſtat, neque ſine omnibus partibus eſt totum, ita vt ſit abſolutum, non modo omnes requiruntur partes, ſed & tales quæ ſunt veræ. Totius autem pars eſt vera, quam ſi tollas, aut mouetur totum, aut non amplius eſt totum. Nam quod tale eſt, vt ſiue abſit, ſiue adſit, plane ad totum nil interſit, pars totius dici proprie non poteſt. Qualia ſunt Epiſodia, de quibus poſtea agemus. vel ejuſdem actiones longe diuerſæ. Sic, exempli

exempli gratia, ſingulare Ajacis cum Hectore certamen, quod prolixe deſcribitur Homero, ad Ajacem Sophoclis non ſpectat.

CAP. V.

Qualem eſſe oporteat Fabulam, ſiue Tragœdiæ ſubjectum. Aliter Tragicum imitari, aliter Hiſtoricum. Et illius munus magis eſſe philoſophicum & operoſum. An quemadmodum in veriſimili, ita & in vero verſari ſubjecto poſſit Tragicus.

HActenus de Fabulæ, hoc eſt, Tragicæ actionis, ambitu à nobis actum. quantum eſſe oporteat, nimirum. Nunc ipſam videamus. Id autem erit, quid & quo pacto imitari ſoleat Tragœdia. Poeſin omnem imitationem eſſe diximus. Sed & illud, maxime eam imitari, quam Dramaticen dixerunt, & in hac Tragœdiam: vt & in Tragœdia hanc partem. Quia autem aliud eſt imitatio, aliud quod imitatur; aliud Poëſin eſſe à vero plerique exiſtimarunt: ſicut, aliud ab Hecto-

Hectore effigies eſt Hectoris. Et poëtæ ſane munus, quo is imitatur, ſi recte quis excuſſerit, quantum inter ipſum & hiſtoricum interſit, facile videbit. Si quis enim nihil intereſſe præter numeros perſuadet ſibi, fugit eum ratio. quippe cum non numeris, quod ſæpe dictum, hoc poëta ſit quod audit, verum imitatione. *Si* quis enim integram Herodoti apud Græcos aut Thucydidis, apud Latinos T. Liuii hiſtoriam, numeris inſtruxerit, nihilominus hiſtoriæ erunt. *Si*cut nonnulli Pharſaliam Lucani, poëma eſſe hand admittunt. quod non verum modo ſibi argumentum delegerit, ſed & paulo ſecus, quam poëta ſolet, imitationem inſtituerit. cum nec numeris poëtæ ipſi inter ſeſe, verum imitatione diſtinguantur. Non enim jambus Tragœdiam, aut carmen vſitarum Epico, Epicum efficit opus, verum imitatio, ejuſque ac diſpoſitionis ratio diuerſa. Nihil enim vetat, quo minus heroico Medeam,

deam, jambico Iliada includas. nec idcirco aut hoc opus Epicum, aut hæc vera ideo futura eſt Tragœdia. Aliquanto tamen amplius poëtam & hiſtoricum differre certum eſt: vt quos genere ipſo certum eſt differre. Alter enim quæ ſunt facta, alter qualia plerumque fiunt, exhibere ſolet. quod & operoſum magis, magiſque, vt recte dicitur ab Ariſtotele, philoſopho eſt dignum. qui & Tragici idcirco munus, hiſtorici præferre muneri, ne dubitauit quidem. Alter enim, inquit, magis vniuerſa, alter magis ſingula exponit. Poëta quippe, quæ in genere à quo fieri aut dici æquum ſit, idque ex veriſimili aut neceſſario, ſpectare ſolet. cum hiſtoricus, quæ ab vno aliquo vel facta ſunt, vel vni euenêre, ſimpliciter oſtendat. Exempli gratia. Aliter Ajacem Sophocles, aliter Periclem aut Alcibiadem Thucydides deſcribit. Non enim quæ aut facta ab Ajace aut dicta,

cta, ſed quæ vero ſimile aut neceſſe, à tali facta eſſe aut dicta, exponit. Is & heros pariter & furioſus erat. Furioſos ergo omnes poëtam noſſe oportet: quod vel inprimis philoſophi videtur. Sed & ſpecies inſaniæ, & ſingulorum mores. cumque his ſimul indolem magnanimi ac mores. quales fuiſſe Ajacis è poëtis diſcimus. Aliter Ajax quippe & Alcmæon, ingentes ſublimeſque animæ, ſicut alibi ab Ariſtotele dictum eſt, aliter plebeiæ inſaniunt. Ita Vlyſſem in Philoctete tres poëtæ Æſchylus, Euripides, ac Sophocles deſcripſerant. prout quiſque vafrum ac prudentem animo conceperat. Id vt fiat, quid prudentia ſit, noſſe oportet. quod vnius aut philoſophi eſt aut prudentis. Talis autem vt poëta ſit, inprimis vero Tragicus, res ipſa pariter ac ratio requirit. qui vt vnum aliquem deſcribat ſapientem, omnes noſſe oportet: vt virtute præditum, aut omnes, aut naturam habitus ac pro-

Digitized by Google

pria perſpecta habere. quæ ad curam hiſtorici non ſpectant. niſi Xenophontem quis imitetur, qui poëtas imitatus eſt, & ex voto principem in Cyri inſtitutione fecit. quod poëtæ eſt munus. Sane Herodotus, cum Xerxen, Salluſtius Catilinam, Tacitus Tiberium deſcribunt, non improbitatem, cujus plurimæ ſunt ſpecies in genere ſed quæ facta dictaque à talibus acceperant, ex vero, neq; aliter, exponunt: ita vt nec ipſas, ſi quæ fuerint, virtutes prætermittant. Vnde improbitatis genus colligit Philoſophus: qui & hac de cauſa in ſingulis ſubſiſtit. Quanto autem indiuiduis genera nobiliora ſunt & ſpecies; quod eorum nulla, cum ſint infinita, horum certa dari poſſit ſcientia; tanto & Tragici, quam Hiſtorici, nobilius eſt munus. Ideoque cum ad indiuidua vſque & ſingula peruentum eſſet, quieſcendum philoſopho dicebat Plato. quia numero cum careant, comprehendi ſcientia non poſ-

poſſunt. Sed & alibi non ſemel Ariſtoteles nos docet, Philoſophos antiquos, cum & infinita eſſe, & ſemper aut corrumpi aut gigni viderent ſingula, cumque in perpetuis tantum ſemperque eodem ſe habentibus modo, exacte verſari poſſe ſcientiam exiſtimarent, à *ſingulis* ad vniuerſa ſeſe contuliſſe. ideoque & in genere hominem, non ſingulos (vnum puta aliquem è multis, Alcibiadem aut Socratem) neque canes, ſed canem; neque equos, ſed equum; hoc eſt, *ipſam hominis, canis*, equi ſpeciem, cognoſcere philoſophum. Idem de poëta dicendum. Qui cum nouit hominem in genere, mox ex circumſtantiis effingit actionem. Ajacem puta, *non quod fuit* (quis hoc nouit enim? ſed vt *furioſum* & magnànimum heroem. neque OEdipum, ex vero, ſed ex veriſimili, quod optime perſpectum habet. Idque è Comœdia potiſſimum antiqua apparere vult Philoſophus. quæ cum
non

non ex vero, ſed ex veriſsimili & æquo actionem effinxiſſet totam, perſonarum quoque nomina, non vera, ſed pro ea quam excogitarat actione, imponebat. Paulo aliter Tragici. qui cum ab antiquioribus poëtis actionem accepiſſent, & nonnunquam plura immutarent, ipſa tamen perſonarum plerunque conſeruabant nomina. licet & ſubinde quædam, ſubinde & omnia effingerent. Vnde & præclara neque contemnenda oritur jam quæſtio. Quippe cum poëta imitetur, imitetur autem ipſa Fabula, ipſa autem Fabula non vera, ſed, tum quod ad ipſam, tum quod ad poëtam, qui non facta, ſed vt fieri oportet, imitatur fingitque, veriſimilis ſit tantum, vtrumne & in vero argumento vel verſari debeat vel poſſit Tragicus? quemadmodum, exempli cauſa, illi qui è ſacris argumentum deſumunt. Illud vero fieri cur poſſit, cauſa non eſt vna. Primo enim, ſicut argumentum accipit, ita diſpoſitionem

nem domo adfert vt plurimum, poëta. Secundo, vt perſonas accipit, ita mores dat vt plurimum perſonis. Tertio, quemadmodum perſonas quaſdam accipit, ita & nonnullas vt plurimum ipſe addit. vel Nutricis, vel Nuntii, vel *Senis*, ſimileſque id genus. *Adde & illud*, *quod Rhetoricorum primo*, *quamuis* paulo alia occaſione, dicitur; ejuſdem facultatis eſſe verum videre, cujus eſt & veriſimile. quemadmodum & ejuſdem videtur, tractare verum, cujus & *veriſimile*. *Nam cum illud*, quod eſt veriſimile in actione requiratur, fundamentum autem ejus quod eſt veriſimile, ſit verum, non contra; ſequitur non minus veram admitti actionem: cum *præſertim veriſimilis* quoque eſſe poſſit, qua eſt vera. quod fit ſemper; niſi vel miraculoſa vel prodigioſa, aut quacunque ratione, præter ordinem naturæ ſint vera. Sic, exempli gratia, Amnonem, ut exemplo è ſacris & jam noto vtar tibi, ſororem

rorem amare, amantem illius quam amat florem imminuere, imminutam ægerrime id ferre, non minus viriſimile eſt, quam verum. Et ſi verum non eſſet, verum tamen ea ratione videretur. ideoque hoc ipſum recte Ariſtoteles admiſit.

CAP. VI.

Partis primæ diuiſio. Fabula duplex, vt & Actiones. Quæ ſit Simplex, quæ Implexa. Et de vtraque. Ejus partes Peripetia & Agnitio. Exempla earum. Quomodo differant, & conjungantur.

IAm ad Fabulæ, ſiue actionis Tragicæ diuiſionem veniamus. Quæ, ex definitione, vt ſuperiora, erit deducenda. In qua non tantum, *abſolutæ actionis, & quæ magnitudinis ſit juſtæ*, imitationem eſſe diximus Tragœdiam, ſed & hoc requiri, vt commiſeratio in ea excitetur & horror. quod Tragœdiæ eſt proprium. Accedebat illud, hos affectus, ſiue perturbationes, non narratione ſimplici

aut

aut verbis, ſed inprimis ipſa actionis diſpoſitione concitandas. Quæ cum pars ſit prima, ſequitnr has quoque ad primam, in qua hactenus verſamur, partem proprie ſpectare. Ad Fabulam, nimirum. quam præcipuam quoque eſſe, maximeque de Tragœdiæ eſſentia, *haud paucis hactenus* probauimus Quemadmodum igitur ejus ita inter ſeſe jungi partes oportet, vt ſublata qualibet ex iis, tantum quoque detrahatur toti; ita nuſquam quam in ipſa naſci & ex ea peti perturbationes debent & affectus. De quo vt conſtet, primo de duabus Fabularum ſpeciebus, quibus perturbationes, ſiue affectus, continentur, tum de ipſis, nunc agemus. Fabula ergo, quæ eſt veræ actionis accurata ſimiliſque veræ imitatio, eſt duplex. quemadmodum ipſæ quoque duplices eâdem ratione dici poſſunt actiones. Alia enim Simplex, alia eſt Implexa. Simplicem vocamus, quæ cum ſit continua ac vna, ſine

ſine manifeſta in contrarium mutatione aut agnitione, ad finem abit ac deducitur. Exemplum in Aiace Sophoclis, Hercule Furente Senecæ, infinitis aliis, habemus. Ibi enim nihil expectatur, quod non fiat. Aiax plenus animi, impatiens contemptus, rabit ilico ac furit. Poſtquam ad ſe rediit, pudore victus, manum infert ſibi. Eodem fere modo Hercules: niſi quod ſuperſit. In neutro autem noui quicquam aut cum admiratione junctum exhibetur. Quemadmodum in neutro, ſubito & præter expectationem vlla in contrarium mutatio apparet. quam, Peripetiam maximus virorum Ariſtoteles vocauit. Alter manum ſibi infert, ante inſanus, alter hoc minatur. quales & pleræque omnes Fabulæ. Quæ cum minus artis ſit in iis, maxime ſunt naturales. quia tamen minus mouent ac perturbant, minus ideo laudantur. Cui rei condimentum aliquod antiqui inuenerunt.

Nam

Nam quemadmodum Implexæ ſatis per ſe argumenti dabant: ita Simplices dilutæ erant magis. ideoque ſtudii atque ingenii plus requirebant. Adde, quod amplificandæ eſſent. Hæ amplificationes autem, quæ nec neceſſariæ, nec tamen præter rem erant. *eleganter Epiſodia ab Ariſtotele dicuntur.* Qua voce, vt infra audiemus, cum de qualitatis partibus agemus, vſus dupliciter videtur: tum pro parte certa, tum & pro amplificatione quauis: quamuis certo plurimum in loco creſcere atque amplificari ſolet actio. quo ſine dubio reſpexit. Ita autem vocat, quicquid argumenti cauſa, præter argumentum, apte argumento inſerebant. Qualis prolixa illa in Furente Hercule inferorum deſcriptio, atque alia nonnulla. In Ajace, inter Teucrum, Agamemnonem, ac Menelaum, de ſepeliendo mortuo certamen. Quod vt argumento apte accommodatum: ita præter argumen-

tum, etiam amplificationis cauſa, à poëta poſitum. Vtrunque in Simplici, vt dicebamus, Fabula. quæ condimentum tale requirebat. In quibus Epiſodiis, quæ maximum nunc quoque habent vſum, duo maxime ſpectantur. Primo, vt cum argumento, tum vt ſecum, vel veriſimiliter vel neceſſario cohæreant. In quibus autem hoc eſt prætermiſſum, Epiſodicæ ab Ariſtotele dicuntur. quod nonnunquam ab ineptis, ſæpe etiam à bonis fieri poëtis monet. Ab illis quidem propter ignorantiam: ab his argumenti producendi cauſa. Idque ſpectatoribus vt ſatisfacerent: vel vt æmulos, cum quibus tum certabant, (certare enim & contendere inter ſeſe Tragici ſub judice ſolebant) ſicut laude ita magnitudine æquarent. quo fiebat, vt nonnunquam minus aptis, etiam ſubinde longe admodum petitis, vterentur. Implexa ſeu non ſimplex eſt Fabula, quæ cum aliqua mutatione, quæ fit in contrarium, aut

aut Agnitione, aut vtraque pariter, ad finem procedit. Hujus ergo partes duæ. talis, nempe, qualem diximus, mutatio, Agnitioque. Priorem Ariſtoteles Peripetiam dixit, qua voce cum vt plurimum funeſti Tragicique in contrarium euentus deſignentur, (*quo ſenſu & Nicandrum, opus ſuum, quod Peripetias dixit, inſcripſiſſe exiſtimamus*) tamen omnia quæ præter expectationem, vel è proſperis aduerſa, vel ſecunda ex aduerſis euenirent, ita in Tragœdia *fuiſſe dicta patet.* autor certe optimus loquendi *Ariſtoteles*, quod præter expectationem euenit, in libris De hiſtoria animalium, hac voce nuncupauit. Hæc, eorum quæ aguntur, ſiue actionis in contrarium mutatio, à maximo magiſtro definitur. Illuſtre exemplum apud Senecam in OEdipo. qui hunc locum integrum è Sophoclis Tyranno tranſtulit ad ſuum. Quippe cum ad OEdipum, Corintho miſſus, accederet ſic ſenex,

nex,

nex, vt ſignificaret, Regem ipſum à Corinthiis pronuntiatum eſſe, atque hac ratione gratum illi, vt exiſtimabat, nuncium adferret; non hoc, ſed contrarium effecit. paulatim enim rem cum matre habuiſſe ſe intelligit. Quod manifeſtum, vel mutationis, vel Peripetiæ ejuſmodi exemplum. Simile eſt quod Ariſtoteles ex Lynceo (Tragœdiæ id nomen) adducit. Nam cum Danaus interfecturus ſequeretur Lynceum, idque omnes jam futurum crederent, contra euênit: euadebat enim Lynceus, mactabatur Danaus. quæ manifeſta ſane in contrarium mutatio. Quarum in altera felicitas in infelicitatem; in altera, quæ duplici mutatione conſtat, in felicitatem Lyncei felicitas, Danai in infelicitatem præter expectationem mutatur felicitas. Finis autem eſt illius, vt vel amicitia ſic, hoc eſt, ex Agnitione, oriatur vel ſimultas. quæ felicitatis pariter atque infelicitatis cauſæ. Interdum autem

fit

Digitized by Google

ſit vt vtraque concurrant. Mutatio nimirum iſta quam Peripetiam vocant, & Agnitio. quam quidem vnam inter omnes maxime abſolutam cenſet Fabulam. Vtranque in OEdipode & Sophoclis & Senecæ habemus. OEdipus præter omnem expectationem ſubito fit miſer. *hæc* Peripetia eſt. Matrem agnoſcit Iocaſtam. hæc Agnitio eſt. Ita vtranque fere in Iphigenia in Tauris, vtranque in hiſtoria Ioſephi habemus. ita quidem, vt & omnes Tragicorum *hæc* excedat. Affectus enim mirum in modum efficaces ſunt. Patriarchæ cum tritico diſcedunt. Iis inſciis Ioſephi calix quæritur. hac lege; vt penes quem inveniatur, is ſeruiat. Tandem *penes Benjaminum inuenitur; natu minimum.* è quo vnico ac vno, ſenis tum Iacobi poſt amiſſum ſcilicet, Ioſephum, ſpiritus pendebat ac vita. Eum igitur in ſervitutem comitantur fratres. vbi ſummam, præter expectationem ſubito felici-

Digitized by Google

tatem conſequuntur. quæ veriſſima Peripetia. Cum hac parte, altera cohæret eleganter, tanquam cauſa cum effectu. Fratrem quippe agnoſcunt. Et hæc eſt Agnitio. ſine Agnitione enim fieri Peripetia poteſt: ſine Peripetia autem fieri non poteſt Agnitio. quæ tam valide commiſerationem in hoc argumento mouet, vt inuito mihi ſæpe lachrymas excuſſerit. Quare hiſtoria Ioſephi & Implexa eſt non Simplex, & perfecte Implexa; cum Peripetiam & Agnitionem pariter conjungat: neque vlla magis apta Tragœdiæ inueniri poſſit actio. In qua illud vel inprimis obſeruandum, in felicitatem tendere mutationem. ſicut in Iphigenia in Tauris. Vtranque & in Homeri Odyſſea habes. Infelix Penelope eſt, & maritum luget. Mox maritum ſimul & agnoſcit, & felicitate minime expectata potitur. Cæterum cum vtraque concurrat, id inprimis obſeruandum, non cum qualibet Agnitione

tione jungi quamlibet Peripetiam poſſe. Neque enim quæ ad infelicitatem aut contra tendit, cum diſſimili Peripetia conjungenda eſt Agnitio. niſi in diuerſis id perſonis fiat. In Ioſephi hiſtoria, exempli cauſa, ad felicitatem Agnitio procedit. talis ergo etiam requiritur Peripetia. In OEdipode ad infelicitatem vtraque vtriuſque; & Sophoclis & Senecæ. Ita in Euripidis Iphigenia. vterque enim ex vtraque, Iphigenia & Oreſtes, ſcilicet, conſequitur felicitatem. Aliter autem in diuerſis perſonis. In Homeri Odyſſea, tum Penelope tum reliqui, qui à parte ſtant Vlyſſis, tam ex hac felicitatem conſequuntur quam ex illa: infelicitatem vero proci ex vtrâque. quippe & in pejus præter expectationem commutatur fortuna, & cum malo ſibi ſuo, etiam Vlyſſem agnoſcunt. Eodem modo & in Sophoclis Electra. Oreſtis Agnitionem & Electræ ſummma conſequitur felicitas. Aliter in aliis. Vter autem præferen-

ferendus, Simplex exitus an Duplex, mox videbimus. Reſtat, vt de ipſis Agnitionis ſpeciebus jam agamus.

CAP. VII.

Agnitionum ſpecies. Quæ Agnitiones ad Tragœdiam non ſpectent, & quæ locum habeant in ea. Quæ Simplex, quæ Duplex. Modi Agnitionis quinque. Modus præcipuus, quo Sophocles, Seneca & Euripides ſunt vſi.

HÆc quæ de ſingulis Agnitionum ſpeciebus ſequitur doctrina, quam accuratiſſime, vt ſolet, multis ex autoribus Philoſophus collegit, vt aliquam hodie, ita olim maximum habebat vſum. cum enim plurimorum eo tempore extarent Dramata, quæ intercidiſſe merito dolemus, legem partim aliis quam ſequerentur, partim etiam, de ſingulis quid judicandum eſſet, certa quadam norma præſcripſit. Alia autem ad Tragœdiam ſpectat, alia non ſpectat Agnitio. Quippe cum vtrunque, tum

tum Peripetia tum Agnitio, concitandis deſtinatæ ſint affectibus, quæcunque alienæ ſunt ab iſtis, à Tragœdia quoque eſſe alienas neceſſe eſt. vt cum rem inanimatam aliquis agnoſcit. puta vrbem, murum, locum. Neque ex Agnitione tali vlla naſcitur mutatio. ſicut in Comœdiis *Plautinis*, è crepundiis nonnunquam, ciſtulis, aut annulis Agnitio, ex ea autem tota naſcitur ipſius Dramatis mutatio. Aut cum aliquid feciſſe aliquem vel non feciſſe, ſimpliciter & abſque vllo Dramatis agnoſcimus momento. quæ nec miſerationem nec horrorem in Tragœdiis mouere ſolent. quales actiones ſemper imitari Tragœdia conſueuit. quare & excluduntur. cum nec infelicitas ex illis nec felicitas ſequatur. quorum alterum, vt dicebamus, ſemper in Peripetia effici conſueuit. quamobrem jam de Tragicis agamus. Quamlibet Agnitionem aliquo reſpectu dici certum eſt: vt illa, quæ

Relata in ſcholis nunc dicuntur. Qui agnoſcit enim, aliquem agnoſcat & is agnoſcatur neceſſe eſt: ſicut is qui amat, amet aliquem neceſſe eſt: & vt is ametur. Quare aut Simplex eſt Agnitio, aut Duplex. Simplex, vnius tantum ad alterum. quæ fit altero ſciente, ignorante altero. Ita in Electra Sophoclis, Oreſtem agnoſcit Electra: quæ fratrem eum eſſe ſuum, ante ignorarat. Oreſtes non agnoſcit: vt qui ante ſemper id ſciuiſſet. Sic in Odyſſea Homeri, Vlyſſem agnoſcit, ab Vlyſſe non agnoſcitur Nutrix: vt quæ nec ignota ei fuit. Ita in hiſtoria Ioſephi, fratres Ioſephum agnoſcunt: Ioſephus fratres ſuos eſſe eos non ignorat. quare hæ Simplicis Agnitionis ſunt ſpecies. Duplex eſt, quæ vtroque ignorante fit: quam affectus, vt plurimum, ſequuntur vehementiores. Hujus exemplum Euripidea, quæ in Tauris inſcribitur, ſuppeditat Iphigenia. Ea quippe Oreſtem jam mactandum,

fratrem

fratrem eſſe ignorat. ſicut & Iphigeniam ſororem eſſe, Oreſtes. Alter ergo ex epiſtola ſororem; altera ex veſte agnoſcit fratrem: prior Oreſtes, mox Iphigenia. quare & duplicem Agnitionem ibi habes. Et hæ quidem duæ ſunt illius ſpecies. Quæ ſequuntur, & ab Ariſtotele hoc nomine, niſi *mutilus* ſit locus, dicuntur, tantum modi videntur, qui pro eorum potiſſimum, è quibus naſcitur Agnitio, diuerſitate mutantur: & in Criticorum gratiam, qui eo tempore aut in poſterum conferre Tragicorum artificia aut componere inter ſe autores volebant, à Philoſopho ſunt ſcripta. Primus modus, quo tollendæ ambiguitati antiquiſſimi poëtæ vtebantur. qui perſonis certis certa quædam ſigna addebant; vt hac ratione ab aliis diſcernerentur. E quibus facile deinde naſcebatur Agnitio. Signa autem ſunt duplicia. Vel congenita, cum quibus nempe naſcimur. ita veteres Thebanos, ab antiquis illis

Spartis

apud Plau

quanquam

Extra con

D. Co
a, alueo
vnde dict
fert, quom
ur, Ariſtote
illud plurim
rre.. longe
ectus mouet
utationem
ex eſt, Agni
erte eodem
odo vſus eſt.
, dum Vlyſ
ſubito ex
vnde maxi
idem cum
agnoſci
aibus ipſ
endit,
c Per
is n
à ſu
in
in
ſe
mpli

Spartis oriundos, quos è dentibus ſerpentis quem mactarat Cadmus, ſubito cum lanceis è terra emerſiſſe volunt, ſignum lanceæ in corpore geſtaſſe ferunt, cum quo, nempe, naſcebantur. Ita libro, niſi fallor, De ſera numinis vindicta, cujuſdam accuratus autor meminit Plutarchus: de quo cum dubitaretur, vtrumne Thebanis illis antiquiſſimis veriſque eſſet oriundus, lanceam in corpore ejus eſſe inuentam. ex ejuſmodi autem ſigno Carcinus, antiquus Tragicus, Fabula Thyeſte, Agnitionem fecerat. Alia erant aduentitia, quæ non nata cum cæteris, ſed caſu quodam poſtea adſciſcunt ſibi homines. Atque hæc iterum duplicia: aut in corpore, aut extra corpus. In corpore. quemadmodum cicatrix Vlyſſis, è qua primum à Nutrice in Odyſſea agnoſcitur. Amphitryonis, nata è vulnere apud Plautum, inflicto à Pterela. quanquam ibi nulla naſcitur Agnitio. Extra corpus. vt torques, annuli,

annuli, crepundia, alueoli, ciſtellæ, apud Plautum. vnde dicta Fabula. Neque parum refert, quomodo his ſignis aliquis vtatur, Ariſtoteli ſi credimus: nam & illud plurimum ad artificium conferre. longe enim præſtat, quæ affectus mouet, quæque ſubitam mutationem habet, quam quæ ſimplex eſt, Agnitio. Et Homerus vno certe eodemque ſigno, vtroque modo vſus eſt. Nutrix enim Euryclea, dum Vlyſſis pedes juſſu heræ lauat, ſubito ex cicatrice hunc agnoſcit. vnde maxima Peripetia naſcitur. Idem cum Vlyſſes ab Eumæo aliiſque agnoſcitur, aliter hac vſus eſt: quibus ipſe fidei cauſa cicatricem oſtendit. quæ Agnitio nec artem nec Péripetiam habet. Alter Agnitionis modus eſt ex arte. Differt autem à ſuperiore, quod in iſto ſigna non inueniat poëta, ſed cum per ſe ſint in argumento, recte vtatur his aut ſecus. hæc vero ipſe excogitat. Exempli gratia, ſigna in

Iphi-

Iphigenia in Tauris excogitauit *Euripides*: epiſtolam, videlicet, qua ab Oreſte virgo, veſtem, ſiue amictum, quo à virgine agnoſcitur Oreſtes. In his ergo magis judicium periclitatur poëtæ. non enim omnia feruntur: neque eâdem ratione, vt illa quæ vitari non poſſunt, excuſantur. Tertius modus à memoria eſt. cum aſpectu rei alicujus, hujus, aut illius, renouatur memoria. Ita apud Homerum, in Alcinoi aula Demodocus, Troiæ expugnationem, & non pauca de Vlyſſe, quem non nouerat, præſente illo canit. quæ res omnia quæ olim erant acta in memoriam Vlyſſi reuocat, miroſque in illius animo affectus ciet. vnde & agnoſcitur. Sic *Æneas* libro primo operis ab eo dicti, in Didonis aula res Trojanas, & in illis, ſuas etiam, depictas videt. Vnde ſequitur Peripetia. optime enim de afflictis rebus ſuis incipit ſperare. Quartus, qui tum temporis videtur admodum fuiſſe vſitatus,

tus, cum ex ratiocinatione fieret Agnitio. quæ à ſigno aliquo, aut morum formæve ac ſtaturæ vel habitus ſimilitudine, deſumebatur. Sicut in Choephoris Æſchyli, ex capillis argumentum format Electra. talis acceſſit: talis nemo præter Oreſtem: ergo Oreſtes acceſſit. Res autem ita ſe habet. Cum ad Agamemnonis ſepulchrum, vt paternis manibus libaret, acceſſiſſet Electra, capillum inuenit, quem & Oreſtis eſſe agnoſcit. Ex hoc ſigno argumentum, ex hoc naſcitur Agnitio. Quintus ex fallacia eſt: qui vſum vix habet. cæterum cum locus in quo agitur de eo plane ſit corruptus, ne ſatis quidem hactenus ab vllo interprete excuſſus eſt. Sequitur ſextus, teſte Ariſtotele, omnium princeps. Is eſt, cum ſine vllis, quæ extrinſecus petuntur, ſignis, è re ipſa, & ex ipſo ſenſim argumento naſcitur Agnitio. cujus admodum illuſtre exemplum OEdipode Tyranno dedit Sophocles, quod ex eo Seneca

expreſſit.

expreſſit. Quippe cum hoc agat Creo, vt paternæ cædis OEdipum conuincat, & ex eo omnem eam, quam tam graphice depingit, cladem vrbis ac calamitatem profluxiſſe oſtendat, contra vero nec paternæ cædis, nec concubitus materni reus ſibi videatur OEdipus; ibi ſenex, qui Corinthium ad regnum eum vocat, introducitur. Qui dum ſimplici narratione, nihil minus quam id quod futurum erat cogitans, quomodo ad Polybum allatus, & ab eo educatus fuerit, perſequitur; præter omnem expectationem, ex hoc ipſo naſcitur Agnitio: idque cum mutatione in contrarium, non inexpectata minus quam inſigni. Neque multum abiiſſe ab hoc artificio Euripides videtur. quem cum Sopocle Philoſophus conjungit. qui ex ipſa quoque actione in Iphigenia, quam in Tauris dixerunt, ſummo artificio Agnitionem ſubito deduxit. Iphigenia quippe, cum occaſione oblata, ad Oreſtem, fra-

fratrem, epiſtolam in Græciam ſcriptura eſſet, hac occaſione à fratre agnoſcitur. Hactenus de Agnitionis ſpeciebus ac modis. quæ eſt Fabulæ, non Simplicis, verum Implexæ, pars altera.

Cap. VIII.

De Perturbatione, tertia Fabulæ Implexæ parte. Quo pacto ex ipſa actione aut Fabula ſit deducenda. Non eſſe ab histrionibus petendam. Exemplum Fabulæ ejuſmodi. Prodigioſa interdum eorum occupare locum. Perturbationes eſſe naturales. Ea autem quæ prodigioſa ſunt, pugnare cum natura. Quanam in Tragœdia ſpectetur voluptas: qualis, & unde. Iucundam eſſe imitationem; etiam triſtiſſimam.

IMplexam Fabulam, quæ Simplici opponitur, longe eſſe præſtantiſſimam, cum ex aliis, tum vero ex duabus ejus partibus apparet. de quibus hactenus egimus. Agnitione, inquam, & quam Ariſtoteles Peripetiam dixit. Quare nec mirandum, ſi pluribus de hac quam de altera agamus,

agamus, ejuſque partes diligentius excutiamus. Iam vero, Fabulam non homines, qua homines, exprimere vel imitari, ſed qua agunt, ſupra quoque à nobis dictum eſt. quippe cum ex actionibus eorum ac vita, infelicitatem ac felicitatem naſci ſit neceſſe. Quæ ſi omnis imitetur Fabula, magis ſane quæ eſt magis abſoluta. hoc eſt, quæ Agnitionem, cum Peripetia jungit. Cujus cum præcipuus ſit finis, non externa aliqua aut hiſtrionis opera, ſed ipſa rerum atque actionum conſtitutione concitare affectus, ac præſertim duos, Miſerationem, quod jam dicebamus, ac Horrorem; tertiam Implexæ partem, Perturbationem fecit Ariſtoteles. Non quod omni perturbatione aut affectu Simplex careat, aut ſit vlla, quæ non ratione quadam, vel ſermone & verbis, vel euentu rerum ac fortunæ, aut commiſerationem, aut terrorem, quæ Tragœdiæ ſunt propria, mouere, aut ſoleat, aut debeat,

beat, ſed quod ex duabus iſtis Fabulæ Implexæ partibus, neceſſario iſtæ perturbationes, ſine vllo externo ſubſidio oriantur. proprie enim ea quæ terrorem aut commiſerationem ipſo euentu excitant, Implexa imitatur Fabula. Jam cum ea quæ ex ipſa rerum diſpoſitione foris non petuntur, longe præſtent, ſicut ante de Agnitione diximus, certum id quoque, eas, quæ ex ipſa Fabula petuntur perturbationes, iis quæ petuntur foris, eſſe præferendas. ſicut in Rhetoricis Philoſophus, quæ ex arte petuntur argumenta, iis quæ extra artem ſunt, præponit. Et quemadmodum inepti oratores, qui in arte ſubſidium haberent nullum, ad leges, teſtes, pacta, & id genus alia, vt plurimum, confugiebant; ita indocti olim poëtæ, arte ſola hiſtrionum, miſerationem ac terrorem vulgo mouebant. quia ſuam non intelligebant. quod & ab Euripide Æſchylo apud Ariſtophanem facete objicitur. Cu-

jus

jus tempore neque Peripetia neque artificioſa in vſu erat Agnitio. Et hoc eſt quod Critici notarunt, Æſchylum, ſine erudita fraude, ope hiſtrionum perturbationes concitaſſe & affectus. Id fit autem, cum horrenda, vel commiſeratione digna, eo modo ſpectatoribus repræſentantur. cædes, nempe, laniatus, aut tormenta: aliaque id genus, quæ ſunt extra artem. Aut cum in apparatu quæritur, quod ex ipſa actionum conſtitutione petendum. Græci ὄψεις vocant. quas inepti ac indocti iſti, quod conſtituendæ rationem ignorarent Fabulæ, ſine modo adhibebant & fine. Quo reſpexit, qui de Æſchylo ſic notat: Ὥς τε διὰ τὸ πλεονάζειν τῷ βάρει τῶν προσώπων, κωμῳδεῖται παρ' Ἀριστοφάνους. ἐν μὲν γὰρ τῇ Νιόβῃ, ἕως τρίτης ἡμέρας ἐπικαθημένη τῷ τάφῳ τῶν παίδων, οὐδὲν φθέγγεται ἐγκεκαλυμμένη. ἐν δὲ δὴ τοῖς Ἕκτορος λύτροις, Ἀχιλλεὺς ὁμοίως ἐγκεκαλυμμένος οὐ φθέγγεται, πλὴν ἐν ἀρχαῖς ὀλίγα πρὸς
Ἑρμῆν

Ἑρμῆν ἀμοιβαῖα. Et paulo poſt: τῇ τε γὰρ ὄψεσι καὶ τοῖς μύθοις πρὸς ἔκπληξιν τερατώδη μᾶλλον, ἢ πρὸς ἀπάτην, κέχρηται. id eſt: *Itaque quia affectata perſonarum grauitate abundat, comice ab Ariſtophane perſtringitur. Quippe in Niobe illius (heroina cui Fabula eſt cognominis) vſque ad diem tertium, obuoluto capite, in ſepulchro liberorum, ſine vlla voce, ſedet. In Redemptione Hectoris (id Fabulæ nomen) Achilles ſimiliter, capite obuoluto, nihil loquitur. paucis exceptis: quibus Mercurio reſpondet.* Item: *Ergo ejusmodi ſpectaculis, & Fabulis, magis ad prodigioſum ſtuporem commouendum, quam ad erudite decipiendum vſus eſt.* Quomodo & alii poëtæ inepti, quæ narratione fuerant diſſimulanda, etiam miraculoſa & quæ fidem tueri non poterant, in ſcena exhibebant. Hippolytum diſcerpi: mactari à Medea, à Thyeſte vorari liberos: Prognen in auem, Cadmum in anguem mutari. Quare? Partim quia conſtitutionis rationem, partim quia proprias Tragœ-

diæ

diæ ignorabant perturbationes: è quibus & voluptas ejus. ſed de his ſuo loco. Dubium autem non eſt, quin quicunque fuit iſte Criticus, de Æſchylo qui judicat, Gorgiam in animo habuerit, qui Tragœdiam ἀπάτην, id eſt, fraudem eſſe quandam dicebat. qua nec decipi cujuſuis nec decipere eſſet. quod potiſſimum ad Conſtitutionem ſpectat. Præclare autem præcipit Philoſophus, ita abſque vllo hiſtrionis artificio aut ope conſtituendam eſſe Fabulam, vt qui audiat ſolummodo aut legat, miſeratione perfundatur & horrore. Quod & factum in OEdipode oſtendit. vix enim dubitandum, quin Sophoclis intelligat, quem Tyrannum ad diſtinctionem dixerunt. quippe quis, exempli gratia, non horret, non commiſeratione commouetur, cum momento vno de felicitate ſua eo deturbatur OEdipus; vt ſe parricidam, virum matris, liberorum

anum

anum eſſe intelligat? idque ex ipſa argumenti diſpoſitione; ſi quis domi legat, licet in theatro nihil videat. Nam qui ſpectatores tantum mouent, tum ab hiſtrione non à ſe, tum ab apparatu, non ab arte, dependent. Accedit & illud: vt dum miſerationem ſequuntur aut horrorem, portentoſam tantum & prodigioſam admirationem moueant. quod de Æſchylo & aliis jam diximus. Quem Tragœdiæ eſſe finem negat Ariſtoteles; cum præſertim è natura perturbationes naſcantur: quicquid vero aut prodigioſum eſt aut portentoſum, cum hac pugnet. Huc accedit quod nec omnis è Tragœdia, ſed quæ illius propria, petenda eſt voluptas. ea autem eſt, quæ probabili & recta actionum imitatione, vel horrorem vel commiſerationem, vel vtrunque mouet. Nam vt perturbationes iſtæ per ſe proprie dolorem, ita voluptatem earum parit imitatio. vnde in Rhetoricis ab Ariſtotele eleganter dictum,

dictum, in mœrore & luctu eſſe voluptatem. Sicut cum defunctum lugemus. ex eo enim qui non eſt, mœror; ex illius vero qui fuit, recordatione, actionibus, dictis, quæ repræſentamus nobis, oritur voluptas. Vnde apud Poëtam diuinitus, Andromache maritum cum luget, maximam ereptam ſibi ait voluptatem, quod poſtrema ejus verba ac mandata non exceperit; quorum noctu & interdiu meminiſſe poſſet: & Lucani Polla, ejus perpetuo in tuebatur vultum, quem perpetuo lugebat. Omnis enim imitatio delectat: etiam eorum, quæ vel fugimus vel deteſtamur. vt cum Therſiten bene expreſſum videmus. Hæc ergo propria cum ſit Tragœdiæ voluptas, ea vero ſit ex imitatione in Tragœdia, præcipue autem hanc imitetur Fabula, in ipſa quoque hanc ineſſe oportet voluptatem. ideoque in hac potius quam alibi, hoc eſt, in ipſa actionum diſpoſitione, artificioſæ pertur-

turbationes intexendæ ſunt. quanquam nec idcirco à ſententiis & dictione excluduntur. Quæ ad hanc non ſpectant partem. tum de iis Rhetores.

Cap. IX.

Perturbationes, ſiue affectus, à quibus, inter quos, & quomodo excitentur. Quid ſit ignorantem & per ignorantiam peccare; vnde commiſeratio oritur. Quis modus excitandæ perturbationis ſit præcipuus. Vſus doctrinæ hujus.

CÆterum de ipſis perturbationibus, Terrore inquam, ac Commiſeratione, tum quo pacto eæ concitentur, jam agamus. Quod vt fiat, tria ſunt conſideranda. A quibus, inter quos, & quomodo. Omnis ergo quam affectus ſequi ſolent, aut ex infelicitate in felicitatem, aut contra ex felicitate in infelicitatem deſinit mutatio. Homines autem omnes probi ſunt, aut improbi, aut medii. Quare aut probi, quorum in ad-

uerſam fortunam mutetur felicitas, aut improbi, erunt inducendi, quorum in felicitatẽ mutetur infelicitas. niſi forte & inſigniter improbi, quorum in calamitatem mutetur felicitas. vel inter iſtos medii: qui nec multum vitiis, nimirum, nec virtute excellunt. Iam vero, primo omnium, vt probum quis inducat, cujus in aduerſam fortunam mutetur felicitas, nec Terrorem nec commiſerationem habet, ſed nefarium eſt potius. cujus rei in Rhetoricorum libris reddit rationem Ariſtoteles. Etenim, quæ ne ſibi eueniant, metuunt homines, ea cum euenêre aliis, Commiſerationem & hunc pariunt affectum. Viri autem probi qui calamitatem horreat, eſt nemo. nemo enim ſibi idem propter probitatem, cujus præmium felicitas putatur, euenturum arbitratur. Neq; magis improbos ex infelicitate in felicitatem recte conjeceris. nihil enim minus Tragicum. quia, quorum ne Commiſerationem quidem mouet,
recte

recte hic excluditur calamitas. Atqui *nulla* improbi calamitas, commiſerationem mouet. quæ idcirco & excluditur. horrorem autem multo minus. Sed nec vehementer improbi, ex arte in calamitatem mutabitur felicitas. Nam neque improbum miſeratur quiſquam, quia dignum *exiſtimat*. nec terrorem *ejus* excitat calamitas. nemo enim idem euenturum ſibi putat: quia optime de probitate ſua ſentit quiſque. neque dubitandum, quin pars major mediocriter *ſit* proba. Ab infelici autem, qui calamitate indignus, excitatur miſeratio: terror vero, à nobis ſimili. ſic ſceleſtus, cum ſceleſtum, numinis contemptor, cum ejuſdem reum *criminis affligi* videt, merito terretur. Quandoquidem ergo neque *ſi* vir probus in aduerſam, neque contra in ſecundam incidat non probus, neque valde ſceleratus, ſi ſit infelix, aut commiſerationem aut terrorem in humanis excitare animis

mis poteſt, reſtat qui in medio eſt horum. de quo jam agendum erit. Quis ſit autem inter probum improbumque conſtitutus, tertio De moribus Philoſophus exponit. Is autem eſt, qui cum imprudens peccet, neque viri boni meretur nomen; quia officium illius eſt tranſgreſſus: neque contra improbi; quia ſine præelectione, vt in ſcholis loquuntur, hoc eſt, inconſulto peccat. Vnde apparet, quam præclara ſit doctrina iſta. idem enim in perfecta Conſtitutione Dramatis poëta ſpectat Tragicus, quod in vrbe legiſlator aut Republica, cum de neceſſario videlicet pœnarum agitur ſupplicio aut venia. vterque enim, eo quod fit ſponte & inuito, culpas diſtinguunt. Illa enim duo, canon quaſi humanarum actionum ſunt & norma. alias enim laude, alias venia, alias reprehenſione dignas arbitramur & pœna. Bonas etenim, ſponte ſi ſiant (vulgo voluntarium id dicitur) laudamus:

mus: malas vero, ſi ſpontaneæ aut voluntariæ ſint, reprehendimus, vel etiam punimus. malas itidem quæ ab inuitis fiunt, non reprehendimus: malas vero quæ ab inuitis, & per ignorantiam fiunt, commiſeratione dignas judicamus. Aliud enim eſt per ignorationem, aliud ignorantem peccare. Siquidem qui ignorans agit, plane quid agendum ſit ignorat. vt qui cum eſt ebrius, vini vi victus, ratione ſopita & ad tempus quaſi emortua, *flagitium* committit. Per ignorantiam autem, qui cum quid ſit æquum nouit, nihilo tamen minus peccat. Sicut OEdipus. qui cum parricidium ſummum eſſe crimen non ignoraret, Laïum tamen miſer, & per ignorantiam, perêmit. hinc commiſeratio. Primum ergo id deſideratur, vt nec admodum virtute, ſed nec vitio excellat, qui agit. Qualem OEdipum fuiſſe accepimus. cujus neque magnæ admodum virtutes, neque ſumma vitia commemorantur.

rantur. quæ abripere in contrarium affectus auditoris ſolent. Secundo, vt nec per improbitatem illi hoc eueniat, vt ſit infelix. quod nec OEdipo euênit: quia, vt jam diximus, per imprudentiam ſiue ignorantiam, &, quaſi ex errore quodam, flagitium in ſe admiſit. Requiritur poſtremo, vt in ſumma dignitate ante fuerit. vt hac ratione major calamitas, Terrorem ſimul & Commiſerationem augeat. Et ex talibus quidem omnium accuratiſſima fit actio, quod nimirum ii, qui Tragœdiæ ſunt proprii, è fortunæ talium converſione, concitari per ſe ſoleant affectus. quales, quamuis raro, vel in veterum inuenias Tragœdiis; ſemper tamen, quid ſit præſtantiſſimum, Philoſophus oſtendit. Hactenus à quibus. inter quos jam videamus. Neceſſe eſt ergo, omnia ejuſmodi, cum fiunt, inter inimicos aut amicos euenire, aut neutros. Quod ſi inimicus inimicum, exempli gratia, è medio aut

tollat,

tollat, aut minetur, nulla excitabitur commiſeratio: niſi quatenus communi recordatione humanitatis factum hoc nos mouet. Quare? quia ab injuria plerunque aliqua aut contumelia, grauia oriuntur odia. omnibus autem cum innata ſit vindicta, *facile homines in alio hoc ferunt, quod facturi ipſi quoque videbantur*. Adde, quod cum omnibus ſit inſitum, hoſtibus vt noceant, longe à commiſeratione abſunt ſpectatores. Vt qui fieri id vident, quod eſſe æquiſſimum exiſtimant ac judicant. Accedit illud: Quod & odia & ſimultates, ſiue inter duos ſiue plures eæ oriuntur, cauſas, quas oderunt homines, vt plurimum habere ſolent. vt cum furem furti cauſa, latrocinii latronem, ob libidinem turpiſſime expletam, odimus adulterum. Hæc itaque omnia, quia deteſtamur, nihil minus quam commiſeratione tangimur: quoties ex iis odium, ex odio hoc cædes, aliudve

per ſe atrox, naſcitur. Poſtremo, ira cum ſit dulcis, dulcior vindicta, neque ſit, qui hoc ignoret, ſine vlla homines commiſeratione hoc vident, quod gratiſſimum eſſe ipſi quoque ſibi ſic experiuntur. Nihil autem cum commiſeratione pugnat magis. Notiſſimi ſunt verſus poëtarum maximi, quibus iram melle omni dulciorem eſſe hominibus teſtatur. vt & illud, *At vindicta, bonum, vita jucundius ipſa*. Eadem ratione, ſi quid inter eos tale euenerit, qui neutro ſint affecti modo. hoc eſt, qui nec amant, nec oderunt. ii enim ſine affectu cum hæc agant, ne affectus quidem mouent cum hæc patrant. Vt ſi aliquis, exempli cauſa, eum mactet, quem aut nunquam vidit, aut cum quo commune nihil habuit. Facinus, enim, quod humanitus nos tangit, ſi excipias, nihil Tragicum in animo excitatur. Vnum ergo reſtat. Quoties amicos inter aut qui ſanguine ſunt juncti, hæc eueniunt. vt ſi frater

ter fratrem, filius patrem, mater filium, filius matrem, aut è medio tollat: aut quid tale agat, vel minetur. Etenim ab amicis ſi fiant, jam commiſerationem mouent: ſin à conſanguineis, atrocia videntur. Vt cum Clytemneſtram Oreſtes, Eriphylen tollit *Alcmæon*. Vide Sophoclis *Electram*, *Æſchyli* Choephoros. quarum in fine vtriuſque hos affectus habes: vbi Clytemneſtra ab Oreſte mactatur. tanta enim tum in facto ineſt atrocitas, vt de ſede ſua animum impellant ac dejiciant. Sequitur jam ratio & modi: hoc eſt, quomodo, & qua ratione concitari ſoleant affectus. Quod quidem vſum non vulgarem habet. nam cum reliqua in Fabulis accipiantur, & mutare ea vix ſit penes poëtam, modum ſæpe mutat poëta. *Sic*, exempli gratia, Medeam, hoc eſt, matrem, trucidare liberos, in ipſa Fabula eſt. Quo pacto autem, refert plurimum. in quo ad affectus concitandos, variant

 poëtæ.

poëtæ. Nam cum antiquiſſimi ſcriptores, liberos Medeæ à Corinthiis mactatos, alii etiam Tragici, matrem ablegaſſe eos, memoriæ tradiderint; apud Euripidem, mater & quidem ſciens volenſque, è medio hos tollit. quod & Seneca & reliqui ſecuti poſtea ſunt Tragici. Modi autem quibus perturbationes ſiue affectus excitantur Tragici, ſunt iſti. Nam aut patrat facinus quem introducis, aut non patrat. Et ſi patrat, ſciens vel ignorans. Si ignorans, ita vt agnoſcat poſt, vel ante factum. Patrat facinus: quemadmodum Oreſtes. Clytemneſtram enim mactat. Sciens: vt Medea liberos. Ignorans; ita tamen vt poſt factum id cognoſcat. ſicut patrem necat, rem cum matre habet OEdipus. Quorum vtrunque in eâdem interdum fit Tragœdia. quemadmodum Alcmæon in Aſtydamantis, Tragici antiqui, matrem & mactabat, & id factum agnoſcebat poſtea. Eodem

modo

modo patrem & Telegonus. Alterum nonnunquam tantum. Vt in Sophoclis, de qua jam diximus. non enim in eâdem tollitur Laïus, & hoc à ſe factum OEdipus cognoſcit. neque cum Iocaſta rem habere incipit, & facinus cognoſcit: quod periodus non permittebat. Vt ſciens denique, ſed ita, animum vt mutet, antequam perficiat, aut agat pœnitentiam. ſicut Æmon apud Sophoclem Antigone, ſtricto enſe ſequitur parentem, neque quicquam tamen agit. Inter hos, qui ordine poſtremus eſt, poſtremus quoque eſt re ipſa. vt qui non eſt miſerabilis, ſed fœdus. Proximus, cum vtcunque facinus patratur. Aliquid quippe miſerabile habet, vel ob ipſum facinus. hominem enim hominis miſeret vt hominis. Hanc humanitatis legem Philoſophus vocauit. quod & ad commiſerationem veram proxime accedat. Præſtat autem, vt ignarus patret: vbi autem patrauerit, agnoſcat. nam
nec

nec fœditatem habet, & ſtuporem excitat agnitio. Omnium autem præſtantiſſimus eſt iſte: cum, qui patraturus eſt facinus, priuſquam perficiat, amicum agnoſcit. vt Iphigenia in Tauris, fratrem, mactatura, agnoſcit. Cæterum, cum neque vbique haberi hic delectus poſſit, nec mutare argumentum ſemper ſit conceſſum, recte ab Ariſtotele notatur, Tragicos antiquos, cum in omni olim argumento verſarentur, paucas ſibi tandem familias ſumpſiſſe. è quibus Fabulam Implexam abſque vllo efficerent negotio, atque hoc ipſum artificium, quod paulatim vſus atque exercitatio perfecit, cum judicio ac cura exercerent. Vt quæ de Alcmæone, OEdipode, Oreſte, Meleagro, Thyeſte, Telepho dicuntur. & ſi qui præterea ſunt alii, quibus aut atrocia ac dira euenerunt, aut qui tale quid, quod Conſtitutionem exactiſſimam admittit, jam ante egerunt. Vnde apparet, quanta

argu-

argumenti ſit habenda ratio: & hoc totum in judicio verſari & electione. Si præſertim aut è vero, aut è Sacris id ſumatur. vbi pleraque mutare eſt religio. Nam in fabulis plus licet. ideoque pleraque quæ hic dicuntur, eo ſpectant.

Cap. X.

De mutatione actionis. An duplex eſſe poſſit, & an in eâdem Tragœdia. Vtra præſtet; vnica an duplex. & quæ ex felicitate in calamitatem, an quæ contra deſinit.

QVandoquidem igitur, à quibus, inter quos, & quomodo Commiſeratio moueri ſoleat vel Terror, hactenus abunde dictum, quæ ex mutatione omnia eueniunt ac oriuntur, è qua tota fere actio dependet, tria de mutatione hic iſta quærenda ſunt. Primo, ſitne vna an duplex. De quo ſupra obiter. Et ſi duplex, vtrum in eâdem duplex eſſe poſſit. Poſtremo, vtra præſtet. an cum in felicitatem infelicitas, aut contra

contra in calamitatem mutatur felicitas. Duplicem autem eſſe conſtat, & è veterum Dramatibus hoc liquet. Felicem quippe dari exitum, vel ex Euripide apparet: cujus tamen pleraque omnia deſinere aliter Philoſophus notauit. Nam quid fine Alceſtidis lætius, cum marito conjux jam defuncta redditur? Quid Iphigenia in Tauris, poſtquam frater ſororem, fratrem ſoror agnoſcit, & vterque profugit? ne de reliquis nunc dicam. De altera autem, nemo dubitauit, & illius cauſa fere omnes inducuntur mutationes. Certe affectus ex illa: de quibus ſupra. In Tragœdia eâdem, poſſe eſſe vtranque, nihilo minus certum. Vtranque dico. cùm, exempli gratia, proborum aduerſa in ſecundam, improborum ſecunda in aduerſam mutatur. cujus exempla ſunt non pauca. In Sophoclis Electra, tum Oreſtis, tum Electræ, in felicitatem calamitas, Clytemneſtræ ac Ægyſthi in calami-
tatem

tatem mutatur felicitas. *Sicut* & in Æſchyli Choephoris. quod & in Homeri Odyſſea recte Ariſtoteles notauit. Alia enim eſt procorum, alia Vlyſſis mutatio. hujus enim in felicitatem calamitas, illorum in calamitatem deſinit felicitas. Qualis, ſi quis vulgo credat, præferenda eſſet Conſtitutio: ſin Philoſophis & eruditis, minus Tragica eſt quam ſimplex. Imperiti quippe nec commiſerationem ſpectant nec terrorem, quæ ex vnica mutatione naſcuntur. qui *enim probis* bene, contra improbis non bene eſſe videt, poſtquam infelices illi, hi felices fuerunt, ex mutatione iſta, ſeu vindicta quadam juſta & diuinitus immiſſa, plerunque voluptatem capit. quam Tragœdiæ non eſſe, ſed Comœdiæ, intelligunt periti: cum hac ratione, id quod maxime in actione ſiue Fabula ſpectatur, aboleri ſit neceſſe. quicquid, nempe, aut terrorem parit, aut commiſerationem mouet. quare & duplici

plici ejuſmodi præſtat vnica. Poſtremum eſt, vtra inter Simplices præſtet; an quæ ex felicitate in calamitatem, an quæ contra ex calamitate in infelicitatem mutatur. quod vel è ſuperioribus eſt planum. Nam cum omnis Fabula Implexa ſit præſtantior quam Simplex, eam autem potiſſimum conſtituat Agnitio, &, de qua non pauca ante, ſubita in contrarium mutatio, has autem partes terror maxime commendet & commiſeratio, cum vtrâque autem nihil magis pugnet quam felicitas, vtra Tragica ſit magis, dubium eſſe nullo modo poteſt. Et hoc nomine alibi etiam Euripidem commendat Ariſtoteles: quod nimirum, cum interdum negligentius diſponat, id quod maxime Tragœdiæ eſt propriũ, præclare tueatur. calamitate enim non raro terminari ejus dramata. Quanquam in his paucis quæ nunc extant, id non vſquequaq; verum eſſe videatur. de quo ſupra.

CAP.

Cap. XI.

Concluſio primæ partis & præcipua. Quomodo ex ſuperiori doctrina actionem ſuam debeat diſponere poëta. Quando perſonæ ac mores imponendi. Quando & qua ratione intexendum ſit Epiſodium. Quæ Connexio ſit, quæ Solutio. Artificium earum. Pro earum ratione diuerſas dici Fabulas. Fabulæ Simplicis tres ſpecies.

HActenus quæ optima & abſoluta maxime ſit Fabula. nunc quo pacto à poëta ſit conſtituenda, obiter dicendum. In omni diſpoſitione Tragica, ſpectanda duo ſunt: Fabula & Epiſodia, nimirum. quæ niſi recte Tragicus diſtinguit, fruſtra in reliquis laborat. Fabula eſt nuda actionis imitatio. Epiſodium eſt, quicquid præter actionem illam à poëta accedit. Jam, quemadmodum requiri id dicebamus, vt conuenienter ipſæ inter ſeſe Fabulæ cohæreant partes; ſic non modo, apta vt Fabulæ ſint Epiſodia, verum etiam vt apte & conuenienter cum Fabula jungantur, inpri-

inprimis requiritur. Ante omnia ergo is qui aliquam cum laude ſcripturus eſt Tragœdiam, nudam, ſimplicem, ac ſine vllo ornamento, ſine vllo Epiſodio, eam quam ſibi imitandam proponit, diſponet ac delineabit actionem. ita enim, ea quæ requiri ſupra diximus, dijudicabit optime. Primo, ſitne *Simplex* an Implexa. *Si* Implexa, an Agnitionem, an Peripetiam, nec non qualem (multum enim refert) admittat. An ex rebus terror, an commiſeratio naſcatur. quomodo denique & qua ratione cum ſuperioribus cohæreat mutatio. Poſtquam hoc jam factum fuerit, de perſonis cogitabit. Quarum ipſe habitus mente ac affectus induet. vt hac ratione ſpectatorum quiſque ſuos in poëta agnoſcat; luxurioſi, libidinoſi, iracundi; ſenes, pueri, viri; fœminæ, ſerui. qua de re plura infra, cum de moribus agemus, dicenda erunt. Poſt jam conſtitutam ea ratione Fabulam, commode

mode inſerendum erit Epiſodium. de quo ſupra quædam. Exempli gratia: Troadum Senecæ Fabula eſt talis. Græci, expugnata Troja, Calchantem conſulunt, quo pacto ſalui domum peruenire, ac fauentes ſibi Deos redituri habere poſſint. Calchas *Polyxenam* & Aſtyanacta necandos eſſe ait. quod & fit. Hæc eſt nuda per ſe Fabula; non Implexa ſcilicet, ſed Simplex. Reliqua ſunt Epiſodia: quæ deinde apte & pro rebus inſeruntur. ſicut Agamemnonis cum Pyrrho colloquium: quod ex illo de mactanda Polyxena naſcitur conſilio. talis & tota illa ſcena, in qua ab Vlyſſe quæritur Aſtyanax, tandemque inuenitur. quod ex ipſo non minus argumento, hoc eſt, altero illo de præcipitando Aſtyanacte oritur conſilio. Idem in Homerico & Virgiliano videas opere. Hoc modo intereſt diſcrimen. quod prolixiora illic & diffuſa, hic exigua magiſque reſtricta requiruntur. Et hoc quidem

modo

Digitized by Google

modo poſtquam conſtituta fuerit jam Fabula, duas eſſe illius videbit partes. quarum alteram Connexionem, alteram Solutionem recte dixeris. Harum prior, quædam propria ipſius Fabulæ, quædam non propria; altera non niſi propria, & quæ ſunt de actione, complectitur. Propria dico, quæ ad Epiſodium non ſpectant; neque amplificationis aut ornatus cauſa ponuntur: ſed ſunt talia, vt ſine illis tota eſſe actio non poſſit. Non propria, ipſa Epiſodia, quæ Solutionem non ingrediuntur. Ea quippe in diſpoſitione Implexa, cum Peripetiam & Agnitionem, ſine quibus talis non eſſet, in Simplici autem ſaltem contineant mutationem, Epiſodia excludunt. Exempli gratia: In OEpidope Senecæ, Prologus, in quo de peſtilentia OEdipus agit, ad Fabulam non ſpectat, ſed extrinſecus petitus eſt. Ita ejuſdem cum Creonte & Tireſia colloquium (niſi quatenus de Laii cæde agitur) tum

prolixa

prolixa illa inferorum deſcriptio, vmbrarumque euocatio, nihil ſunt aliud quam Epiſodia. Jam OEdipodis & ſenis, & Phorbantis ex parte colloquium, ad mutationem paulatim deducunt: ad Connexionem tamen poſſunt referri. Ibi vero incipit Solutio:

Dehiſce tellus, tuque, tenebrarum potens,
In Tartara ima, rector vmbrarum, rape
Retro reuerſas generis ac ſtirpis vices.

Ibi enim & Mutatio & Agnitio. In qua nihil, quod non ſit ex actione, nihil quod non ſpectet ad Fabulam, nihil quod abeſſe aut poſſit aut debeat, nihil quod petitum ſit foris, inuenies. ſicut illa quæ à Nuncio, ab OEdipode, à Iocaſta dicuntur: in quibus ne veſtigium quidem Epiſodii apparet. quod vel cuiuis planum. Artificium vero vtraque (Connexio inquam ac Solutio) requirunt peculiare. Altera, vt nec Epiſodia ſola, nec quæ parum hæreant cum rebus, nec

nec prolixa nimium contineat aut ocioſa. Altera, vt nulla. Tum ſi *Simplex* fuerit; artificioſe vt deſinat. *Sin* Implexa; vt Agnitionem ac mutationem elegantem habeat, quæque Tragicos affectus, ſiue perturbationes, apte includat. de quibus ſupra. In vtrâque peccari poteſt plurimum. Neque paucos fuiſſe olim notat Ariſtoteles, qui cum optime connecterent, minus tamen recte ſoluerent. & contra. Cum hæc duo tanti ſint momenti, vt pro iis aut eædem aut diuerſæ dicantur Tragœdiæ. non enim pro Fabula, aut pro argumento. Ita Æſchyli Choephori, & Sophoclis Electra, eandem tractant Fabulam: diuerſæ licet ſint Tragœdiæ. diuerſa quippe vtriuſque & Connexio eſt & Solutio. Vtraque eſt Implexa, & Agnitionem habet. quanuis minus abſolutam illius; cum vix nota tum eſſet. Idem de Euripidis Hippolyto ac Senecæ dicas. Quæ vt aliæ non paucæ, contendi inter ſe ac comparari

rari

rari poſſunt. Neque enim hoc nunc agimus: qui in opera tumultuaria ac ſubita omnino feſtinamus. Illud obſeruandum: diuerſam tum Connexionem tum Solutionem diuerſas poſcere Tragœdiarum ſpecies. Species, vt ante diximus, ſunt duæ. Simplex & Implexa. Quarum Simplex iterum tres habet. Alia enim eſt Pathetica, & perturbationum plena: qualis Hercules Furens Senecæ, Sophoclis Ajax. in quo furor & inſania: & ex iſtis, cædes herois. Alia Morata. In qua virum aliquem eximium aut probum, vel deſcribimus, vel ipſi formamus, qui exemplum ſcilicet ſit morum. Vt ſi quis Æneæ in excidio Trojano Tragice deſcribat pietatem. quam præclaris abundare oportet ſententiis. Alia Fabuloſa. vt ſi quis ex ſexto Maronis, Homeri vndecimo, & quæ apud inferos geruntur, Drama ſcripſerit. quanquam hujus, ſicut & penultimæ, exemplum non extat.

Cap.

Digitized by Google

CAP. XII.

De Solutione per machinam. De duplici ejus uſu, qui reprehenditur. Expoſitus Ariſtotelis in Metaphyſicis de machina locus. De triplici ejus uſu, qui admittitur. Quæ in Dramate extra Drama dicantur. Ariſtotelis locus, hactenus non intellectus, exponitur. Solutio per machinam in Hercule OEtæo. Alia.

INter alia ſuperiori capite de ſoluendi ratione ac connectendi egimus. Quarum altera ex altera dependet: altera ſine altera nec dici poteſt nec intelligi. Vtranque vrbana voce Ariſtoteles indigetauit. exemplo ſcilicet, eorum, qui ligant & mox ſoluunt. Sicut autem euenire ſolet, vt qui nodum nectit, mox eundem ægre ſoluat; interdum vero rei difficultate victus, prorſus abſtinere ſe cogatur: ſic poëta ſæpe nectit, quæ aut nulla ratione aut non recte extricare poteſt. Huic rei vſitatam Solutionem inuenêre, quam è machina dixerunt. quæ nec artis quicquam habet,

habet, & vt plurimum cum arte pug-
nat. Solet autem vnicum effugium
poëtæ eſſe, cum quæ imprudenter
intricauit, ſoluere feliciter non po-
teſt. Vnde Plato deſperationis Tra-
gicæ indicium, præclare machinam
dicebat. nihil enim eſt, quod à Deo
fieri non poſſit. Quare cum ple-
runque inextricabiles poëtæ, inquit,
fecerunt actiones, finem miraculo-
ſum imponunt: & Solutionem,
quam inferre ipſi non poſſunt, neceſ-
ſario à Deo petunt. cum nihil non
diſſolui ſic poſſit. Ex quo vſus machi-
næ apparet. quem non ſatis perſpe-
xiſſe viri docti videntur. Fuit autem
duplex. Vel cum Deo, vel ſine illo.
Ab altero parœmia, Deus è machina.
Ab altero apud Ariſtotelem, Trahe-
re machinam. Machina cum Deo, ni-
hil vſitatius. Sicut in Amphitryone
Plauti Iupiter, in Oreſte Euripidis
Apollo, in Ione Minerua, in Hip-
polyto Diana, ſoluunt argumentum.
Quod cum male intricatum à poëta

fuerit, à numine extricatur. id enim actione male conſtitutæ remedium eſt. Vnde apud Platonem in Cratylo, *Deum attollere, & ad machinam confugere:* & apud Lucianum alioſque, millies. Machina, ſine Deo præſens eſt effugium. cum perſona quæ euadere non poteſt, machina elabitur. Sicut Euripidis Medea. quæ cum premeretur ab Iaſone, machinam attollit, & aufertur. quod hæc verba innuunt:

Παῦσαι πόνου τοῦδ'. εἰ δ' ἐμοῦ χρείαν
ἔχεις,
Λέγ' εἴ τι βούλει. χειρὶ δ' οὐ ψαύσεις
ποτέ.
Τοιόνδ' ὄχημα πατρὸς ἥλιος πατὴρ
Δίδωσιν ἡμῖν, ἔρυμα πολεμίας χερός.

Id eſt, vt cum antiquis loquar,

Comperce curæ. ſi quid vſus eſt mei,
Effare propere. quippe ne attigas manu,
Nihil pericli eſt. tale nobis eſſedum
Parens parentis Sol dat. hoc prenſo fugam,
Elabor hoſti.

Quod

Quod & Seneca imitatus eſt, cum dixit,

—— —— quid repens affert ſonus?
Parantur arma, meque in exitium petunt.
Excelſa noſtræ tecta conſcendam domus
Cæde inchoata.

quomodo autem, niſi per machinam, quam adducebat? Hinc præclarus Ariſtotelis locus Metaphyſicorum primo: qui meretur, vt hic lucem obiter accipiat, quia lucem adfert huic loco. ne quid præter inſtitutum agamus. Anaxagoras, vt notum eſt, ordinem vniuerſi tribuebat Menti. vnde & per ludibrium à reliquis Philoſophis Mens vulgo dicebatur. Et recte ille quidem, ſi acceperis de Deo. Ariſtoteles autem, qui nil ſine ratione admitteret, & diuina etiam ad naturam examinaret, ſicut de eo Simplicius, contra quam Plato & antiqui, Anaxagoram ajebat, cum effugere non poſſet, Mentem ſuam tanquam machinam at-

trahere, atque ita elabi. Is autem eſt locus: Ἀναξαγόρης τε γὰρ μηχανῇ χρῆται τῷ νῷ πρὸς τὴν κοσμοποιΐαν· καὶ ὅταν ἀπορήσῃ διὰ τίν' αἰτίαν ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ, τότε ἕλκει αὐτόν. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις πάντα μᾶλλον αἰτιᾶται τῶν γινομένων ἢ νοῦν. Id eſt: *Anaxagoras autem Mente ſua vtitur pro machina, cum de mundi creatione agit. Quippe cum hæret, quare ſit neceſſario, tunc eam attrahit. Cum in reliquis quamlibet potius eorum quæ fiunt cauſam adferat, quam Mentem.* ad hunc enim machinæ reſpexit vſum. Vnde, *Trahere machinam*, pro *effugere & elabi.* Non enim vult ad Deum, ſicut Cicero & Plato loquuntur, qui in machina ſit, confugiſſe Anaxagoram: ſed pro machina habuiſſe ſuam Mentem. hoc eſt, loco machinæ eſſe vſum: vt, quemadmodum Medea, ejus beneficio elaberetur. quod doctiſſimus parœmiographus non vidit. Multo minus, qui illius nunquam niſi contumelioſe meminerunt. quaſi minus admiratione dignum

num ſit, tot Adagiorum millia notaſſe primum, quam pauciſſima prætermiſiſſe. Et ſane ſi hoc nobis curæ eſſet, juſtum commentarium non multis diebus pertexere poſſemus: è quo facile appareret, plurima humanitus magno illi viro excidiſſe: ſiue cum *Græcorum loca parum recte interpretatur*, ſiue, cum quaſdam, quæ nihil minus quam parœmiarum habent ſpeciem, cum reliquis conjungit. niſi melius exiſtimaremus, in noſtræ confeſſione ignorantiæ, quam in alienæ obtrectatione, horas noſtras collocari: cum præſertim opus illud majus obtrectatione ſit; ſiue ſummum viri laborem & præclarum bene de literis merendi deſiderium, ſiue eruditionem videas. Sed ad machinam. Neutrum ejus vſum probat Ariſtoteles, & vtrunque tangit. ſed& vitari vterque à poëta poteſt: vt & connexionis vitium, quod in Solutione apparet. De priore quidem non eſt dubium. Ad poſterio-

ſteriorem quod attinet, ita res dedu-ci poterat, vt nec opus eſſet machi-na, & paulatim ratione quauis fuge-re aut efferre pedem, poſſet Medea. neque magno negotio totam Euri-pidis emendaueris Fabulam. Hacte-nus de gemino illius vſu, quem vitan-dum eſſe diximus. Nunc de triplici agamus; qui admitti poteſt. Nihil autem minus quam præclarum, in quo hoc docetur, Ariſtotelis locum, viri eruditi ceperunt. cum quo, ſicut & cum aliis nonnullis, peſſime a-ctum fuit. quippe cum in capite De moribus legatur, in ſuperiore le-gi oportuit: in quo de Connexione, & Solutione agebatur. Nihil enim ad Solutionem mores. multo vero minus machina ad mores: quæ, vt ante dicebamus, è Connexione oc-caſionem, in Solutione habet locum. Adde, quod vtrunque ad primam qualitatis ſpectet partem: mores au-tem ſtatuant ſecundam. Poſtquam ergo docuit, è Fabula, hoc eſt, è Con-

Connexione, non è machina, petendam Solutionem eſſe, recte in tribus adhiberi eam poſſe docet. Vel in iis quæ ſunt extra drama: vel in iis quæ ſunt facta, & ab homine cognoſci non poſſunt: vel in iis quæ futura ſunt, & hominem adhuc latent. Quæ ab Ariſtotele extra Drama dicantur, nemo ſatis intellexit. & nos obiter dicemus. Ea quæ in Dramate ad Epiſodium ſpectant, extra Drama eſſe dixit. Semper enim extra principalem actionem eſt Epiſodium. de quo ſupra pluribus. abeſſe enim poteſt, & ornatus cauſa adhibetur. Semper autem in Connexione, raro in Solutione locum habet Epiſodium. Quod ſi ergo extra Drama adhibendam eſſe monet machinam, neque quicquam extra Drama præter Epiſodium, nunquam autem in Solutione Epiſodium; ſequitur moneri hoc præcepto, ne quis in Solutione, verum in Connexione, vtatur machina. quod duabus paulo poſt ex-

ceptionibus reſtringitur, vt jam dicemus. Extra Drama autem adhibetur machina. vt in Prologo, exempli gratia. quod & vſitatum eſt, & multum dignitatis habet. Ita in Ajace Sophoclis Minerua, Iuno in Furente, in Ione Euripidis Mercurius; in Hippolyto Venus. quæ ſunt extra Drama, & in Epiſodio. *S*æpe autem hoc placuit Euripidi. Argumentum enim ejus in prologo. Argumentum autem ex futuris. nam ex actionibus diuerſis, quarum illæ fiunt, *illæ* nondum. De futuris autem ſol*i* Dii pronunciant & ſciunt. quare recte rem futuram, ſed è machina, exponunt. Iocaſta autem in Phœniſſis futura etiam prædixit, cum pars eſſet Dramatis. Alterum eſt, in iis quæ ſunt facta, & cognoſci ab homine non poſſunt. Quæritur, an in Solutione, an extra eam recte. fit enim vtrobiq;, de quo poſtea. In Solutione vt cum in Hippolyto Euripidis, id quod ignoratum fuerat, exponit Diana: à Venere

nere Hippolyto immiſſam hanc pœnam. non enim ſciri poterat. In Connexione. vt cum apud Sophoclem, factum Ajacis, quod cognoſci ab Vlyſſe non poterat, exponit Minerua. Tertium eſt, cum futura exponuntur. In Solutione, vt Appollo in Euripidis Oreſte. nam quæ euentura erant mox prædicit, Menelaum autem & Oreſten conciliat. vnde Solutio. In Connexione. ſicut Mercurius Ione argumentum enim exponit. Et videtur ſane de Solutione egiſſe Ariſtoteles. in qua machinam nonnunquam admittit. Vt hæc mens ſit ejus: Semper in Connexione vtendum eſſe machina: niſi aliter res cogat & vitari non poſſit. Nonnunquam enim euentura ſunt vel euenêre, quæ ab homine cognoſci non poſſunt. Quod poëta cum euadere non poteſt, ſane in Solutione adhibeatur machina. qualia in Euripide ſunt pauca: pleraque enim poterant vitari. Sicut pauca ſunt quæ ſciri ab homine

mine non poſſint. de præteritis jam loquor : nam futura, niſi argumentum cum exponitur, raro requiruntur. Adde quod multa quæ cognoſci non poſſunt, ne cognoſci quidem eſt neceſſe. ſicut in OEtæo. In Trachiniis autem vir diuinus Sophocles, Alcmenæ perſonam ne adhibuit quidem. Autor OEtæi, Herculem ad Deos jam tranſlatum eſſe, ſcire eam voluit. Quo fine? An abſque eo argumentum ſolui non poterat? An hac ratione ſoluitur? imo mutatur. & in peius quidem. Quare? quia in melius. Nam cum triſtis eſſe finis poterat, fit lætus. Hoc autem alienum à Tragœdia. quare & ſine cauſa & peſſime ad machinam confûgit. Nam è machina dicuntur illa:

Quid me tenentem regna ſiderei poli,
Cæloque tandem redditum planctu jubes
Sentire fatum? parce. nam virtus mihi
In aſtra & ipſos fecit ad ſuperos iter.

Tum illa,

Non me rigentis ſtagna Cocyti tenent,

Non puppis vmbras furua transuexit
meas.

Et elabitur in machina. quo illa Alcmenæ ſunt referenda,

Mane parumper. ceßit ex oculis, abiit.
In aſtra fertur. fallor, an vultus putat
Vidiſſe natum.

Solutio ergo, qualis in Amphitryone Plauti. Ibi enim Iupiter è machina,

Bono animo es, aſſum auxilio Amphithryo tibi, & tuis.
Nihil eſt quod timeas. hariolos, aruſpices
Mitte omnis. quæ futura & quæ facta eloquar.

Longe autem prudentius. ſedandæ enim erant turbæ Sic in Rheſo. Nam cum lis de heroe interfecto eſſet orta, & ſuſpitio grauaret Hectorem, res exponitur è machina & ſedatur. quod in illis vſitatum remedium. præterea, futura ac facta elocuturum ſe dicit. illa ibi nulla: hæc neſciri ab Alcmena poterant. imo debebant.

bant. Vtrobique exitus lætus. Amphitryo,

Faciam ita vt jubes. & te oro, promiſſa
vt ſerves tua.
Ibo ad vxorem intro, miſſum faciam
Tireſiam ſenem.
Nunc ſpectatores, Iouis ſummi cauſa
plaudite.

Ibi Alcmena,

Es numen, & te mundus æternus tenet.
Credo. triumphas. regna Thebarũ petam,
Nouumq; templis additũ numen canam,

Nihil ergo penitus omiſit, præter illud, PLAVDITE. Ecce judicium magiſtri! Habebat autem ſine dubio in animo Philoctetis Sophocleæ ſolutionem, quæ ab Hercule è machina ſoluenda fuit. Humana enim ope Philoctetes, vt ad Troiam ſe conferret, adduci non potuit. quare & omnia quæ euentura erant, prædicenda fuerunt. & à quo potius quam ab Hercule? Etiam autoritate compellendus, qui contrarium ceperat conſilium. quale hic nihil. Locus Ari-

Digitized by Google

Ariſtotelis, quem paulo ante ad ſuperius caput, in quo de Solutione ac Connexione agitur, eſſe transferendum diximus, is eſt: φανερὸν οὖν ὅτι καὶ τὰς λύσεις τῶν μύθων ἐξ αὐτοῦ δεῖ τοῦ μύθου συμβαίνειν, καὶ μὴ ὥσπερ ἐν τῇ Μηδείᾳ ἀπὸ μηχανῆς, καὶ ἐν τῇ Ἰλιάδι τὰ περὶ ἀπόπλουν, ἀλλὰ μηχανῇ χρηστέον ἐπὶ τὰ ἔξω τοῦ δράματος, ἢ ὅσα πρὸ τοῦ γέγονεν, ἃ οὐχ οἷόν τε ἄνθρωπον εἰδέναι. ἢ ὅσα ὕστερον, ἃ δεῖται προαγορεύσεως ἢ ἀγγελίας. ἅπαντα γὰρ ἀποδίδομεν τοῖς θεοῖς ὁρᾶν. id eſt: *Vnde etiam, ex ipſis Fabulis petendas eſſe earum ſolutiones apparet. Non vt in Medea à machina, & qualia ſunt illa in Iliade, cum diſceſſum parant Græci: ſed in iis quæ ſunt extra Drama, machina vtendum eſt, aut quæ ante euenerunt, aut poſtea. Ideoque prouidenda & exponenda ſunt. Diis enim concedimus, vt omnia prouideant.* Quod qui protinus non videt, mentem habet alibi, aut judicium in his ſubactum nunquam habuit. præſertim ſi ſublatis iſtis, reliqua inter ſe connectat,

quæ

quæ de morum inter ſe ſimilitudine & conuenientia dicuntur. Hoc monendum eſſe duxi obiter. quia in noſtris ad Philoſophi libellum Notis, inter alia nonnulla diligentiam effûgit noſtram. quas autem ibi tranſpoſitiones tum notauimus, tanti eſſe nobis nunc videntur, vt ſine illis neque pedem neque caput in doctrina iſta inuenturi videamur. Sed quam pauci ſunt hodie, qui veræ germanæque Criticæ vtilitatem vident, aut ad ſeria conuertunt! quæ vix ſine omnibus ſcientiis ac eruditione quam humamens capit, ſe, vt debet, tueri atque exerceri poteſt. Nunc pergamus.

CAP. XIII.

Quomodo paulatim creuerit Tragœdia. Perſonæ. & quæ obſeruanda in illis. De Narratione, ſiue Expoſitione. Ejus vſus. Quam late pateat. Circa quæ verſetur. Ejus virtutes. Autores.

QVemadmodum Comœdiam, ita & Tragœdiam paulatim

pro-

profeciſſe, donec ad hanc in qua tandem ſubſtitit perfectionem perueniſſet, partim ratio ac vſus, partim Ariſtoteles nos docet. vt & poëſis vniuerſa. Cujus ſpecies cum tres ſint; quæ exponit vel narrat, quæ perſonis vtitur ac imitatur, & quæ mixta eſt ex vtroque; à prima illa vt non vno eodemque tempore, ita tandem quam longiſſime Tragœdia receſſit. initio enim vnam, mox pauciſſimas, tandem plures admiſit perſonas. Neque dubitandum eſt quin plures fuerint primo, qualis obſcuriſſima Lycophronis. in qua, vna inducitur Caſſandra. Pauciſſimæ in Septem-Thebana: Eteocles, Nuncius, Iſmena, Antigone, Præco, præter chorum. Pauciores in Perſis. quatuor enim extra chorum: Atoſſa, Nuncius, *Spectrum Darii*, Xerxes. De perſonis obſeruari hæc poterunt. Argumentum ſuum Tragicus aut accipit, quod eſt frequentiſſimum: aut fingit, quod rariſſimum. Si fingit, &

Digitized by Google

& perſonas ſimul fingit, quod ab Agathone olim factum; neque nouum eſt in Comœdia. Si accipit, aut omnes ſimul accipit, aut quaſdam fingit, aut quibuſdam nomen imponit. Fingit, vel quæ ſunt in vita: vel quæ tantum in animo conſiſtunt. In vita: vel ab ætate; vt Senex: vel à conditione; vt Seruus: vel à munere & profeſſione; vt Nuncius, Paſtor, Præco, Nutricius, Nutrix: vel à natione; vt Phryx, apud Euripidem Oreſte. Quæ in animo conſiſtunt; vt Fames, Somnus, Fama, Luxuries, & alia id genus. Nomen commode imponet; vel ex ſimili hiſtoria, quæ præſertim non ſit nimium nota; quamuis non vbique conueniant: ne appareat putiditas & affectatio. quæ vmbrat cis doctoribus eſt relinquenda. Aut ſignificatione euentum aut mores deſignabit. qualia à Græcis deſumi poſſunt: modo hic rurſus ambitio abſit, neque deſit eruditio. Nam in Comœdia vſita-

vſitatum. Vt Pamphilus. Quare?

Sic vita erat: facile omnes perferre ac pati.

& quæ ſequuntur. Idem autem quod in perſonis, fere & in narratione euenit. Nam cum paucæ illæ, nuda fere narratione defunguntur. Quid enim Septem ad Thebas, niſi narratio, quæ ornatum à tranſlationum pondere accepit? Poſtea Simplicem, paulatim vero Implexam Fabulam fecerunt. Quæ longiſſime à narratione abeſt: nam & poteſt eſſe ſine verbis. Vt quæ OEdipodi eueniunt, animo ſi cogites. manentenim perturbationes & affectus : tum per plures fieri neceſſe eſt, quod in illa dicitur ab vno. Quare & in definitione hanc Philoſophus excludit. non quod nulla in Tragœdia: ſed quod non per eam ſit quod eſt, & ex ea. non enim ad formam. Et abeſſe poteſt: neque pars eſt Tragœdiæ, ſed actionis ſubſidium & ſcenæ. Alia enim per naturam fieri non poſſunt.

&

& hæc aut perſpicue ſunt falſa, aut ſpeciem habent veri. Alia poſſunt; vt Medeam trucidare liberos. Rurſus quæ poſſunt, aut ſimilia ſunt vero; vt Ajacem ſibi manus inferre. nam & magni animi, & furioſus, & poſt contumeliam. Alia ſpecie diſcedunt à vero. vt OEdipodem ignarum matrem ducere. Alia repræſentari poſſunt; vt verbera. Alia difficulter; vt cædes. Alia omnino non; vt Hippolytum dilaniari. niſi quis diſcerpi velit. qualia nonnunquam ſub tyrannis euenêre: idque in oblectationem, & ad voluptatem theatri. Quibus omnibus ſuccurrit narratio: quæ quod deeſt in agendo, ſupplet dicendo. Nam & quæ non poſſunt fieri, exponit. Multa enim damus poëtis. non vt mentiantur, ſed vt doceant. Qualis tota antiquorum ſapientia, & Apologi. quæ aut exhiberi non poſſunt, aut fidem ea ratione ſibi detrahunt. vt recte Flaccus. Sic & quæ recedunt ſpecie à vero.

Omnia

Digitized by Google

Omnia enim probabilia efficit narratio. etiam quæ nunquam euenerunt: quæ non minima illius virtus eſt. Eodemque modo quæ vel non, vel difficulter repræſentari poſſunt. omnia enim ſermo repræſentat. Iam vero, aut præterita exponimus: vt qui mortem *Hippolyti*, *Aſtyanactis*, *Polyxenæ*. Aut præſentia: ſicut in Thebaide, aciem inſtrui: aut in Septem-Thebana, duces eſſe ad portas, & quid agant. Aut futura. Quod fit aut ex machina: ſicut Hercules Philoctete. (euentura enim narrat): Apollo in Oreſte, & alibi. Vel in ſcena: vt quæ à Prometheo Æſchyli, à Caſſandra, tum ejuſdem tum Senecæ in Agamemnone dicuntur. quæ aut Diis, aut vatibus, aut heroibus, plerunque tribuuntur: qui futura vt ſciunt, ſic denuntiant. Quanquam & alii interdum eorum monitu. ſicut Nuncius Ajace, mortem herois, ſed inſtinctu Calchantis. Quare qui vſum expoſitionis per-

Digitized by Google

a perſonam Nuncii non excedere arbitrantur, multum aberrant. Nam in Æſchyli Septem-Thebana, Speculator; & in Sophoclis Oreſta, Nutricius, fit ἄγγελος. Et è ſcena quiuis rem exponit. ſicut Theſeus in Furente, quicquid apud inferos ab Hercule eſt factum. Nam quod Rhetores ἀπαγγελίαν, Ariſtoteles & alii ἐπαγγελίαν, etiam ἀγγελίαν, dixerunt. cujus generis ſunt in Homero quæ narratione ſola exponuntur. Neque aliud ſunt Prologi Euripidei. nam Latini expoſitiones rerum Nunciis, vt plurimum, dedêre. Græcis quippe aliud agentibus, cuncta ſuperſunt aut occurrunt, quæ vel laborantibus Romanis pene deſunt. Duas enim, alteram verorum, alteram vt verorum, fecerunt. Neque deſunt illis nomina; etiam cum nugantur. Nam & quandam ejus ſpeciem finxêre, cum præſentia exponuntur: non tempote modo, ſed & loco. Vt cum Pædagogus in Phœniſſis,

niſſis, duces, qui ad portas vrbis erant, Antigonæ ex imitatione Homeri oſtendit. eodem enim modo Helena Iliados tertio. Sed nec vera ibi eſt narratio. Nam & ſermo interrumpitur dicentis; & oſtendit verius quam narrat. Poſtremo ſibi ſuo indicio produnt, quia ἔνδειξιν vocant. quod acutiores viderunt. tota autem circa quinque, vt plurimum, verſatur. Primum eſt Perſona, de qua aliquid exponitur. ſiue ſit vna; vt Hippolytus, in Senecæ cognomine: ſiue plures; vt Polyxena & Aſtyanax Troadibus. Secundum, id quod agitur ab ea, aut ei euenit. Vt,

Audax virago non tulit retro gradum;
Conuerſa ad ictum ſtat truci vultu ferox.

Tertium, Locus. Vt,

— hujus extremum latus
Rhætea leni verberant fluctu vada.
Aduerſa cingit campus, & cliuo leui
Erecta medium vallis includens locum,
Creſcit theatri more.

Quar-

Digitized by Google

Quartum, Tempus. quod interdum ſimpliciter deſcribitur. quemadmodum ibi,

Partes fere nox alma tranſierat duas.

& cum aliquid narramus. Interdum aliis circumſtantiis denotatur. vt in illo,

Vt profugus vrbem liquit infeſto gradu,
Celerem citatis paßibus curſum explicans.

Interdum ſeries & ordo tantum indicatur; idque cum plura junguntur: hoc prius, hoc poſterius. Vt ecce,

Præceps vt altis cecidit è muris puer,
Fleuitq; Achiuûm turba quod fecit nefas,
Idem ille populus aliud ad facinus redit.

Quintum, Modus,

Tam fortis animus omnium mentes ferit,
Nouumque monſtrum eſt, Pyrrhus ad cædem piger.
Vt dextra ferrum penitus exactum abdidit,
Subitus recepta morte manauit cruor
Per vulnus ingens.

Sed

Sed planius Hippolyto.

Tum vero pauida ſonipedes mente ex-
citi,
Imperia ſoluunt: ſeque luctantur jugo
Eripere, rectique in pedes jactant onus.
In lora præceps fuſus implicuit cadens
Laqueo tenaci corpus, & quanto magis
Pugnat, ſequaces hoc magis nodos li-
gat.

& reliqua. Cauſam enim quam plerunque addunt Rhetores, Tragici plerunque, vt notam, omittunt. Hæc rurſus ſingula amplificant. cui rei loci, &, vt illi vocant, elementa ſunt inuenta. quorum aliqua huc trahi poſſunt. Perſona enim à forma, rebus geſtis, indole, morte, & quæ ſunt ſecuta mortem, deſcribitur. Exempla paſſim in Tragœdia. Facinus, vt triſte, atrox, immane, horrore dignum, aut commiſeratione. & ita in reliquis. Nam hæc quiuis per ſe poteſt: & artifices dicendi præiuêre. qui vt nihil negligendum, ita nec nos quicquam repetendum putamus. Virtu-

tres ejus tres, vt plurimum, fecêre: perſpicuitatem, breuitatem, & probabilitatem. Prima vbique locum habet. Secunda in quibuſdam. Tertia, locum in veris, ſed majorem vſum in falſis. Quæ è Græcis petam potius: quanquam in Latinis Lucius Seneca mirifice excellit. vt in Hippolyto & Troadibus. Perſpicuæ exemplum habes in Euripidea Hecuba. Probabilis in re falſa, in Electra Sophoclis. quam ob oculos habere omnes in ſcribendo velim. Nihil enim dicitur in falſa, quod in vera expoſitione dici non poſſit: tempus, locus, modus, antagoniſtæ: eorum patria; & quæcunque excogitari poſſunt. Perſpicuitatem Sophocles contempſit: ſed ſplendorem dedit, quæ Tragœdiæ eſt virtus. Adde, quod ſimplicitatem ac perſpicuitatem reſpuebat Atticiſmus. Breuitatem Homerus docuit, Euripides miſcuit. Sophocles & Seneca narraturi, interdum verbo rem expediunt, mox

mox narrant. Abſolutum breuitatis exemplum in Antilochi verbis apud poëtam eſt,

Κεῖται Πάτροκλος.

& quæ ſequuntur. quod & Rhetores notarunt: duobus enim verſibus nil prætermiſit. Hoc expreſſit Sophocles Electra. cum Nuncius,

Τέθνηκ' Ὀρέστης· ἐν βραχεῖ συνθεὶς λέγω.

ac mox diuina illa & perfecta ſubſequitur narratio. Ita Seneca Hippolyto,

Hippolytus, heu me, flebili letho occubat.

mox accuratiſſime de ſingulis. quod velocitatem Græculi declamatores dicunt: & quam vbique neceſſariam volunt. De quo quid ſentiret ipſe, alibi vir ſummus Ariſtoteles, lepido exemplo & familiari, vt oportet, indicauit. Verba ejus ſunt: *Nunc ridicule velocitatem in narrationibus requirunt. Cæterum, quemadmodum piſtori quidam reſpondebat, qui cum*

quæreret, vtrumne mollem pinſeret turundam, an duram; quid? ajebat alter, adeone eſt difficile, vt oportet? Ita non in breuitate hic aut velocitate, ſed in mediocritate, & in eo quod oportet, ſita eſt laus omnis. Porro vt pulchritudo in corpore laudatur, in vultu tamen maxime apparet; ita, cum Latinitas ſermonis ſit virtus, in narratione tamen eminet: cujus ſpotiſſimum habenda eſt ratio. Summus in narrando artifex ac vix imitabilis Thucydides. Sed & Tragicum quid habet. ſplendorem quoque ex Atticiſmo, vt Sophocles: ſiue aliquid omittit, ſive mutat, ſiue incongrue infert. Herodoti fatalis illa ac cœleſtis felicitas, intra ſuauitatem conſiſtit. idque in illa lingua quam nec aſſequantur Attici; ad ſtuporem facundi. multo minus Græci. Omnes Ouidius tranſcendit. Siue falſa probabiliter, ſiue obſcura perſpicue, ſiue vtraque ornate, ſiue omnia ſimpliciter ſint exponenda. Falſa, vt in Me-

Metamorphoſi. Obſcura, vt mathematica & antiquitatis arcana in Faſtis. quæ ad mores pertinent, vbique. Etiam cum ludit aut laſciuit: idque verbis & oratione vulgari. Vt & dicat quæ velit, & doceat quæ quiſque intelligat. tam admirabili felicitate, vt cum quiuis idem poſſe videatur, nemo poſſit nemo, niſi magni & excitati animi, tentare idem auſit: ſapientes etiam deſperent. Vbique ſententiæ, vbique loci communes. de ignauia, de diſciplinis, breuitate formæ, opum contemptu. Neq; ſemper falſa narrat; etiam in opere jam dicto: in quo plurimas hiſtorias exponit. vt Lucretiæ. Quid autem cum ſimplicitate illa comparandum, quam indocti & ruſtici faſtidiunt, vrbani & ingenui ſine vlla imitationis ſpe adorant? Ecce celeritatem:

Nox ſupereſt. tollamur equis, vrbemque petamus.
Dicta placent. farenis impediuntur equi,

Pertulerant dominos. Regalia protinus ipſi
Tecta petunt. cuſtos in fore nullus erat.

nullus equus, ac vix cogitatio humana, hanc celeritatem aſſequatur. Tale eſt illud:

Sic ſedit: ſic culta fuit: ſic ſtamina nevit:
Injectæ collo ſic jacuere comæ.
Hos habuit vultus. hæc illi verba fuerunt.
Hic color, hæc facies, hic nitor oris erat.

Numerorum autem tanta in hoc ſcripto, cujus partem alteram habemus, puritas, ſimplicitas, ac inuidenda ſuauitas, vt quid magni viri velint, cum mutari quoſdam poſſe exiſtiment, neque ipſi, niſi fallor, neque nos intelligamus. nondum enim cuiquam id probarunt, cum in ſimili ſcribendi genere verſati ſunt. Libri Triſtium & qui De Ponto inſcribuntur, quo ab omni affectatione (quanquam iis cum pleriſque illius ſcriptis id

Digitized by Google

id commune eſt) magis alieni ſunt, eo magis commendari juuentuti debent. Et vbique Latinitas vel inter prima. vt non temere Muretus, quo, poſt literas renatas, nemo ſine affectatione elegantius ſcripſit, quendam, qui autori tanto hanc detraheret, *prodigii inſtar*, *ouis ac ſuphure* luſtrandum merito exiſtimet. vt & Ioſephus Scaliger. Iulium autem, in Rhetoricis (qui illius libri cum aliis non paucis perierunt) tanquam abſolutum & perfectum omni ex parte dicendi exemplum , ſcripta ejus commendaſſe , neque alia autoritate, quæ docebat, ibi confirmaſſe, non ſemel ex diuino ejus filio audire memini. Sed natura ejus viri , candor, ingenuitas , velocitas , ſimplicitas, quæ in narrationibus potiſſimum elucet, ſupra votum eſt. proximum eſt ergo. de vt iis recte judicemus. Ajunt redundare Critici. Et ſit ſane hoc verum. Idem Oceano quoque euenit: cui fruſtra ponas legem. idem

fluviis. quorum quiſque quo generoſior, eo minus ripas agnoſcit ac pontem. fontes & ſtagna intra ſe conſiſtunt. Sed quemadmodum mendici, quibus plurima ad vitam deſunt, iis invidere ſolent, quibus ad felicitatem omnia ſuperſunt; ſic jejuni iſti & famelici, aliorum opes limis cum intueantur, virtutes in ordinem redigere audent. Modus tamen adhibendus in Tragœdia; quanto hæc ſeuerior. Tum idea diſtinguenda. de qua infra, cum de Elocutione. Illud hic dicendum, Eos qui parum æqui huic viro ſunt, veram Medeæ ejus, quæ huc ſpectat, laudem deferre. Vt cum libro Inſtitutionum Oratoriarum octauo Quintilianus, non minus quam Seneca acerbus reliquorum cenſor, locum, quem ex hac adducit, ſic commendat: *Sed majorem*, inquit, *vim accipiunt commutationis figuræ. Vt,*

Vſque adeone mori miſerum eſt?

Acrius enim hoc eſt, quam per ſe, Mors miſera

ſera non eſt. Et tranſlatione à communi ad proprium. Nam cum ſit rectum, Nocere facile eſt, prodeſſe difficile, vehementius apud Ouidium Medea dixit,

Seruare potui. perdere an poßim, rogas?

Ne autorem libri De cauſis corruptæ eloquentiæ hic prætermittam, qui autoris hujus præ ſe ferre genium videtur, cui & aſſcribi pleriſque ab eruditis ſolet. Ille autem, *Nec vllus Aſinii aut Meſſallæ liber tam illuſtris eſt, quam Medea Ouidii, aut Varii Thyeſtes* Thyeſtem autem ipſo Marone dignum judicaſſe antiquos, nemo neſcit. quem & autorem ejuſdem nonulli voluêre. Quod de eo, qui nunc extat, nunquam perſuaderi mihi patiar. qui nec integer nec ſui ſimilis. In ſenſibus præſertim qui non æque feliciter ſuecedunt: & ambitionis aliquid non raro habent. quæ Declamatorum prærogatiua eſt. Chorus certe admiratione dignus nobis ſemper viſus eſt, cujus initium,

Tandem regia nobilis.

Digitized by Google

Concluſio autem vel inprimis.

Stet quicunque volet potens
Aulæ culmine lubrico.
Me dulcis ſaturet quies.
Obſcuro poſitus loco
Leni perfruar otio.
Nullis nota Quiritibus
Ætas per tacitum fluet.
Sic cum tranſierint mei
Nullo cnm ſtrepitu dies,
Plebeius moriar ſenex.
Illi mors grauis in cubat,
Qui notus nimis omnibus,
Ignotus moritur ſibi.

CAP. XIV.

De ſecunda parte eſſentiali; Moribus nimirum. Qui ſint Mores. Oratio Morata quæ. Exempla ejus. Quatuor de Moribus præcepta. Mores boni vt ſint. Vt conuenientes. Vt ſimiles.

HActenus per ſalebras emerſimus. Tales enim ſunt reuera. Sequitur nunc pars ſecunda. Hoc eſt, Mores. Quibus primus merito poſt Fabulam

bulam debetur locus. Actionum quippe imitatio eſt Fabula. Sicut autem actionum reſpectu aut felices dicimur aut infelices; ita morum, tales aut tales. Id quod Græci Ἦθος, Latini, quia aliter non poterant, *Mores* dixerunt. cum peculiariter, vt recte à Fabio notatum eſt, non tam mores, quam proprietas eorum quædam, iſta voce deſignetur: qui pro ſingulis habitibus, affectibus, nationibus, ætatibus, ſecunda aut aduerſa fortuna, eſſe in ſingulis diuerſi ſolent. Habitibus; vt ſi quis juſtum aut mitem inducat, aut temperantem. Affectibus; vt amantem ſi quis repræſentet, aut iratum. Nationibus; vt ſi quis Græcum, ſi quis Romanum. Ætatibus; vt ſi quis puero aut juueni, viro aut ſeni, partes tribuat in Dramate. Secunda fortuna; vt ſi quis victori; aduerſa, vt ſi quis victo tribuat ſermonem. Ita morum voce vſus eſt Flaccus.

Ætatis cujuſq; notandi ſunt tibi mores.

Quales autem ſint ſingulorum, forte primus & diuinitus, ſecundo Rhetoricorum Philoſophus oſtendit. vnde hæc non ab oratore magis quam à Tragico petenda ſunt. Vt qui non cum reliquis poëtis modo, verum & cum homine diſerto hoc commune habet. quanquam magis illi hoc & Comico peculiare eſt. Mores vero hac ſignificatione Ariſtoteles definit, *Qui aut inſtitutum alicujus aut voluntatem, qualis ſit ea in iis de quibus non conſtat, vtrum aliquid ſequatur an fugiat qui loquitur, ſolent indicare.* erudite admodum, nec ſine aliqua obſcuritate tamen. Hoc autem voluit: Moratam orationem eſſe eam, in qua non ex indicio dicentis, ſed ex ipſa quę in hac elucet proprietate morum, inſtitutum alicujus intelligimus aut voluntatem. Puto ſatis planum eſſe quod dico. Si tyrannum, exempli gratia, inducas, atque is dicat, id quod apud Euripidem ille, qui ſe regni gratia jus violaturum profitetur, non eſt proprie

prie morata, ſicut recte Ariſtoteli videtur, oratio. cum is ſine artificio poëtæ, quid ſequatur aut velit, ſuo ſibi indicio profiteatur, & ſignificet. Neque enim apud Plautum morata eſt illa,

Non ego nunc mediocri incedo iratus iracundia,
Sed eapſe illa, qua obſidionem facere condidici oppidis.

Neque apud Virgilium morata amantis,

Anna (fatebor enim) miſeri poſt fata Sichæi
Conjugis, & ſparſos fraterna cæde Penates,
Solus hic inflexit ſenſus.

Non proprietates enim tyranni, irati, aut amantis, in ſermone exprimunt: ſed confeſſionem ſimplirem.. Contra morata oratio eſt illa, præ amore deſperantis:

Hunc ego ſi potui tantum ſperare dolorem,
Et perferre ſoror potero. miſeræ hoc tamen vnum

Ex-

Exſequere, Anna, mihi. ſolam nam perfidus ille
Te colere, arcanos etiam tibi credere ſenſus.
Sola viri molles aditus & tempora noras.
I ſoror, atque hoſtem ſupplex affare ſuperbum.
Non ego cum Danais Traianam exſcindere gentem
Aulide jurani.

Ex oratione enim ipſa, omnem ejus, quæ cum deſperet, tamen omnia adhuc nihilominus tentat, affectum agnoſcis. Talis & Latini in duodecimi initio ad Turnum: vt & Turni aliquot ibidem: Anchiſæ item ſenis in ſexto, cum filium agnoſcit. quibus nihil magis moratum excogitari poteſt. *Sic Achillis aliquot di*uinæ in Græco: ac præcipue in Legatione. ipſum quippe heroem agnoſcis. Qua in parte Senecam, præſertim Marcum, multoque magis alios nonnullos, qui ſub nomine Senecæ

necæ in iſto circumferuntur volumine, antecedunt veteres. ideoque ex iis poſſimum exempla ſunt ſumenda. Non enim veram vbique à Latinis qui extant, expreſſam ſatis Tragœdiam habemus: quæ, paucas ſi excipias, declamatorum redolent ambitionem & ſordes, quæ & moratum maxime infecerunt ſermonem. Ex Sophocle poſſemus. niſi, quia cœpimus, à Græcis abſtinere mallemus. Longe autem omnibus palmam hac in parte præripuit Terentius. Cujus ſine ſumma voluptate moratum nec legere nec recordari poſſumus ſermonem. præ reliquis ſane ſcriptoribus decorum intellexit, ac pene ſolus quæ ab Ariſtotele Rhetoricorum ſecundo de moribus præclare obſeruata ſunt, diuinitus expreſſit; veræ Muſarum deliciæ & ſcenæ voluptas. A cujus elegantia, venuſtate, lepore, Venere, quo quis longius abeſt, eo minus cum vrbanitate commercii habet. quod vbique

que vir emunctæ naris Horatius inculcat. &quod optime hac ætate Scaliger Filius, ante hunc Eraſmus, ante vtrumque Varro intellexit. qui non ſine cauſa, *In argumentis Cæcilius palmam poſcit, in etheſin Terentius, in ſermonibus Plautus.* quod Ariſtotelico ordine ab eo dicitur. Argumentum eſt Fabula. hæc laus prima. Secundum ſunt Mores. hæc ſecunda eſt. Poſtremum eſt Sermo. hæc poſtrema eſt. Quanquam cur ſermonem præferret Plautinum Varro, alibi nobis dictum. cum vt nimius ſermonis priſci ſuo tempore amator, ab antiquis notetur. qui pro *argumentis, patheſi* legerunt, quia laus hæc à Chariſio peculiariter Cæcilio tribuitur, neque intellexerunt quid eſſet argumentum: neque, eundem in vtroque ſimul laudari poſſe. Ecce mores mitis viri:

— Credo Hercule. nam ingenium tuum noui
Liberale. ſed vereor, ne indiligens nimium ſies.

Ira-

Iracundi,

Hei mihi quid faciam? quid agam? quid clamem, aut querar?

O cœlum! ô terra! ô maria Neptuni!

Adoleſcentis, qui in proſpera verſatur fortuna,

Iamne erumpere hoc licet mihi gaudium? pro Iupiter!

Nunc eſt profecto, interfici cum perpeti me poſſum,

Ne hoc gaudium contaminet vita ægritudine aliqua.

Senis qui in aduerſa:

Quid hoc (malum) infelicitacis, nequeo ſatis decernere,

Niſi me credo huic eſſe natum rei, ferundis miſeriis.

Primus ſentio mala noſtra: primus reſciſco omnia.

Primus porro obnuntio: ægre ſolus, ſi quid ſit, fero.

Fœminæ honeſtæ, quæ adulterii maritum conuincit,

— an quidquam hodie eſt factum indignius?

Digitized by Google

*Qui mihi, vbi ad vxores ventum eſt.
tum fiunt ſenes.*

Ecce orationem parentis, qui ex æquo & more accuſat ac deſcribit filium:

*Ego te meum eſſe dici tantiſper volo,
Dum quod te dignum eſt facies. ſed ſi id
non facis,
Ego, quod me in te ſit facere dignum,
inuenero.
Nulla adeo ex re iſtuc fit, niſi ex nimio
otio.
Ego iſtuc ætatis, non amori operam
dabam,
Sed in Aſiam hinc abii propter paupe-
riem: atque ibi
Simul rem & gloriam armis belli rep-
peri.*

Rurſum pœnitentis, & ad affectum vere paternum, abſente eo, atque, vt judicabat ipſe, nimia ſeueritate ejecto. Poſt commemorata enim ſeruorum officia,

*Vbi video hæc, cœpi cogitare, Hem tot
mea*

Solius

Solius ſolliciti ſunt cauſæ, vt me vnum explean t?

Ancillæ tot me veſtiant? ſumptus domi

Tantos ego ſolus faciam? ſed gnatum vnicum,

Quem pariter vti his decuit, etiam amplius,

Quod illa ætas magis ad hæc vtenda idonea eſt,

Eum ego hinc ejeci miſerum injuſtitia mea.

Vides vbique ſermonem, qui quod ex decoro repræſentat mores, naturæ ipſi par eſt: ideoque intimos pertentat ſenſus. vt infinita ejus generis in eo nunc omittam. De quo non cogitarunt, qui de riſu tantum ſolliciti fuerunt. cum quo maxime decorum pugnat. imo, hoc ipſo excitatur, ſi negligas. Hoc intereſt: quod pro perſonarum ratione, quibus grauioribus Tragœdia vtitur, ſermo quoq; variet. In quibuſdam Senecæ, vt dicebamus, multum moribus acuminum frequentia detraxit. extra com-

comparationem tamen magis ad antiquos *Lucius* accedit. quanquam poſſunt ex vtroque quædam orationis optime moratæ deſumi exempla. In moribus autem quatuor tenenda eſſe, docet Ariſtoteles. Quorum primum eſt, Vt ſint boni. quod eſt exponendum pluribus. Inter ea quæ quam maxime in Tragœdia reprehendebat Plato, vel præcipuum hoc erat: quod nimirum varia non vniformis ſit illius imitatio. & occaſione oblata probos juxta improboſque, nonnunquam autem tantum imitetur improbos. quo facillime animum, quod ſupra monebamus, decipi humanum. qui dum ſolum reſpicit decorum, quod propoſitum eſt illi, bonorum ſæpe ac malorum diſcrimen non agnoſcit: & vt poëta ipſe, vtroſque imitatur mores. Quo nihil magis in Republica pernicioſum excogitari poteſt: eo enim modo, ſcholam vitiorum non virtutum, fieri theatrum. & quidem quanto magis

magis hanc in partem inclinamus omnes. Sed & interpretes Platonis, cum in libris De Rep. typos iſtos formulaſque exponunt, quas in re Muſica præſcribit legiſlator, alium admitti ab eo negant poëtam, quam qui omni ſublata varietate, Deum & bonorum virorum actiones imitetur. cætera enim delectare quidem, non autem docere: plerunque vero mores vitiare ac corrumpere. ideoque & nocere magis quam prodeſſe. Huic vt occurreret Philoſophus, primum hoc de moribus præceptum eſſe voluit, Probi vt eſſent. tales enim eſſe in Tragœdia non modo poſſe, quod negabat Plato, ſed & quantum ratio poematis permitteret, debere. Confirmat hoc exemplis Tragicorum: qui ſine vlla lege hanc tamen legem ſunt ſecuti. Etiam poſteriores Critici: qui nonnullas veterum hoc nomine notarunt, quod aut omnes aut pleraſque peſſime moratas haberent perſonas.

Qualis

Digitized by Google

Qualis eſt, exempli gratia, Euripidis Oreſtes. in quo præter Pyladen, cæterorum improbi ſunt mores. Neque enim hæc mens Ariſtotelis; aut non alios quam optime moratos eſſe inducendos: aut, ſi alii inducantur, quos fuiſſe improbos conſtat, probos iis tribuendos eſſe mores: ſed vt quantum ratio permittit, plures optime morati, in eodem inducantur Dramate. quamuis enim & vtrique requirantur, & tam horum quam illorum ratione decorum conſtet, probos tanto præferendos, quanto plus conducunt cum ſpectantur. Secundum, vt conuenientes ſint mores. quod cum altero non pugnat tamen. non modo enim boni à malis, ſed & ipſi inter ſeſe differunt non parum. Exempli gratia; pro ſexu, ætate, & conditione. Vnde neque in genere virtutem eſſe examinandam, neque totam, quoties de ea agitur, confundendam, verum ſingulas enumerandas, hoc eſt, ſuas cuiq; tribuendas,

das, Gorgias dicebat: vt in Menone Plato & Politicorum primo docet Ariſtoteles. Siue enim eas quæ in ratione, ſiue quæ in moribus conſiſtunt, videas, magnam pro ſubjecti ratione differentiam inuenies. Reſpectu ſexus. Alia enim fœminæ, alia eſt viri. Ætatis. Alia pueri, alia viri. Conditionis. Alia domini, alia ſerui. Ita prudentiam, quæ eſt rationis virtus, teſte in Politicis Philoſopho, fœmina infirmam, puer imperfectam, ſeruus omnino nullam habet. vt & conſultandi facultatem. Idem dicas & de ſapientia. Quare merito cenſuram Criticorum ſubiit Euripides, qui præclaras Anaxagoræ opiniones, Menalippæ tribuebat. Idem, qui ſæpe fœminis prudentiam, ſæpe & grauiſſimis de rebus tribuit conſilia. vtrunq; præter morum rationem & naturam: quibus recte, modo ſexus imbecillitatem, modo infirmitatem Iurisconſultus aſſcribit Vlpianus. ſicut ad Senatum conſultum

Vel-

Digitized by Google

Velleianum, & alibi. nam vt ibi earum obligationes, ita in theatro conſilia, recte atque ordine, irrita & caduca habentur. Eadem ſeruorum quoque eſt ratio. Seruum quippe facultate & natura, quales fere in ſcena exhibentur, intelligo. non enim captum in bello. Et hæc cauſa, quare prudenter Philoſophi, cum ſeruorum, tum & puerorum virtutem, cum ſit imperfecta, horum ad patrem, illorum ad dominum, neutrorum ad ipſos eſſe referendam arbitrentur. his enim ſatis, ſi patri, illis ſi parêre poſſint domino. Quare & multum inter horum ac reliquorum mores intereſſe oportet. Vt & inter fœminæ ac viri. non modo enim aliter iiſdem, verum aliis omnino eſſe inſtructos oportet. Ita Sophocles ac Comicus Menander, taciturnitatem ſummam eſſe in fœmina virtutem dicunt. quam in viris tanquam propriam illarum nemo laudet. Contra ſumma viri virtus fortitudo

tudo eſt. quam in fœmina requirat nemo. Tertium præceptum eſt, Vt ſimiles ſint mores. Diſſimiles autem ratione poſſunt eſſe duplici. vel in parte, vel in toto. In toto, vt ſi quis, exempli cauſa, Ajacis mores tribuat Vlyſſi. quorum alterum fortem, bellicoſum, inuictum, ſimulandi juxta ac diſſimulandi ignarum; alterum, imbellem, timidum, vafrum ac verſutum, fuiſſe conſtat. In parte; vt ſi quis poſtquam Ajacem exhibere cœpit, quædam ab ingenio illius aliena & indole, affingat ei. Vtrumque Horatius his verſibus complexus eſt:

Aut famam ſequere, aut ſibi conuenientia finge
Scriptor. honoratum ſi forte reponis Achillem,
Impiger, iracundus, inexorabilis, acer,
Iura neget ſibi nata.

Ariſtoteles diſtinxit. alterum enim diſſimile, alterum inæquale dixit. Itaque poſtremum illius eſt præceptum, Vt æquales ſint mores. hoc eſt,

vt

vt eodem vſque modo, ſine vlla morum varietate, eadem inducatur perſona. Si quis, exempli gratia, aſper, crudelis, iracundus, fingi cœperit; talis ad Tragœdiæ vſque exitum continuetur. eodem modo, ſi quis blandus, benignus, ac mitis. Quia autem fieri interdum poteſt, vt perſonam eſſe inæqualem oporteat, qualis ſcilicet eſt Ajax, cum inſanit & ad mentem redit, talem nihilo minus inæqualiter æqualem eſſe oportere: hoc eſt, vtriuſque in vtroque & decorum & æqualitatem ſeruandam. etenim vt in Conſtitutione, ita quoque in moribus, quod æquum eſt aut neceſſarium, reſpiciendum eſſe. Neceſſarium eſt enim, inæqualem eſſe eum qui dilucida, vt loquuntur, habet interualla. Et tamen in hac ipſa inæqualitate aliqua eſt æqualitas: cum pro conſtitutione mentis, ſcilicet, vtrâque, non iidem, ſed diuerſi, ſicut æquum eſt, eidem tribuuntur mores. In præceptum primum, Euripidem pec-

peccaſſe notat Philoſophus: qui in Oreſte, cum neceſſe id non eſſet, mores Menelao improbos tribuerit. Poëtam autem bonum, ſicut & pictorem, ſemper ſequi oportere id quod eſt optimum. cum præſertim meliores imitetur Tragœdia. Idem quoque in ſecundum, cum, vt jam monuimus, philoſophantem introduceret Menalippen. In tertium, cujus ab Ariſtotele exemplum non ponitur, peccarat Æſchylus. qui in Philoctete ſuo Vlyſſem, non quemadmodum Euripides ac Sophocles, vafrum ac doloſum, ſed ſeuerum magis atque auſterum, quam pro indole illius viri, quod non male Dio Chryſoſtomus nos docet, introduxerat. In quartum, Euripides. cujus in Aulide Iphigenia ridicule eſt inæqualis. Primo enim fœde deprecatur mortem: paulo poſt, quam maxime diſſimilis jam ſui, vltro ſeſe offert. Poſſent & ſingulorum è Latinis exempla peti. Niſi fere omnes

Romanorum in hoc ſcripti genere virtutes, pariter cum vitiis interiiſſent. Poſtremi ſane exemplum manifeſtum in Thyeſte Senecæ habemus. quem cum primo impium ac diuinitatis totius contemptorem feciſſet in illis,

Optata patria tecta, & Argolicas opes,
Miſeriſque ſummum ac maximum exulibus bonum,
Tactum ſoli natalis, & patrios Deos
(Si ſunt tamen Dii) cerno;

mox philoſophantem inducit.

Mihi crede falſis magna nominibus placent.
Fruſtra timentur dura, &c.

& quæ ibi non pauca dicuntur. Tandem etiam religioſum.

——paternis vina libentur Diis,
Tunc hauriantur.

Sed ne ſimiles quidem aut convenientes illi affectus dedit. Nemo enim talem recte fecerit Thyeſten, aut crediderit.

CAP.

Cap. XVI.

De Sententia, tertia parte. Ea triplex. De prima, quam διάνοιαν Græci dicunt; & de ea opinio quorundam. Ariſtotelis ſententia de iſta Ejus munus. Altera, quam γνώμην. Diuerſa ejus ſpecies. Earum ſecundum Ariſtotelem diuiſio. Quibus tribuenda. Vſus in Tragœdia. De tertia: itemque vſu ejus & abuſu.

HActenus de Moribus, parte ſecunda. Sequitur Sententia. Quæ cum non peculiaris Tragœdiæ, verum toti eloquentiæ communis, minus etiam ſit propria quam Mores, ſatis habuit de ea ſuo loco, hoc eſt, in Rhetoricis, dixiſſe Doctor. niſi quod digitum, vt eſt in prouerbio, ad fontem intendit. Quare & nos breuiter quidem, aliquanto tamen dilucidius ac fuſius agemus. Sententia ergo eſt triplex. Prima, quam διάνοιαν Græci, ſecunda quã γνώμην, dixerunt tertia quam ignoraſſe illi, Romani poſteriores nimium amaſſe videntur. Prima quicquid fere animo conceptum,

mox ſermone hunc aut illum in modum formato exprimimus, complectitur. Quidam è Græcis, ipſas orationis formas, ſic dixêre. quæ ad ſeptem plus minus ſpecies reduci poſſunt. Quippe aut vocamus. *Huc ades, ô formoſe puer.* Aut imperamus. *Vade age, nate, voca Zephyros.* Vel interrogamus. *Nam quis te, juuenum confidentiſſime, noſtras Iuſſit adire domos?* Aut optamus. *O mihi præteritos referat ſi Iupiter annos!* Vel juramus. *Eſto Sol nunc teſtis & hæc mihi terra precanti.* Vel gratulamur. *Veniſti tandem, tuaque exoptata parenti Vicit iter durum pietas?* quod referri tamen ad ſuperiora poteſt. Vel ſimpliciter aliquid enunciamus. *Rex fuit Æneas nobis, quo juſtior alter, Nec pietate fuit nec bello major & armis.* Quæ ſola verum admittit & falſum: ideoque *Axioma* Stoici dixêre. qui de his orationum formis, quas peculiari ſingulas indigetabant nomine, non pauca: quæ nos fuſe perſequeremur, ſi hæc Critica ambitione

ne potius, & eruditioni oſtentandæ, quam vtilitate ſola adducti, ſcriberemus. Cæterum, Philoſophus, figuras dictionis, non ſententiarum formas, has dixit. neque multum à poëta operæ ponendum eſſe in iis putat: cum natura ea dictet; magiſque hiſtrionis in pronunciandis quam poëtæ in ſcribendis his aut ſimilibus induſtria verſetur. Sententiarum autem partes effecerunt quinque. Demonſtrare, confutare, affectus excitare, eleuare. de quibus ad faſtidium vſque magiſtri veteres dicendi. Demonſtrantur enim quæ obſcura: quæ aduerſa nobis aut pugnantia, ſoluuntur. affectus excitantur; vel cum rationes laborant, vel vt magis penetrent: exilia augentur, magna eleuantur. quæ omnia, vt dixi, à Rhetoribus petenda. Eſt itaque, ſecundum Ariſtotelem, Sententia prima *Generalis vel particularis animi enunciatio. qua vel aliquid probamus, vel rejicimus, vel amplificamus, vel minuimus: aut*

affectus poſtremo excitamus. quæ tam late quam propemodum ars oratoris patet, & vbique eſt obuia. At ſecunda, γνώμην quam dixerunt, nunquam eſt de ſingulis: Socrate inquam, aut Platone, aut Alexandro. Nec de vniuerſis quibuſuis: vt ſi dicam, *nigrum omne cum albo pugnare.* ſed de illis quæ ad actiones pertinent noſtras, & aut eligenda ſunt aut fugienda. Vt, exempli gratia,

Qui non vetat peccare, cum poſſit, jubet.

Alias autem quid ſit oſtendit. Vt cum dico

Virtus eſt medium vitiorum.

Alias quid eſſe oporteat, docet. vt cum dico

Eſt regis alti ſpiritum regi dare.

Itaque aut hortatur. vt cum dico, *In hoc incumbe, vt libentius audias quam loquaris*, cum Seneca. Hebræorum Sapiens in Selectis Margaritis eleganter, אצור לשונך כאשר ממונך, *Reconde linguam tuam, vt diuitias tuas.*

Aut

Aut dehortatur. vt cum dico

Percontatorem fugito.

Aut ſimpliciter enunciat. vt cum dico

Metiri ſe quenque ſuo modulo ac pede verum eſt.

Ea rurſus aut eſt Simplex. vt,

— mors vltima linea rerum eſt.

Aut Conjuncta. vt cum dico

Rectius viues, Licini, neque altum
Semper vrgendo: neque dum procellas
Cautus horreſcis, nimium premendo
Littus iniquum.

Quanquam ſunt qui affirmationem oppoſitam negationi, requiri neceſſario in ea arbitrentur. vt cum dico *Luxuries nunquam expetenda eſt. Temperantia eſt virtutum regina.* Rurſus Simplex, aut per ſe effertur. vt cum dico

Vilius eſt aurum virtutibus.

Aut cum cauſa, ſiue ratione: quam *Epilogum* Ariſtoteles dixit. Vt cum dico, *Aurum virtuti cedit. hoc enim perit: illa manet.* Rurſus quæ enunciat, alia eſt probabilis. vt cum dico

Fortes creantur fortibus & bonis.

Alia vera. vt cum dico

—— nihil eſt ab omni

Parte beatum.

Alia, quæ veritatem re ſeruat, loquendi ratione excedit. Vt cum dico, *Homo eſt bulla.* Etiam Ariſtoteles ad certas, alias tamen, formas redegit. Cui alia eſt Simplex. vt cum dico, *Magnum bonum eſt ſanitas.* Et hæc rurſus duplex. Vel quæ ipſa per ſe nota eſt: vt quam dixi. nemo enim dubitat. Vel quæ primo quidem noua aut inexpectata accidit; poſt autem intuenti, intelligitur. quales Senecæ non paucæ. Vt exempli gratia,

Minimum decet libere, cui multum licet.

Alia cum cauſa. Et hæc rurſus duplex. Altera enim pars eſt enthymematis. vt ſi dicam, *Modice philoſophandum eſt: quia aut ignauia aut inuidia ſequitur.* Altera, quæ proxime ad enthymema accedit. vt ſi dicam, *Mortalis immortalia ne ſperes.* Subinde tamen gratiores,

res, quia cauſa prætermittitur. Ita nos in Thamara illud delectabat,

— — *infirma eſt fides*

Ratione nixa.

Sed de his ſatis. Neque enim Tragœdiæ tantum, verum & Tragœdiæ conueniunt. ideoque nec de iis Ariſtoteles hoc libro. Illud vero, quibus ſint tribuendæ, ſcire Tragicum oportet. vt &, quæ ſingulis ac quales. In genere autem ſeni potius quam viro: & heroi quam plebeio. Ac præſertim eæ quæ enunciant. humana enim ſunt oracula. Proximum autem à diuinitate eſt, experientia. Nam cum generale eorum quæ in vita ex ſingulis paulatim colliguntur, effatum ſit gnome, ea autem ſine ætate longoque rerum vſu coguoſci non poſſint, neceſſe eſt, vt illi potiſſimum ætati conueniat ſic loqui, quæ è ſingulis communi approbatione, vniuerſa colligit: etiam abſque ratione aut cauſa. reuerentia enim ſequitur experientiam & fides. Tum de iis quæ

intelligit quiſque. Non enim de Republica, aut communi vita, aut ſapientia vel diſciplinis, recte ſeruus aut paſtor: neque adoleſcens aut fœmina. Sed nec iis quibus atrox calamitas recenter euênit, gnomas tribuam: vt ſæpe Euripides. Ludere enim aut ſapere videntur. hoc autem pugnat cum affectu: nemo enim vi doloris victus, ratiocinatur. Sine ratiocinatione autem non eſt gnome, quod Philoſophi intelligunt. à ſingularibus enim ad generalia. Præclarum itaque Troadum Senecæ initium ac diuinum. Noui tamen qui hoc loco importunum putarent: quod in luctu atroci Hecuba. inter quos & clariſſimus Apollonius Scottus, amicus noſter, certiſſimumque togæ decus. magis tamen in pleriſque Euripidis id culpes. Duplex porro præcipue earum vſus; etiam in Tragœdia. Primo quod ad concitandos conferunt affectus. Nam cum quiſque in genere ea audit, quæ ſecum ipſe

ipſe in ſpecie concluſit, fieri non poteſt, quin exultet animo & concitetur. In iis autem vel inprimis quæ euenire ſolent ſingulis. Vt ſi quis, in ſumma conſtitutus paupertate, illud Sophoclis audiat

Ingens egeſtas morbus eſt egentibus.

Aut, qui cum improba luctetur vxore, illud Euripidis

Cum multa tellus monſtra, multa det mare,
Nil viuit vſquam fœmina nocentius.

Idem fit in populo vniuerſo. cui facilius accommodari Drama noſtrum poterit quam ſingulis. Ita in Democratia Regium laudabant imperium Athenienſes. quibus gratum Homeri illud accidiſſet, quo imperium multorum deteſtatur; vnius poteſtati plurimum attribuit, Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη. & quæ ſequuntur. Romani ſub tyrannis libertatem. qui ſummo cum applauſu Euripidis iſta excepiſſent, qui exclamat, *Nihil quicquam ciuitatibus perniciosius tyranno eſſe. quia non legibus*

gibus communibus ſub eo viuitur: ſed ciuitati, ſimul imperat & legi. Quod cum obtineri non poteſt, receptis vtendum. quæ ſi non occurrant, ad remedia eundum; vt, nimirum, cauſa addatur. Quemadmodum, cum liberos erudiendos eſſe, Euripides negat. ſtatim enim cauſam in promptu habet: quippe qui præter ignauiam, etiam inuidiam vt plurimum incurrunt ciuium. Quare duplices tantum nonnulli fecêre. Sine cauſa: quæ per ſe ſunt manifeſtæ. & cum ea: quæ ſic fiunt manifeſtæ. Vnde & multum à receptis recedunt, qui ad Stoicorum paradoxa confugiunt: vt Thebaidos ſcriptor; homo minus paulo quam ineptus. nam cum nihil minus ſint quam popularia, cauſas nec probabiles, vt plurimum, admittunt. Alter vſus eſt earum: quod moratam, vbi inſeruntur, efficiunt orationem. Morati enim animi effatum eſt gnome. Quæ plerunque qualis ipſa, talem eum efficit videri, qui

qui vſurpat. Vt cum Pyrrhus ait

Quodcunque libuit facere victori, licet,

Agamemnon reſpondet

Minimum decet libere, cui multum licet.

Tripliciter autem, vt plurimum, adhibentur. Nam aut inſeruntur orationi, quod fit paſſim: aut eminent. Vt illud:

Illi mors grauis incubat,
Qui notus nimis omnibus
Ignotus moritur ſibi.

Aut continuantur, & in locos diffunduntur. Troadum principio Hecuba, ſex & ſexaginta verſibus *Felicitatem humanam eſſe inſtabilem probat.* Aut ſunt pars periodi, innuuntque potius quam enuntiant. quæ in Tacito miramur: ſtringunt enim mentem. Sequitur tertia. quæ nihil aliud quam dictum apud Romanos acutum aut inexpectatum, olim claudebat, poſtea ſermonem impleuit: quod & primo in concluſione Oratorum, inueniſſe locum, Fabius teſtari

ſtari videtur. vnde Martialis, terſus ſupra æuum ſuum ſcriptor, cum à Græcis non inuenuſtum quidem, nihil tamen minus quam acutum accepiſſet epigramma, clauſulis id primum inſtruxit: tum & acumine, quod à ſæculi ſui acceperat Rhetoribus, vnus optime eſt vſus. Reliqui abuſi ſunt. non enim ſenſus modo generoſos & præclaros, ſed & mores infregerunt: eneruem autem ac imbellem ita effecerũt Tragœdiam. Frigidas aliquot idem Fabius recenſet. quales infinitæ apud Senecam Patrem in Suaſoriis ac Controuerſiis leguntur: quas antiqui Tragici, vt & reliqui autores, plane ignorarunt: ideoque grauitatem, majeſtatem ac ſplendorem, vſque hoc tempus, quo prurigo obtinere iſta cœpit, ſartam penitus ac tectam conſeruarunt. Ne quidem Accio Pacuuioque exceptis quorum ſane vitia virtutibus iſtorum potiora ſunt. Recte Petronius: *Leuibus enim atque inanibus ſonis ludibria*

quadam

quædam excitando, effeciſtis, vt corpus orationis eneruaretur & caderet. in iſto præſentim ſcribendi genere. Vnde & addit: *Nondum enim iuuenes declamationibus continebantur: cum Sophocles ac Euripides inuenerunt verba quibus deberent loqui.* Et deinde: *Nondum vmbraticus doctor ingenia deleuerat, cum Pindarus nonemque Lyrici Homericis verſibus canere non timuerunt.* Ita enim legendum. Homericum ſermonem expreſſerunt, inquit, illi, quatenus & ſimplex, & ſublimis, & neruoſus, non effœminatus, non corrupte acutus, non concinnis nec vibrantibus ſententiarum argutiolis inuſtus eſt. Quæ dum raræ eſſent, gratæ, vt plerunque inuſitata, erant. poſtquam nimiæ cœperunt eſſe, mores ſimul & ſermonem infregerunt. Ab Homero quidem, vnum ſane memini appoſito ac ſuo loco vſurpatum. vt appareat, ne iſta quidem maximo ac indolis diuinæ viro, & qui ortum ſuum diſciplinis omnibus, imprimis autem

autem toti dedit eloquentiæ, ignota tum fuiſſe: cum enim Hector, nunquam reuerſurus, ab Andromache jam diſceſſiſſet, illa autem, vti fieri conſueuit, mali tanti, hoc eſt, maximi, præſaga, cum ancillis miſere lugeret, eleganter infert

Αἱ μὲν ἔτι ζωὸν γόον Ἕκτορα.

Defunctos lugemus. Illæc, quod ominis loco animum ſic ferit, eum lugent qui ſupererat. caſte ergo ac acute: & vel, præter expectationem, quod tam raro fieri id ſolet. Sed & Maro, vt rariſſime, ita ſummo cum judicio. vt de Trojanis,

Num capti potuere capi? num incenſa cremauit
Troja viros?

Sed ex illo Enniano:

Quæ neque Dardanieis campeis potuere perire,
Nec cum capta capei, nec cum combuſta, cremarei.

Exempla ſibi ſi quis petat, Sophoclis Trachinias cum Hercule Oetæo, qui

qui inter Senecæ nunc legitur, componat: quid inter ſplendidam plenamque majeſtatis, & eneruatam ſenſibus orationem interſit, facile videbit. quæ cum ſæpe aſſurgere conetur, toties & cadit. Diuina ſane Herculis verba ſunt: quorum eſt initium

Ὦ πολλὰ δὴ καὶ θερμὰ, καὶ λόγῳ κακά.

Quæ conuerſa à Latino poëta, pari prope rerum ac verborum grauitate, ſine putido vllo aut inepto ſenſu continuantur. E quo veteris Tragœdiæ ejuſque dictionis caſtitas apparet. quam, ſi Lucium fortaſſe Senecam excipias, vix in vllo hodie Latino habemus. Ecce frigidam inprimis in poſtremis Herculis Oetæi verbis ſententiam. Poſtquam enim alia non nulla, forte non contemnenda, præmiſiſſet, etiam hæc addit,

Inuicta ſi me cadere fœminea manu
Voluêre fata, perque tam turpes colos
Mea mors cucurrit, cadere potuiſſem, Dii,

Iunonis odio. fœmineæ caderem manu,
Sed cœlum habentis.

Vnius ſenſus cauſa cum Iunone mulierculam committit, & vtranque facit fœminam, vt res procedat. commune enim id vult eſſe. hoc diuerſum; quod in terra hæc, in cælo agat illa. Quaſi fœminam qui dicat, Deam quoque includat: aut qui virum, ſimul intelligat & Deum: vtrunque enim ſexum licet in cœlum admiſerint poëtæ, nemo tamen ſic loquatur. cum præſertim Deam ſi dicas, ſexum quoque intelligas, ſi fœminam, diuinitatem ſic excludas. Adde, quod habere cœlum Iuno dicitur: cum illam cœlum potius haberet: niſi quis habere domum dicat eum, qui in domo viuit, aut quem domus habet. Cæterum acumen illi vindicandum fuit. qui cum detrimento rationis ineptire, & ita loqui voluit. Quales ibidem alii non pauci ſenſus. vt cum Hercules deplorat, quod inerti nihilque agenti ſibi moriendum

dum eſſet. idque ſententiolis diuerſis, ſed quæ idem præ ſe ferunt. Vide iſta:

— quodque me torquet magis,
(O miſera virtus!) ſummus Alcidæ dies
Nullum malum proſternit. impendo male
In nulla vitam facta. Pro mundi arbiter.
Superique quondam dexteræ teſtes meæ
Pro cuncta tellus, Herculis veſtri placet
Mortem perire?

Tantum illi in dolore ſuo, imo morte, ocii tum erat. Tale & illud frigidiſſimum,

— quid patrem appello Iouem?
Quid per tonantem vindico cælum mihi?
Iam jam meus dicetur Amphitryo pater,

Quaſi tum demum cum arderet, ne non Iouis eſſet natus, metuendum eſſet, aut in flamma ſtatus controuerſia timenda eſſet: aut de herciſcunda cœli hæreditate, cum Iunone tum egiſſet. Tale in Sophocle nihil. omnia diuerſa

Digitized by Google

diuerſa longe. Tantum facta ſua Hercules commemorat, doloriſque magnitudinem verbis ipſo cruciatu non minoribus exponit. Ineptiarum autem, ne ſuſpicionem quidem minimam admittit.

CAP. XVII.

De quarta parte; Dictione, ſiue Elocutione. Et peculiariter de Tragica. Quis in ea imitandus præcipue. Quæ ad imitationem requirantur. Quæ vitanda. Quomodo alii à Tragicis; Tragici inter ſeſe differant. Antiquus character eorum, medius, poſtremus. De Græcorum Tragicis. Virtutes eorum & vitia. De recentioribus. in quibus & alia non pauca.

SEquitur pars quarta. Dictio, nimirum, ſiue Elocutio. Quæ nec ipſa tam Tragœdiæ quam eloquentiæ totius aut poeſeos pars dici poteſt. Nam de ea quæ hic proprie requiritur, Philoſophus vix agit: & nos aliquando fuſe; vt ſperamus quidem certe. Quæ ad ejus autem ſpectant partes, & in genere in libello De poë-

poëtica ponuntur, ita ſunt minuta, vt niſi quatenus in artibus tractandis nihil accurato prætermittendum eſt Philoſopho, potius Grammaticorum relinquenda fuerint induſtriæ; nec huic ſane inſtituto plurimum couducant. Quæ ad totam vero ſpectant elocutionem, quæ hac ipſa voce à Philoſopho includitur; nec obiter tractanda, & in opere aliquo majore locum invenient, ſed ſuum. In quo maximo conatu, quo ſucceſſu adhuc neſcio, non pauca ex antiquitate ad judicii cenſuram reuocabimus. De Tragica autem, quod ſeorſim nemo hactenus excuſſit, nec expoſitum aut promptum, cum auctores deſint, ac ne quidem Ariſtoteles præiuerit in Græcis: neque negligendum, ſed induſtriæ cujuſque relinquendum & judicio. Interim nonnulla hic addemus. ne quam hactenus produximus Tragœdiam, nudam quaſi & abſque vllo cultu, aut decenti habitu, in publicum prodire pa-

re patiamur. Ajunt Sophoclem, diuinum virum, quanquam Æſchylum haberet, Homerum tamen expreſſiſſe: & in alio ſcribendi genere hunc ſecutum eſſe, cum in ſuo illum poſſet. Quanquam enim quædam ſint in Epico diuerſa, tamen eadem & in dicendo majeſtatis ratio, idemque habendus & verborum eſt dilectus. quemadmodum in actione quoque & illius diſpoſitione, haud ita magnum eſt diſcrimen. affectus autem prope pares. Vnde in Theæteto, niſi fallor, Plato, Tragicorum principem Homerum, ſicut Comicorum Epicharmum dixit. quem & in libris de Republica, bis inter Tragicos recenſet. Et nunc ducem carminis illius vocat: nunc ejuſdem principatum defert. Idem de Marone dixerim. Cujus elocutione nihil magis exquiſitum, nihil magis Tragicum aut magis graue, dici poteſt. Quare vt Græcus quidam, vnicum diſcipulum Homeri Sophoclem dicebat, quem

quem fuiſſe Tragicorum quaſi numen quoddam conſtat: ita quo quis hujus in dicendo majeſtatem accuratius expreſſerit, eo minus à ſplendore Sophoclis & dignitate abfuturum arbitror. Adde quod virtutes vterque Homericas expreſſit: ſordes & ineptias Grammaticorum prætermiſit. quæ non paucæ nunc à mala manu in autore maximo occurrunt. Quam exiguus eſt Ariſtotelis, qui hodie extat, De poëtica libellus? Et tamen loca aliquot ab eo adducuntur, quæ in noſtra non inuenias editione, vt de Plutarcho aliiſque nihil nunc dicamus. Quid cenſes? Carnifices profecto iſti, non Homerum nobis, ſed Homeri vmbram aut vmbraticam imaginem dederunt. Dum pro ſuo quiſq; arbitrio aut mutant aut reponunt, aut ejiciunt. quæ lubet. Quorum qui religioſi maxime videri voluerunt, verbis quæ leguntur alibi poëtæ, ſingulos de fectus prout occurrebant, aut lacunas,

cunas. ſuppleuerunt. vnde tot inſerta, & inepta hemiſtichia, quæ nihil minus quam cohærent. Vt mihi optima Homeri editio, Virgilianum poëma videatur. & in iis quæ expreſſit, imitandi regula. Non enim omnia. Nec idcirco minus vtilis eſt alter. Nam ſi vniuerſa Sophoclis extarent, nullam in Tragœdia Homericam virtutem quiſquam hodie deſideraret. nunc theatri cauſa extra ipſum eſt eundum. Hoc accedit, quod quemadmodum Latinus ſermo circa Cæſaris Auguſti principatum ſtetit, ita & Tragœdia. Quæ per multas, vſque ab Accio Paccuuioque, deuoluta tempeſtates, conſummata in Vario, vt quidem arbitramur, conſtitit, ac deinde cum colores à Naſone, qui Medeam dedit, accepiſſet, vix incolumis ad Senecam peruênit. Nam in reliquis vix ſpirat. neque longe tantum à medio, ſed & multum laude abeſt ab initio. Cum nonnulli, Auguſteo quoque æuo, reli-

quis

Digitized by Google

liquis præferre Actium non dubitarint. Qui ſi non perfectum, ſanius dicendi tamen genus eſt ſecutus. quod in his deſideres. Varium autem quam ſimillimum Virgilio fuiſſe, multa ſunt quæ docent. Ac præcipue fragmenta, quanuis ex diuerſo opere laudata. quorum pleriſque nihil terſius, aut caſtigatius, excogitari poteſt: atque in nonnullis vt diſcrimen numerorum aliquod, ita puritatis fere nullum. Sicut alii Paccuuii, alii Sophoclis, alii ſunt Senecæ: & fortaſſe alii ipſius in Thyeſte Varii. Vt cum Seneca eumque alii mox ſubſecuti, quorum nunc Tragœdiæ junguntur, nunquam in penultima admittunt jambum. quod nonnunquam longe antiquiores illo, quanuis non vbique obſeruarunt. Id autem ſicut grauitati addit aliquid, ita ne illius quidem cauſa in Sophocle deſideres. Et hoc Græci ignorant. Alios enim Iambicos Tragicos fecerunt: qui, diſſyllabos, nimirum, pedes vix exce-

dunt: niſi ſemel forte. Ita Tragicus eſſet ille Accii,

Præclarioremque alterum inuolare me.

Et primus Marci Senecæ,

Soror Tonantis. hoc enim ſolum mihi.

Secundus minus elegans,

Nomen relictum eſt, ſemper alienum Iouem.

Tertius etiam minus videretur,

Ac templa ſummi vidua deſerui ætheris.

Bis enim diſſyllabon excedit. quod nimium ſi fiat, Comici jam fient numeri. neque id recentiores tamen vitarunt. ſed de his ſatis. Iam ad imitationem elocutionis. Ad quam, quod de oratore Fabius jam olim, omnes etiam diuerſæ eloquentiæ ſcriptores euoluendos arbitror. Sed cum cautione & judicio. hoc eſt, ita, vti voces nec protritas trahat nec inuſitatas noſter ſcriptor. quibus Tragœdiam ætate patrum cum alii tum ſummi duo inquinarunt viri. Neque peregrinas aut à Græcis mutuatas amem. quod; ſed parce ac decore, à Ma-

à Marone factum. Vt in *reboant*, *lychnus*, *dædala*. quibus ſua locum jam autoritas conceſſerat atque vſus. Quare his ipſis potius inſiſtam, quam vt credam aliis, aut ſimiles effingam. Vix enim *boat* jam admiſerim. vt qui apud Plautum cum legiſſet

— — boat

Cœlum fremitu virûm,

in Tragœdia dixit

— — curruum ſtridor boat.

Nec *emplaſmata*, nec *pharmaca*. Multo minus *pathicus*. Vt qui dixit

Totumque nutu pathicus orbem temperat.

quod bis vitioſum eſt. Nec à ſolis oratoribus receptas. quæ ſunt infinitæ, lociſque infinitis à magnis adhibentur viris. Nec quæ minus aliquid mutata forma denotant. vt *amiculus*, *miſellus*, *gemmulus*, *ocelli*, *retortuli*. ac ne *paruulus* quidem hic libenter ac vix coactus dicam. quanquam Thyeſtis autor qui nunc extat

Exceptus gladio paruulus impio

Dum currit patrium natus ad oſculum.

quippe & in contemptu valent: ſicut apud Ariſtophanem non raro. Quæ ſine vllo interim judicio nonnulli vſurparunt. etiam *ſcrupulum*, ſine vllo ſcrupulo. Vt qui dixit, idque in Anapæſto

Vnus mihi nunc ſcrupulus reſtat.

& quidem primi nominis in literis. Nec periculoſe aut operoſe compoſitas. Vt *curuiceruicum*. cæteraque, quæ in Paccuuio aut excuſamus aut amamus. Nec *anxiferi*. quamuis in diuina Herculis querela ſit

Nunc nunc dolorum anxiferi torquent vertices.

Vnde vit eximius in Choro

Et mentem anxiferis ſolue moleſtiis.

Nec conciſas. vt *aſprum*.

Aduerſa ſortis inter aſpra vulnera.

Et in Choro

Gaudete, aſpras cernite pœnas.

Nec frequenter diuiſas. vt

— quicquid alis aera

Findit,

Digitized by Google

Findit, quod vtero cunque cunctorum parens
Tellus creauit.

Nec audacter tranſlatas. De quibus infra. Nec ejuſdem rectos ſimul & obliquos. Ita *Dido* in recto vir diuini judicii Maro dixit, non *Didoni* vero, ſed *Eliſæ*: nec *Didonem*, ſed *Eliſam*. Sic ſi opus ſit ſecundo, *Didus* malim, quam *Didonis*: licet Græca ſit inflexio. Contra non *tyrannida*, vt qui dixit

Saluis perimere ciuibus tyrannida,

ſed *tyrannidem*. Quanquam abſtinere malim, niſi ſit neceſſe: cum *tyrannus* interim ſit probum. Nam & vſu noſtrum: & ſignificatione implet etiam cothurnum. Sic *amicum* dicam. non in quinto, ſi compellem. Quemadmo dum qui dixit,

Vt video, amice, publicus te error tenet.

Idem & in verbis obſeruem. Dicam enim *muſſat*, quo aliquoties vſus Maro eſt. non *muſſitat*. Tragicum enim eſſe deſinit ac Epicum. vt qui dixit

Quid tu quid alta mente tecum muſ-
ſitas?

Et *merui*, non *meritus ſum*;

Si bene quid de te merui.

Pro quoquidam in Tragœdia

Per ſi quid vnquam merita ſum de te
bene.

ſit enim Comicum. Nec antiquas temere adhibeam voces. de quibus ſuo loco. Non enim magis *ſuopte*, vt quidam, quam *tis* & *mis* & *ſas*. Nec quæ vtcunque ſenſu caſta ac recepta, ſpecie obſcœna ſunt. nam cum ſpurca alibi vbique, tum vel ſola hic eorum fugienda eſt ſuſpicio. Quæ plerunque indignatione à probis, riſu aut cauillo ab improbis accipiuntur ac impuris. etiam cum locum habent. Nihil autem magis ab horrore abeſt & miſericordia. qui affectus duo ſunt Tragœdiæ. Impudentes enim Græculi, abſtinere iis cum non poſſent, Satyros in promptu habuerunt, in quos, vt in alienas mœchi conjuges, ſordes effundebant ſuas. itaque

Διακρο-

διακωμῳδεῖν Εὐριπίδην, lepide ac impune dictum ab Euripide. qualia, ſi plures nunc extarent Satyri, vbique eccurrerent. Nec quæ non honeſta ſunt in vrbe. vt *leno*, *carnifex*. Nec honeſta omnia. Coactus enim dicam, *tribunus*, *prætor*, *ædilis*. Forte quia aures nondum iſta ferre didicerunt: & Romani aliena coluêre. vel quod infra Tragicas perſonas, nec excelſæ ſatis dignitatis, neque ex his Peripetia fiat quæ ſit apta. Sed nec iuramenta Comicorum; vt *hercule*, *ædepol*, *pol*, *æcaſtor*, *profecto*. Nec verba. vt

— numinis ludibria
Inſpecta noſſe, nota floccipendere.

Nec peculiariter veterum infinitos modos, ac præ cæteris qui patiendi terminatione efferuntur. vt

Cœtus viriles intuerier inſolens.

Nec quæ factæ ſunt ad diſciplinas. Quales Philoſophicæ & Mathematicæ. vt & aliarum artium. Quale *feudum*, ſcilicet, aut *vſucapio*. nec, quod facundiſſimus vir noſtri æui *ſuppli-*

cem libellum dicam, quamuis tranſlate.

— nil libelli ſupplices,
Queis Brutum abeſſe ciuitatis vindicem.

Aut in Sacro argumento, *prædeſtinare*, aut *libera voluntas*. quæ nunc extra ſcenam dant Tragœdias. & Implexas quidem admodum; ſiue malis, Intricatas. Atque in vocibus hæc quidem ſeparatis. Eadem fere in conjunctis, ſiue in phraſi. Quæ non minus humilis, inuſitata, aut vulgaris eſſe poteſt. & præſertim Oratoria aut Comica. Vt, exempli cauſa, *dicto eſſe audientem*, *ſermones commutare*, *gerere Rempublicam*. & ſimilia: quæ in maximorum hominum Tragœdiis cum admiratione neſcio majore, an indignatione, obſeruauimus. Quare in vtroque plurimum delectus poteſt. ſicut in oratione merito notarunt Rhetores. Verum nunc ad imitationem. In qua duo præcipue obſeruem. Primum, qua ab aliis, tum qua inter ſeſe differant autores Tragici.

Ab

Ab aliis. ſiue ii metro alio plane ac diuerſo; ſicut Elegiaci, Hexametri, Lyrici (nam & his plerunque ſua eſt dicendi ratio) ſeu pene eodem, ſicut qui Scazontes & alterius argumenti Iambos ſcribunt, vſi ſunt. quamuis numeros nonnunquam varient & iſti. Multum interim, vt imitatione ita elocutione ab iis abeam. Vnde recte Iambicos ac Tragicos opponit Ariſtoteles. ſiue ſint maledici, ſeu læti ac jocoſi. Infinita enim etiam ab his dicuntur, quæ pro majeſtate ſua reſpuit Tragœdia. ſiue dictionem atque verba, ſiue ſenſus, ſiue quod aduertunt pauci, compoſitionem atque ſyllabarum inter ſe concurſum videas. Inprimis autem à Comœdia recedam. quod (quis credat?) quidam in cothurno vix vitarunt. Etiam tranſlationes lętas ac audaces, & quæ prima fronte blandiuntur, procul hinc abire jubeam: ac, ut paucis dicam, quas in Iambo aut Scazonte maxime commen-

dem. quod pauciſſimi hoc æuo vident. Cum & elocutionem qua vtuntur veteres vix centeſimus obſeruet. imo, vix hoc ipſum, quod eſt primum: vt Latinus ſermo ſit ac purus. Duo in Virgilianis Catalectis Scazontes hodie leguntur. quorum alterum in Tullium Cimbrum, Rhetorem, alterum, cum Athenas ſe conferret maximus vir ille, vt Philoſophis, inprimis Epicuro, daret operam, ſcripſiſſe creditur. nam vt eos ipſe illi tribuam, nondum impetrare à me poſſum: quanquam non ineptam ejus nobis carminis ideam repræſentent. ex vtroque, quanquam breuiſſimo, facile, quanto minus in Tragœdia liceat quam ibi, aut, quam diuerſa ſit ſcribendi ratio, apparet. quod ad dictiones præſertim, quæ verniles ibi, cum hic ſeriæ ac graues tantum admittantur. ex altero inprimis. Prius enim vno tantum, verſu tetraſtrichon excedit. Alterum autem tale eſt:

Ite

Ite hinc inanes Rhetorum manipli, ite hinc,
Inflata rore non Achaico turba,
Et vos, Sile, Albuti, Arquitique, Varroque,
Scholaſticorum natio madens pingui,
Ite hinc inanis cymbalon juuentutis.
Tuque ô mearum, Sexte, cura curarum.
Vale, Sabine. jam valete formoſi.
Nos ad beatos vela mittimus portus,
Magni petentes docta dicta Scironis,
Vitamque ab omni vindicabimus cura.
Ite hinc Camœnæ, vos quoque ite Sirenes,
Dulces Camœnæ (nam fatebimur verum)
Dulces fuiſtis. & tamen meas chartas
Reuiſitote: ſed pudenter & raro.

Vt omittam characterem, in quo nihil admodum commune; nunquam in Tragœdia *manipulum* dicam: nunquam *nationem*: nunquam *madere*, eo ſenſu: nunquam *cymbalon*. quæ nonnemo in cothurno nunc affectat. Neque ſomnum, *mimum diei*, aut

aut *ludibundum hiſtrionem*; neque Iberum, *vniuerſi candidatum*, vel Neptunum *continentis belluonem*. Et ſimilia, quæ pueris jam olim aut adoleſcentibus (vt & vineta cædam mea) in Tragœdia nonnullis tum probata, vitio non noſtro, ſed ætatis, exciderunt nobis. qualia cum vbique blandiantur ac delectent, non vbique decent. Sicut autem recte ac feliciter transferre felicis, vt præclare dictum Philoſopho, nec mediocris indicium naturæ eſt, ita quæ translationes, cui ſint peculiares elocutioni, vt oportet, judicare, non cujuſuis eſt. Multas Æſchyli, & quidem impotenter, tum amabam: quaſdam verecunde ac pudenter nunc prætercam. Plurimum à Pindaro deſumam: quædam ejus ſapienter vitem. ac præſertim quæ ad dithyrambum, ſiue vocum compoſitione ſiue audacia tranſlationum proxime accedunt. Ne dum grauitatem aut ſublimitatem nimiam affectem, neque illam

illam aſſequar, & in tumorem alibi incurram. A quo vitio plerunque triuiales ab ſunt animæ. quales apud Græcos Eratoſthenes & Ion memorantur: quorum ſcripta, quia extra reprehenſionem, intra mediocritatis laudem ſtare putabantur. pulchræ autem ac excelſæ vix hoc euitant, & plerunque amant, animæ. Ne Homerum quidem veteres excipiunt, aut Sophoclem. Quorum vtrunq; generoſe & vt Phaethontem è cœlo labi ajunt. cum in terra cæteri ſubſiſtant. A quibus diuerſiſſimus, ſi quiſquam, Pindarus. qui cum non incedat ſed feratur, non offendit alibi, vt alii, ſed cadit. Vt præclare, ſi quis veterum, Longinus: cujus de ſublimitate ſcriptum Tragico poëtæ ediſcendum putem. vt & quoſdam alios artifices dicendi. nam hic Græci regnant. In cæteris, vel vnus plus Latinis omnibus conferre ad Tragœdiam Thebanus ille poteſt. Nam & generoſum ſpiritus immenſi impetum, &

ſubli-

ſublimitatem majorem vſitata, & in verbis copiam, & in ſermone toto ſuppeditat ſplendorem. Tum mirifice ad mores facit: ac præcipue nonnullos, qui vbique elucent: temperantis, pii, & magnifici, nimirum. Neque immerito, Muſarum tuba, dictus ab antiquis fuit. nemo enim tam ignauus eſt ac deſes, quem non ille rapiat, inflammet, accendat: ſemper concitatus; ac plerunque ſubito. vt, cum minime id expectes, diuino quodam motu, cœlum non tam petat, quam tranſcendat. Jam amœnitas quæ multa eſt in illo, optimum in Choris condimentum. cum præſertim argumento deſtituitur poëta. Nam in ſumma & ſeuera, adde & anxia ſubinde illa grauitate, & quæſita, mel vbique, lac, flores, roſæ, violæ, corollæ, aurum, & id genus alia. vt non in poëta, ſed ipſo Adonidis, vt Græci fabulantur, horto, verſari te putes. Quæ mirifice animum, imaginationem autem vel inpri-

inprimis demulcent: etiam in auſteris, & quæ voluptatem non habent. quare Tragico in ſinu geſtandus. Quod nunc interim non agimus: quanquam hæc ad elocutionem conferunt non parum, & tenenda ſunt in primis. ſed & omnes perſequi autores, *qui hic proſunt*, magnæ ſit operæ, neque hujus noſtræ. Alterum erat, Tragicorum inter ipſos differentia. Primum pro ætate: tum pro indole cujuſque & natura. Quippe qui Paccuuii aut Accii ætatem, cum Lucretiana aut Maronis, qua ad ſcribendum Varius acceſſit, aut, quod magis etiam ridendum, cum Annæi Senecæ confundat, non orationem nobis, ſed verſicolorem tegetem aut ſtoream producat. *Sicut ante annos* paucos erudita hic juuentus, cum inuidia non modo ſua, ſed propemodum humaniorum literarum, famæ ſuæ, aliorum patientiæ, recepta quaſi conſuetudine ac vſu illudebat.

Quæ tum mirifice ſperabat ſe eſſe locutam,

cum

cum è Feſto aut Marcello diuerſiſſimæ ætatis dictiones aliquot aut voces corraſiſſet. *Plerum*, ſcilicet, aut, *plurimum*, aut *morta*, aut *endo*, aut *nenu*, aut *adgrettus*, & ſimilia innumera: tum quod paginam vtranque facere hic ſolebat, *cluit*. quod ipſum jam quibuſdam nimis vſitatum videbatur, qui *cluetur* malebant. hoc enim ſatrapæ, vt videbantur ſibi, ac heroes literarum, vindicabunt: alterum timebant, credo, ne in Cicerone extaret; quanquam linguæ, niſi fallimur, Latinæ ſatis tolerabili autore: ſed qui ita ſemper ſcribit, vt intelligi non erubeſcat. nonnunquam & ad populum locutus eſt. Sicut & Demoſthenes ante illum. qui cum ex antiquis etiam Draconis legibus non ſatis vſitatas ea tempeſtate adducit voces, ne interpretari quidem eas crimen arbitratur. cum faceti iſti, de inuſitata voce, tanquam de theſauro, inter ſe contenderent ac triumpharent. Alii ſimpliciores, qui autores

optimos

optimos vix vnquam hactenus inſperant, Virgilianum eſſe id aut Ouidianum, credo, jam exiſtimabant. Quorum iſte omnino, ab invſitatis temperauit: alter mirifico, ſi quiſquam omnium, judicio, ſplendorem quoque ab iis mutuatus eſt. Cujus generis ſunt, *quianam*, *vrbis*, *aulai*, *olli*, & *ſimilia*. quæ & in Tragœdiam, ſed cum judicio, & vt ita intendatur granitas, admittam. cujus luculentum nobis ſpecimen, etiam in Hiſtoria, Atticiſmi duo æmuli Thucydidei, tum Salluſtius tum Tacitus, dedêre: quibus archaiſmos huic rei non inutiles ſi demas, maxima ſplendoris parte exuas. cum Quintilianus vocem *oppido*, ad æuum ſuum vix admitteret. qui ſi noſtros hos vidiſſet, morbum, credo, aut loquendi rabiem dixiſſet: qualis vomitorio à Luciano noſtro alibi curatur, qui remedium hoc, tanquam neceſſarium, feſtiuo antiquario Lexiphani præſcribit. Alias, nec eruditæ venuſtati ſuus deeſt honos:

honos: quem & incredibilis nonnunquam in hoc genere venuſtas comitatur: modo reliqua conveniant, nec fiat, *vt cum multa jura confundit cocus.* Ita eleganter, quaſdam veterum Græcorum Fabulas, Paccuuiano charactere & Acciano vir incomparabilis Ioſephus Scaliger & Florens Chriſtianus conuertêre. quæ vel vt diſcrimen inter hos & reliquos appareat, cum cura ſunt legendæ. Tum vt lepor, & venuſtus priſtinæ antiquitatis ſqualor, animum demulceat. Poſtremo, vt cum cura ſi res ferat ac judicio transferantur. quemadmodum ex Ennianis Maro. Sed & nos nonnulla olim eo modo vertimus. Et cum iſta ſcriberemus, primam Sophoclis Electræ partem, antiquiſſimo ſermone expreſſam inter chartas noſtras alibi inuenimus. quam in juuentutis gratiam hic apponendam duximus.

NVTRI-

NVTRICIVS. ORESTES.

Nvtricivs.

O imperantis propter Ilium viri
Agamemnonis por, nunc poteſtatem danunt
Luſtrare Diui, quæ petiſsis perpetim.
Hinc priſtinum Argos, quoius ergo venimus,
Lucus furentis Inachi propaginis,
Datur tueri: at inde Lupicidæ Dei
Forum Lyceum eſt. nam ſiniſtumum tenet
Iunonis ædes. quodque nunc ſolum premis,
Illic Mycenas contui ditis puta.
Hæc officina cladium eſt, Pelopis domus.
Hinc te è parentis cæde ſubreptum tui
Aſtu ſororis, ſanguine ab eodem ſatæ,
Clepſi, ſalutis compotem atq; alimoniæ,
Huc vſque, patris vt redhoſtias necem.
Nunc ergo Oreſta, tuque dilectum caput
Pylade, quid vſus nunc fuat facto, vide.
Iam quippe obarta polchra Titanis coma
Claros volucrum demagis cantus ciet,

Et

Et aſtra nigri defetiſcuntur poli.
Ergo priusquam quis foras ſe eliminet,
Sermocinandum eſt. quippe ibi loci ſumus,
Quo rebus haud cunctando præuorti decet.

ORESTES.

Care anculator, næ mihi planiſſume,
Fauentiæ das indicinas plurimæ!
Nam qualis olim cornipes, quanuis veter,
Haud corde linquit, cum manu res cernitur;
Rectam ſed aurem attollit: hoc & tu modo
Trahis volenteis nos, præire ſedulus.
Nunc quicquid hujus delicabo. At tu mihi
Paulum vaciuas aurium cedo foris,
Et ſi quid vſquam erraſſo, ſufflamen veni.
Cum Pythici olim viſo ad oraclum Dei,
Gnarur futurus, qua potiſſumnm via

Pœnam

Digitized by Google

Pœnam impetraſſo patricidali à manu,
Phœbus roganti quicquid audibis refert.
Vt ipſe inermus, & carens exerciti,
Fraudem aucuparer frauſus hoſticam necem.
Oraculum ergo quando id autumat Dei,
In hanc penetra, cum feret res, te domum.
Vt omne ruſpes quicquid occulti latet,
Nobiſque, poſtquam ſcibis, omne ediſſeras.
Quippe haud vereri te decet, ne qui ſiet,
Qui norit iſthac ſchema & ætate obſitum.
Ergo eſſe temet Phocidos ciuem autuma,
Criſſæus hoſpes quoi negotium hoc duit.
(Heic quippe ſummus ibus hoſpitum manet)
Abiſſe Oreſten maxumam in malam crucem
Ludo curuli Pythico, è rotatili
Biga volutum. plura compendi face.
Buſtum ipſe patris, vt capiſſam quod jubet,

Rore

Rore infero ſectaque verticis coma
Ornaſſero. huc me dein recepto denuo:
Vrnamque ſumam exinde ferratam manu,
Quam ſeruat intus creber arbuſtis locus.
Sic furtim vt aſtu nuncium lætabile
Feramus ollis: iſſe jam corpus meum
Ambuſtum in ignis, inque carbonis meros.
Nam quid moramur, ſi necem verbo tenus,
Reapſe vitam ac gloriam impetraſſero?
Obeſſe nullum cum lucro verbum reor.
Quippe ipſe vidi corda prudentum virûm
Verbo tenus periſſe: mox mactos domum
Rediſſe, moltis & fruiſci honoribus.
Sic auguro me, fama quem necat modo,
Splendere viſum ab hoſte, ſideris vicem.
At ô patrina terra, Dîque hujus ſoli,
Iter beatum hoc eſſe ſiritis mihi.
Tuque o patrine Lar (tuus quippe huc eo
Rite expiator, cœlitum miſſus manu,)
Ne terra ab iſta ſtruxero inhonorus pedem,

Sed

Sed dis, opumque compos, & pollens domi.
Heic pauſa verbis eſto. Nam tuas ſenex
Parteis eunti jam tueri te addecet.
Noſque ire jus eſt. quippe adeſt occaſio,
Quæ rebus anteit imperatrix omnibus.

Conferantur hæc cum iis qui eodem tempore cum Vario vixerunt, aut cum Seneca, ſi Diis placet; vel commiſceantur inter ſe & confundantur: fiet cinnus. pleraque enim etiam in elocutione hodie vitanda ſunt. Iám de Tragicorum inter ipſos differentia, vix eſt quod dicamus. Ita in anguſtum nunc redactæ Latinorum copiæ videntur. Nam ex antiquiſſimis fragmenta, ſæpe minima, ex mediis vix verba, ex poſtremis, paucas Fabulas habemus. Poſſunt tamen Lucius & Marcus, tum OEtæi autor & Thebaidis, non ſine fructu, inter ſe contendi: quod nuperrime ad ipſos diligenter & prolixe à nobis factum, ideoque & lectori commendamus. ne bis idem. Quod ſi

ſemel

ſemel declamandi libertatem, vſque in ſcenam admittamus, vtinam Lucani Dramata extarent. cujus dignum ſane ingenium, quod ante famam matureſceret. Neque pauca in Pharſalia occurunt Tragica. Magna certe ac in vſitata Peripetia eſt; caput orbis, idque ne à viro quidem, capite priuari: neque dignitate tantum exui & vita, ſed & terra prohiberi. Quæ Implexa eſt Tragœdia. quales in hoc magna Vniuerſi ſcena admodum licenter exhibet fortuna, quoties crudelem hiſtrioniam exercet. Neque refert, quod ſubjectum non ſit falſum. non enim veriſimile eſſe deſinit, quod verum eſt, vt ſupra dicebamus. quanuis forte id Grammatici non capiant. Quod ad iſtam: ſententiæ vt ſæpe calidæ ita generoſi colores, & è Stoa. Semper ad Catonem erigor. cujus ſolum nomen iſtos Romuli nepotes erigit plerunque & languenti ſtylo majeſtatem addit. Scio multa eſſe à ſchola, neque quic-

quicquam ad Maronem: quod vel cogitare, ſacrilegium nonnullis videretur. ſed nec major hoc ſi eſſet, ſimilis idcirco eſſet. diuerſa enim ratio dicendi, vt & ætas qua ſcripſerunt. Interim & qui plane deprimunt, non parum inclementer judicant. Longe aliter antiquitas. quæ illius laudes & agnoſcit candide & prædicat, imo fere adorat. inter quos Fabius, Statius, ac Martialis. Ac præcipue poſt mortem, cum jam nullus adulationi locus eſſet, nullus fuco. Audi Statium,

Hoc plus quam Senecam dediſſe mundo.

Extat ejus Genethliacum, quamuis non longum, quod ſcripſiſſe vno die malim, quam duodecim annis, quod ipſe de ſe prædicat) Thebaidem. eſt enim elegans. In quo omnibus Romanis præfertur ingeniis: quam nonnullis par, tam diſſimilis fere omnibus, qui recenſentur. Quid enim ille ad Ennium, Lucretium, Varronem Atacinum, Naſonem &

Virgilium? Quorum nemo fuit, qui non aliter omnino ſcripſit: nemo qui non minus ingenio indulſit. quod in illo viro potius ad admirationem noſtram ingens, quam ad ſanitatem antiquorum fuit temperatum. quo cothurnum reuocari malim; vel hac lege, ne vel vna vſquam emineat ſententia. De declamatoriis nunc loquor. quæ vt ſint lectiſſimæ, tamen poſt autores optimos inuectæ ſunt: poſterior enim primis eſſe cœpit, qui in his excellit. ſiue quod ſimplicitatem linguæ pariter & puritatem incruſtarunt, ſeu quod poſt corruptam eloquentiam receptæ ſunt. Adeo ergo nunc anguſta eſt ſcena, vt vix imitationi ſatis ſit. Niſi quis & Græcos adjungat; quibus totum hoc ſcribendi genus debemus. Ac de Æſchylo jam ante paucis. cujus elocutio ſane, quanuis generoſa, maſcula, illuſtris, talis tamen potius quam abſoluta eſt. Interdum vero vnicam illius mauelim tranſlatio-

nem,

nem, quam viginti importunos aut corruptos aliorum ſenſus. Fabium autem ſæpe ſubiit mirari, qui ex alteris duobus vter in poëſi præſtet (Euripidem intelligo ac Sophoclem) præ metu quaſi omittit. cum neq; illi in foro, neque in ſcena nobis magnopere de hoc ſit dubitandum. Alter enim ſplendidus, ſeuerus, caſtigatus, grandis ac ſublimis: tum decorum in moribus, vim in affectibus, in vtroque autem ſeruat majeſtatem. Alter multus in paruis, ſubtilis in ſententiis, creber in argumentis, Rhetor in theatro, & nonnunquam paulo plus quam Comicus in ſcena. Qui vt oratores non paucos ita & Menandrum inter cæteros formauit. ideoque ediſcendus eloquentiæ præſertim ſtudioſis. *Sæpe & Satyricam* agnoſcas ideam, qua excelluiſſe fertur. de illa enim Satyrica nunc loquor, cujus in theatro tum vſus: quæ & Tragicorum, quanquam ab hac ipſa diuerſiſſima, tum erat. Humilis,

 etiam

Digitized by Google

etiam cum nolles, pene infra poëtam. vnde & ῥημάτια illius Ariſtophanes traduxit & ἐπύλλια. Neque in moribus ad Sophoclem. quos diſſimiles in viris, pejores dedit in fœminis. Quorum illud à natura, alterum à cothurno alienum eſt. qui in præſtantiſſima idea ſemper verſatur. Etiam amator ſui vſque ad ſecuritatem. vt in Prologis. Vel quod ſimiles vbique, vel quod negligentes, tum auditoribus, lectoribus nunc exhibet plerumque. Plerunque enim Dramatis mutatio prædicitur (quod attentionem ſpectatoris diſſoluit) & interdum à perſona, quæ hoc neſcit, & quæ pars illius eſt. vt Iocaſta & Electra. Polynicis enim altera, Menelai altera aduentum prædicit. Sæpe etiam abjectus. ſicut in perſonis Telephi, OEnei, Phœnicis, Bellerophontis, aliorum. quorum alios pauperes, alios mendicos, alios introduxit claudos: præter Tragœdiæ, ni fallor, dignitatem. Neque exiſtiman-

mandum , veterem Comœdiam, cenſuram non interdum recte exercere, quia ſubinde calumniatur: quod ab Ariſtophane eſt factum. Neque in Conſtitutione raro ſupinus eſt ſicut in Phœnicibus, & alibi non ſemel. Sapientiæ autem non tam autor bonus, quam oraculum: neque modo dux ad virtutem, ſed certiſſimus prudentiæ antiſtes. quam in vita Sophocles expreſſit; ſicut in theatro reliqua: abſolutus in hac parte, & Virgilius orcheſtræ. Sed de iſtis aliquando nos in Ariſtarcho, vt ſperamus. vbi locus dabitur, niſi Deus non permittat vt ad finem opus aliquando deducamus. Vir ſanctiſſimus Gregorius Nazianzi Epiſcopus, diuinus ac cœleſtis in cæteris, atque omni admiratione in Theologia major, cum Chriſtum Patientem dedit, etiam hic pietatem nobis approbauit. ea tempeſtate inprimis nec literas in domo Dei cum Apoſtata profanus ferret, & jam ſcriptis

profanorum juuentuti orthodoxæ interdiceretur. Quare aut pietatis, vt jam dixi, ſtudium, aut ſancta indignatio, aut temporis neceſſitas, aut alia hæc viro extorsêre maximo; de cæteris ſecuro. vt & cætera quæ in poëſi conatus eſt. In quo tamen ſcripto (ſiquidem hoc ejus ſcriptum, cujus ne Suidas quidem, qui tres illi verſuum myriadas aſſcribit, nominatim meminit) plurima cenſori, qui peritus talium, notanda veniunt. quemadmodum, cum temporum duorum, vt loquuntur Critici, vocales, vt promiſcue, ita paſſim vſurpat. Quod deinde agminatim Græculi, Comœda natio, vt loquitur Satyricus, ſecuti ſunt: ab Homero autem, vt haud temere, ita raro factum veteres obſeruant. Vel principium, Deiparæ legatur, cui Prologus hic datur. Qualia enim iſta?

Διαδοχάς τε παραπέμπειν τῷ βίῳ.

Et,

Ὅθεν πότνια φύσις ἠλιμωμένη.

Et,

Et,

> Καὶ γηθόσυνον χάρμά μοι φέρειν
> μέγα.

Et illa quæ in ſequentibus,

> Κάλει φίλους εἰς δαῖτα· μακάριος εἶ,
> Μακάριος τοιάδε διειργασμένος.

E qua licentia Politici, vt vulgo eos dicunt, nati ſunt verſus. quibus integra volumina nonnulli conſcripſerunt. Cujus generis illa

> Ἀκριβεστάτη ἐκμαθεῖν φίλτατε κε-
> χρημένος,
> Μιᾶς ἐμῆς ἐπιστολῆς σύμπασαν ἱστο-
> ρίαν.

Item,

> Ἡ μὲν φιλόϋλος ψυχὴ ταῖς ὕλαις
> ἐπιχάσκει,
> Καὶ πάντα πραγματεύεται πρὸς τὸ
> τυχεῖν τοῦ πόθου.

Quorum alterum Ioannis Tzetzæ Chiliadum, alterum Conſtantini Manaſſis Annalium eſt initium. qui vtilia nonnulla licet neque contemnenda doceant, ejuſmodi tamen, niſi fallimur, deliciis carere Muſæ poterant.

xerant. neque enim diſſoluto ad docendum metro opus eſt, cum ſolutus ac familianis ſermo omnibus ad manum ſit. de Conſtitutione ejuſdem Dramatis ac cæteris, non judicamus, ne autori, quo majorem in majoribus antiquitas vix nouit, in minutis iſtis accuſaſſe videamur. Non expectas credo, vt de noſtris addam aliquid. Et jam tecum ipſe præcipis dicenda. quanquam ſupra quædam ſuo loco: neque ad calumniam, ſed eam, quam tractamus, artem. Plane vt Ariſtoteles etiam oratorem cum format. nam vt ex corruptis moribus, nonnunquam optimæ, quod vulgo dicitur, naſcuntur leges; ita è ſcriptorum mendis, ſi cum cura ac judicio notentur, abſoluta naſcitur ſcribendi ratio. Duos certe excellentes hac ætate viros, M. Antonium Muretum, Latinæ puritatis noſtro æuo principem, Georgium item Buchananum, poëtam eximium, quorum ingeniis nihil im-

peruium

peruſium fuiſſe dicas, nemo hodie non nouit. qui cum ſe huic ſcenæ crediderunt, alterum in cothurno, alterum in ſocco pedem habuiſſe dicas: adeo nec legem ſe tenere putant, neque mentem ad antiquitatis regulam deflectunt. Illius Cæſare equidem, hujus autem Iephte humilius vix quicquam dici poteſt: cum vix vnquam aſſurgant. Quædam tamen ſupra fidem jacent. Nam in altero ecce illud:

— Te ſequimur omnes ducem.
Vide modo, vt, cum opus erit, adſis.

Res quippe, & verba, & dicendi genus, & metrum, plane Comica Ecce illud:

Vade potius conſtanter, & nomen cape.
Ne negligi ſe aut ludibrio haberi putet.

& alia ſine modo. In altero, non minus talia. Quale enim illud Iephtæ?

Fateor. Sed interim, vt domi recte
omnia
Sint, prouide, & morem patri tuo gere.

In quo ſi verſus junxeris, ſolutum

Digitized by Google

plane effeceris ſermonem. vt ſi illa Sacerdotis verba qui cum Iephte diſſerit,

— — tu miſer ſis an ſecus,
Tua repoſitum eſt in manu. integrum tibi eſt
Natam ſacrifices nec ne. Siue, vt verius
Dicam, integrum non eſt, niſi quis miſer
Sponte eſſe cupiat,

ſic ſcribantur: *Tu miſer ſis an ſecus, tua repoſitum eſt in manu. Integrum tibi eſt, natam ſacrifices, nec ne. ſiue, vt verius dicam, integrum non eſt, niſi ſi quis miſer ſponte eſſe cupiat.* Nam de verſibus quis ſuſpicari poterit, quis de cothurno? vt omittam cætera: non enim anxie quærenda ſunt, cum vbique occurrant. Quid quod in diuerſam imitandi ſtudio dilabitur ideam? vt ecce Comicam,

— nam parentum injurias
Æquo neceſſe eſt liberi vt animo ferant.

Et,

Hoc nemo nuper fuerat indulgentior,

Nec

Nec liberorum quiſquam amantior parens.

Ne dicendi genera voceſque infra cothurnum poſitas nunc dicam. non enim cothurno ſane indutus, *abſque controuerſia*, aut *floccipendere*, aut *ſi retortulum cicinnum*, aut, *ſiderum ſimiles ocellos*; aut *ita ſe res habet*, aut, *vir optime*, aut, *rem loqueris ipſam*, aut, alia ejuſdem generis, admittam. Videndum quoque an magis cothurni imitatio ſuccedat. Præclara ſane illa de Polyxena jam moritura Troadibus,

— — ipſa dejectos gerit
Vultus pudore. ſed tamen fulgent genæ,
Magiſque ſolito ſplendet extremus decor.
Vt eſſe Phœbi dulcius lumen ſolet
Iam jam cadentis, aſtra cum repetunt vices,
Premiturque dubius nocte vicina dies.

Pro quibus illa dedit

Vt jam ruentis æquor in Tarteſſium
Phœbi ruentis eſſe gratior ſolet

Splen-

Splendor; roſaque vere ſuprema halitus
Colorque cupidos detinet ocolos magis.

Sane cadit Sol potius quam ruit, quia occidit: pro eo enim altero vtuntur poëtæ. neque quicquam roſæ ad Solem, cum quibus hic junguntur: non magis quam ad cothurni majeſtatem. neque odor aut halitus, oculorum, niſi fallimur, objectum: itaque à colore diſtinguendus fuit. Sed nec Satyrica in Chorum admittam. cujuſmodi illa

Atque intenta fraude viciſſim
Coruos ludere gaudet hiantes.

Flaccus enim

Scriba ex quinque viro coruum deludet hiantem.

In periodo autem Dramatis nos ipſe ludit. ad minimum enim menſium duorum eſt. Duos enim deplorandam fuiſſe virginitatem, quis neſcit? notus quippe mos Hebræorum. Sed & in ipſa, de qua nunc agimus, hiſtoria diſerte, *circa finem menſium duorum rediiſſe ad parentem, & is votum de*

ea perſoluiſſe dicitur: quod & metuo ne aliter ab eo perſolutum ſit quam Tragicus exiſtimauit. de quo nos alibi non paucis. Neque vero matrem puellæ Sorgen dicam. Aliud affectus enim, aliud quæ afficitur. Affectus στοργὴ, ipſa στέργουσα. quod Sterguſa eſſet, vt Creuſa. Et ſi in Tragœdiam inducas Storgen, jam Perſona talis, qualis apud Æſchylum Vis, apud Maronem Fama, apud Ariſtophanem Paupertas, apud Plautum Luxuries, hæc erit. quæ vbi à poëtis, cum non ſint, niſi quatenus in animo conſiſtunt, inducuntur, νοητοὶ dicuntur. Tale ibi nihil. nam perſona extitit: nomen quæritur. Vt ſi matrem Oedipi audiam, & Iocaſtam dici neſciam. Quare ad hiſtoriam, ſed ſimilem, eundum fuit, aut excogitandum quod hic conueniret. Idem & in nomine puellæ, quæ herois tanti filia, agendum hic erat. quam & vnicam fuiſſe, & virginem, & Deo conſecratam, Sacra hiſtoria

nos

nos docet. Ille è poëtis Iphin hic aſſumſit. Quæ autem Iphis? quam inſano fœnimæ amore tactam, fœmina cum eſſet, voluerunt veteres Credo, quod flagitii illius eſſet rea, à quo *maſculam* poëtis Sappho dictam volunt: quo nihil fœdius excogitari poteſt. quemadmodum & ipſa amorem ſuum damnat. In omnium manibus verſantur ingenioſi poëtæ illa:

Cognita quam nulli, quam prodigioſa, nouaque
Cura tenet Veneris. ſi Dii mihi parcere vellent,
Perdere debuerant. Si non & perdere vellent,
Naturale malum ſaltem, & de more, dediſſent.
Non vaccam vaccæ, nec equas amor vrit equarum.

Et, vt cætera omittam,

— interque animalia cuncta
Fœmina fœmineo correpta cupidine nulla eſt.

Deinde autem magis furioſam ſe fatetur

tetur quam Paſiphaen, quæ taurum dilexit. Poſtremo

Pronuba quid Iuno, quid ad hac Hymenae venitis
Sacra, quibus qui ducat abeſt, vbi nobimus amba?

quemadmodum & in puerum mutata dicitur. Et Iphis ſane nomen tale. Iphis enim, *velox*, *celer*, *fortis*. Iterum quæro, quid hoc nomen ad puellam talem, filiam herois tanti, cui ad fuiſſe Dei Spiritus, aut occupaſſe dicitur? Quare, ſi Hebræo nomine, vt ſanctæ omnes in Antiquo Fædere dicenda ſit, Iechidæ conferilli nomen poſſum. Iechida enim, hoc eſt, vnica, parenti fuit: atque hinc major in Tragœdia calamitas, ac mœror. miſerius enim nihil quam privari vnica: neque quicquam carius. vnde & ipſa anima ſic illis dicitur. Iechida igitur, vt Sara. vtrunque enim vſum quoque alium cum habeat, fit proprium. Iphis ſane & quæ talis, ſi quæ vſquam, plane indigna

Deo,

Deo, qui impuritatem omnem exſecratur (inprimis autem talem, quam poëtæ quoque deteſtantur (cui conſecrata, aut, vt ille arbitratur, victima oblata fuit. cum ne Achilli quidem alia quam virgo offeratur in Tragœdia. Nota etenim quæ de Polyxena commemorantur. cujus morientis quoque ingentem verecundiam Euripides ac Naſo extollunt. Ego autem tum viuendi tum ſcribendi normam vnicam ac regulam, judicium exiſtimo: quo qui deſtituitur, aut in omnibus, præſertim talibus, cum Ariſtotele non adhibendum cenſet, ipſum veræ eruditionis vſum pariter ac fructum tollit. Abſit interim, vt cuiquam detraxiſſe videar, qui vnius, hoc eſt, meam, hic ſententiam propono: omnes autem mihi libentiſſime antepono. Neq; cuiquam, niſi fallor, Cæſar Scaliger detraxit, qui de omnibus. & ſua & poſteritatis cauſa, judicauit. Pergamus ergo. Neq; amicum qualis hic inducitur, Symmachum

chum profecto dixerim. Σύμμαχοι quippe peregrini, quod è re militari notum. ſunt enim ii quos Homerus ἐπικούρους, Latini *auxiliares* dicunt. Ita Rheſus & Sarpedon, Trojanorum erant ſymmachi: hic è Lycia, ille è Thracia. quare nec cujuſuis, aut excogitare aut imponere nomina. Iam Baptiſta infra cenſuram eſt. Triſtis enim Comœdia. Et ignarus hoc fatetur; cum Terentianum Prologum præfigit. In Tragœdia enim vna è perſonis eſt Prologus: vt Polydorus in Hecuba Euripidis, Hecuba Senecæ Troadibus, Iuno Hercule Furente, Iocaſta Phœniſſis Euripidis. Tota autem elocutio è triuio, hoc eſt, in ſocco, procul à cothurno. Voces primũ abjectiſſimæ: *nebulo, conuenticula, garrire, vir bone, homunculi.* imo *ſocculi.*

Cui detrahendis ſeruus etiam ſocculis
Indignus eſſem.

nam diminutiuo ipſe Comicus abſtinuit.

— accurrunt ſerui: ſoccos detrahunt.

Vt

Vt omittam, ſocco in Tragœdia ne locum quidem eſſe. ex Comœdia enim; præſertim palliata: apud Romanos vero geſtamen muliebre. Notum de Caio principe, *qui ſuper omnia muliebria*, ait Plinius, *ſocculos è margaritis induebat*. Talia ſunt & pleraque dicendi genera. Inter quæ nonnulla, ne Latina quidem. Quale eſt, *concoquere conſilia*, pro *inire*.

—neſarium

Facinus parari, conſilia clam concoqui.

Et ſimilia, quæ hoc vno proſunt, vt vitentur. alias ne notauerim quidem: nam vt nobis ſatisfieret, vtrunq; Drama aliter concipiendum eſſet. Quacunq; tamen ratione, de iis inprimis qui *errare poſſunt*, recte judicando proficiendum eſt: modo ne candor abſit, & maligaitas & liuor exulent. quæ in præclarum, multo minus in excelſum, non cadunt animum. Neq; ſane metuendum eſt, ne inclementes in quenquam videamur, qui hac ſpe, ne nobis quidem ipſi ignoſcamus. Sed

&

& cum fiducia nonnulla hæc ſcribimus, qui vel ab inuidia hoc obtinebimus, vt ſpero, ne in antiquorum quidem ſcriptis omnia probanda eſſe.

Cap. XVIII.

Reliquæ duæ partes, minime eſſentiales. Melodia, & Apparatus. Quare de iis neceſſario non ſit agendum. Partes quantitatiu, ſicut ab Ariſtotele enumerantur. De ſingulis obiter. Et quare.

QVinta pars eſt Melodia. Quam præcipuum Tragœdiæ condimentum dixit Ariſtoteles. Sexta Apparatus. hoc eſt, ea quibus aut perſonæ aut theatrum inſtrui ſolebat. De his, ne quid operoſius agamus, duplici nos ratione ipſe excuſat. imo monet. Primum exemplo. Neque enim ipſe, de Tragœdia cum ageret, etiam de his egit. Tum vero argumentis duobus. Primo, quod hæc duo ptopria non modo non ſint Tragici; verum nec poëtæ: cujus extra artem ſunt poſita. Alterum enim muſicorum; alterum earum opera-

operarum, quæ hæc talia apparabant. Quanquam alia & nonnunquam muſicam addebant poëtæ. ſicut Sophocles: quem citharam pulſaſſe in Thamyride Grammatici obſeruant. Alterum eſt, quod ſine iſtis abſoluta ſit Tragœdia. Nemo enim qui aut Sophoclem legit vnquam, aut Euripidem, aut Senecam, requirit iſta: & ſine iſtis judicat de Dramate. Plane vt oratio ſcripta, ſine actione aut pronunciatione, plena tamen & perfecta eſt oratio. ſine qua nunc Ciceronem miramur & Demoſthenem. Hoc intereſt, quod à ſe orator iſta, hæc ab alio petat Tragicus. quare & neceſſario de iis Rhetor; contra vero non neceſſario de his agit qui Tragœdum inſtruit. Reſtant partes quantitatis, ſeu quæ magnitudinem conſtituunt Tragœdiæ. Ariſtoteli, Prologus, Epiſodium, Exodium, Choricum. Cujus duæ iterum, Mobilis altera, altera Stabilis, ponuntur. Vox Prologi, diuerſa ab antiquis

ratione

ratione ſumitur. In Comœdia enim noua, quales Plautinæ ac Terentianæ, nihil aliud eſt, quam quod in veteri Parabaſis jam olim dicebatur. Niſi quod loco differat: alterum enim in principio, alterum in medio. & quod argumentum non raro Prologus exponat. In vtroque cauſam ſuam fere aut agebat, aut ſi aduerſarium haberet, eum impugnabat poëta. ſicut in Terentianis fere. Plures ejus ſpecies Grammatici fecere. quæ ex aliis petantur: non enim actum nunc agimus. In Euripide ita primam orationem dixêre, quæ; ſine interuentu alterius perſonæ, vni committitur; & plerunque argumentum continet Tragœdiæ. Quod peculiare ac perpetuum fere illi eſt. Ariſtoteles vero in Tragœdia Græcorum, totam eam partem, quæ ante Chori ingreſſum eſt, Prologum vocauit. qui illius locum potius quam munus oſtendit. Epiſodium vero, totam quę eſt inter cantus Choricos.

ricos. Alia enim canebantur, alia à Choro in Tragœdia Græcorum dicebantur: cui partes iſtas Ariſtoteles accommodauit. Choricum autem quicquid dici à Choro aut cani ſolebat. Cujus altera pars Parodus, totum id dicebatur, quod à toto primum Choro proferri ſolebat. Staſimus vero, cantus ſine anapæſto & trochæo. His & Common addit. ita planctum, qui à Choro ſimul & ab iis qui in ſcena erant, excitari ſolet, idem dixit. Chorus autem quomodo incederet, multi jam notarunt. Vel per juga enim; vel per ordines. Nam cum quindecim conſtaret perſonis, ſi per juga, quinque erant juga; ſingula ex tribus: ſi per ordines, quinque erant ordines; ſinguli ex quinque. Verum hæc ad Apparatum. & Græcorum proprie. De quorum metris quibus vtebantur, alii & recentes & antiqui. in Latinis autem nihil eſt obſcuri. Chori argumentum vel ex rebus petitur, ita vt cohæ-

cohæreat cum reliquis, & pars quaſi ſit Tragœdiæ. quod & probat Ariſtoteles. Vel ab argumento alienum eſt. quod & Sophocles nonnunquam eſt ſecutus: & ſubinde, quanuis raro, Seneca. Cum autem in Tragœdia Latina, locum pleraque iſtorum vix habeant, neque pauci, & inprimis Cæſar Scaliger, de partibus Tragœdiæ, quæ quantitatem ſpectant, egerit; non eſt cur in iſtis pluribus moremur. Adde quod de Conſtitutione, quod hic noſtri erat inſtituti, ſatis jam fuſe. quæ non modo ex ſententia quorundam pars præcipua Tragœdiæ, vt ſupra dicebamus; ſed totum. Ad quod reliqua referri poſſunt; Mores, Dictio, Sententia. De quibus paucis ideo, & diuiſionis jam receptæ cauſa. Vt omittam cætera quæ reſtant, neque ad hunc, neque ad vllum, vt jam diximus, poëtam ſpectare.

Digitized by Google

CONCLVSIO OPERIS.

ET *hæc quidem ſunt, Ampliſſime Honerdi, quæ in mentem nobis ſubito venére. Vnde apparet, verum eſſe quod ab Ariſtotele præclare dicitur*, Philoſophicum eſſe, Tragici munus. *Nam & hominem in vniuerſum. & illius actiones, tum earum qualitates (ſiue lenes, quas dixêre Mores, ſiue vehementes, quas dixêre Affectus) cognitas habere ac perſpectas oportet. vt omittam, quicquid euenire homini poteſt. Tum diuidere accurate ac partiri. Quorum alia ad mores, quædam ad naturam ſpectant: quædam ejus ſunt qui artem rationis docet. quemadmodum in elocutione, quæ & hic conſideratur, Oratoris, in nonnullis ejus qui Politica intelligit, judicium ac munus verſatur. vt in gnomis non-*

nonnullis & communibus locis, qui ad vrbem pertinent aut ciues. Sicut de imperio ejuſq; formis, multis in Supplicibus Euripides. Quanquam ſane ſub Politico ſunt mores; & ſub ejus diſciplina, illa quæ hos tradit. vt ſub arte ducis bellici, equeſtris. Altera enim imperanti militem, altera autem magiſtratui dat ciuem. Quicquid vero reſtat, ſibi vindicat Poëta; quem natura fecit, ars abſoluit. Qui niſi famæ condimentum adfert, fruſtra diſcit, etiam quæ tradi & ab omnibus doceri poſſunt. id autem, genius cujuſque. Nam nec Ariſtoteles cum Sophocle certaſſet; neque hunc leges ſcire has puduiſſet, quas natura duce potius quam ratione, in pleriſque primus cæteris præfixit. Quare ſplendide nugantur, dum hæc ſibi vindicant, Grammatici: qui in alienam meſſem ac poſſeſſionem temere irrumpunt. Porro, vt qui locum in theatro vbi ſedeat non habet, eum ſtare gnauiter oportet, ita cum in ſcena occupata jam ſint omnia, inter ejulantes eos collocabimus, vt plorent. nam hic ſemper eſt quod agant. Nos vt poſſumus defuncti ſumus. neque vt optabamus.

ſed ut tempus plane exiguum ferebat. Quæ memoria ſuggeſsit, in gratiam, vt vides, tuam comportauimus; officioſi potius quam accurati. In iis quædam ſunt ſubtiliora, quædam & amœna minus, & quæ cultum ſtyli ac ſermonis vix admittunt. vt intelligas, quam operoſum ſit, quod inter oblectationes habuiſti. Quædam vltro tibi occurriſſe, admiraberis cum leges, alia, ne ignoraſſe quidem vnquam. Ex reliquis fortaſſe hoc vnum diſces; quantum ſit quod præſtitiſti. Sicut autem qui familiariter amicum habent, ſi præſertim ruri opprimantur, domi nata, oua forte aliquot è fœno, & cum iis ipſam matrem, etiam lactucas, rapa, aſparagos, atque alia vernacula, apponunt, inprimis autem caput cœnæ, vultum lætum ac lubentem; & qui mentis ingenuitatem exhibet, de ſuo, hoſpiti in menſa promunt: idem nos fecimus. Quibus ſi ignoſcere aut jam didiciſti aut per te potes, & quotidiani victus ſtomachum adferre potes, ſæpe eâdem lege mecum eris. Faxo hoſpitem inuenias, nec prorſus inurbanum: & non minus candidum, quam tui æſtimantem.

In

In Libellum De Tragœdiæ Conſtitutione, ad eundem

HONERDI, medias inter doctiſſima curas
Otia qui vulgo non imitandus agis,
Nunc quoque Regalem non dedignate cothurnum,
Ne tibi pars vitæ deſidioſa foret;
Accipe quæ paucis tibi feſtinauimus horis,
Dum tuus ardentem præcipitauit amor.
Ipſe liber (nec enim quicquam manifeſtius) vltro
Creuit, & ad finem ſponte cucurrit opus.
Eſt aliquid, juſſis non mollibus ire per altum,
Et quæ non liceat temnere, velle ſequi.
Talis Olympiaci perfuſus puluere campi
Neſcius in meta conſtitit acer equus:
Talis, ab ingenti dum fertur fluminis alueo.
Ignarus medias nauita ſulcat aquas.
Forſitan hæc qui ſcire volet, quem gloria tanget
Scenica, quem leges, vnus & alter erit,

Digitized by Google

Lectoremque ſuum, ſi quis deſiderat artem,
Ipſa ſibi brevitas ſimplicitaſque dabit.
Sint cito, ſint nullo quanuis properata labore;
Poſt Thamaram ſero ſcripſimus illa tibi.

FINIS.

Digitized by Google

ARISTOTELIS
DE
POËTICA,

in quo de Tragœdiæ inprimis Conſtitutione agitur,

LIBER.

DANIEL HEINSIVS recenſuit, ordini ſuo reſtituit, Latine vertit, Notas addidit.

Digitized by Google

Illuſtriſſimo & Generoſiſſimo

JACOBO DE MAGNEVILLE

Baroni de Magneuille, Domino de Ponteheuren, de la Haye, Moruille, &c.

D. D. D.

DANIEL HEINSIVS.

QVÆ paucissimis diebus, Illuſtriſſime Domine, in hunc Ariſtotelis libellum conſcripſimus, ea vt ſub manum nobis nata ſunt, generoſo tuo nomini inſcribere audemus. Autorem ſi vides, dignum te, loco atq; ordine tuo dignum, negabit nemo, niſi Principem ignoret, qui ab ejus diſciplina ad terrarum orbem expugnandum magno animo, majore ſucceſſu, profectus eſt. Neque eſt quod argumenti

nos pudeat; *niſi ſemieruditos* quoſdam hujus *ſæculi* cenſores moramur: qui in facultate iſta minus recte otium locari putant, quam ad philoſophiæ rationes Princeps ejus accuratiſſime redegit: magis autem grauem eſſe ac ſeriam in hoc opere contendit, quam quæ hodie grauiſſima ab iis habetur, qui ex optimorum ſtudiorum contemptu, gloriam ſibi aucupantur ac laudem. & quæ pueri non didicerunt, ea ſenes mira vultus grauitate & autoritatis ſuæ pondere damnare non dubitant. Quorum judicio, fungus Alexander fuit, cum Homeri ſcripta, *pretioſiſſimum animi humani opus*, eſſe teſtaretur. Nullius autem judicii Ariſtoteles: qui cum infiniti tum Philoſophi extarent, vnicum poëtam Regi tanto commendauit. Sed hoc vehementer eſt mirandum, cum tam late literarum pateant pomœria, nullum eſſe earum hoſtem, qui non primo impetum in hanc faciat: & in iſto fundamento

operis

Digitized by Google

operis ruinam moliatur. quaſi contemptu ipſo, quanti ſit, docere vellent, aut ineptiendo de judicio ſecuros eſſe nos juberent. Longe ab iis Ariſtoteles diſceſſit, qui cum incredibili felicitate ingenii omnes diſciplinas certo ordine ſit perſecutus, antiquiſſimam earum ſibi negligendam non putauit. Vt de tota nihil dicam; viderat vir magnus, quantis ſumptibus Athenis Tragicorum ſcripta tum exhiberentur: non tam ad ſplendorem, quam quod neceſſarios virtutis in Republica magiſtros eſſe judicarent. vnde & proprie doctores dicebantur. Meminerat, quid Athenienſium legiſlatores, quid de iis Lycurgus ſtatuiſſet: quorum alter maximis immunitatibus populum ad theatra inuitauit, alter Tragicorum opera deſcribi publiceque aſſeruari juſſit. Quare, quæ tantorum hominum autoritate confirmata in Republica erant, labore ſuo ac judicio diuino ipſe non indigna judicauit:

qui præclaris hominum ingeniis legem ſtatuit de ſuo. Vtinam vero, & reliqua ad nos perueniſſent: quanquam iſta non ſunt nihil; quæ nos æſtimatione tamen potius quam mole delectant:ac,vt acria ciborum, ſtomachum peruellunt potius quam explent. Nomini autem tuo, Generoſe Heros, hæc inſcripſi; tum vt aliquod ſtudii erga te noſtri ac cultus monimentum extaret; cujus indolem præclaram ſæpe ædmirati, ſæpe ſingularem beneuolentiam experti ſumus: tum vt accreſcente cum ætate literarum profectu ac judicii, virum iſtum æſtimare atque admirari incipias, quo minor eſt, quicunque in omni genere ſcientiarum maximus habetur. Vale, Illuſtriſſime Domine, & amare nos perge. Lugd. Batav. cIↄ Iↄ cx.

Digitized by Google

AMICO
LECTORI.

ARISTOTELEM illum, quem nihil ignoraſſe ſatis conſtat, etiam ad Poëticen mira & inuſitata ratione examinandam, ignis ingenii & ſcientiæ abripuit ardor. Qua inſcriptione duos, vt plerique, vt Plutarchus proditum memoriæ reliquit, tres libros edidit: præter eos, quos De Poëtis conſcripſit. Quorum aut priorem, aut ſi magnum illum ſequimur autorem, primum nobis temporis injuria conceſſit. Dignum ſane ſcriptum, quod tam auide amplecterentur eruditi, quam nunc reliquorum triſte damnum impatienter ferunt. Negari enim non poteſt, nihil eſſe ab Ariſtotele profectum, quod majore ſit judicio perſcriptum: nihil in quo cum ſubtilitatem viri admiratus fueris, quæ in omnibus elucet, tantum ſimul eruditionis inuenias. Nam, vt reliqua omittam quæ hic de Tragœdia leguntur, non ab homine aliquo, ſed ipſo Poëtarum præſide conſcripta atque edita videntur: qui poſtquam omnia quæ in tota Græcia

præ-

prodierunt Poemata, præſertim autem Dramata, acumine cæleſti & diuina mentis acie conſideraſſet, judicium ex his ipſis de tota arte ferret: cumque virtutes pariter & vitia in iis annotaſſet, legem tamen quæ perpetuo ſequenda eſſet, toti ſtatueret poſteritati. Neque hoc eruditos, ac præcipue Italos, omnis eruditionis ac ſcientiæ parentes hac ætate ac ſuperiori, latuit. Apud quos plures fere interpretes hic liber, quam lectores alii Ariſtotelici, licet non ignobiles, inuênit. Quod prolixis Commentariis teſtati ſunt plerique eorum. Quidam etiam, cum toto prope vitæ tempore omnia antiquorum ſcripta diligenter perlegiſſent, ſolum hoc dignum habuerunt, quo reliqua referrent: neque dubitarunt, poſtquam nihil non diligentiſſime excuſiſſent, quanti hoc eſſet, tantum ſibi ſui vel laboris vel induſtriæ fructum apud eruditos omnes paratum fore. qui id ſane conſecuti ſunt, vt cum multa erudite explicarent; melius tamen elegiſſe viderentur. Quare & nos, cum nihil fere Ariſtotelis extaret, in quo non aliquid operæ ac diligentiæ poſuiſſemus, etiam hoc diligenter cœpimus excutere. quod cum aliquoties ante factum à nobis eſſet, tum præcipue cum in Flacco nuper verſaremur. Quippe cum vtrunque & illius & diuini Ariſtotelis ejuſdem argumenti libellum inter ſe contenderemus, eos qui nil

cui-

cuiquam diligentiæ, nobis plurimum adhuc ſolertiæ in eodem ſcripto reliqui feciſſe, deprehendimus; aut, vt dicam quod ſentio, re ipſa præter expectationem didici, ſucceſſu meliori digniſſimos quorundam labores ſaltem fuiſſe. Cum enim omnes accurati ſcriptores, maxime de ordine in ſcribendo eſſe ſolliciti ſoleant, tum vel maxime Ariſtoteles; qui naturam ipſam, & cum ea omnes diſciplinas, audaci certe inſtituto primus in ordinem redegit. Quem in iſto quidem ſcripto ita luxatum ac ſolutum inuenimus, vt vel meminiſſe pudeat: non tam cauſa illorum, quibus tale in mentem nihil venit, quam illius viri, quem interpretandum ſuſceperant. Quod igitur in Logicis Themiſtius, alii in Politicis, quidam etiam ætate hac noſtra in Pandectis viderunt; id nos in hoc ipſo Ariſtotelis libello deprehendimus. Immanem, ſcilicet, trajectionem; qua niſi ſublata, vix jam liber de Poetica dicendus erit. Ariſtotelis certè dici vix poteſt. Quod cum animi non parum addidiſſet nobis, biduo aut triduo totum Latine interpretati ſumus: &, quod vnum deerat poſt tot eruditos viros, multa in eo horis paucis illuſtranimus, excuſſimus atque emendauimus. Textum quoque locis non paucis meliorem reddidimus. Ita tamen, vt vitioſam nonnunquam retineremus lectionem: ne quid ſine codicum authoritate moliremur. cujus

ratio-

rationem in Notis damus; quo lectorem, niſi minimi momenti aliquid occurrat, ſemper ablegamus. Prolixam ſingulorum explicationem qui expectant, actum agere nos volunt. Non enim aliorum Commentarios è manibus ejicere conamur: ſed dum illis noſtra addimus, ſua relinquimus; vt eorum, niſi fallor, ſtudia, ita & candorem commendamus noſtrum. Quemadmodum & in aliis autoribus & in Flacco nuper verſati ſumus: quod non vnus ſatis intelligere non poteſt, qui à nobis quantum ipſi neſciunt expectant, aut pro ſuo in his literis profectu, plura dici aut pauciora volunt. Atqui, ne errate, ô cenſores noſtri. Chordâ eâdem non oberramus: vnicuique ſua relinquimus. Vulgaria autem inculcare nec debemus, ne jam occupata inuadamus: neque poſſumus, quia tales nunquam defuturos, certo nobis perſuademus. Singulis vero, vti in Republica, ita in his literis ſuus ordo, ſuus cuique eſt locus. nobis autem noſtrum ab aliis præſcribi, iniquiſſimum putamus. Nemo in calonibus hærere aut lixis poteſt: niſi qui vlteriora non affectat: nemo palum fert aut vallum, quam qui ſtare in acie aut non didicit, aut timet. Neque enim lex cujuſquam, ſed natura ſua cuique hæc diſtinguit. Eo modo agi nobiſcum meminerint: qui vt inter primos neque proximos fortaſſe à primis futuri vnquam ſumus, ita in turba latere

non

non poſſumus: omnium vero maxima optamus. non ambitione quam ridemus; ſed amore literarum, quo flagramus. Stultum autem gloriam ſperare ex iis, quæ non ſcribis, ſed effundis: hoc eſt, vel, diecula vnius vel horarum aliquot mercede, id quod toto vitæ tempore pleriſque ſtetit, polliceri ſibi velle. Feriis enim ipſis hæc concepimus, quibus, ne nihil ageremus, paulo forte plus, nihilo certe minus quam qui feriantur egimus. neque dubitamus, quin ſecundis curis aliquid relictum fuerit. Eodem tempore & interpretationem libelli De Poetica addidimus: quam vt rudioribus libenter imputamus, ita eruditis dare examinandam voluimus. Perſpicuitati certe operam inprimis dedimus, neque deſperamus, Commentarii prolixioris loco alibi futuram. Breuitatem forte Ariſtotelis exprimemus aliquando, hic interpretari eam libuit. non vt quicquam ſenſui adderemus, ſed vt integram orationem exhiberemus. ne dum linguæ ac genii autoris ineffabilem affectamus breuitatem; neque id præſtaremus, quia fieri non poteſt; & obſcuriores lingua eſſemus aliena, quam eſt ipſe ſua. Eam igitur ſecuti ſumus rationem, quæ cum ſit perſpicui, religioſi tamen eſſe interpretis poteſt. quod pauciſſimi obſeruant: qui Latine tam obſcure ſcribunt, vt quos docent abſterrere videantur, neque maximi magiſtri tenebras

nebras diſpellunt, ſed inducunt. Verbum quippe verbo reddunt, nulla habita nec lingua qua loquuntur, neque quam interpretantur, ratione. Ita fit plerumque, vt quæ Græce ſumma venuſtate ſunt conſcripta, tam inepto exprimant ſermone, quam obſcuro interpretantur: credo ne à ſyllabis illius abeant, cujus nondum aſſequuntur mentem. ita metuere quaſi aut in ipſa nocte ponere veſtigium videntur. Et vt illi qui in glacie aut lubrica aut parum firma conſiſtunt, tremunt potius quam eunt; ſic plerique, quia ſenſum non poſſunt, verba dant lectori. Quo jam hoc ſunt conſecuti, vt autorem obſcuriſſimum eſſe Ariſtotelem, omnibus perſuaſerint. neque literatiſſimi & diuini in docendo viri ſcripta à literatis, ſed illius verſiones, à ſemidoctis plerunque, ſemper autem à barbaris, tractentur. Vale, amice Lector, & ſi hic extemperaneus noſter placuerit labor, plura à nobis Ariſtotelis, & Platonis aliquando omnia, ſi Deo viſum fuerit, expecta.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ Περὶ ποιητικῆς.

ΚΕΦ. α.

ΠΕΡΙ᾿ ποιητικῆς αὐτῆς τε καὶ τῶν εἰδῶν αὐτῆς, ἥν τινα δύναμιν ἕκαστον ἔχει, καὶ πῶς δεῖ συνίστασθαι τοὺς μύθους, εἰ μέλλοι καλῶς ἕξειν ἡ ποίησις· ἔτι δὲ ἐκ πόσων καὶ ποίων ἐστὶ μορίων· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὅσα τῆς αὐτῆς ἐστι μεθόδου, λέγωμεν, ἀρξάμενοι κατὰ φύσιν, πρῶτον ἀπὸ τῶν πρώτων. Ἐποποιΐα δὴ καὶ ἡ τῆς τραγῳδίας ποίησις, ἔτι δὲ κωμῳδία καὶ ἡ διθυραμβοποιητικὴ, καὶ τῆς αὐλητικῆς ἡ πλείστη καὶ κιθαριστικῆς, πᾶσαι τυγχάνουσιν οὖσαι μιμήσεις τὸ σύνολον. Διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων τρισίν. ἢ γὰρ τῷ γένει

ARISTOTELIS De Poëtica LIBER.

CAP. I.

DE Poëtica tum ipſa tum formis illius, quæ natura ſit cuiuſque ac ratio: tum quo pacto prout id requirit poëſis, conſtituendæ ſint Fabulæ, nec non è quot quibuſque ipſa conſtet partibus, deque cæteris quæ ad hanc ſpectant doctrinam, dicamus; facto ſecundum naturam primum à primis initio. Epica ergo & Tragica Poëſis, tum Comœdia ac Dithyrambica, quæ tibiis item vtitur ac cithara, omnes in vniuerſum ſunt imitationes. Differunt autem inter ſe tribus. aut quod rebus genere

nere diuerſis imitantur, aut quod alia, aut quod aliter, & non eodem modo. Quemadmodum enim coloribus ac figuris qui aliquid exprimere conantur, multa imitantur, alii ex arte, alii ex conſuetudine, quidam etiam vtroque: ita in iis quas diximus artibus, omnes aut rythmo aut oratione imitantur, aut harmonia. Et his quidem, vel ſeorſim, vel commixtis. Ita, exempli gratia, harmonia & rythmo ſolum, tibiarum ars ac citharœdi vtuntur: & ſi quæ forte aliæ ejuſdem ſunt naturæ: vt & fiſtularum. Solo autem rythmo ſine harmonia imitantur eorum qui tripudiant plerique. Hi quippe eo quem geſtibus effingunt rythmo, mores & affectus imitantur, & actiones. Epica autem nudis vel ſermonibus, vel metris: ita vt ea vel miſceat, vel vno tantum genere vtatur vſque ad tempus noſtrum. Quod niſi ita hac

ἑτέροις μιμεῖσθαι, ἢ τῷ ἕτερα, ἢ τῷ ἑτέρως, καὶ μὴ τὸν αὐτὸν τρόπον. ὥσπερ γὰρ χρώμασι καὶ σχήμασι πολλὰ μιμοῦνταί τινες ἀπεικάζοντες, οἱ μὲν διὰ τέχνης, οἱ δὲ διὰ συνηθείας, ἕτεροι δὲ, δι' ἀμφοῖν· οὕτω κἀν ταῖς εἰρημέναις τέχναις, ἁπάσαις μὲν ποιοῦνται τὴν μίμησιν ἐν ῥυθμῷ καὶ λόγῳ καὶ ἁρμονίᾳ. τούτοις δὲ χωρὶς ἢ μεμιγμένοις· οἷον, ἁρμονίᾳ μὲν καὶ ῥυθμῷ χρώμεναι μόνον ἥτε αὐλητικὴ καὶ ἡ κιθαριστικὴ, κἂν εἴ τινες ἕτεραι τυγχάνωσιν οὖσαι τοιαῦται τὴν δύναμιν· οἷον, ἡ τῶν συρίγγων. αὐτῷ δὲ τῷ ῥυθμῷ μιμοῦνται χωρὶς ἁρμονίας, οἱ τῶν ὀρχηστῶν. καὶ γὰρ οὗτοι διὰ τῶν σχηματιζομένων ῥυθμῶν μιμοῦνται καὶ ἤθη καὶ πάθη καὶ πράξεις. ἡ δὲ ἐποποιΐα μόνον τοῖς λόγοις ψιλοῖς, ἢ τοῖς μέτροις. καὶ τούτοις εἴτε μιγνῦσα μετ' ἀλλήλων, εἴθ' ἑνί τινι γένει χρωμένη τῶν μέτρων τυγχάνουσα μέχρι τοῦ νῦν. οὐδὲν

γὰρ

γὰρ ἂν ἔχοιμεν ὀνομάσαι κοινὸν τοὺς Σώφρονος καὶ Ξενάρχου μίμους, καὶ τοὺς Σωκρατικοὺς λόγους. οὐδὲ εἴ τις διὰ τριμέτρων ἢ ἐλεγείων, ἢ τῶν ἄλλων τινῶν τῶν τοιούτων ποιοῖτο τὴν μίμησιν. πλὴν οἱ ἄνθρωποί γε συνάπτοντες τῷ μέτρῳ τὸ ποιεῖν, τοὺς μὲν ἐλεγειοποιοὺς, τοὺς δὲ ἐποποιοὺς ὀνομάζουσιν, οὐχ ὡς τοὺς κατὰ μίμησιν ποιητὰς, ἀλλὰ κοινῇ κατὰ τὸ μέτρον προσαγορεύοντες. καὶ γὰρ ἂν ἰατρικὸν ἢ μουσικόν τι διὰ τῶν μέτρων ἐκφέρωσιν, οὕτω καλεῖν εἰώθασιν. οὐδὲν δὲ κοινόν ἐστιν Ὁμήρῳ καὶ Ἐμπεδοκλεῖ, πλὴν τὸ μέτρον· διὸ τὸν μὲν ποιητὴν δίκαιον καλεῖν, τὸν δὲ φυσιολόγον μᾶλλον ἢ ποιητήν. Ὁμοίως δὲ κἂν εἴ τις ἅπαντα τὰ μέτρα μιγνύων ποιοῖτο τὴν μίμησιν, καθάπερ Χαιρήμων ἐποίησε Κένταυρον, μικτὴν ῥαψῳδίαν ἐξ ἁπάντων τῶν μέτρων, οὐκ ἤδη καὶ ποιητὴν προσαγορευτέον;

voce vteremur, nullum facile aliud nomen afferre poſſemus, quod ſimul Sophronis, Xenarchique mimos, & Socraticos includeret ſermones. & ſi quis alius trimetris, aut elegis, aut id genus aliis imitationem inſtitueret. Cæterũ, vulgus, ſiquidem poëtæ munus cum metris conjungit, alios Elegiacos, alios Epicos vocat. neq; ab imitatione poëtis, ſed ſimpliciter à metri genere nomina imponit. quippe qui & eos qui de medicina aut natura ſcribunt aliquid, eo nomine vocare ſolent. Atqui nihil Homero & Empedocli cõmune eſt, præter metrum. Quare alter poëta, alter vero phyſicus magis quam poëta appellari meretur. Rurſus, ſi quis metra omnia commiſceat, atque ita imitetur. ſicut Chæremo poëma cui nomen indidit Centauri, mixtũ ex omni genere metrorum fecit, an poëta propterea non erit vocãdus?

Atque hæc quidem hunc in modũ explicata ſint. Sunt vero & nonnullæ quæ omnib. ſuperioribus vtũtur. Rythmo, in quã, concentu, & metro. Sicut Dithyrambica, Mimica, Tragica poëſis & Comica. Differunt autem eo, quod aliæ omnibus aliæ ſingulis vtũtur. Has igitur dico eſſe artium differentias, reſpectu eorum quibus imitantur.

περὶ μὲν τούτων διωρίσθω τοῦτον τὸν τρόπον. εἰσὶ δέ τινες αἳ πᾶσι χρῶνται τοῖς εἰρημένοις· λέγω δέ, οἷον, ῥυθμῷ καὶ μέλει καὶ μέτρῳ. ὥσπερ ἡ τῆς τῶν διθυραμβικῶν ποίησις, καὶ ἡ τῶν μίμων, ἡ τῆς τραγῳδίας. διαφέρουσι δέ, ὅτι αἱ μὲν ἅμα πᾶσιν, αἱ δὲ κατὰ μέρος. ταύτας μὲν οὖν λέγω τὰς διαφορὰς τῶν τεχνῶν, ἐν αἷς ποιοῦνται τὴν μίμησιν.

CAP. II.

QVandoquidem autem qui imitantur, eos qui agunt imitantur, illos autem, aut honeſtos eſſe, aut improbos neceſſe eſt (in duobus enim fere hiſce mores ſpectantur: virtute enim & vitio omnium mores diſcernuntur) vel meliores quam nunc ſunt, vel deteriores, vel ſimiles neceſſe eſt imitemur. ſicut pictores. Ita Polygnotus meliores, Pauſo deteriores, ſimiles Dionyſius exprimere ſolebat. Vnde & in

ΚΕΦ. β.

ΕΠεὶ δὲ μιμοῦνται οἱ μιμούμενοι πράττοντας, ἀνάγκη δὲ τούτους, ἢ σπουδαίους ἢ φαύλους εἶναι (τὰ γὰρ ἤθη σχεδὸν ἀεὶ τούτοις ἀκολουθεῖ μόνοις. κακίᾳ γὰρ καὶ ἀρετῇ τὰ ἤθη διαφέρουσι πάντες) ἤτοι βελτίονας ἢ καθ' ἡμᾶς, ἢ χείρονας, ἢ καὶ τοιούτους ἀνάγκη μιμεῖσθαι, ὥσπερ οἱ γραφεῖς. Πολύγνωτος μὲν κρείττους, Παύσων δὲ χείρους, Διονύσιος δὲ ὁμοίους εἴκαζε. δῆλον δέ, ὅτι καὶ τῶν

λεχθει-

λεχθεισῶν ἑκάστη μιμήσεων ἕξει ταύτας τὰς διαφοράς. καὶ ἔστιν ἑτέρα τῷ ἕτερα μιμήσασθαι τοῦτον τὸν τρόπον. καὶ γὰρ ἐν ὀρχήσει, αὐλήσει καὶ κιθαρίσει ἔστι γενέσθαι ταύτας τὰς ἀνομοιότητας· καὶ περὶ τοὺς λόγους δὲ καὶ τὴν ψιλομετρίαν. οἷον, Ὅμηρος μὲν βελτίους, Κλεοφῶν δὲ ὁμοίους, Ἡγήμων δὲ ὁ Θάσιος ὁ τὰς παρῳδίας ποιήσας πρῶτος, καὶ Νικοχάρης ὁ τὴν Δηλιάδα, χείρους. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τοὺς διθυράμβους καὶ τοὺς νόμους· ὡς Πέρσας, καὶ Κύκλωπας, Τιμόθεος καὶ Φιλόξενος μιμήσαιτο ἄν. ἐν αὐτῇ δὲ τῇ διαφορᾷ, καὶ ἡ τραγῳδία πρὸς τὴν κωμῳδίαν διέστηκεν. ἡ μὲν γὰρ χείρους, ἡ δὲ βελτίους μιμεῖσθαι βούλεται τῶν νῦν.

ſingulis imitandi quos diximus modis, has futuras eſſe apparet differentias. Eſt enim alia atque alia, quod ita imitetur alia. Nam& in tripudiandi arte, tibiæque ac citharæ, hæ eſſe poſſunt differentiæ. Etiam in oratione &nudo metro. Sic Homerus meliores, Cleopho ſimiles, Hegemo autem Thaſius, qui parodias primus fecit, & qui Deliadem Nicochares, deteriores. Sicut & Dithyrambici poëtæ & qui Nomos ſcripſerunt. Vt, exempli gratia, Perſas & Cyclopes Timotheus imitari ac Philoxenus ſolet. Eadem inter Tragœdiam & Comœdiam eſt differentia. Altera enim deteriores, altera meliores quam nunc ſunt, imitari conatur.

ΚΕΦ. γ.

ΕΤι δὲ τούτων τρίτη διαφορὰ, τὸ, ὡς ἕκαστα τούτων μιμήσαιτο ἄν τις. καὶ γὰρ ἐν τοῖς αὐ-

CAP. III.

Tertia autem differentia eſt in modo, quo nimirum ſingula horum imitari quis debeat. Fieri enim poteſt,

vt

vt iiſdem imitetur & eadem aliquis, peculiari tamen ratione: vel narrando aliquid, vel alienam induendo perſonam, vt Homerus ſolet: vel vt ſemper idem ſit, & ſe non mutet. Poteſt etiam ita quis imitari, quaſi omnia agerent & ipſi molirentur qui imitantur. In tribus autem hiſce, vt & initio à nobis eſt dictum, omnis verſatur imitatio; quibus inquā, quæ, quomodo. Quare vnius quidem reſpectu, eodem modo cum Homero imitatur Sophocles. Ambo enim honeſtos imitantur. Vnius vero ſimiliter cum Ariſtophane. Agendo enim ac agentes imitantur. Vnde & *Dramata* nonnulli dicta ea volunt. Ideoque Comœdiam ac Tragœdiam ſibi vindicant Dores. Ac Comœdiam quidē Megarenſes, tum qui hic ſunt (quippe qui in populari apud ſe ſtatu inuentam fuiſſe contendunt) tum qui è Sicilia. Illinc enim oriun-

τοῖς καὶ τὰ αὐτὰ μιμεῖσθαι ἔστιν, ὅτε μὲν ἀπαγγέλλοντα, ἢ ἕτερόν τι γιγνόμενον, ὥσπερ Ὅμηρος ποιεῖ· ἢ ὡς τὸν αὐτὸν καὶ μὴ μεταβάλλοντα. ἢ πάντας ὡς πράττοντας καὶ ἐνεργοῦντας τοὺς μιμουμένους. ἐν τρισὶ δὴ ταύταις διαφοραῖς ἡ μίμησίς ἐστιν, ὡς εἴπομεν κατ' ἀρχάς. ἐν οἷς τε, καὶ ἃ, καὶ ὥς. ὥστε τῇ μὲν ὁ αὐτὸς ἂν εἴη μιμητὴς Ὁμήρῳ Σοφοκλῆς· μιμοῦνται γὰρ ἄμφω σπουδαίους· τῇ δὲ Ἀριστοφάνει. πράττοντας γὰρ μιμοῦνται καὶ δρῶντες ἄμφω· ὅθεν καὶ δράματα καλεῖσθαί τινες αὐτά φασιν, ὅτι μιμοῦνται δρῶντες. διὸ καὶ ἀντιποιοῦνται τῆς τε τραγῳδίας καὶ τῆς κωμῳδίας οἱ Δωριεῖς. τῆς μὲν κωμῳδίας οἱ Μεγαρεῖς, οἵ τε ἐνταῦθα, ὡς ἐπὶ τῆς παρ' αὐτοῖς δημοκρατίας γενομένης, καὶ οἱ ἐκ Σικελίας. ἐκεῖθεν γὰρ ἦν Ἐπίχαρμος ὁ ποιη-

τὴς·

τῆς· πολλῷ πρότερος ὢν Χιωνίδου καὶ Μάγνητος. καὶ τῆς τραγῳδίας ἔνιοι ἐν Πελοποννήσῳ, ποιούμενοι τὰ ὀνόματα σημεῖον. οὗτοι μὲν γὰρ κώμας τὰς περιοικίδας καλεῖν φασιν, Ἀθηναῖοι δὲ δήμους· ὡς κωμῳδοὺς, οὐκ ἀπὸ τοῦ κωμάζειν λεχθέντας, ἀλλὰ τῇ κατὰ κώμας πλάνῃ ἀτιμαζομένους ἐκ τοῦ ἄστεως· καὶ τὸ ποιεῖν αὐτοὶ μὲν δρᾶν, Ἀθηναίους δὲ πράττειν προσαγορεύειν. περὶ μὲν οὖν τῶν διαφορῶν, καὶ πόσαι, καὶ τίνες, τῆς μιμήσεως, εἰρήσθω ταῦτα.

dus poëta Epicharmus fuit, qui & Chionidem & Magnetem multum ætate anteceſſit. Non minus vero etiam Tragœdiam quidam in Peloponneſo ſibi vindicant: qui ex ipſo nomine hoc probare conantur. Illi quippe pagos à ſe *κώμας*, vocari ſicut ab Athenienſibus *δήμους*, affirmant. Quare Comicos non *ἀπὸ τοῦ κωμάζειν* eſſe dictos, ſed quod *ἐν ταῖς κώμαις*, hoc eſt, in pagis, ignominioſe ex vrbe aberrarent. Quin & facere illis *δρᾶν*, Athenienſibus *πράττειν* dici ſolet. De differentiis ergo imitationis, quæ ſint & quales, hactenus ſit dictum.

ΚΕΦ. δ. CAP. IV.

Ἐοίκασι δὲ γεννῆσαι μὲν ὅλως τὴν ποιητικὴν αἰτίαι δύο τινὲς, καὶ αὗται φυσικαί. τό, τε γὰρ μιμεῖσθαι, σύμφυτον τοῖς ἀνθρώποις ἐκ παίδων ἐστὶ, καὶ τούτῳ διαφέρουσι τῶν ἄλλων ζώων, ὅτι μιμητικώ-

POëticen autem duæ produxiſſe primum videntur cauſæ; & hæ naturales quidem. Nam & imitatio à teneris inſita eſt hominibus (& hoc ipſo à reliquis differt quod ad imitandum animal maxime aptum eſt homo: ſicut & primas

Digitized by Google

primas ex imitatione percipit diſciplinas) & hoc quoque à natura ineſt omnibus, imitatione delectari. Cui rei argumento eſt, id quod in artificum operibus euenire videmus. Quæ enim alias etiam inuiti ſpectamus, eorum imagines maxima cum cura expreſſas, cum voluptate intuemur. Vt, exempli gratia, ferarum maxime agreſtium figuras, & mortuorum. Cujus quidem rei cauſa eſt, quod, nimirum, diſcere aliquid non modo philoſophis, verum juxta omnibus ſit jucundiſſimum. quanquam minor breuiorque ad hos perueniat voluptas. Ideo enim intueri imagines ſolent libenter mortales, quia contemplando diſcunt, & quid ſingula ſint ſecum ratiocinantur. vt, exempli gratia, hunc illum eſſe. Quippe ſi eum cujus imaginem videt aliquis, ante viderit nunquam, non ex imitatione, verum aut ex arte ipſa, aut colore, aut alia quauis ex cauſa, percipiet voluptatem.

τατόν ἐστι, καὶ τὰς μαθήσεις ποιεῖται διὰ μιμήσεως τὰς πρώτας, καὶ τὸ χαίρειν τοῖς μιμήμασι πάντας. σημεῖον δὲ τούτου τὸ συμβαῖνον ἐπὶ τῶν ἔργων. ἃ γὰρ αὐτὰ λυπηρῶς ὁρῶμεν, τούτων τὰς εἰκόνας τὰς μάλιστα ἠκριβωμένας, χαίρομεν θεωροῦντες· οἷον θηρίων τε μορφὰς τῶν ἀγελωτάτων καὶ νεκρῶν. αἴτιον δὲ καὶ τούτου, ὅτι μανθάνειν οὐ μόνον τοῖς φιλοσόφοις ἥδιστον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοίως. ἀλλ᾽ ἐπὶ βραχὺ κοινωνοῦσιν αὐτοῦ. διὰ γὰρ τοῦτο χαίρουσι τὰς εἰκόνας ὁρῶντες, ὅτι συμβαίνει θεωροῦντας μανθάνειν καὶ συλλογίζεσθαι, τί ἕκαστον· οἷον, ὅτι οὗτος ἐκεῖνος. ἐπεὶ ἐὰν μὴ τύχῃ προεωρακὼς, οὐ διὰ μίμημα ποιήσει τὴν ἡδονὴν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπεργασίαν, ἢ τὴν χροιὰν, ἢ διὰ τοιαύτην τινὰ ἄλλην αἰτίαν.

κατὰ

Digitized by Google

κατὰ φύσιν δὲ ὄντος ἡμῖν τοῦ μιμεῖσθαι, καὶ τῆς ἁρμονίας καὶ τοῦ ῥυθμοῦ (τὰ γὰρ μέτρα ὅτι μόρια τῶν ῥυθμῶν ἐστι φανερὸν) ἐξ ἀρχῆς οἱ πεφυκότες πρὸς αὐτὰ μάλιστα, κατὰ μικρὸν προάγοντες, ἐγέννησαν τὴν ποίησιν ἐκ τῶν αὐτοσχεδιασμάτων. διεσπάσθη δὲ κατὰ τὰ οἰκεῖα ἤθη ἡ ποίησις. Οἱ μὲν γὰρ σεμνότεροι, τὰς καλὰς ἐμιμοῦντο πράξεις, καὶ τὰς τῶν τοιούτων τύχας· οἱ δὲ εὐτελέστεροι, τὰς τῶν φαύλων, πρῶτον ψόγους ποιοῦντες, ὥσπερ ἕτεροι ὕμνους καὶ ἐγκώμια. τῶν μὲν οὖν πρὸ Ὁμήρου οὐδενὸς ἔχομεν εἰπεῖν τοιοῦτον ποίημα· εἰκὸς δὲ εἶναι πολλούς. ἀπὸ δὲ Ὁμήρου ἀρξαμένοις, ἔστιν· οἷον ἐκείνου ὁ Μαργείτης, καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐν οἷς καὶ τὸ ἁρμόττον ἰαμβεῖον ἦλθε μέτρον. διὸ καὶ ἰαμβεῖον καλεῖται νῦν, ὅτι ἐν τῷ μέτρῳ τούτῳ ἰάμβιζον ἀλλήλους. καὶ ἰ-

Cum autem naturalis imitatio ſit nobis, ſicut harmonia & rythmus (metra enim particulas rythmorum eſſe manifeſtum eſt) initio qui maxime natura ad ea facti erant, progrediendo paulatim è rudimentis illis poëticen fecerunt. Ita ſecundum indolem cujuſque varias poëſis induit formas. Nam qui nati ad auguſtiora erant, præclaras talium quoq; hominum imittabantur actiones ac fortunas. qui vero ad humiliora, vilium & improborum. Primo enim vituperia ſcripſerunt. ſicut hymnos alii & encomia. Ac eorum quidem, qui ante Homerum floruerunt, nullum poëma tale afferre poſſemus, quamuis multos extitiſſe vero ſit ſimile. Sin ab eo incipiamus, facile id quidem erit. Talis enim, exempli gratia, Margites illius, & ſimilia: quibus, quod valde conueniret, jambicum metrum eſt datum. Vnde & *jambeion* nunc vocatur: quod hoc carminis genere ſeſe mutuo conuitiis proſcindere ſolerent.

lerent. Vnde & ex antiquis, alii poëtarum heroicis, alii jambicis ſunt vſi. Quemadmodum autem in grauioribus poëta præſtantiſſimus Homerus erat (ſolus enim non propterea quod bene ſcripſit tantum, ſed & quia Dramaticas introduxit imitationes, poëtæ meretur nomen.) ita & proprias Comœdiæ primus oſtendit formas: non opprobria quidem hominum aut vituperia, verum ridicula Dramaticum in modum repræſentans. Quam enim Ilias & Odyſſea ad Tragœdiam, eandem ad Comœdiam proportiotionem habebat Margites. Aliorum ergo quiſque cum naturæ inſtinctu & indole hanc aut illam amplecteretur poëſin, nonnulli pro Iambicis Comicam, alii pro Epico carmine Tragicam ſecuti ſunt poëſin. vt quæ majores ac ſplendidiores dicendi formas admittat. Porro, vtrum hoc ipſo tempore abſolutæ nec ne ipſius Tragœdiæ ſint formæ,

γένοντο τῶν παλαιῶν, οἱ μὲν ἡρωϊκῶν, οἱ δὲ ἰάμβων ποιηταί. ὥσπερ δὲ καὶ τὰ σπουδαῖα μάλιστα ποιητὴς Ὅμηρος ἦν (μόνος γὰρ οὐχ ὅτι εὖ, ἀλλ' ὅτι καὶ μιμήσεις δραματικὰς ἐποίησεν) οὕτω καὶ τὰ τῆς κωμῳδίας σχήματα πρῶτος ὑπέδειξεν, οὐ ψόγον, ἀλλὰ τὸ γελοῖον δραματοποιήσας. ὁ γὰρ Μαργίτης ἀνάλογον ἔχει, ὥσπερ Ἰλιὰς καὶ Ὀδύσσεια πρὸς τὰς τραγῳδίας, οὕτω καὶ οὗτος πρὸς τὰς κωμῳδίας. οἱ δ' ἐφ' ἑκατέραν τὴν ποίησιν ὁρμῶντες κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, οἱ μὲν ἀντὶ τῶν ἰάμβων, κωμῳδοποιοὶ ἐγένοντο, οἱ δὲ ἀντὶ τῶν ἐπῶν, τραγῳδοδιδάσκαλοι, διὰ τὸ μείζω καὶ ἐντιμότερα τὰ σχήματα εἶναι ταῦτα ἐκείνων. τὸ μὲν οὖν ἐπισκοπεῖν, εἰ ἄρα ἔχει ἤδη ἡ τραγῳδία τοῖς εἴδεσιν ἱκανῶς, ἢ οὐκ, αὐτό τε καθ' αὐτὸ κρινόμενον.

καὶ

Digitized by Google

καὶ πρὸς τὰ θέατρα, ἄλλος λόγος. γενομένης οὖν ἀπ' ἀρχῆς αὐτοσχεδιαστικῆς, καὶ αὐτῆς καὶ τῆς κωμῳδίας, ἡ μὲν ἀπὸ τῶν ἐξαρχόντων τὸν διθύραμβον, ἡ δὲ ἀπὸ τῶν τὰ φαλλικά, ἃ ἔτι καὶ νῦν ἐν πολλαῖς τῶν πόλεων διαμένει νομιζόμενα, κατὰ μικρὸν ηὐξήθη, προαγόντων ὅσον ἐγίνετο φανερὸν αὐτῆς. καὶ πολλὰς μεταβολὰς μεταβαλοῦσα ἡ τραγῳδία ἐπαύσατο, ἐπεὶ ἔσχε τὴν ἑαυτῆς φύσιν. καὶ τό, τε τῶν ὑποκριτῶν πλῆθος ἐξ ἑνὸς εἰς δύο, πρῶτος Αἰσχύλος ἤγαγε, καὶ τὰ τοῦ χοροῦ ἠλάττωσε, καὶ τὸν λόγον πρωταγωνιστὴν παρεσκεύασε. τρεῖς δὲ καὶ σκηνογραφίαν Σοφοκλῆς. ἔτι δὲ τὸ μέγεθος ἐκ μικρῶν μύθων καὶ λέξεως γελοίας, διὰ τὸ ἐκ σατυρικοῦ μεταβαλεῖν, ὀψὲ ἀπεσεμνύνθη. τό, τε μέτρον ἐκ τετραμέτρου ἰαμβεῖον ἐγένετο. Τὸ μὲν γὰρ πρῶτον τετραμέτρῳ

tam ipſius quam theatrorum reſpectu, hic locũ nõ habet. Cum ergo initio rudis & quaſi extemporanea, tum ipſa eſſet, tũ Comœdia, altera quidẽ ab iis qui Dithyrambum canebant, altera ab iis qui Phallica, quæ adhuc in multis cani vrbibus ſolent, paulatim incrementum cœpit. dum ad eam, quã habere nunc conſtat, ſinguli perducerent formam. Ita poſt multas mutationes poſtquam eſſentiam accepit ſuam, ſtetit Tragœdia. Mox hiſtrionum numerum auxit Æſchylus (pro vno enim vti duobus cœpit) Chorica contraxit; ac primarum partium ſermonem introduxit. Tres vero & ornandæ ſcenæ rationem Sophocles. ſed & tandem juſta illa magnitudo è paruis fabulis & ad riſum facto ſermone, quia è Satyrico mutationem hanc acceperat, ad ſplendorem peruenit ſuum. Sed & metrum è tetrametro jambicum eſt factum. Prius enim tetrametro vtebantur. Quod Saty-

Satyrica ſit iſta & magis ſaltationibus conveniat poëſis. Poſt vero inventam dictionem, ipſa natura proprium ſibi metrum invenit. Maxime enim ſermoni idoneum eſt jambicum. Cui rei argumento, ſit quod pluſrimos in mutuo ac familiari inter nos ſermone jambos loquamur. Hexametra autem raro, nec niſi cũ ab vſitata loquendi ratione diſcedimus. Ita & epiſodiorum multitudo & reliqua acceſſiſſe primum, mox etiam exornata eſſe dicuntur. De his ergo hactenus à nobis ſit dictum. Non exiguæ enim operæ fortaſſe eſſet, ſingulatim percenſere omnia.

ἐχρῶντο, διὰ τὸ σατυρικὴν καὶ ὀρχηστικωτέραν εἶναι τὴν ποίησιν. λέξεως δὲ γενομένης, αὐτὴ ἡ φύσις τὸ οἰκεῖον μέτρον εὗρε. μάλιστα γὰρ λεκτικὸν τῶν μέτρων τὸ ἰαμβεῖόν ἐστι. σημεῖον δὲ τούτου, πλεῖστα γὰρ ἰαμβεῖα λέγομεν ἐν τῇ διαλέκτῳ τῇ πρὸς ἀλλήλους. ἑξάμετρα δὲ ὀλιγάκις, καὶ ἐκβαίνοντες τῆς λεκτικῆς ἁρμονίας. ἔτι δὲ ἐπεισοδίων πλήθη, καὶ τὰ ἄλλα ὡς ἕκαστα κοσμηθῆναι λέγεται. περὶ μὲν οὖν τούτων τοσαῦτα ἔστω ἡμῖν εἰρημένα. πολὺ γὰρ ἂν ἴσως ἔργον εἴη διεξιέναι καθ' ἕκαστον.

CAP. V.

Comœdia autem, ſicut diximus, imitatio eſt vilium & improborum, non cujuſlibet vitii reſpectu tamen. turpitudinis enim pars quædam eſt riſus. Quippe ridiculum, peccatum quoddam eſt & turpitudo, quæ nec dolorem

ΚΕΦ. ε.

Ἡ δὲ κωμῳδία ἐστίν, ὥσπερ εἴπομεν, μίμησις, φαυλοτέρων μέν, οὐ μέντοι κατὰ πᾶσαν κακίαν, ἀλλὰ τοῦ αἰσχροῦ ἐστι τὸ γελοῖον μόριον. τὸ γὰρ γελοῖόν ἐστιν ἁμάρτημά τι καὶ αἶσχος ἀνώδυνον, καὶ

οὐ φθαρ-

Digitized by Google

οὐ φθαρτικόν. οἷον, εὐθὺς, τὸ γελοῖον πρόσωπον αἰσχρόν τι καὶ διεστραμμένον ἄνευ ὀδύνης. αἱ μὲν οὖν τῆς τραγῳδίας μεταβάσεις, καὶ δι' ὧν ἐγένοντο, οὐ λελήθασιν. ἡ δὲ κωμῳδία, διὰ τὸ μὴ σπουδάζεσθαι ἐξ ἀρχῆς, ἔλαθεν. καὶ γὰρ χορὸν κωμῳδῶν ὀψέ ποτε ὁ ἄρχων ἔδωκεν, ἀλλ' ἐθελονταὶ ἦσαν. ἤδη δὲ σχήματά τινα αὐτῆς ἐχούσης, οἱ λεγόμενοι αὐτῆς ποιηταὶ μνημονεύονται. Τίς δὲ πρόσωπα ἀπέδωκεν, ἢ προλόγους ἢ πλήθη ὑποκριτῶν, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἠγνόηται. Τὸ δὲ μύθους ποιεῖν, Ἐπίχαρμος καὶ Φόρμις ἦρξαν. Τὸ μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς ἐκ Σικελίας ἦλθε. Τῶν δὲ Ἀθήνησι Κράτης πρῶτος ἦρξεν, ἀφέμενος τῆς ἰαμβικῆς ἰδέας, καθόλου ποιεῖν λόγους ἢ μύθους. ἡ μὲν οὖν ἐποποιΐα τῇ τραγῳδίᾳ μέχρι μόνου μέτρου μετὰ λόγου μίμησις εἶναι σπουδαίων ἠκολούθησε. τῷ

adfert nec corruptionem. Sicut, ne longe abeamus, facies ridicula, diſtorta ac turpis, ſine dolore eſt. Ac Tragœdiæ quidem mutationes, & à quibus ſint factæ, ſatis ſunt planæ. De Comœdia autem, quia minus in precio fuit primum, ſciri id non potuit. Chorum enim Comicum ſero magiſtratus dedit: cum quiſque priuatim eo inclinaret. Ex quo vero partes accepit ſuas, qui tractarunt eam memorantur poëtæ. quis vero laruas & prologos & tot hiſtriones adhibuerit, & id genus alia, ignoratur. Fabulas vero Epicharmus & Phormis primo fecerunt. Ac initio quidem è Sicilia venit. Inter Athenienſes autem Crates relicta priori illa jambicorum forma, ſermones vniuerſim cœpit texere & Fabulas. Epica autem cum Tragœdia conuenit hactenus, quod cum metro ac ſermone grauium ac honeſtorum ſit imitatio. Quatenus vero ſimplici & vniformi

mi vtitur metro, & narratione conſtat, differunt: vt & mole. Altera enim quantum fieri poteſt in vnius Solis ambitu conſiſtere, aut certe paulum excedere, conatur. Altera vero cum ſit ſine definito tempore, etiam hoc ab illa differt. Et tamen ſimiliter olim in Tragœdiis & in Epico fiebat carmine. Partes autem aliæ ſunt eædem vtriuſque, aliæ vero propriæ Tragœdiæ. Quare qui grandem Tragœdiam ab humili norit diſtinguere, etiam Epicum poterit opus. Quæ enim ſunt in Epico, etiam ſunt in Tragœdia: quæ vero in Tragœdia, non omnia ſunt in Epico.

δὲ τὸ μέτρον ἁπλοῦν ἔχειν, καὶ ἀπαγγελίαν εἶναι, ταύτῃ διαφέρουσιν. ἔτι δὲ τῷ μήκει· ἡ μὲν καὶ ὅτι μάλιστα πειρᾶται ὑπὸ μίαν περίοδον ἡλίου εἶναι, ἢ μικρὸν ἐξαλλάττειν. ἡ δὲ ἐποποιΐα, ἀόριστος τῷ χρόνῳ, καὶ τούτῳ διαφέρει. καίτοι τὸ πρῶτον ὁμοίως ἐν ταῖς τραγῳδίαις τοῦτο ἐποίουν καὶ ἐν τοῖς ἔπεσι. μέρη δὲ ἐστι τὰ μὲν ταυτὰ, τὰ δὲ ἴδια τῆς τραγῳδίας. διόπερ ὅστις περὶ τραγῳδίας οἶδε σπουδαίας καὶ φαύλης, οἶδε καὶ περὶ ἐπῶν· ἃ μὲν γὰρ ἐποποιΐα ἔχει, ὑπάρχει τῇ τραγῳδίᾳ· ἃ δὲ αὐτῇ, οὐ πάντα ἐν τῇ ἐποποιΐᾳ.

CAP. VI.

AC de imitatione quidem quæ fit hexametris, nec non de Comœdia, poſtea agemus. Nunc de Tragœdia agamus, ſi prius ex iis quæ diximus de ea, eſſentialem definitionem collegerimus. Tragœdia ergo

ΚΕΦ. ζ.

ΠΕΡΙ` μὲν οὖν τῆς ἐξαμέτρου μιμητικῆς, καὶ περὶ κωμῳδίας ὕστερον ἐροῦμεν· περὶ δὲ τραγῳδίας λέγωμεν, ἀπολαβόντες αὐτῆς ἐκ τῶν εἰρημένων τὸν γινόμενον ὅρον τῆς οὐσίας. ἔστιν

οὖν

Digitized by Google

οὖν τραγῳδία μίμησις πράξεως σπουδαίας καὶ τελείας, μέγεθος ἐχούσης, ἡδυσμένῳ λόγῳ, χωρὶς ἑκάστου τῶν εἰδῶν ἐν τοῖς μορίοις δρώντων, καὶ οὐ δι' ἐπαγγελίας, ἀλλὰ δι' ἐλέου καὶ φόβου περαίνουσα τὴν τῶν τοιούτων παθημάτων κάθαρσιν. λέγω δὲ ἡδυσμένον μὲν λόγον, τὸν ἔχοντα ῥυθμὸν καὶ ἁρμονίαν καὶ μέτρον. τὸ δὲ χωρὶς τῶν εἰδῶν, τὸ διὰ μέτρων ἔνια μόνον περαίνεσθαι, καὶ πάλιν διὰ μέλους. ἐπεὶ δὲ πράττοντες ποιοῦνται τὴν μίμησιν, πρῶτον μὲν ἐξ ἀνάγκης ἂν εἴη τι μόριον τραγῳδίας ὁ τῆς ὄψεως κόσμος, εἶτα μελοποιΐα καὶ λέξις· ἐν τούτοις γὰρ ποιοῦνται τὴν μίμησιν. λέγω δὲ λέξιν μὲν αὐτὴν τὴν τῶν μέτρων σύνθεσιν· μελοποιΐαν δὲ, ὃ τὴν δύναμιν φανερὰν ἔχει πᾶσιν. ἐπεὶ δὲ πράξεώς ἐστι μίμησις, πράττεται δὲ ὑπό τινων πραττόντων, οὓς ἀνάγκη ποιούς τινας εἶναι κα-

eſt, abſolutæ, & quæ juſtam magnitudinem habeat, actionis imitatio; ſermone conſtans ad voluptatem facto: ita vt ſingula genera in ſingulis partibus habeant locum: vtque non enarrando, ſed per miſericordiam & metum, ſimilium perturbationum expiationem inducat. Per ſermonem autem factum ad voluptatem, eum intelligo, qui rythmo conſtat, harmonia, & metro. Addidi autem, *ita vt ſingula genera ſeorſim*, &c. quia nonnulla metris ſolummodo, nonnulla vero cantu perficiuntur. quoniam vero agendo in ea imitantur, primo omnium neceſſe erit, partem aliquam Tragœdiæ eſſe ornatum externum: deinde Modulationem & Dictionem. His enim in Tragœdia imitantur. Dictionem jam dico ipſam metrorum compoſitionem. Modulationem vero, cujus vim ſatis omnes intelligunt. Quoniam vero actionis eſt imitatio, agiturque ab

Digitized by Google

ab agentibus, quos oportet tum moribus tum ſententia tales aut tales eſſe, (ex his enim ipſis actiones tales taleſque eſſe dicimus) duæ quoque actionum ſunt cauſæ; Sententiæ & Mores: ſecundum quæ duo omnes voti compotes aut contra euadunt. Actionis autem imitatio ipſa Fabula eſt. Fabulam autem rerum conſtitutionem nunc voco. Mores è quibus tales taleſque eſſe dicimus, qui agunt. Sententiam vero id, quo in dicendo aliquid ſignificamus, aut mentem noſtram declaramus. Quare omnis Tragœdiæ partes eſſe ſex neceſſe eſt quæ ad qualitatem faciunt illius. Hæ ſunt autem, *Fabula, Mores, Dictio, Sententia, Apparatus, & Modulatio.* Quibus enim imitari ſolemus, duæ ſunt: modi imitationis, vna: eorum vero quæ imitamur, tres. Præter has vero, omnino nulla. His ergo (vt ſic dicamus) quaſi ſpecibus vſi ſunt non pauci.

ναί τε τὸ ἦθος καὶ τὴν διάνοιαν· διὰ γὰρ τούτων καὶ τὰς πράξεις εἶναί φαμεν ποιάς τινας· πέφυκεν αἴτια δύο τῶν πράξεων εἶναι, διάνοια καὶ ἦθος, καὶ κατὰ ταύτας καὶ τυγχάνουσι καὶ ἀποτυγχάνουσι πάντες· ἔστι δὲ τῆς μὲν πράξεως ὁ μῦθος μίμησις. λέγω γὰρ μῦθον τοῦτον, τὴν σύνθεσιν τῶν πραγμάτων· τὰ δὲ ἤθη, καθ' ἃ ποιούς τινας εἶναί φαμεν τοὺς πράττοντας. διάνοιαν δέ, ἐν ὅσοις λέγοντες ἀποδεικνύουσί τι, ἢ καὶ ἀποφαίνονται γνώμην. ἀνάγκη οὖν πάσης τραγῳδίας μέρη εἶναι ἕξ, καθ' ἃ ποιά τις ἐστὶν ἡ τραγῳδία. ταῦτα δ' ἐστί, μῦθος, ἤθη, καὶ λέξις, καὶ διάνοια, καὶ ὄψις, καὶ μελοποιΐα. οἷς μὲν γὰρ μιμοῦνται, δύο μέρη ἐστίν, ὡς δὲ μιμοῦνται, ἕν, ἃ δὲ μιμοῦνται, τρία. καὶ παρὰ ταῦτα οὐδέν. τούτοις μὲν οὖν οὐκ ὀλίγοι αὐτῶν, ὡς εἰπεῖν, κέχρηνται τοῖς εἴδεσι.

καὶ

Digitized by Google

καὶ γὰρ ὄψιν ἔχει πᾶν, καὶ ἦθος, καὶ μῦθον, καὶ λέξιν, καὶ μέλος, καὶ διάνοιαν ὡσαύτως. μέγιστον δὲ τούτων ἐστὶν ἡ τῶν πραγμάτων σύστασις. ἡ γὰρ τραγῳδία μίμησίς ἐστιν οὐκ ἀνθρώπων· ἀλλὰ πράξεων, καὶ βίου, καὶ εὐδαιμονίας, καὶ κακοδαιμονίας· καὶ γὰρ ἡ εὐδαιμονία ἐν πράξει ἐστί. καὶ τὸ τέλος πρᾶξίς τίς ἐστιν, οὐ ποιότης· εἰσὶ δὲ κατὰ μὲν τὰ ἤθη ποιοί τινες· κατὰ δὲ τὰς πράξεις, εὐδαίμονες, ἢ τοὐναντίον. οὐκ οὖν ὅπως τὰ ἤθη μιμήσωνται, πράττουσιν, ἀλλὰ τὰ ἤθη συμπεριλαμβάνουσιν διὰ τὰς πράξεις. ὥστε τὰ πράγματα καὶ ὁ μῦθος τέλος τῆς τραγῳδίας. τὸ δὲ τέλος μέγιστον ἁπάντων ἐστίν. ἄνευ μὲν γὰρ πράξεως, οὐκ ἂν γένοιτο τραγῳδία· ἄνευ δὲ ἠθῶν, γένοιτ' ἄν. αἱ γὰρ τῶν νέων τῶν πλείστων, ἀήθεις τραγῳδίαι εἰσὶ, καὶ ὅλως ποιηταὶ πολλοὶ τοιοῦτοι· οἷον καὶ τῶν γραφέων Ζεῦξις πρὸς

Apparatum enim, *Mores*, *Fabulam*, *Dictionem*, *Modulationem* tota Tragœdia habet & *Sententiam*. Maxima vero harum eſt, rerum conſtitutio. Non enim hominum, verum actionum, & vitæ proſperæque atque aduerſæ fortunæ, imitatio, eſt Tragœdia. ipſa enim in actione eſt felicitas: finiſque ipſe actio quædam eſt, non qualitas. Reſpectu autem morum tales taleſque homines dicuntur: reſpectu vero actionum, fortunati aut contra. Non ergo vt exprimant mores agiunt, ſed agendo mores complectuntur. Quapropter res & fabula, finis Tragœdiæ dicuntur. Omnium autem maximum eſt finis. Sine actione enim fieri Tragœdia non poſſet: ſine moribus vero poſſet. Pleræque enim recentiorum Tragœdiæ moribus carent, & ſimpliciter multi tales ſunt poëtæ. Plane vt inter

Digitized by Google

pictores Zeuxis à Polygnoto differebat. Polygnotus enim hominum bonorum exprimebat mores: contra Zeuxidis pictura, moribus omnino caret. Præterea, ſi quis ordine moratas narrationes, dictiones, ſententiaſque eleganter factas collocet, nondum id quod Tragœdiæ eſt efficiet: quin contra, in qua minus accurata illa erunt; dummodo Fabula rerumque conſtitutione non careat, multo magis erit Tragœdia. His accedit, quod ea quibus maxime oblectat Tragœdia, partes ſunt ipſius Fabulæ. quales videlicet Mutationes in contrarium & Agnitiones ſunt. Probat præterea quod dicimus & illud, quod qui ſcribere poëma aggrediuntur, prius dictione & moribus finem ſuum conſequuntur, quam rectè res ipſas queant diſponere. quales fere omnes primi poëtæ olim erant. Præcipiuum igitur & quaſi anima Tragœdiæ eſt Fabula. Proximum vero mores. cui proximum quoq;

Πολύγνωτον πέπονθεν. ὁ μὲν γὰρ Πολύγνωτος ἀγαθὸς ἠθογράφος, ἡ δὲ Ζεύξιδος γραφὴ οὐδὲν ἔχει ἦθος. ἔτι ἐάν τις ἐφεξῆς θῇ ῥήσεις ἠθικὰς, καὶ λέξεις καὶ διανοίας εὖ πεποιημένας, οὐ ποιήσει ὃ ἦν τῆς τραγῳδίας ἔργον, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἡ καταδεεστέροις τούτοις κεχρημένη τραγῳδία, ἔχουσα δὲ μῦθον καὶ σύστασιν πραγμάτων. πρὸς δὲ τούτοις τὰ μέγιστα οἷς ψυχαγωγεῖ ἡ τραγῳδία, τοῦ μύθου μέρη ἐστὶν, αἵ τε περιπέτειαι καὶ ἀναγνωρίσεις. ἔτι σημεῖον, ὅτι καὶ οἱ ἐγχειροῦντες ποιεῖν, πρότερον δύνανται τῇ λέξει καὶ τοῖς ἤθεσιν ἀκριβοῦν, ἢ τὰ πράγματα συνίστασθαι, οἷον καὶ οἱ πρῶτοι ποιηταὶ σχεδὸν ἅπαντες. ἀρχὴ μὲν οὖν καὶ οἷον ψυχὴ ὁ μῦθος τῆς τραγῳδίας, δεύτερον δὲ τὰ ἤθη· παραπλήσιον γάρ ἐστιν ἐπὶ τῆς

γραφικῆς. εἰ γάρ τις ἐναλείψειε τοῖς καλλίστοις φαρμάκοις χύδην, οὐκ ἂν ὁμοίως εὐφράνειεν, καὶ λευκογραφήσας εἰκόνα. ἔστι τε μίμησις πράξεως, καὶ διὰ ταύτην μάλιστα τῶν πραττόντων. τρίτον δὲ ἡ διάνοια· τοῦτο δέ ἐστι τὸ λέγειν δύνασθαι τὰ ἐνόντα καὶ τὰ ἁρμόττοντα, ὅπερ ἐπὶ τῶν λόγων τῆς πολιτικῆς ἔργον ἐστίν. οἱ μὲν γὰρ ἀρχαῖοι πολιτικῶς ἐποίουν λέγοντας, οἱ δὲ νῦν ῥητορικῶς. ἔστι δὲ ἦθος μὲν τὸ τοιοῦτον, ὃ δηλοῖ τὴν προαίρεσιν ὁποία τις ἐστὶν, ἐν οἷς οὐκ ἔστι δῆλον, εἰ προαιρεῖται, ἢ φεύγει ὁ λέγων· διόπερ οὐκ ἔχουσιν ἦθος ἔνιοι τῶν λόγων. διάνοια δὲ ἐν οἷς ἀποδεικνύουσί τι ὡς ἐστὶν, ἢ ὡς οὐκ ἔστιν, ἢ καθόλου τι ἀποφαίνονται. τέταρτον δὲ, τῶν μὲν λόγων ἡ λέξις. λέγω δὲ, ὥσπερ πρότερον εἴρηται, λέξιν εἶναι τὴν διὰ τῆς ὀνομασίας ἑρμηνείαν. ὃ καὶ ἐπὶ τῶν ἐμμέτρων, καὶ τῶν

in pictura euenire ſolet. Nam ſi quis coloribus licet pulcherrimis, temere notet imaginem, minus delectabit, quam qui creta ſingula diſtincte delineat. Præterea, fabula eſt imitatio actionis & eorum qui per hanc imprimis agunt. Tertia vero eſt ſententia, cujus officium eſt, ea quæ inſunt rebus & conueniunt, dicendo explicare poſſe. quod quidem in orationibus politicæ eſt opus aut rhetoricæ. Antiqui enim politice, quos introducebant loqui faciebant, noſtri verò rhetorice. Mores vero vocamus, qui voluntatem alicujus qualis ſit, in iis de quibus non conſtat, vtrum aliquid ſequatur an fugiat qui loquitur, indicare ſolent. ideoque non ſemper morata eſt oratio. Sententia autem eſt in iis, in quibus aliquid eſſe aut non eſſe, vel ſimpliciter aliquid, declarant homines. Quarrum vero dictio eſt, in ſermone. Dictionem autem, ſicut antea oſtendi,

di, interpretationé mentis, quæ per appellationes fit rerum, hic dico: quod in verſa aut proſa oratione vim eandem habet. Reliquarum vero quinque partium maxime oblectat modulatio. Apparatus autem animum oblectat qnidem, minimum tamen artis habet; minimeque eſt proprius poëticæ. Tragœdiæ quippe natura & virtus, etiam extra certamen & ſine hiſtrionibus conſiſtit. Præterea in apparatu concinnando, potius artificis qui eum conficit quam poëtarum induſtria verſatur.

λόγων ἔχει τὴν αὐτὴν δύναμιν. Τῶν δὲ λοιπῶν πέντε ἡ μελοποιία μέγιστον τῶν ἡδυσμάτων. ἡ δὲ ὄψις, ψυχαγωγικὸν μὲν, ἀτεχνότατον δὲ, καὶ ἥκιστα οἰκεῖον τῆς ποιητικῆς. ἡ γὰρ τῆς τραγῳδίας δύναμις, καὶ ἄνευ ἀγῶνος καὶ ὑποκριτῶν. ἔτι δὲ κυριωτέρα περὶ τὴν ἀπεργασίαν τῶν ὄψεων ἡ τῆς σκευοποιοῦ τέχνη τῆς τῶν ποιητῶν ἐστι.

CAP VII.

ET Tragœdiæ quidem, quibus tanquam ſpeciebus vtendum eſt, partes jam diximus. Reſpectu vero quantitatis, & in quas ſeorſim diuiduntur, hæ ſunt: *Prologus*, *Epiſodium*, *Exitus*, *Choricum*. Hujus autem altera pars *Parodus*, altera *Staſimon* vocatur. Et hæ quidem omnium communes. Propriæ vero, quæ è ſcena adhibentur, & quas *Commos* vocant. Eſt

ΚΕΦ. ϛ.

ΜΕρη δὲ τραγῳδίας, οἷς μὲν ὡς εἴδεσι δεῖ χρῆσθαι, πρότερον εἴπομεν. κατὰ δὲ τὸ ποσὸν, καὶ εἰς ἃ διαιρεῖται κεχωρισμένα, τάδε ἐστί· πρόλογος, ἐπεισόδιον, ἔξοδος, χορικόν. καὶ τούτου, τὸ μὲν πάροδος, τὸ δὲ στάσιμον. κοινὰ μὲν οὖν ἁπάντων ταῦτα· ἴδια δὲ, τὰ ἀπὸ τῆς σκηνῆς καὶ κόμμοι. ἔστι δὲ πρό-

Digitized by Google

πρόλογος μὲν, μέρος ὅλον τραγῳδίας τὸ πρὸ χοροῦ παρόδου· ἐπεισόδιον δὲ, μέρος ὅλον τραγῳδίας, τὸ μεταξὺ ὅλων χορικῶν μελῶν. ἔξοδος δὲ, μέρος ὅλον τραγῳδίας μεθ᾽ ὃ οὐκ ἔστι χοροῦ μέλος. χορικοῦ δὲ, πάροδος μὲν, ἡ πρώτη λέξις ὅλη χοροῦ. Στάσιμον δὲ, μέλος χοροῦ, τὸ ἄνευ ἀναπαίστου καὶ τροχαίου· Κόμμος δὲ, θρῆνος κοινὸς χοροῦ καὶ ἀπὸ σκηνῆς. μέρη μὲν οὖν τραγῳδίας, οἷς μὲν δεῖ χρῆσθαι, πρότερον εἴρηται. κατὰ δὲ τὸ ποσὸν καὶ εἰς ἃ διαιρεῖται κεχωρισμένα, ταῦτ᾽ ἐστίν.

autē Prologus, tota quæ eſt ante primum Chori ingreſſum pars Tragœdiæ. Epiſodium vero, tota, quæ eſt inter Choricos cantus, pars Tragœdiæ. Exodus vero, tota, poſt quam nullus chori cantus extat, pars Tragœdiæ. Chorici vero Parodus, id quod primum à toto dicitur choro. Staſimum vero, id quod ſine anapæſto & trochæo, carmen chori. Commus, communis chori & è ſcena queſtus. Partes igitur quibus vt ſpeciebus vtendum eſt, ante dictæ ſunt: reſpectu vero quantitatis, & in quas ſeorſum diuiditur, hæ ſunt.

ΚΕΦ. η.

Διωρισμένων δὲ τούτων λέγωμεν μετὰ ταῦτα ποίαν τινὰ δεῖ τὴν σύστασιν εἶναι τῶν πραγμάτων, ἐπειδὴ τοῦτο καὶ πρῶτον καὶ μέγιστον τῆς τραγῳδίας ἐστί. κεῖται δ᾽ ἡμῖν τὴν τραγῳδίαν τελείας καὶ ὅλης πράξεως εἶναι μί-

CAP. VIII.

POſtquam de his ſatis, qualem conſtitutionem eſſe oporteat porro oſtendamus. Siquidem & primum hoc & maximum eſt in Tragœdia. Iam autem ſemel conſtitutum nobis, abſolutæ integræque actionis imitationem, eſſe Tragœdiam, quæ

quæ magnitudinem habeat aliquam. Aliquid enim totum eſſe poteſt, quod non habeat magnitudinem tamen. Totum autẽ eſt, quod principium habet, medium, & finem. Principium autem eſt, id quod neceſſario aliud non ſequitur: aliud vero poſt id ipſum eſſe aut fieri debet. Finis contra, qui poſt aliud neceſſario aut plerunque eſſe poteſt: poſt quem vero aliud eſt nihil. Medium autem, quod poſt aliud, & poſt quod eſt aliud. Quare etiam, quæ quidẽ bene conſtitutæ ſint, Fabulas, neque incipere vnde lubet, neque deſinere vbi lubet, oportet: ſed vtendum eſt iis quas jam ante dixi formis. Præterea, quandoquidem omne pulchrum, ſiue animal ſiue aliud quidvis, quod ex aliis conſiſtit, non modo apte hæc inter ſe diſpoſita habere debeat, ſed & juſtæ magnitudinis eſſe: pulchrum enim in magnitudine &ordine conſiſtit: ideoque neque exile nimis animal pulchrum eſſe queat: quia confundi-

μησιν ἐχούσης τι μέγεθος. ἔστι γὰρ ὅλον καὶ μηδὲν ἔχον μέγεθος. ὅλον δ' ἐστὶ τὸ ἔχον ἀρχὴν καὶ μέσον καὶ τελευτήν. ἀρχὴ δ' ἐστὶν, ὃ αὐτὸ μὲν ἐξ ἀνάγκης μὴ μετ' ἄλλο ἐστὶ, μετ' ἐκεῖνο δ' ἕτερον πέφυκεν εἶναι ἢ γίνεσθαι. τελευτὴ δὲ τοὐναντίον, ὃ αὐτὸ μετ' ἄλλο πέφυκεν εἶναι, ἢ ἐξ ἀνάκης, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, μετὰ δὲ τοῦτο ἄλλο οὐδέν. μέσον δὲ καὶ αὐτὸ μετ' ἄλλο, καὶ μετ' ἐκεῖνο ἕτερον. δεῖ ἄρα τοὺς συνεστῶτας εὖ μύθους, μήθ' ὁπόθεν ἔτυχεν ἄρχεσθαι, μήθ' ὅπου ἔτυχε τελευτᾷν, ἀλλὰ κεχρῆσθαι ταῖς εἰρημέναις ἰδέαις. ἔτι ἐπεὶ τὸ καλὸν, καὶ ζῶον καὶ ἅπαν πρᾶγμα ὃ συνέστηκεν ἔκ τινων, οὐ μόνον ταῦτα τεταγμένα δεῖ ἔχειν, ἀλλὰ καὶ μέγεθος ὑπάρχειν μὴ τὸ τυχόν. τὸ γὰρ καλὸν, ἐν μεγέθει καὶ τάξει ἐστί. διὸ οὔτε πάμμικρον ἄν τι γένοιτο καλὸν ζῶον· συγ-

χεῖται

χεῖται γὰρ ἡ θεωρία ἐγγὺς τοῦ ἀναισθήτου χρόνου γινομένη, οὔτε παμμέγεθες. οὐ γὰρ ἅμα ἡ θεωρία γίνεται, ἀλλ' οἴχεται τοῖς θεωροῦσι τὸ ἓν καὶ τὸ ὅλον ἐκ τῆς θεωρίας. οἷον, εἰ μυρίων σταδίων εἴη ζῷον. ὥστε δεῖ, καθάπερ ἐπὶ τῶν σωμάτων καὶ ἐπὶ τῶν ζῴων ἔχειν μὲν μέγεθος, τοῦτο δὲ εὐσύνοπτον εἶναι· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν μύθων ἔχειν μὲν μῆκος, τοῦτο δὲ εὐμνημόνευτον εἶναι. τοῦ δὲ μήκους ὅρος, πρὸς μὲν τοὺς ἀγῶνας καὶ τὴν αἴσθησιν, οὐ τῆς τέχνης ἐστίν· εἰ γὰρ ἔδει ἑκατὸν τραγῳδίας ἀγωνίζεσθαι, πρὸς κλεψύδρας ἂν ἠγωνίζοντο, ὥσπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτέ φασιν. ὁ δὲ κατ' αὐτὴν τὴν φύσιν τοῦ πράγματος ὅρος, ἀεὶ μὲν ὁ μείζων, μέχρι τοῦ σύνδηλος εἶναι, καλλίων ἐστὶ κατὰ τὸ μέγεθος. ὡς δὲ ἁπλῶς διορίσαντας εἰπεῖν, ἐν ὅσῳ μεγέθει κατὰ τὸ εἰκός, ἢ

tur, vtpote minimo & vix momentaneo temporis ſpatio proxima contemplatio: neq; immenſum. non enim ſimul fieri contemplatio poteſt; quia vnum illud & totum contemplanti elabitur; quemadmodum ſi, verbi cauſa, ſtadia innumerabilia animal impleret: Ideo inquam, ſicuti in corporibus & animalibus magnitudo eſſe debet, ſed quæ facile oculis comprehenditur, ita & in Fabulis adhibenda magnitudo, ſed quam facile complectatur memoria. Terminus autem magnitudinis illius, quæ ex ipſo certamine & ſenſu petitur, non eſt artis. ſi enim centum exhibendæ Tragœdiæ eſſent, exhiberi ad aquam poſſent, ſicut factum aliquando volunt. Terminus vero qui ex ipſa petitur natura, ſemper quidem maximus, donec apparet, magnitudine eſt pulcherrimus. Et vt ſimpliciter definiam quod dico: quanta magnitudine, vel ſecundum veriſimile vel ſecundum neceſſita-

ceſſitatem, ordine procedentibus actionis partibus, ex infelicitate in felicitatem, vel è felicitate in infelicitatem aut contra, ipſa actio mutari poteſt, ſufficiens atque aptus magnitudinis eſt terminus.

τὸ ἀναγκαῖον ἐφεξῆς γιγνομένων, συμβαίνει εἰς εὐτυχίαν ἐκ δυστυχίας, ἢ ἐξ εὐτυχίας εἰς δυστυχίαν μεταβάλλειν, ἱκανὸς ὅρος ἐστὶ τοῦ μεγέθους.

CAP. IX.

Fabula autem vna eſt, non vt quidam volunt, ſi circa vnum aliquem verſetur. Multa enim, imo infinita, illi vni euenire poſſunt, è quibus aliquando nihil confici poteſt ſimplex & vnum. Quemadmodum & vnius multæ ſunt actiones, è quibus nulla ſimplex & vnica conſtitui poteſt actio. Ideoque omnes illi errare poëtæ videntur, qui Heracleïda aut Theſeïda, aut ſimilia fecerunt poëmata. Arbitrantur enim quia vnus aliquis eſt Hercules, vnam quoque & ſimplicem ipſius actionis eſſe Fabulam. Homerus vero ſicut in reliquis excellit, ita & illud recte ſive ex arte, ſiue à na-

ΚΕΦ. Θ.

Μῦθος δ᾽ ἐστὶν εἷς, οὐχ, ὥσπερ τινὲς οἴονται, ἐὰν περὶ ἕνα ᾖ· πολλὰ γὰρ καὶ ἄπειρα τῷ ἑνὶ συμβαίνει, ἐξ ὧν ἐνίων οὐδέν ἐστιν ἕν. οὕτω δὲ καὶ πράξεις ἑνὸς πολλαί εἰσιν, ἐξ ὧν μία οὐδεμία γίνεται πρᾶξις· διὸ πάντες ἐοίκασιν ἁμαρτάνειν ὅσοι τῶν ποιητῶν Ἡρακληΐδα καὶ Θησηΐδα, καὶ τὰ τοιαῦτα ποιήματα πεποιήκασιν. οἴονται γὰρ ἐπεὶ εἷς ἦν ὁ Ἡρακλῆς, ἕνα καὶ τὸν μῦθον εἶναι προσήκειν. ὁ δὲ Ὅμηρος, ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα διαφέρει, καὶ τοῦτ᾽ ἔοικε καλῶς ἰδεῖν, ἤτοι διὰ τέχνην ἢ φύσιν.

Ὀδύσ-

Digitized by Google

Ὀδύσσειαν γὰρ ποιῶν, οὐκ ἐποίησεν ἅπαντα ὅσα αὐτῷ συνέβη· οἷον πληγῆναι μὲν ἐν τῷ Παρνασσῷ, μανῆναι δὲ προσποιήσασθαι ἐν τῷ ἀγερμῷ. ὧν οὐδὲν θατέρου γενομένου, ἀναγκαῖον ἦν ἢ εἰκὸς, θάτερον γενέσθαι· ἀλλὰ περὶ μίαν πρᾶξιν, οἵαν λέγομεν τὴν Ὀδύσσειαν, συνέστησαν· ὁμοίως δὲ καὶ τὴν Ἰλιάδα. Χρὴ οὖν καθάπερ ἐν ταῖς ἄλλαις μιμητικαῖς ἡ μία μίμησις ἑνός ἐστιν, οὕτω καὶ τὸν μῦθον, ἐπεὶ πράξεως μίμησίς ἐστι, μιᾶς τε εἶναι καὶ ταύτης ὅλης, καὶ τὰ μέρη συνεστάναι τῶν πραγμάτων οὕτως, ὥστε μετατιθεμένου τινὸς μέρους ἢ ἀφαιρουμένου, διαφέρεσθαι καὶ κινεῖσθαι τὸ ὅλον· ὃ γὰρ προσὸν ἢ μὴ προσὸν, μηδὲν ποιεῖ ἐπίδηλον, οὐδὲ μόριον τοῦτό ἐστι.

tura perſpexiſſe videtur. Quemadmodum in Odyſſea non omnia quæ illi euenerunt commemorat. Quale eſt, quod in Parnaſſo vulneratus fuit: & in congregatione principum Græcorum, inſaniam ſimulauit: quorum neutrum tale eſt, vt quia factum alterum eſt, alterum quoque neceſſe & veriſimile fuerit fieri: ſed quæ vnica in actione, qualis Odyſſea eſt & Ilias, conſiſtunt. Oportet ergo, quemadmodum in aliis quæ imitantur artibus vna imitatio vnius eſt; ita etiam Fabulam, quoniam actionis eſt imitatio, vnius & totius eſſe: tum & ita inter ſeſe rerum cohærere partes, vt tranſpoſita vna aut ſublata, totum quoque diverſum reddatur aut moueatur. Quod enim ita abeſſe poteſt, vt neutrum ſentiatur, id ne quidem pars eſt totius.

ΚΕΦ. ι.

Φανερὸν δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων, καὶ ὅτι οὐ τὸ τὰ

CAP. X.

MAnifeſtum ergo eſt, ex iis quæ hactenus à no-

à nobis ſunt dicta, non quæ fiunt aut facta ſunt narrare, proprium poëtæ eſſe, verum qualia eſſe oportet aut fieri: ſed & quæ fieri poſſunt, prout aut veriſimile eſt fieri aut neceſſe. Hiſtoricus quippe & poëta non quod alter numeris adſtricta alter ſoluta ſcribat, inter ſe differunt: poſſent enim, exempli gratia, ſcripta Herodoti numeris comprehendi, neque minus tamen hiſtoria eſſet cum numeris, quam ſine illis. Hoc vero differunt, quod alter quæ facta ſunt, alter qualia fieri oporteat aut poſſint, commemorat. Ideoque magis philoſophica & grauis res eſt poëſis, quam hiſtoria. Poëſis enim potius generalia, hiſtoria vero ſingularia refert. Generale voco, vt, exempli gratia, quæ à quo dicenda aut facienda ſunt, ſiue veriſimile ſpectes, ſiue neceſſarium: quo reſpicere poëſis ſolet, cum nomina imponit. Singulare vero, vt quid ipſe Alcibiades fecerit, aut paſſus fuerit.

γινόμενα λέγειν τοῦτο ποιητοῦ ἔργον ἐστὶν, ἀλλ' οἷα ἂν γένοιτο, καὶ τὰ δυνατὰ κατὰ τὸ εἰκὸς, ἢ τὸ ἀναγκαῖον· ὁ γὰρ ἱστορικὸς καὶ ὁ ποιητὴς, οὐ τῷ ἢ ἔμμετρα λέγειν ἢ ἄμετρα διαφέρουσιν· εἴη γὰρ ἂν τὰ Ἡροδότου εἰς μέτρα τεθῆναι, καὶ οὐδὲν ἧττον ἂν εἴη ἱστορία τις μετὰ μέτρου, ἢ ἄνευ μέτρων. ἀλλὰ τούτῳ διαφέρει, τῷ τὸν μὲν τὰ γινόμενα λέγειν, τὸν δὲ οἷα ἂν γένοιτο. Διὸ καὶ φιλοσοφώτερον καὶ σπουδαιότερον ποίησις ἱστορίας ἐστίν. ἡ μὲν γὰρ ποίησις μᾶλλον τὰ καθόλου, ἡ δ' ἱστορία τὰ καθ' ἕκαστον λέγει. ἔστι δὲ καθόλου μὲν, τῷ ποίῳ τὰ ποῖ' ἄττα συμβαίνει λέγειν ἢ πράττειν, κατὰ τὸ εἰκὸς, ἢ τὸ ἀναγκαῖον, οὗ στοχάζεται ἡ ποίησις ὀνόματα ἐπιτιθεμένη. Τὸ δὲ καθ' ἕκαστον, τί Ἀλκιβιάδης ἔπραξεν, ἢ τί ἔπαθεν.

ἐπὶ

Digitized by Google

ἐπὶ μὲν οὖν τῆς κωμῳδίας ἤδη τοῦτο δῆλον γέγονε. συστήσαντες γὰρ τὸν μῦθον διὰ τῶν εἰκότων, οὕτω τὰ τυχόντα ὀνόματα ἐπιτιθέασι· καὶ οὐχ ὥσπερ οἱ ἰαμβοποιοὶ περὶ τῶν καθ' ἕκαστον ποιοῦσιν· ἐπὶ δὲ τῆς τραγῳδίας τῶν γενομένων ὀνομάτων ἀντέχονται· αἴτιον δ' ὅτι πιθανόν ἐστι τὸ δυνατόν. τὰ μὲν οὖν μὴ γενόμενα, οὔπω πιστεύομεν εἶναι δυνατά· τὰ δὲ γενόμενα, φανερὸν ὅτι δυνατά. οὐ γὰρ ἂν ἐγένετο εἰ ἦν ἀδύνατα. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς τραγῳδίαις ἐνίαις ἓν μὲν ἢ δύο τῶν γνωρίμων ἐστὶν ὀνομάτων, τὰ δὲ ἄλλα πεποιημένα· ἐν ἐνίαις δὲ οὐθέν· οἷον ἐν τῷ Ἀγάθωνος Ἄνθει. ὁμοίως γὰρ ἐν τούτῳ τά, τε πράγματα καὶ τὰ ὀνόματα πεποίηται, καὶ οὐδὲν ἧττον εὐφραίνει. ὥστ' οὐ πάντως εἶναι ζητητέον, τῶν παραδεδομένων μύθων, περὶ οὓς

Ac in Comœdia quidem illud manifeſte apparet. Poſtquam enim Fabulam ita, vt veriſimilia omnia videantur, conſtituerunt Comici, tandem pro arbitrio quæ volunt nomina imponunt: non quemadmodum Iambici ſcriptores, de ſingulis hominibus in poëmatis ſuis loqui ſolent. In Tragœdia autem vera & quæ dantur retinentur nomina: cujus rei cauſa eſt, quod credibile eſt id quod fieri poteſt. Quippe quæ facta non ſunt, nondum fieri poſſe credimus: quæ vero facta ſunt, manifeſte fieri poſſunt: neque enim, ſi fieri non poſſent, facta jam eſſent. Sed & in Tragœdiis nonnullis vnum atque alterum notum nomen ſeruatur, reliqua vero excogitantur: in nonnullis etiam, nullum; ſicut in Tragœdia Agathonis, cujus inſcriptio erat, Flos: in qua nihilo minus pariter res ipſæ & nomina excogitata ſunt, & tamen æque delectant. Ex quo ſequitur, non vſque quaque Fabulis vul-

vulgatis, in quibus Tragœdiæ verſantur, adhærendum eſſe. Ridiculum enim eſt, hoc curare: quandoquidem & ea quæ nota ſunt, paucis ſunt nota, neque minus omnes delectant. E quibus etiam hoc apparet, poëtam magis argumentorum quam metrorum autorem eſſe debere: quia quatenus imitatur, poëta eſt. imitatur autem actiones. Quare quanquam factas res ac veras carmine deſcribat, nihilo minus poëta eſt. Siquidem nihil obſtat, quo minus res quædam, quæ reuera contigerunt, tales ſint, quales veriſimile eſt & fieri poteſt eſſe factas: quatenus ille vt poëta eas deſcribit. Inter Fabulas porro & actiones, quæ Simplices dicuntur, deterrimæ ſunt Epiſodicæ. Epiſodicam dico Fabulam, in qua Epiſodia neque vero ſimiliter neque neceſſario inter ſe cohærent. Tales autem ab ineptis poëtis, vitio ipſorum fiunt; à præſtantibus autem,

αἱ τραγῳδίαι εἰσὶν, ἀντέχεσθαι. καὶ γὰρ γελοῖον τοῦτο ζητεῖν· ἐπεὶ καὶ τὰ γνώριμα ὀλίγοις γνώριμά ἐστιν, ἀλλ' ὅμως εὐφραίνει πάντας. Δῆλον οὖν ἐκ τούτων, ὅτι τὸν ποιητὴν μᾶλλον τῶν μύθων εἶναι δεῖ ποιητὴν ἢ τῶν μέτρων, ὅσῳ ποιητὴς κατὰ τὴν μίμησίν ἐστι· μιμεῖται δὲ τὰς πράξεις. κἂν ἄρα συμβῇ γενόμενα ποιεῖν, οὐθὲν ἧττον ποιητής ἐστι. τῶν γὰρ γενομένων ἔνια οὐδὲν κωλύει τοιαῦτα εἶναι, οἷα ἂν εἰκὸς γενέσθαι καὶ δυνατὰ γενέσθαι, καθ' ὃ ἐκεῖνος αὐτῶν ποιητής ἐστι. τῶν δὲ ἁπλῶν μύθων καὶ πράξεων, αἱ ἐπεισοδιώδεις εἰσὶ χείρισται. λέγω δ' ἐπεισοδιώδη μῦθον, ἐν ᾧ τὰ ἐπεισόδια μετ' ἄλληλα οὔτ' εἰκὸς οὔτ' ἀνάγκη εἶναι. τοιαῦται δὲ ποιοῦνται, ὑπὸ μὲν τῶν ποιητῶν, δι' αὐτούς· ὑπὸ δὲ τῶν ἀγαθῶν, διὰ τοὺς ὑποκριτάς.

κριτάς. ἀγωνίσματα γὰρ ποιοῦντες, καὶ παρὰ τὴν δύναμιν παρατείνοντες μῦθον, πολλάκις διαστρέφειν ἀναγκάζονται τὸ ἐφεξῆς. ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον τελείας ἐστὶ πράξεως ἡ μίμησις, ἀλλὰ καὶ φοβερῶν καὶ ἐλεεινῶν· ταῦτα γίνεται μάλιστα τοιαῦτα, καὶ μᾶλλον ὅταν γένηται παρὰ τὴν δόξαν δι' ἄλληλα· τὸ γὰρ θαυμαστὸν οὕτως ἕξει μᾶλλον, ἢ εἰ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου καὶ τῆς τύχης. ἐπεὶ καὶ τῶν ἀπὸ τύχης ταῦτα θαυμασιώτατα δοκεῖ, ὅσα ὥσπερ ἐπίτηδες φαίνεται γεγονέναι; οἷον, ὁ ἀνδριὰς ὁ τοῦ Μίτυος ἐν Ἄργει ἀπέκτεινε τὸν αἴτιον τοῦ θανάτου τῷ Μίτυϊ, θεωροῦντι ἐμπεσών. ἔοικε γὰρ τὰ τοιαῦτα οὐκ εἰκῆ γενέσθαι. ὥστε ἀνάγκη τοὺς τοιούτους εἶναι καλλίους μύθους.

propter hiſtriones. Nam in ipſis Tragœdiarum commiſſionibus, dum plus æquo Fabulam producunt, ſæpenumero rerum peruertere ſeriem coguntur. Et quandoquidem non modo abſolutæ actionis, ſed & eorum quæ terrorem ac commiſerationem mouere poſſunt, imitatio eſt Tragœdia, hæc ipſa maxime admirationem mouent, ſed præcipue cum præter expectationem alterum alterius eſt cauſa. Ita enim magis admiranda videntur quam ſi à fortuna aut caſu. Siquidem & inter ea quæ fiunt à fortuna, ea maxime admiratione digna videntur, quæ non abſque cauſa fieri exiſtimantur. Quemadmodum Mityis apud Argiuos ſtatua eum, à quo interfectus Mitys fuerat, ſpectantem interfecit. quia talia non temere fieri videntur. Itaq; neceſſe eſt etiam tales pulchriores eſſe Fabulas.

Cap.

Digitized by Google

CAP. XI.

SVnt autem Fabulæ aliæ ſimplices, aliæ implexæ. Nam & actiones, quarum imitationes ſunt Fabulæ, per ſe ſunt tales. Actionem autem ſimplicem dico, cujus, cum continua, vt ante dictum eſt, & vna ſit, ſine agnitione fit tranſitio. Implexam vero, cujus cum agnitione, aut mutatione in contrarium, aut etiam vtraq;, fit tranſitio. quæ ex ipſa conſtitutione naſci Fabulæ oportet. Ita vt ex præcedentibus, vel veriſimiliter vel neceſſario eueniant. Multum enim intereſt, vtrum illa aut illa propter illa an poſt illa fiant.

ΚΕΦ. ια.

ΕΙ'ΣΙ' δὲ τῶν μύθων οἱ μὲν ἁπλοῖ, οἱ δὲ πεπλεγμένοι. καὶ γὰρ αἱ πράξεις ὧν μιμήσεις οἱ μῦθοί εἰσιν, ὑπάρχουσιν εὐθὺς οὖσαι τοιαῦται. λέγω δὲ ἁπλῆν μὲν πρᾶξιν, ἧς γινομένης, ὥσπερ ὥρισται, συνεχοῦς καὶ μιᾶς, ἄνευ περιπετείας ἢ ἀναγνωρισμοῦ ἡ μετάβασις γίνεται. πεπλεγμένην δὲ, ἐξ ἧς μετὰ ἀναγνωρισμοῦ ἢ περιπετείας, ἢ ἀμφοῖν, ἡ μετάβασίς ἐστι. ταῦτα δὲ δεῖ γίνεσθαι ἐξ αὐτῆς τῆς συστάσεως τοῦ μύθου. ὥστε ἐκ τῶν προγεγενημένων συμβαίνειν, ἢ ἐξ ἀνάγκης ἢ κατὰ τὸ εἰκὸς γίγνεσθαι ταῦτα. διαφέρει γὰρ πολὺ, γίνεσθαι τάδε διὰ τάδε, ἢ μετὰ τάδε.

CAP. XII.

EST autem περιπέτεια, quam vocant, ſicut dictum eſt, in contrarium eorum quæ aguntur mutatio. Idque,

ΚΕΦ. ιβ.

Ε'ΣΤΙ δὲ περιπέτεια μὲν ἡ εἰς τὸ ἐναντίον τῶν πραττομένων μεταβολὴ, καθάπερ εἴρηται.

καὶ

καὶ τοῦτο ὥσπερ λέγομεν κατὰ τὸ εἰκὸς, ἢ ἀναγκαῖον. ὥσπερ ἐν τῷ Οἰδίποδι ἐλθὼν ὡς εὐφρανῶν τὸν Οἰδίπουν, καὶ ἀπαλλάξων τοῦ πρὸς τὴν μητέρα φόβου, δηλώσας ὅστις ἦν, τοὐναντίον ἐποίησε. καὶ ἐν τῷ Λυγκεῖ, ὁ μὲν ἀγόμενος ὡς ἀποθανούμενος, ὁ δὲ Δαναὸς ἀκολουθῶν ὡς ἀποκτενῶν, τὸν μὲν συνέβη ἐκ τῶν πεπραγμένων ἀποθανεῖν, τὸν δὲ σωθῆναι. ἀναγνώρισις δέ ἐστιν, ὥσπερ καὶ τοὔνομα σημαίνει, ἐξ ἀγνοίας εἰς γνῶσιν μεταβολὴ, ἢ εἰς φιλίαν ἢ ἔχθραν τῶν πρὸς εὐτυχίαν ἢ δυστυχίαν ὡρισμένων. καλλίστη δὲ ἀναγνώρισις, ὅταν ἅμα περιπέτεια γίνονται, ὡς ἔχει ἐν τῷ Οἰδίποδι. εἰσὶ μὲν οὖν καὶ ἄλλαι ἀναγνωρίσεις. καὶ γὰρ πρὸς ἄψυχα καὶ τὰ τυχόντα ἐστὶν ὅτε, ὥσπερ εἴρηται, συμβαίνει· καὶ εἰ πέπραγέ τις ἢ μὴ πέπραγεν ἐστιν

vel veroſimiliter, vel neceſſario, vt dicebamus. Sicut in OEdipode, ille qui venerat vt OEdipodem oblectaret, eoque quem matris cauſa ſuſceperat metu liberaret, cum quis eſſet indicaſſet, contrarium effecit. Et in Lynceo, cum alter quaſi moriturus ducatur, alter vero, Danaus, nimirum, quaſi interfecturus ſequatur, ita tamen commutatur rerum facies, vt hic quidem moriatur, ille vero ſeruetur. Agnitio autem, quemadmodum & nomen indicat, ex ignoratione in cognitionem mutatio eſt: quę ad amicitiam aut ſimultatē inter eos tendit, qui vel ad felicitatem, vel infelicitatem ordinati ibi ac diſpoſiti ſunt. Pulcherrima autem eſt agnitio, quæ peripetiam, ſiue aliquam in contrarium mutationem, ſecum habet conjunctam, ſicut in OEdipode. Sunt etiam aliæ agnitiones. Nam & in rebus anima carentibus & aliis, nonnunquam, vt jam dictum eſt, verſatur: etiam aliquando, factum aliquid

nec

nec ne ſit ab aliquo, agnoſcimus. Verum quæ maxime ad Fabulam & actionem ſpectat, ea eſt quam diximus. Talis quippe agnitio & in contrarium mutatio, aut commiſerationem mouebit aut terrorem: qualium actionum imitationem ſibi propoſitam habet Tragœdia. Præterea aut infelicitas aut felicitas è talibus naſcetur. Quandoquidem autem agnitio aliquorum eſt agnitio, agnitiones aliæ ſunt alterius ad alterum tantum: quando alter quis ſit alteri planum eſt. interdum vero mutua eſt agnitio. Vt, exempli gratia, Iphigenia ab Oreſte ex miſſione epiſtolæ agnoſcitur Oreſti vero Iphigeniam vt agnoſcat, alia agnitione eſt opus.

ἀναγνωρίσεως. ἀλλ' ἡ μάλιστα τοῦ μύθου, καὶ ἡ μάλιστα τῆς πράξεως, ἡ εἰρημένη ἐστίν. ἡ γὰρ τοιαύτη ἀναγνώρισις καὶ περιπέτεια, ἢ ἔλεον ἕξει, ἢ φόβον. οἵων πράξεων ἡ τραγῳδία μίμησις ὑπόκειται. ἔτι δὲ καὶ τὸ ἀτυχεῖν καὶ τὸ εὐτυχεῖν ἐπὶ τῶν τοιούτων συμβήσεται. ἐπεὶ δὴ ἡ ἀναγνώρισις τινῶν ἐστιν ἀναγνώρισις, ἀναγνωρίσεις αἱ μέν εἰσι θατέρου πρὸς τὸν ἕτερον μόνον, ὅτ' ἂν ᾖ δῆλος ὁ ἕτερος τίς ἐστιν. ὅτε δὲ ἀμφοτέρους δεῖ ἀναγνωρίσαι. οἷον, ἡ μὲν Ἰφιγένεια τῷ Ὀρέστῃ ἀνεγνωρίσθη ἐκ τῆς πέμψεως τῆς ἐπιστολῆς. ἐκείνῳ δὲ πρὸς τὴν Ἰφιγένειαν ἄλλης ἔδει ἀναγνωρίσεως.

CAP. XIII.

AC agnitio quidem quid ſit, jam diximus. Species autem agnitionis hæ ſunt. Prima quidem, quæ minime artificioſa eſt, & qua

ΚΕΦ. ιγ.

Ἀναγνώρισις δὲ τί μέν ἐστιν, εἴρηται πρότερον. εἴδη δὲ ἀναγνωρίσεως· πρώτη μὲν ἡ ἀτεχνοτάτη, καὶ ᾗ πλεῖστοι χρῶνται δι' ἀπο-

Digitized by Google

ἀπορίαν, ἡ διὰ σημείων. τούτων δὲ τὰ μὲν σύμφυτα. οἷον λόγχην ἣν φοροῦσι γηγενεῖς· ἢ ἀστέρες, οἵους ἐν τῷ Θυέστῃ Καρκῖνος. τὰ δὲ ἐπίκτητα. καὶ τούτων, τὰ μὲν ἐν τῷ σώματι, οἷον οὐλαί. τὰ δὲ ἐκτὸς, τὰ περιδέραια. καὶ οἷον ἐν τῇ Τυροῖ διὰ τῆς σκάφης. ἔστι δὲ καὶ τούτοις χρῆσθαι, ἢ βέλτιον ἢ χεῖρον. οἷον, Ὀδυσσεὺς διὰ τῆς οὐλῆς ἄλλως ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς τροφοῦ, καὶ ἄλλως ὑπὸ τῶν συβωτῶν. εἰσὶ γὰρ αἱ μὲν πίστεως ἕνεκα ἀτεχνότεραι καὶ αἱ τοιαῦται πᾶσαι. αἱ δὲ ἐκ περιπετείας, ὥσπερ ἡ ἐν τοῖς Νίπτροις, βελτίους. δεύτεραι δὲ αἱ πεποιημέναι ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, διὸ οὐκ ἄτεχνοι· οἷον, Ὀρέστης ἐν τῇ Ἰφιγενείᾳ ἀνεγνώρισε τὴν ἀδελφὴν, ἀναγνωρισθεὶς ὑπ' ἐκείνης. ἐκείνη μὲν γὰρ διὰ τῆς ἐπιστολῆς,

plurimi vtuntur, dum aliam adferre non poſſunt. quæ fit per ſigna. Quorum alia ſunt adnata: qualis ea eſt, quam Gigantes geſtare ſolent haſta: aut ſtellæ, quas in Thyeſte adhibuit Carcinus. Alia aduentitia. Quorum turſus alia ſunt in corpore, vt cicatrices: alia extrinſecus aſſumuntur, vt monilia. Aut quemadmodum in Tyro ex alueolo naſcitur agnitio. quibus alias rectius, alias minus bene vti poſſumus. Quemadmodum Vlyſſes ex citratrice, aliter à nutrice, aliter à ſubulcis agnoſcirur. Sunt enim quæ fidei faciendæ cauſa proferuntur, magis ſine arte, & id genus aliæ fere omnes. Quæ vero è mutationibus in contrarium oriuntur, quemadmodum in Lauacro, meliores. Altera ſpecies eſt earum quæ ab ipſo fiunt poëta. ideoque non ſine arte. Quemadmodum Oreſtes in Iphigenia, ſororem agnoſcit, agnitus viciſſim ab illa. Illa quippe ex epiſto-

epiſtola, ille autem ex ſignis. Quandoquidem hæc à poëta pro arbitrio, non pro Fabulæ neceſſitate dicuntur: quare non longe ab eo, de quo diximus, abeſt vitio. Nonnulla enim poſſunt ferri: vt cum in Tereo Sophoclis, radio vox tribuitur. Tertia ſpecies eſt, quæ fit per memoriam: dum ſpectando aliquid, aliud ad ſenſum reuocamus. Sicut illa in Cypriis Dicæogenis. cum enim picturam vidiſſet, in fletum prorupit. Et in Alcinoi domo, è ſermone. cum enim citharœdum audit, malorum ſuorum recordatione lachrymatur. Quarta eſt ſpecies, quæ ex ratiocinatione oritur. Quale eſt illud Chloephoris, Similis aliquis venit: ſimilis autem nemo quam Oreſtes: ergo Oreſtes venit. & illa Polyidæ Sophiſtæ de Iphigenia. Veriſimile enim eſt collegiſſe Oreſten, quia ſoror immolata erat, ſibi quoque idem euenturum. & illa in Theodectæ Tydeo: quod cum

ἐκεῖνος δὲ διὰ σημείων. Ταῦτα οὖν αὐτὸς λέγει ὡς βούλεται ὁ ποιητής, ἀλλ' οὐχ ὁ μῦθος· διὸ ἐγγύς τῆς εἰρημένης ἁμαρτίας ἐστίν· ἐξῆν γὰρ ἂν ἔνια καὶ ἐνεγκεῖν. καὶ ἐν τῷ Σοφοκλέους Τηρεῖ ἡ τῆς κερκίδος φωνή. τρίτη δὲ ἡ διὰ μνήμης, τῷ αἰσθέσθαι τι ἰδόντα, ὥσπερ ἐν Κυπρίοις τοῖς Δικαιογένους. ἰδὼν γὰρ τὴν γραφὴν, ἔκλαυσε. καὶ ἡ ἐν Ἀλκινόου ἀπολόγου. ἀκούων γὰρ τοῦ κιθαριστοῦ καὶ μνησθεὶς ἐδάκρυσεν, ὅθεν ἀνεγνωρίσθη. τετάρτη δὲ ἡ ἐκ συλλογισμοῦ· οἷον ἐν Χλοηφόροις, ὅτι ὅμοιός τις ἐλήλυθεν· ὅμοιος δὲ οὐθεὶς ἀλλ' ἢ Ὀρέστης· οὗτος ἄρα ἐλήλυθεν. καὶ ἡ Πολυΐδου τοῦ σοφιστοῦ περὶ τῆς Ἰφιγενείας. ἦν εἰκὸς γὰρ τὸν Ὀρέστην συλλογίσασθαι, ὅτι ἥ τ' ἀδελφὴ ἐτύθη, καὶ αὐτῷ συμβαίνει θύεσθαι. καὶ ἡ ἐν τῷ τοῦ Θεοδέκτου Τυδεῖ, ὅτι ἐλθὼν ὡς εὑρή-

σων

σιν υἱὸν αὐτῆς ἀπόλλυται. καὶ ἡ ἐν τοῖς Φινίδαις. ἰδοῦσαι γὰρ τὸν τόπον, συνελογίσαντο τὴν εἱμαρμένην, ὅτι ἐν τούτῳ εἵμαρτο ἀποθανεῖν αὐταῖς· καὶ γὰρ ἐξετέθησαν ἐνταῦθα. ἔστι δέ τις καὶ σύνθετος ἐκ παραλογισμοῦ τοῦ θεάτρου· οἷον ἐν τῷ Ὀδυσσεῖ τῷ ψευδαγγέλῳ. ὁ μὲν γὰρ τὸ τόξον ἔφη γνώσεσθαι, ὃ οὐχ ἑωράκει, ὁ δὲ ὡς δι' ἐκείνου ἀναγνωριοῦντος, διὰ τούτου ἐποίησεν παραλογισμόν. πασῶν δὲ βελτίστη ἀναγνώρισις, ἡ ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων, τῆς ἐκπλήξεως γιγνομένης δι' εἰκότων· οἷον ἡ ἐν τῷ Σοφοκλέους Οἰδίποδι καὶ τῇ Ἰφιγενείᾳ. εἰκὸς γὰρ βούλεσθαι ἐπιθεῖναι γράμματα. αἱ γὰρ τοιαῦται μόναι ἄνευ τῶν πεποιημένων σημείων καὶ περιδεραίων. δεύτεραι δὲ, αἱ ἐκ συλλογισμοῦ.

& filii inueniendi cauſa veniſſet, periturus eſſet. & in Phinidis. cum enim locum vidiſſent, fatum ſuum ex eo colligere cœperunt: ibi nimirum ſibi mortis locum deſignatum eſſe: ibi enim fuerant expoſitæ. Eſt & alia ſpecies quæ falſa quaſi ratiocinatione conficitur theatri: ſicut in ea quæ Pſeudangelus Vlyſſes inſcribitur Tragœdia. Alter enim arcum ſe dicebat cogniturum eſſe, quem non viderat: alter quaſi per arcum futura eſſet agnitio ab eo, hoc ipſo, in ratiocinatione fraudem committit. Omnium autem optima eſt agnitio, quæ ex ipſis naſcitur rebus, quoties admiratio & ſtupor ex veriſſimilibus naſcitur. Qualis in Sophoclis OEdipode, item & Iphigenia. Sicuti vero ſimile eſt literas illam mittere voluiſſe. Tales enim ſolæ, ſine ſignis à poëta effictis, procedunt, qualia veſtes ſunt & monilia. Secundæ vero ab his ſunt, quæ ex ratiocinatione petuntur.

CAP. XIV.

DVAE igitur Fabulæ in his verſantur partes; Peripetia, ſeu mutatio in contrarium, & Agnitio. Tertia eſt Perturbatio. Ac de prioribus duab⁹ illis jam diximus. Perturbatio autem eſt cum cruciatu animi & dolore conjuncta actio: quemadmodum mortes quæ palam exhibentur, acres dolores, vulnera, & id genus alia. Cũ igitur perfectæ Tragœdiæ conſtitutionem, non ſimplicem ſed implexam eſſe, eamque, eorum quæ ſunt cum terrore & miſeratione conjuncta, mutationẽ eſſe oporteat (id enim talis imitationis proprium) primo manifeſtum eſt, neque probos & honeſtos viros ex felicitate in aduerſam fortunam in ſcena detrudi oportere, quod nec terrorem nec commiſerationem mouet: cum nefarium ſit potius. Vt nec improbos ex aduerſa in ſecundam: nihil enim minus conuenit Tragœdiæ: neque

ΚΕΦ. ιγ.

ΔΥ'Ο μὲν οὖν τοῦ μύθου μέρη περὶ ταῦτ' ἐστί, περιπέτεια καὶ ἀναγνώρισις. τρίτον δὲ πάθος. τούτων δὲ περιπέτεια μὲν καὶ ἀναγνώρισις εἴρηται. πάθος δέ ἐστι πρᾶξις φθαρτικὴ ἢ ὀδυνηρά. οἷον, οἵ τε ἐν τῷ φανερῷ θάνατοι, καὶ αἱ περιωδυνίαι καὶ τρώσεις, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἐπειδὴ οὖν δεῖ τὴν σύνθεσιν εἶναι τῆς καλλίστης τραγῳδίας, μὴ ἁπλῆν ἀλλὰ πεπλεγμένην, καὶ ταύτην φοβερῶν καὶ ἐλεεινῶν εἶναι μιμητικὴν (τοῦτο γὰρ ἴδιον τῆς τοιαύτης μιμήσεώς ἐστι) πρῶτον μὲν δῆλον, ὅτι οὔτε τοὺς ἐπιεικεῖς ἄνδρας δεῖ μεταβάλλοντας φαίνεσθαι ἐξ εὐτυχίας εἰς δυστυχίαν· οὐ γὰρ φοβερὸν, οὐδ' ἐλεεινὸν τοῦτο, ἀλλὰ μιαρόν ἐστιν· οὔτε τοὺς μοχθηροὺς ἐξ ἀτυχίας εἰς εὐτυχίαν· ἀτραγῳδότατον γὰρ τοῦτ' ἐστὶ πάντων.

τῶν. οὐδὲν γὰρ ἔχει ὧν δεῖ. οὔτε γὰρ φιλάνθρωπον, οὔτε ἐλεεινὸν οὔτε φοβερόν ἐστιν. οὐδὲ αὖ τὸν σφόδρα πονηρὸν, ἐξ εὐτυχίας εἰς δυστυχίαν μεταπίπτειν. τὸ μὲν γὰρ φιλάνθρωπον ἔχοι ἂν ἡ τοιαύτη σύστασις, ἀλλ' οὔτε ἔλεον οὔτε φόβον. ὁ μὲν γὰρ περὶ τὸν ἀνάξιόν ἐστι δυστυχοῦντα· ὁ δὲ περὶ τὸν ὅμοιον. ἔλεος μὲν περὶ τὸν ἀνάξιον· φόβος δὲ περὶ τὸν ὅμοιον· ὥστε οὔτε ἐλεεινὸν οὔτε φοβερὸν φανεῖται τὸ συμβαῖνον. ὁ μεταξὺ ἄρα τούτων λοιπός. ἔστι δὲ τοιοῦτος, ὁ μήτε ἀρετῇ διαφέρων, καὶ δικαιοσύνῃ, μήτε διὰ κακίαν καὶ μοχθηρίαν μεταβάλλων εἰς τὴν δυστυχίαν, ἀλλὰ δι' ἁμαρτίαν τινὰ, τῶν ἐν μεγάλῃ δόξῃ ὄντων καὶ εὐτυχίᾳ. οἷον, Οἰδίπους καὶ Θυέστης, καὶ οἱ ἐκ τῶν τοιούτων γενῶν ἐπιφανεῖς ἄνδρες. ἀνάγκη

quicquam habet quod oportet. quia, nec homines communi lege ac vinculo humanitatis mouet, nec commiſerationem aut terrorem mouere poteſt talis conſtitutio. Sed nec eum qui improbus valde, è felicitate in infelicitatem. quanuis enim ibi aliquid gratum hominibus, neque miſericordiam nec metum mouet. Alterum enim, cum indignum infelicem eſſe, alterum cum nobis ſimilem videmus, excitari ſolet. commiſeratio quidem cum indignum, terror vero cum ſimilem. Quare nec commiſeratione dignum, neque horribile videtur hoc cum euenit. Ideoque reſtat qui in medio horum eſt duorum. Talis autem erit, qui nec virtute excellat nec juſtitia: neque ob improbitatem ſubito infelix fiat, ſed ob crimen & flagitium aliquod; ſi præſertim antea in ſumma dignitate & felicitate conſtitutus fuerit. Qualis, exempli gratia, OEdipus & Thyeſtes: ac ſi qui alii ex ejuſmodi illuſtribus familiis ſunt oriundi. Fabulam

Iam ergo bene conſtitutam, ſimplicem eſſe potius quam duplicem, vt nonnulli dicunt oportet: neque in felicitatem ex inſelicitate, ſed contra in infelicitatem ex felicitate mutari. non ob improbitatem, ſed ob flagitium aliquod inſigne; vel talis qualem jam deſcripſimus, vel melioris quam deterioris potius viri. Quod ipſum hodierna confirmat conſuetudo. olim enim argumenta quæuis tractabant poëtæ; nunc vero circa familias paucas præſtantiſſimæ verſantur Tragœdiæ. Vt, exempli gratia, Alcmæonem, OEdipodem, Oreſtem, Meleagrum, Thyeſten, Telephum, & ſi qui ſunt alii, quibus euênit, vt grauiſſima aut ſubirent aut agerent. Eam ergo, quæ pulcherrime ex artis præſcripto facta ſit, ita conſtitutam eſſe oportet Tragœdiam. Quare & illi, qui Euripidem accuſant, quod hoc in Tragœdiis ſequatur, multæque illius infelicem ſortiantur exi-

ἄρα τὸν καλῶς ἔχοντα μῦθον ἁπλοῦν εἶναι μᾶλλον ἢ διπλοῦν, ὥσπερ τινές φασι, καὶ μεταβάλλειν οὐκ εἰς εὐτυχίαν ἐκ δυστυχίας, ἀλλὰ τοὐναντίον, ἐξ εὐτυχίας εἰς δυστυχίαν, μὴ διὰ μοχθηρίαν, ἀλλὰ δι' ἁμαρτίαν μεγάλην, ἢ οἵου εἴρηται ἢ βελτίονος μᾶλλον ἢ χείρονος. σημεῖον δὲ καὶ τὸ γιγνόμενον. πρῶτον μὲν γὰρ οἱ ποιηταὶ τοὺς τυχόντας μύθους ἀπηρίθμουν, νῦν δὲ περὶ ὀλίγας οἰκίας αἱ κάλλισται τραγῳδίαι συντίθενται· οἷον περὶ Ἀλκμαίωνα, καὶ Οἰδίπουν, Ὀρέστην, καὶ Μελέαγρον, καὶ Θυέστην, καὶ Τήλεφον, καὶ ὅσοις ἄλλοις συμβέβηκεν ἢ παθεῖν δεινά, ἢ ποιῆσαι. ἡ μὲν οὖν κατὰ τὴν τέχνην καλλίστη τραγῳδία, ἐκ ταύτης τῆς συστάσεώς ἐστι. διὸ καὶ οἱ Εὐριπίδῃ ἐγκαλοῦντες, τὸ αὐτὸ ἁμαρτάνουσιν, ὅτι τοῦτο δρᾷ ἐν ταῖς τραγῳδίαις, καὶ πολλαὶ

αὐτοῦ

Digitized by Google

αὐτοῦ εἰς δυστυχίαν τελευτῶσι· τοῦτο γάρ ἐστιν, ὥσπερ εἴρηται, ὀρθόν. Σημεῖον δὲ μέγιστον· ἐπὶ γὰρ τῶν σκηνῶν καὶ τῶν ἀγώνων τραγικώταται αἱ τοιαῦται φαίνονται, ἂν κατορθῶσι. καὶ ὁ Εὐριπίδης, εἰ καὶ τὰ ἄλλα μὴ εὖ οἰκονομεῖ, ἀλλὰ τραγικώτατός γε τῶν ποιητῶν φαίνεται. δευτέρα, δὲ πρώτη λεγομένη ὑπό τινων ἐστὶ σύστασις, ἡ διπλῆν τε τὴν σύστασιν ἔχουσα, καθάπερ ἡ Ὀδύσσεια, καὶ τελευτῶσα ἐξ ἐναντίας τοῖς βελτίοσι καὶ χείροσι. δοκεῖ δὲ εἶναι πρώτη διὰ τὴν τῶν θεάτρων ἀσθένειαν. ἀκολουθοῦσι γὰρ οἱ ποιηταὶ κατ' εὐχὴν ποιοῦντες τοῖς θεαταῖς. ἔστι δὲ οὐχ αὕτη ἀπὸ τραγῳδίας ἡδονή, ἀλλὰ μᾶλλον τῆς κωμῳδίας οἰκεία. ἐκεῖ γὰρ ἂν οἱ ἔχθιστοι ὦσιν ἐν τῷ μύθῳ· οἷον, Ὀρέστης καὶ Αἴγισθος· φίλοι γενόμενοι ἐπὶ τελευτῆς ἐξέρχονται,

tum eodem peccant modo, hoc rectum quippe, vt diximus. Cujus rei argumentum vel hoc maximum eſt. Quippe in ipſa ſcena & commiſſionibus maxime Tragicæ tales videntur, modo recte alias agantur. Et Euripides, licet alias in argumentis diſponendis non ſit felix, maxime certe omnium poëtarum Tragicus videtur. Altera eſt, quæ prima à nonnullis ponitur, quæ ex duplici fit conſtitutione, ſicut Odyſſea, quæ contrarium probis improbiſque dat exitum. Videtur autem eſſe prima propter imbecillitatem, quæ in ſpectatoribus judicii. Populum enim tales ſequuntur: & è voto ſpectatorum Tragœdias conſcribunt. Quæ voluptas tamen è Tragœdia non eſt petenda, vt quæ ſit Comœdiæ propria. Ibi enim, quamuis inimiciſſimi introducantur, quales ſunt, exempli gratia, Oreſtes & Ægyſthus; tandem poſita ſimultate & animis

mis conjuncti egrediuntur, neque vllus interficitur ab vllo.

καὶ ἀποθνήσκει οὐδεὶς ὑπ' οὐδενός.

CAP. XV.

HOrribile autem illud & miſerabile, ex ipſo apparatu naſci poteſt. Poteſt & ex ipſa rerum conſtitutione; quod & potius, & melioris eſt poëtæ. Debet enim ſine externo apparatu ita conſtituta eſſe Fabula, vt is qui audit ea quæ geruntur, horreat, & commiſeratione proſequatur quæ eueniunt. quod eueniet ei qui OEdipodis audit Fabulam. Illud autem ſolo apparatu velle efficere, artis minus habet, & ſine apparatus ſumptu fieri non poteſt. Qui vero nihil omnino horribile ex apparatu, ſed potius portentoſum aliquid parant, nihil cum Tragœdia commune habent. Neque enim omnis, ſed quæ propria illius, è Tragœdia voluptas petenda. Quoniam autem eam quæ ex miſeratione & hor-

ΚΕΦ. ιε.

ΕΣτι μὲν οὖν τὸ φοβερὸν καὶ ἐλεεινὸν ἐκ τῆς ὄψεως γίνεσθαι. ἔστι δὲ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς συστάσεως τῶν πραγμάτων, ὅπερ ἐστὶ πρότερον καὶ ποιητοῦ ἀμείνονος. Δεῖ γὰρ καὶ ἄνευ τοῦ ὁρᾷν οὕτω συνιστάναι τὸν μῦθον, ὥστε τὸν ἀκούοντα τὰ πράγματα γινόμενα, καὶ φρίττειν καὶ ἐλεεῖν ἐκ τῶν συμβαινόντων, ἅπερ ἂν πάθοι τις ἀκούων τὸν τοῦ Οἰδίποδος μῦθον. τὸ δὲ διὰ τῆς ὄψεως τοῦτο παρασκευάζειν, ἀτεχνότερον, καὶ χορηγίας δεόμενόν ἐστιν. οἱ δὲ μὴ τὸ φοβερὸν διὰ τῆς ὄψεως, ἀλλὰ τὸ τερατῶδες μόνον παρασκευάζοντες, οὐδὲν τραγῳδίᾳ κοινωνοῦσιν. οὐ γὰρ πᾶσαν δεῖ ζητεῖν ἡδονὴν ἀπὸ τραγῳδίας, ἀλλὰ τὴν οἰκείαν. ἐπεὶ δὲ τὴν ἀπὸ ἐλέους καὶ φόβου διὰ μιμήσεως

δεῖ

Digitized by Google

δεῖ ἡδονὴν παρασκευάζειν τὸν ποιητήν, φανερὸν ὡς τοῦτο ἐν τοῖς πράγμασιν ἐμποιητέον. ποῖα οὖν δεινά, ἢ ποῖα οἰκτρὰ φαίνεται τῶν συμπιπτόντων, λάβωμεν. ἀνάγκη δὲ, ἢ φίλων εἶναι πρὸς ἀλλήλους τὰς τοιαύτας πράξεις, ἢ ἐχθρῶν, ἢ μηδετέρων. ἂν μὲν οὖν ἐχθρὸς ἐχθρὸν ἀποκτείνῃ, οὐδὲν ἐλεεινὸν οὔτε ποιῶν οὔτε μέλλων δείκνυσι, πλὴν κατ᾽ αὐτὸ τὸ πάθος· οὐδὲ ἂν μηδετέρως ἔχοντες. ὅταν δὲ ἐν ταῖς φιλίαις ἐγγένηται τὰ πάθη· οἷον εἰ ἀδελφὸς ἀδελφὸν, ἢ υἱὸς πατέρα, ἢ μήτηρ υἱὸν, ἢ υἱὸς μητέρα ἀποκτείνῃ, ἢ μέλλῃ τοιοῦτόν τι ἄλλο δρᾶν, ταῦτα παρειλημμένους μύθους λύειν οὐκ ἔστι. λέγω δὲ, οἷον τὴν Κλυταιμνήστραν ἀποθανοῦσαν ὑπὸ τοῦ Ὀρέστου, καὶ τὴν Ἐριφύλην ὑπὸ τοῦ Ἀλκμαίωνος. αὐτὸν δὲ εὑρίσκειν δεῖ, καὶ τοῖς

rore oritur voluptatem, imitatione efficere poëtam oportet, illud in ipſis actionibus & rebus ineſſe debere apparet. Quæ ergo atrocia aut miſeratione digna in actionibus videantur, jam oſtendamus. Neceſſe eſt autem, aut amicorum inter ſe, aut inimicorum aut neutrorum, actiones eſſe hujuſmodi. Si ergo inimicus inimicum interficiat, nil commiſeratione dignum ibi eſt: ſiue id agit, ſiue eſt acturus. niſi quatenus facto ipſo commouetur animus: quemadmodum, neque ſi ab iis qui neque amici inter ſe, nec inimici ſunt, id fiat. Cum vero inter conſanguineos talia eueniunt, vt ſi fratrem frater, filius patrem, mater filium, filius matrē interficiat vel interfecturus videatur, aut tale aliquid agat; hoc Tragœdiæ conueniet. Et receptæ quidem mutandæ non ſunt Fabulæ: vt exempli gratia, cum Clytemneſtra ab Oreſte, ab Alcmæone Eriphyle interficitur. aut enim ipſum

ſum poëtam inuenire aut receptis recte vti oportet. Quid ſit autem rectum illud, manifeſtius monſtremus. Aut enim facinus fieri ita poteſt, vt antiqui qui à ſcientibus & agnoſcentibus, quemadmodum & apud Euripidem liberos interficit Medea, id fieri volebant, etiã ita vt ignorantes quidẽ ipſum patrent facinus, deinde vero agnoſcãt amicum: ſicut apud Sophoclem OEdipus. Et illud quidem extra Drama. In Tragœdia autem ipſa, ſicut Aſtydamantis Alcmæon, aut Telegonus in vulnerato Vlyſſe. Eſt & tertius præter hos modus, vt qui dirum quid per ignorantiã eſt facturus, agnoſcat aliquem priuſquam agit. Et præter hos quidem modos, alius omnino eſt nullus. Nam aut fieri aut non; & aut à ſcientibus aut ;ignorantibus oportet. Ex his autem, vt qui nouit, facturus ſit, nec perficiat, turpiſſimus. Sceleſtum enim quid minimeq; Tragicum

παραδεδομένοις χρῆσθαι καλῶς. τὸ δὲ καλῶς τί λέγομεν, εἴπωμεν σαφέστερον. ἔστι μὲν γὰρ οὕτω γίνεσθαι τὴν πρᾶξιν, ὥσπερ οἱ παλαιοὶ ἐποίουν, εἰδότας καὶ γινώσκοντας, καθάπερ καὶ Εὐριπίδης ἐποίησεν ἀποκτείνουσαν τοὺς παῖδας τὴν Μήδειαν. ἔστι δὲ πρᾶξαι μὲν, ἀγνοοῦντας δὲ πρᾶξαι τὸ δεινὸν, εἶθ' ὕστερον ἀναγνωρίσαι τὴν φιλίαν, ὥσπερ ὁ Σοφοκλέους Οἰδίπους. τοῦτο μὲν οὖν ἔξω τοῦ δράματος. ἐν δ' αὐτῇ τῇ τραγῳδίᾳ, οἷον ὁ Ἀλκμαίων ὁ Ἀστυδάμαντος, ἢ ὁ Τηλέγονος ὁ ἐν τῷ Τραυματίᾳ Ὀδυσσεῖ. ἔτι δὲ τρίτον παρὰ ταῦτα, τὸ μέλλοντα ποιεῖν τι τῶν ἀνηκέστων δι' ἄγνοιαν, ἀναγνωρίσαι πρὶν ποιῆσαι. καὶ παρὰ ταῦτα οὐκ ἔστιν ἄλλως. ἢ γὰρ πρᾶξαι ἀνάγκη ἢ μή· καὶ εἰδότας ἢ μὴ εἰδότας. τούτων δὲ, τὸ μὲν γινώσκοντα μελλῆσαι, καὶ μὴ

μὴ πρᾶξαι, χείριστον. τό, τε γὰρ μιαρὸν ἔχει καὶ οὐ τραγικόν· ἀπαθὲς γάρ. διόπερ οὐδεὶς ποιεῖ ὁμοίως, εἰ μὴ ὀλιγάκις. οἷον, ἐν Ἀντιγόνῃ τὸν Κρέοντα ὁ Αἵμων· τὸ δὲ πρᾶξαι δεύτερον. βέλτιον δὲ τὸ ἀγνοοῦντα μὲν πρᾶξαι, πράξαντα δὲ ἀναγνωρίσαι. τό, τε γὰρ μιαρὸν οὐ πρόσεστι, καὶ ἡ ἀναγνώρισις ἐκπληκτικόν. κράτιστον δὲ τὸ τελευταῖον. λέγω δὲ οἷον ἐν τῷ Κρεσφόντῃ ἡ Μερόπη μέλλει τὸν υἱὸν ἀποκτείνειν, ἀποκτείνει δὲ οὐκ ἀλλ' ἀνεγνώρισε. καὶ ἐν τῇ Ἰφιγενείᾳ ἡ ἀδελφὴ τὸν ἀδελφόν. καὶ ἐν τῇ Ἕλλῃ ὁ υἱὸς τὴν μητέρα ἐκδιδόναι μέλλων, ἀνεγνώρισεν. διὰ τοῦτο, ὅπερ πάλαι εἴρηται, οὐ περὶ πολλὰ γένη αἱ τραγῳδίαι εἰσί. ζητοῦντες γὰρ οὐκ ἀπὸ τέχνης, ἀλλὰ ἀπὸ τύχης, εὗρον τὸ τοιοῦτον παρασκευάζειν ἐν τοῖς μύθοις. ἀναγκάζονται οὖν ἐπὶ ταύτας τὰς οἰκίας ἀπαντᾶν, ὅσαις

habet. Abſque perturbatione enim eſt. Quare nemo poëtarum hoc niſi raro vtitur. Sicut in Antigone cum Creonte introducitur Æmon. Proximum huic erit, facinus patrare. Melius autem eſt, vt ignarus quis patret: poſtquam autem patrauerit, agnoſcat. Nam & ſceleſtum illud non habet: & agnitio ſtuporem excitat. Optimus auiem poſtremus modus eſt. Vt, exempli gratia, in Creſphonte Merope interfectura filium videtur: non interficit tamen, ſed agnoſcit. In Iphigenia item, fratrem ſoror. Sicut & in Helle, filius cum matrem eſſet traditurus, ipſam agnoſcit. Ideoq;, quod jam ante dicebamus, non circa multas Tragœdiæ familias verſantur. nam cum argumenta quærerent poëtæ, non ex arte, verum à fortuna rationem inuenerunt, qua efficerent hoc ipſum in Fabulis. Quare neceſſe eſt, vt eas qui-

bus

bus talia euenêre familias ſequantur.

Cap. XVI.

PRæmiſſis hactenus, quæ ſequi in Tragœdiæ Fabula, quæ vitare opporteat, & quomodo præcipue opus ſuum poëtæ hic formare debeant, deinceps nunc addemus. Primo omnium ergo poëtam ita contexere & delineare ipſa dictione totam Fabulam, vt eam ante oculos ponat, oportet. Ita enim, quaſi qui interſit iis quæ aguntur facilius decorum inueniet, minimeque quæ pugnant cum eo, eum fugient. Exempli gratia, id quod Carcino objicitur: Amphiaraus enim è templo exibat: quod cum non viderent ſpectatores, obſcurum fuit. ideoque indignantibus ipſis excidit. Sed & quantum fieri poteſt, ipſi habitus in componendo addendi ſunt: maxime enim propter ſimilitudinem ejuſdem naturæ, qui in pertur-

ἃ τοιαῦτα συμβέβηκε πάθη.

ΚΕΦ. ις.

ΩΝ δὲ δεῖ στοχάζεσθαι καὶ ἃ δεῖ εὐλαβεῖσθαι συνιστάντας τοὺς μύθους, καὶ πόθεν ἔσται τὸ τῆς τραγῳδίας ἔργον, ἐφεξῆς ἂν εἴη λεκτέον τοῖς εἰρημένοις. Δεῖ δὲ τοὺς μύθους συνιστάναι καὶ τῇ λέξει συναπεργάζεσθαι, ὅτι μάλιστα πρὸ ὀμμάτων τιθέμενον. οὕτω γὰρ ἂν ἐναργέστατα ὁρῶν, ὥσπερ παρ' αὐτοῖς γιγνόμενος τοῖς πραττομένοις, εὑρίσκοι τὸ πρέπον, καὶ ἥκιστα ἂν λανθάνοι τὰ ὑπεναντία. σημεῖον δὲ τούτου ὃ ἐπιτιμᾶται τῷ Καρκίνῳ. ὁ γὰρ Ἀμφιάραος ἐξ ἱεροῦ ἀνῄει, ὃ μὴ ὁρῶντα τὸν θεατὴν ἐλάνθανεν. ἐπὶ δὲ τῆς σκηνῆς ἐξέπεσε, δυσχεραινόντων τοῦτο τῶν θεατῶν. ὅσα δὲ δυνατὸν, καὶ τοῖς σχήμασι συναπεργαζόμενον ποιεῖν. πιθανώτατοι γὰρ ἀπὸ τῆς αὐτῆς φύσεως

στως οἱ ἐν τοῖς πάθεσίν εἰσι. διὸ καὶ χειμαίνει ὁ χειμαζόμενος, καὶ χαλεπαίνει ὁ ὀργιζόμενος ἀληθινώτατα. Διὸ εὐφυοῦς ἡ ποιητική ἐστιν ἢ μανικοῦ. τούτων γὰρ οἱ μὲν εὔπλαστοι, οἱ δὲ ἐκστατικοί εἰσι. τούτους δὲ λόγους καὶ τοὺς πεποιημένους δεῖ καὶ αὐτὸν ποιοῦντα ἐκτίθεσθαι καθόλου, εἶθ' οὕτως ἐπεισοδιοῦν καὶ παρατείνειν. λέγω δὲ οὕτως ἂν θεωρεῖσθαι τὸ καθόλου. οἷον, τῆς Ἰφιγενείας τυθείσης, τινὸς κόρης, καὶ ἀφανισθείσης ἀδήλως τοῖς θύσασιν, ἱδρυνθείσης δὲ εἰς ἄλλην χώραν, ἐν ᾗ νόμος ἦν τοὺς ξένους θύειν τῇ θεῷ, ταύτην ἔχειν τὴν ἱερωσύνην, χρόνῳ δὲ ὕστερον τῷ ἀδελφῷ συνέβη ἐλθεῖν τῆς ἱερείας. διὰ τί; ὅτι ἀνεῖλεν ὁ θεὸς διά τινα αἰτίαν, ἔξω τοῦ καθόλου, ἐλθεῖν ἐκεῖ· καὶ ἐφ' ὅ, τι δὲ ἔξω τοῦ μύθου. ἐλθὼν δὲ καὶ

bationibus ſunt, perſuadent. Ideoque fluctuantem ſpectatorem qui fluctuat, & qui iraſcitur veriſſime iratum efficit. quæque aut ab aliis ante, aut ab ipſo facta ſunt. Idcirco aut ingenioſi aut furioſi eſt poëtica. Alteri enim ad fingendum ſunt idonei, extra ſe facile rapiuntur alteri Hæc ergo, etiam ab aliis facta, exponere generaliter, atque ita epiſodium addere & amplificare poëta debet Illud autem generaliter hoc modo ſpectiandum intelligo. Exempli gratia, cum ſacrificata eſſet virgo quædam, cui nomen Iphigeniæ eſſet, & in alium terrarum orbem, in quo hoſpites mactare Deæ mos eſſet, clam ipſis ſacrificantibus eſſet delata, ipſa hujus ſacrificii ſacerdos eſt facta. Paulo poſt, vt ipſius ſacerdotis eo ſe conferret frater. euenit. Quare? quia id futurêum eſſe ob aliquam, quæ ad ipſius argumenti conſtitutionem non ſpectaret cauſam, diuino oraculo prædictum erat. Sed & cur venerit, extra fabulam

lam

Iam eſt. Cum veniſſet autem captuſq; ac ſacrificandus jam eſſet, ſororem agnouit. Siue vt Euripides, ſiue vt Polyides ex vero ſimili fecit. Apud quem Oreſtes non ſolum ſorori, ſed & ſibi fatale fuiſſe, vt ſacrificaretur, dixit. quæ occaſio ſalutis illi fuit. Poſt quæ imponenda nomina, & addendum epiſodium. Inprimis vero, vt ſint propria & conjuncta cum actione epiſodia videndum eſt. Sicut in Oreſte inſania qua corripitur, & ab expiatione ſalus. Obſeruandum etiam, in Dramatibus conciſa eſſe epiſodia debere, cum contra producendi poematis cauſa longiora adhibeant Epici. Quemadmodum Odyſſeæ longum eſt ſubjectum. Ibi enim annos aliquot peregrinatur quidam cui inſidias Neptunus ſtruit, & jactatur ſolus. Cum interea domi illius res ita ſe haberent, vt proci, vxoris quidem illius opes diſtraherent, filio auté inſidiarentur, ipſe tempeſtate jactatus,

ληφθεὶς, θύεσθαι μέλλων, ἀνεγνώρισεν. εἴθ' ὡς Εὐριπίδης, εἴθ' ὡς Πολυΐδης ἐποίησε κατὰ τὸ εἰκός· εἰπὼν, ὅτι οὐκ ἄρα μόνον τὴν ἀδελφὴν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἔδει τυθῆναι, καὶ ἐντεῦθεν ἡ σωτηρία. μετὰ δὲ ταῦτα ἤδη ἐπιθέντα τὰ ὀνόματα ἐπεισοδιοῦν. ὅπως δὲ ἔσται οἰκεῖα τὰ ἐπεισόδια σκοπεῖν. οἷον, ἐν τῷ Ὀρέστῃ ἡ μανία δι' ἧς ἐλήφθη, καὶ ἡ σωτηρία διὰ τῆς καθάρσεως. ἐν μὲν οὖν τοῖς δράμασι τὰ ἐπεισόδια σύντομα, ἡ δ' ἐποποιία τούτοις μηκύνεται. τῆς γὰρ Ὀδυσσείας μακρὸς ὁ λόγος ἐστὶν, ἀποδημοῦντός τινος ἔτη πολλὰ, καὶ παραφυλαττομένου ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος, καὶ μόνου ὄντος. ἔτι δὲ τῶν οἴκοι οὕτως ἐχόντων, ὥστε τὰ χρήματα ὑπὸ μνηστήρων ἀναλίσκεσθαι, καὶ τὸν υἱὸν ἐπιβουλεύεσθαι, αὐτὸς ἀφικνεῖται χειμασθεὶς, καὶ ἀναγνωρίσας τινὰς, ἄλλοις ἐπιθέμενος, αὐτὸς

μὲν

μὲν ἐσώθη· τοὺς δὲ ἐχθροὺς διέφθειρε. τὸ μὲν οὖν ἴδιον τοῦτο, τὰ δὲ ἄλλα ἐπεισόδια.

domum redit, vbi nonnullos ſuorum agnouiſſere fingitur, reliquos vero inuadit: ita vt ipſe quidem euadat, eos vero omnes proſternat. Hoc ergo proprium, reliqua autem ſunt Epiſodia.

ΚΕΦ. ιζ.

Ἔστι δὲ πάσης τραγῳδίας, τὸ μὲν δέσις τὸ δὲ λύσις. τὰ μὲν ἔξωθεν καὶ ἔνια τῶν ἔσωθεν πολλάκις ἡ δέσις· τὸ δὲ λοιπὸν, ἡ λύσις. λέγω δὲ, δέσιν μὲν εἶναι τὴν ἀπὸ ἀρχῆς μέχρι τούτου τοῦ μέρους ὃ ἔσχατόν ἐστιν, ἐξ οὗ μεταβαίνει εἰς εὐτυχίαν. λύσιν δὲ τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς μεταβάσεως μέχρι τέλους, ὥσπερ ἐν τῷ Λυγκεῖ τοῦ Θεοδέκτου, δέσις μὲν τὰ, τε προπεπραγμένα, καὶ ἡ τοῦ παιδίου λῆψις· λύσις δὲ, ἡ ἀπὸ τῆς αἰτιάσεως τοῦ θανάτου μέχρι τοῦ τέλους. τραγῳδίας δὲ εἴδη εἰσὶ τέσσαρα. τοσαῦτα γὰρ καὶ τὰ μέρη ἐλέ-

CAP. XVII.

Omnis autem Tragœdiæ duæ ſunt partes. quarum altera Cōnexio, altera Solutio. Quarum prior, partim ea quæ ſunt extra actionem, partim quædam quæ plerunque in ipſa ſunt, complectitur. id quod reſtat, ad Solutionem ſpectat. Connexionem autem eſſe dico, quicquid à principio ad eam deducitur partem, quæ eſt vltima, in qua commutatio ex infelicitate in felicitatem, vel contra. Solutionem autem à mutationis principio vſque ad finem. Vt, exempli gratia, in Theodectis Lynceo, ea quę præcedunt, & ipſa pueri captiuitas, ad Connexionem ſpectant: reliqua vero, à mortis accuſatione, vſque ad finem ſunt Solutio. Tragœdiarum autem ſpecies ſunt quatuor: totidem enim quoque eſſe diximus partes. Eſt enim aut implexa, quæ om-

omnino commutatione in contrarium & agnitione conſtat. Aut pathetica & perturbationum plena. vt exempli gratia, Ajaces & Ixiones. Aut morata, vt Phthiotides, & Peleus. Quarta vero ſpecies eſt Fabuloſa, vt Phorcides, Prometheus, & quæcunque apud inferos geruntur. Danda ergo opera, vt exprimamus omnia, ſin minus, potiſſima; hoc inprimis tempore, quo ad reprehendendos poëtas proni ſunt plerique. Nam cum in ſingulis generibus quidam excelluerint poëtæ, in quo ſinguli excellunt, vnum quemque ſuperare volunt. Tragœdia autem, vel eadem vel alia dicenda eſt, non quod Fabulam eandem tractet aut aliam, ſed cum eadem Connexio & Solutio, aut alia. Multi autem, qui bene connexuerunt, male ſoluunt. Vtriuſque autem ſummam habere oportet rationem. Eſt & illud in-primis cauendum, ne talem in Tragœdia, qualis eſſe in Epico ſolet, conſtitutionem

χθη. ἡ μὲν πεπλεγμένη, ἧς τὸ ὅλον ἐστὶ περιπέτεια καὶ ἀναγνώρισις. ἡ δὲ παθητική· οἷον, οἵ τε Αἴαντες, καὶ οἱ Ἰξίονες. ἡ δὲ ἠθική· οἷον, αἱ Φθιώτιδες καὶ Πηλεύς. τὸ δὲ τέταρτον· οἷον, αἵ τε Φορκίδες καὶ Προμηθεύς, καὶ ὅσα ἐν ᾅδη. μάλιστα μὲν οὖν ἅπαντα δεῖ πειρᾶσθαι ἔχειν. εἰ δὲ μή, τὰ μέγιστα καὶ πλεῖστα, ἄλλως τε καὶ ὡς νῦν συκοφαντοῦσι τοὺς ποιητάς. γεγονότων γὰρ καθ' ἕκαστον μέρος ἀγαθῶν ποιητῶν, ἑκάστου τοῦ ἰδίου ἀγαθοῦ ἀξιοῦσι τὸν ἕνα ὑπερβάλλειν. δίκαιον δὲ καὶ τραγῳδίαν ἄλλην καὶ τὴν αὐτὴν λέγειν οὐδὲν ἴσως τῷ μύθῳ. τοῦτο δέ, ὧν ἡ αὐτὴ πλοκὴ καὶ λύσις. πολλοὶ δὲ πλέξαντες εὖ λύουσι κακῶς. δεῖ δὲ ἄμφω ἀεὶ κροτεῖσθαι. καὶ μὴ ποιεῖν ἐποποιϊκὸν σύστημα τραγῳδίας. ἐποποιϊ-

κὸν

κὸν δὲ λέγω τὸ πολύμυθον. οἷον εἴ τις τὸν τῆς Ἰλιάδος ὅλον ποιεῖ μῦθον. ἐκεῖ μὲν γὰρ διὰ τὸ μῆκος λαμβάνει τὰ μέρη τὸ πρέπον μέγεθος. ἐν δὲ τοῖς δράμασι, πολὺ παρ' ὑπόληψιν ἀποβαίνει. σημεῖον δὲ, ὅσοι πέρσιν Ἰλίου ὅλην ἐποίησαν, καὶ μὴ κατὰ μέρος, ὥσπερ Εὐριπίδης Νιόβην ἢ Μήδειαν, καὶ μὴ ὥσπερ Αἰσχύλος, ἢ ἐκπίπτουσιν, ἢ κακῶς ἀγωνίζονται. ἐπεὶ καὶ Ἀγάθων ἐξέπεσεν ἐν τούτῳ μόνῳ. ἐν δὲ ταῖς περιπετείαις καὶ ἐν τοῖς ἁπλοῖς πράγμασι στοχάζεται ὧν βούλεται θαυμαστῶς· τραγικὸν γὰρ τοῦτο καὶ φιλάνθρωπον. ἔστι δὲ τοῦτο, ὅταν ὁ σοφὸς μὲν, μετὰ πονηρίας δὲ ἐξαπατηθῇ, ὥσπερ Σίσυφος. καὶ ὁ ἀνδρεῖος μὲν, ἄδικος δὲ, ἡττηθῇ. ἔστι δὲ τοῦτο εἰκὸς, ὥσπερ Ἀγάθων λέγει. εἰκὸς γὰρ γίνεσθαι πολλὰ, καὶ παρὰ τὸ εἰκός. καὶ τὸν χορὸν δὲ ἕνα

faciamus. Epicam autem dico, quæ è multis conſtat Fabulis. Vt ſi quis è toto Iliadis argmento vnam faciat Tragœdiam. Ibi enim quia longum eſt poëma, ſingulæ partes juſtam conſequuntur magnitudinem: Drama autem longum præter opinionem euadit. Exempli gratia, qui totam Ilii deſtructionem poëtæ, non ſingulas tractarunt partes, (ſicut Nioben & Medeam Euripides, non autem vt Æſchylus) aut excidunt aut non recte certant. ſiquidem& vno hoc excidit, cum in Conſtitutione vtraq; & Implexa & Simplici mirabiliter ſcopum ſuum conſequatur Agatho. hoc enim Tragicum & commiſerationem mouet. Fit autem vt cum aſtutus aliquis ſed improbus, decipitur, vt Siſyphus. Et cum fortis, ſed injuſtus, ſuperatur. eſt enim illud veriſimile, vt Agatho dicebat. Multa enim & præter veriſimile euenire veriſimile eſt. Sed & chorum

Digitized by Google

rum vnum aliquem è perſonis eſſe exiſtimare oportet, & totius partem eſſe: ſed actionem promouere, ſicut apud Sophoclem, non vero vt apud Euripidem, debet. Apud reliquos autem, choro quæ mandantur non magis Fabulæ illius quam ad aliam pertinent Tragœdiam. Quare & nunc quædam canunt, inſerta quæ vocantur. Cujus primus autor fuit Agatho. Et tamen quid differt, inſerta canere illa, aut ſermonem longum alicujus perſonæ, aut totum Epiſodium ad aliam transferre Tragœdiam?

δεῖ ὑπολαβεῖν τῶν ὑποκριτῶν, καὶ μόριον εἶναι τοῦ ὅλου, καὶ συναγωνίζεσθαι, μὴ ὥσπερ παρ' Εὐριπίδῃ ἀλλ' ὥσπερ παρὰ Σοφοκλεῖ. τοῖς δὲ λοιποῖς τὰ διδόμενα οὐ μᾶλλον τοῦ μύθου ἢ ἄλλης τραγῳδίας ἐστί. διὸ ἐμβόλιμα ᾄδουσι· πρώτου ἄρξαντος Ἀγάθωνος τοῦ τοιούτου. καίτοι τί διαφέρει, ἢ ἐμβόλιμα ᾄδειν, ἢ ῥῆσιν ἐξ ἄλλου εἰς ἄλλο ἁρμόττειν, ἢ ἐπεισόδιον ὅλον;

CAP. XVIII.

DE rerum ergo conſtitutione, & quales eſſe oporteat Fabulas, ſatis eſt dictum. In moribus autem quatuor ſunt obſeruanda. Vnum & præcipuum, vt boni ſint mores. Morata autem erit, ſi, quemadmodum dictum eſt, inſtrumentum aliquod & propoſitum ſermo ex-

ΚΕΦ. ιη.

ΠΕΡΙ μὲν οὖν τῆς τῶν πραγμάτων συστάσεως, καὶ ποίους καὶ τίνας εἶναι δεῖ τοὺς μύθους, εἴρηται ἱκανῶς. Περὶ δὲ τὰ ἤθη τέτταρά ἐστιν ὧν δεῖ στοχάζεσθαι. ἓν μὲν καὶ πρῶτον, ὅπως χρηστὰ ᾖ. ἕξει δὲ ἦθος μὲν, ἐὰν, ὥσπερ ἐλέχθη, ποιῇ φανερὸν ὁ λόγος, ἢ ἡ πρᾶξις προαίρεσίν τινα. φαῦλον μὲν

ἐὰν

Digitized by Google

ἐὰν φαύλην· χρηστὸν δὲ ἐὰν χρηστήν. ἔστι δὲ ἐν ἑκάστῳ γένει. καὶ γὰρ γυνή ἐστι χρηστὴ καὶ δοῦλος. καίτοι γε ἴσως τούτων, τὸ μὲν χεῖρον, τὸ δὲ ὅλως φαῦλόν ἐστι. δεύτερον δὲ τὰ ἁρμόττοντα. ἔστι γὰρ ἀνδρεῖον μὲν τὸ ἦθος, ἀλλὰ οὐχ ἁρμόττον γυναικὶ τὸ ἀνδρείαν ἢ δεινὴν εἶναι. τρίτον δὲ τὸ ὅμοιον, τοῦτο γὰρ ἕτερον τοῦ χρηστὸν τὸ ἦθος καὶ ἁρμόττον ποιῆσαι, ὥσπερ εἴρηται. τέταρτον δὲ ὁμαλόν. κἂν γὰρ ἀνώμαλός τις ᾖ, ὁ τὴν μίμησιν παρέχων καὶ τοιοῦτον ἦθος ὑποτιθεὶς, ὅμως ὁμαλῶς ἀνώμαλον δεῖ εἶναι. ἔστι δὲ παράδειγμα πονηρίας μὲν ἤθους μὴ ἀναγκαίου· οἷον, ὁ Μενέλαος ἐν τῷ Ὀρέστῃ. τοῦ δὲ ἀπρεποῦς καὶ μὴ ἁρμόττοντος, ὅ, τε θρῆνος Ὀδυσσέως ἐν τῇ Σκύλλῃ, καὶ ἡ τῆς Μεναλίππης ῥῆσις. τοῦ δὲ ἀνωμάλου, ἡ ἐν Αὐλίδι Ἰφιγένεια· οὐδὲν

primat & actio. Male, ſi malum; bene, ſi & bonum. In vnoquoque autem genere mores ſunt boni. Nam & mulier bona eſſe poteſt, & ſeruus, tametſi deteriores illi, hi vero omnino mali ſint. Secundum, vt conuenientes tribuantur. quidam enim fortis experimunt mores; cum tamen fœminæ fortem eſſe & metuendam non conueniat. Tertium, vt ſimiles: hoc à bonis quippe & conuenientibus diuerſum, vt dictum eſt. Quartum, vt ſint æquales. Quamuis enim is, quem exprimimus ſit inæqualis, & hos nobis exprimendos ſuppeditet mores; non minus tamen inæqualiter eſſe æqualem oportet. Eſt autem exemplum improbitatis non neceſſariæ in moribus, qualis Menelaus in Oreſte. Eorum autem qui non decent nec conueniunt, querela Vlyſſis in Scylla, & quæ Menalippe dicit. Inæqualium autem Iphigenia in Aulide: nulla quippe ex parte

parte poſteriori ſimilis cum ſupplicat. In moribus autem, vt in rerum conſtitutione, ad id quod neceſſarium eſt ac conveniens, reſpiciendum. Vt ille aut ille talia dicat, aut faciat, qualia neceſſe eſt, aut conueniens. Et illud aut illud ſequatur, quod neceſſe eſt, aut conueniens. Vnde Tragœdiarum Solutiones ex ipſa petendas Fabula apparet: non vt in Medea à machina, & qualia ſunt illa in Iliade, cum Græci parant deceſſum. Verum in iis, quæ ſunt extra Drama, machina vtendum, aut quæ ante euenerunt aut poſtea. quæ ſcire homo non poteſt, ideoq; præcidenda & exponenda ſunt. Diis enim concedimus, vt omnia prouideant. Cauendem autem, ne quid ſit præter rationem in rebus, niſi forte in ea parte, quæ extra Tragœdiam, ponatur. ſicut illud quod in OEdipode Sophoclis. Quandoquidem autem meliorum imitatio eſt Tragœdia,

γὰρ ἔοικεν ἡ ἱκετεύουσα τῇ ὑστέρᾳ. χρὴ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἤθεσιν, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ τῶν πραγμάτων συστάσει, ἀεὶ ζητεῖν, ἢ τὸ ἀναγκαῖον, ἢ τὸ εἰκός· ὥστε τοῦτον τὰ τοιαῦτα λέγειν ἃ ἀναγκαῖον ἢ εἰκός. καὶ τοῦτο μετὰ τοῦτο γίνεσθαι, ὃ ἀναγκαῖον ἢ εἰκός. φανερὸν οὖν ὅτι καὶ τὰς λύσεις τῶν μύθων ἐξ αὐτοῦ δεῖ τοῦ μύθου συμβαίνειν, καὶ μὴ ὥσπερ ἐν τῇ Μηδείᾳ ἀπὸ μηχανῆς, καὶ ἐν τῇ Ἰλιάδι τὰ περὶ ἀπόπλουν. ἀλλὰ μηχανῇ χρηστέον ἐπὶ τὰ ἔξω τοῦ δράματος, ἢ ὅσα πρὸ τοῦ γέγονεν, ἃ οὐχ οἷόν τε ἄνθρωπον εἰδέναι, ἢ ὅσα ὕστερον· ἃ δεῖται προαγορεύσεως καὶ ἀγγελίας. ἅπαντα γὰρ ἀποδίδομεν τοῖς θεοῖς ὁρᾶν. ἄλογον δὲ μηδὲν εἶναι ἐν τοῖς πράγμασιν· εἰ δὲ μή, ἔξω τῆς τραγῳδίας. οἷον, τὸ ἐν τῷ Οἰδίποδι τοῦ Σοφοκλέους. ἐπεὶ δὲ μίμησίς ἐστιν ἡ τραγῳδία

βελ-

βελτιόνων, ἡμᾶς δεῖ μιμεῖσθαι τοὺς ἀγαθοὺς εἰκονογράφους. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἀποδιδόντες τὴν οἰκείαν μορφὴν, ὁμοίους ποιοῦντες, καλλίους γράφουσιν· οὕτω καὶ τὸν ποιητὴν μιμούμενον καὶ ὀργίλους καὶ τἄλλα τὰ τοιαῦτα ἔχοντας ἐπὶ τῶν ἠθῶν, ἐπιεικείας ποιεῖν παράδειγμα ἢ σκληρότητος δεῖ· οἷον τὸν Ἀχιλλέα Ἀγάθων, καὶ ὁ Ὅμηρος. ταῦτα δὴ δεῖ διατηρεῖν καὶ πρὸς τούτοις τὰς παρὰ τὰς ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθούσας αἰσθήσεις τῇ ποιητικῇ. καὶ γὰρ κατ' αὐτὰς ἐστὶν ἁμαρτάνειν πολλάκις. εἴρηται δὲ περὶ αὐτῶν ἐν τοῖς ἐκδεδομένοις λόγοις ἱκανῶς.

bonos pictores imitari debemus, qui cum formam imaginibus dent ſuam & ſimiles efficiant, pulchriores tamen pingunt. Ita & poëta, quoties iracundos ſegnes & qui ſimilibus ſunt moribus imitatur, æquitatis potius quam aſperitatis proponere ſibi exemplar debet, qualem Achillem Homerus & Agathon fecerunt. Hæc igitur ſeruanda ſunt. Præterea vt iis quorum de poëſi judicare proprium eſt videndum vt ſatisfaciamus ſenſibus. Siquidem multifariam eos offendere poſſumus. de quibus in editis à nobis libris ſatis dictum.

ΚΕΦ. ιθ.

Περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων ἤδη εἴρηται. λοιπὸν δὲ περὶ λέξεως ἢ διανοίας εἰπεῖν. τὰ μὲν οὖν περὶ τὴν διάνοιαν, ἐν τοῖς περὶ ῥητορικῆς κείσθω. τοῦτο γὰρ ἴδιον μᾶλλον ἐκείνης

CAP. XIX.

Ac de reliquis quidem jam dictum, Reſtat, vt de Dictione ac Sententia jam porro agamus. Et de hac quidem, quæ dicenda erant, ſatis ſit in noſtris De Rhetorica libris, explicata eſſe. quippe quod ibi

potius

Digitized by Google

potius locum habent. Sententiæ autem nomine, quæcunque ſermone aſtruere oportet comprehendimus. Quorum partes ſunt, demonſtrare, confutare, affectus mouere (miſericordiam, nimirum, metum, iram, & id genus alia) amplificare & minuere. Ea autem etiam in Dramatibus ſimili in genere adhibenda manifeſtum. Cum, nimirum, miſerabilia, aut terribilia, aut magna, aut veriſimilia efficienda ſunt. Hoc intereſt, quod in illis ſine ſtudio intexta videri bebent: in oratione vero nihil refert, ſi oratoris excitata videantur eſſe diligentia, & in ipſa emineant oratione. Quod enim oratoris munus eſſet, ſi orationis etiam ſine oratione appareret forma? Inter reliqua autem quæ ſunt in dictione conſideranda, etiam figuræ dictionis ſunt. quarum tamen proprie ad hiſtrioniã & eos qui in apparatu verſantur, ſpectat cognitio.

τῆς μεθόδου. ἔστι δὲ κατὰ τὴν διάνοιαν ταῦτα, ὅσα ὑπὸ τοῦ λόγου δεῖ παρασκευασθῆναι. μέρη δὲ τούτων, τό, τε ἀποδεικνῦναι, καὶ τὸ λύειν, καὶ τὸ πάθη παρασκευάζειν· οἷον ἔλεον, ἢ φόβον, ἢ ὀργὴν, καὶ ὅσα τοιαῦτα, καὶ ἔτι μέγεθος, καὶ σμικρότητα. δῆλον δὲ, ὅτι καὶ ἐν τοῖς δράμασιν ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἰδεῶν δεῖ χρῆσθαι, ὅταν ἢ ἐλεεινὰ, ἢ δεινὰ, ἢ μεγάλα, ἢ εἰκότα δέῃ παρασκευάζειν. πλὴν τοσοῦτον διαφέρει, ὅτι τὰ μὲν δεῖ φαίνεσθαι ἄνευ διδασκαλίας, τὰ δὲ ἐν τῷ λόγῳ ὑπὸ τοῦ λέγοντος παρασκευάζεσθαι, καὶ παρὰ τὸν λόγον γίγνεσθαι. τί γὰρ ἂν εἴη τοῦ λέγοντος ἔργον, εἰ φαίνοιτο ἡ ἰδέα καὶ μὴ διὰ τὸν λόγον; τῶν δὲ περὶ τὴν λέξιν ἓν μέν ἐστιν εἶδος θεωρίας τὰ σχήματα τῆς λέξεως, ἅ ἐστιν εἰδέναι τῆς ὑποκριτικῆς, καὶ τοῦ τὴν τοιαύτην ἔχοντος ἀρχιτεκτονικήν· οἷον

τί

τί ἐντολή, καὶ τί εὐχή, καὶ διήγησις, καὶ ἀπειλή, καὶ ἐρώτησις, καὶ ἀπόκρισις, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον. παρὰ γὰρ τὴν τούτων γνῶσιν ἢ ἄγνοιαν, οὐδὲν εἰς τὴν ποιητικὴν ἐπιτίμημα φέρεται, ὅ τι καὶ ἄξιον σπουδῆς. τί γὰρ ἄν τις ὑπολάβοι ἡμαρτῆσθαι ἃ Πρωταγόρας ἐπιτιμᾷ; ὅτι εὔχεσθαι οἰόμενος, ἐπιτάττει, εἰπὼν

Μῆνιν ἄειδε θεά.

τὸ γὰρ κελεῦσαί φησι ποιεῖν τι ἢ μή, ἐπίταξίς ἐστι. διὸ παρείσθω ὡς ἄλλης καὶ οὐ τῆς ποιητικῆς ὂν θεώρημα.

Vt quid mandatum, quid preces, quid narratio, quid minæ, quid interrogatio & reſponſio: ac id genus alia. Propter quorum aut cognitionem aut ignorantiam, vel omnino nihil, vel nullius eſt momenti, quod objici poëticæ ſolet. Quis enim, quod Homero Protagoras objecit, peccatum exiſtimet? quod, nimirum, cum precari ſe putet, imperet potius, illis verbis:

Μῆνιν ἄειδε θεά.

Iram concine Diva.

Iubere enim, ait, vt vel fiat aliquid vel non fiat, imperare eſt. Quare omittatur ſane iſta, vt alterius non poëticæ artis, conſideratio.

ΚΕΦ. κ.

ΤΗΣ δὲ λέξεως ἁπάσης τάδ᾽ ἐστὶ τὰ μέρη· στοιχεῖον, συλλαβή, σύνδεσμος, ὄνομα, ῥῆμα, ἄρθρον, πτῶσις, λόγος. στοιχεῖον μὲν οὖν ἐστι φωνὴ ἀδιαίρετος· οὐ πᾶσα δέ, ἀλλ᾽ ἐξ ἧς πέφυκε συνετὴ γίνεσθαι φωνή. καὶ

Cap XX.

Dictionis autem vniuerſæ partes hæ ſunt: *Elementum, Syllaba, Conjunctio, Nomen, Verbum, Caſus, Oratio.* Ac Elementum quidem, vox indiuidua eſt: neque omnis tamen, ſed è qua quæ intelligi queat conſtrui vox poteſt. Quippe

&

Digitized by Google

& brutorum indiuiduæ ſunt voces, quarum nullam dicam elementum. Hujus autem partes ſunt Vocalis, Semiuocalis & Muta. Ac vocalis quidem; quæ ſine ictu aut percuſſione vocem edit, quæ audiri poteſt. ſicut α exempli gratia, & ω. Semiuocalis autem, quæ cum ictu aut percuſſione, vocem habet, quæ audiri poteſt. ſicut β & ρ. Muta vero, quæ cum ictu per ſe quidem vocem nullam habet, ſed cum aliis, quæ vocem edunt, audiri poteſt. ſicut, exempli gratia, γ & δ. Hæc rurſus, habitu oris, forma, aſpiratione, leuigatione, productione & abbreuatione differunt. tum quod acuta ſunt, aut grauia, aut media, de quibus ſingulis in metricis videndum eſt. Syllaba autem vox eſt, quæ nihil ſignificat, è muta & quæ vocem habet compoſita. Quippe, exempli gratia, γ ρ ſyllaba non eſt, ſed ſi α addatur. Vt cum dico γρα. quorum conſiderare differentias, metri-

γὰρ τῶν θηρίων εἰσὶν ἀδιαίρετοι φωναί· ὧν οὐδεμίαν λέγω στοιχεῖον. ταύτης δὲ μέρη, τό, τε φωνῆεν, καὶ τὸ ἡμίφωνον. ἔστι δὲ φωνῆεν μὲν, ἄνευ προσβολῆς ἔχον φωνὴν ἀκουστήν· οἷον, τὸ α καὶ ω, ἡμίφωνον δὲ τὸ μετὰ προσβολῆς ἔχον φωνὴν ἀκουστήν· τὸ σ, καὶ τὸ ρ. ἄφωνον δὲ, τὸ μετὰ προσβολῆς καθ' αὑτὸ μὲν οὐδὲ μίαν ἔχον φωνὴν, μετὰ δὲ τῶν ἐχόντων τινὰ φωνὴν γινόμενον ἀκουστόν· οἷον τὸ γ, καὶ τὸ δ. ταῦτα δὲ διαφέρει σχήμασί τε τοῦ στόματος, καὶ τόποις, καὶ δασύτητι, καὶ ψιλότητι, καὶ μήκει, καὶ βραχύτητι· ἔτι δὲ καὶ ὀξύτητι καὶ δασύτητι, τε καὶ βαρύτητι, καὶ τῷ μέσῳ. περὶ ὧν καθ' ἕκαστον ἐν τοῖς μετρικοῖς προσήκει θεωρεῖν· συλλαβὴ δὲ ἐστι φωνὴ ἄσημος, συνθετὴ ἐξ ἀφώνου καὶ φωνὴν ἔχοντος. καὶ γὰρ τὸ γ ρ ἄνευ τοῦ α συλλαβὴ οὐκ ἐστι, ἀλλὰ μετὰ τοῦ α· οἷον, τὸ γρα. ἀλλὰ καὶ τούτων θεωρῆσαι τὰς διαφορὰς

Digitized by Google

φορᾶς τῆς μετρικῆς ἐστι. Σύνδεσμος δέ ἐστι φωνὴ ἄσημος, ἣ οὔτε κωλύει, οὔτε ποιεῖ φωνὴν μίαν σημαντικὴν, ἐκ πλειόνων πεφυκυῖαν συντίθεσθαι. καὶ ἐπὶ τῶν ἄκρων, καὶ ἐπὶ τοῦ μέσου, ἣν μὴ ἁρμόττῃ ἐν ἀρχῇ λόγου, τίθεται καθ᾽ αὑτήν. οἷον, μὲν, ἤτοι, δή. ἢ, φωνὴ ἄσημος ἐκ πλειόνων μὲν φωνῶν μιᾶς, σημαντικῶν δὲ, ποιεῖν πεφυκυῖα μίαν φωνήν. ἄρθρον δέ ἐστι φωνὴ ἄσημος, ἣ λόγου ἀρχὴν, ἢ τέλος, ἢ διορισμὸν δηλοῖ· οἷον, τὸ φημὶ, καὶ τὸ περὶ, καὶ τὰ ἄλλα. ἢ, φωνὴ ἄσημος, ἣ οὔτε κωλύει, οὔτε ποιεῖ φωνὴν μίαν σημαντικὴν, ἐκ πλειόνων πεφυκυῖαν συντίθεσθαι, καὶ ἐπὶ τῶν ἄκρων, καὶ ἐπὶ τοῦ μέσου. ὄνομα δέ ἐστι φωνὴ συνθετὴ, σημαντικὴ ἄνευ χρόνου, ἧς μέρος οὐδέν ἐστι καθ᾽ αὑτὸ σημαν-

cæ artis eſt. Conjunctio autem vox eſt, nihil ſignificans, quæ neque imminuit, neque vnam ſignificatiuam conficit vocem, quæ ex pluribus vocibus componi poteſt. Quæ & in medio & fine (niſi in principio poni conueniat) per ſe collocatur. Sicut, exempli gratia, μὲν, ἤτοι, δή. Vel hoc modo: Conjunctio eſt vox nihil ſignificans, quæ ex pluribus vocibus vna, & quidem ſignificatiuis, vnam vocem ſignificatiuam efficere poteſt. Articulus autem, vox eſt non ſignificans, quæ principium orationis, aut finem, aut diſtinctionem à cæteris oſtendit. Vt, cum dico τὸ φημὶ, τὸ περί, & ſimilia illis. Aut vox non ſignificans, quæ neque diminuit, neque efficit vocem vnam ſignificatiuam, quæ ex pluribus componi vocibus poteſt. quæ & in primario locum & in medio habet. Nomen autem vox eſt, quæ componi poteſt, ſignificatiua ſine tempore: cujus pars nulla ali-

quid per ſe ſignificat. In compoſitis enim non vtimur ita, vt aliquid per ſe ſignificet. Sicut in voce Theodorus, vox δῶρον nihil ſignificat. Verbum eſt vox, quæ componi poteſt, ſignificatiua cum tempore, cujus nulla pars per ſe ſignificat, ſicut & in nomine. & adſignificat tempus. Vt, exempli gratia, nomen, *homo*, aut *album*, non adſignificat quando. At vero, verbum *incedit*, vel, *inceſſit*, etiam tempus, alterum quidem præſens, alterum præteritum ſignificat. Caſus autem eſt vel nominis, vel verbi. Ac illius quidem, vel aliquid alicujus eſſe ſignificat, aut alicui attribuit; & ſimilia. Vel vnum ac plures diſtinguit. Sicut cum dico, *homines*, aut *homo*. Hujus vero vis in pronunciatione conſiſtit, vt quæ per interrogationem aut mandatum dicuntur. Sic, exempli gratia, *inceſſit* aut *incede*, caſus verbi, ſecundum has ſpecies. Oratio eſt vox compoſita, ſignifica-

λικόν. ἐν γὰρ τοῖς διπλοῖς οὐ χρώμεθα, ὡς καὶ αὐτὸ αὑτὸ σημαίνῃ. οἷον, ἐν τῷ Θεοδώρῳ, τὸ δῶρον οὐ σημαίνει. ῥῆμα δὲ, φωνὴ συνθετὴ, σημαντικὴ μετὰ χρόνου, ἧς οὐδὲν μέρος σημαίνει καθ' αὑτὸ, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ὀνομάτων, καὶ προσσημαίνει χρόνον. Τὸ μὲν γὰρ ἄνθρωπος ἢ λευκὸν, οὐ προσσημαίνει τὸ πότε· τὸ δὲ βαδίζει, ἢ βεβάδικε, προσσημαίνει, τὸ μὲν τὸν παρόντα χρόνον, τὸ δὲ τὸν παρεληλυθότα. πτῶσις δέ ἐστιν ὀνόματος ἢ ῥήματος· ἡ μὲν τὸ τούτου, ἢ τούτῳ σημαίνουσα, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἡ δὲ τὸ κατὰ τὸ ἑνὶ, ἢ πολλοῖς· οἷον ἄνθρωποι, ἢ ἄνθρωπος. ἡ δὲ κατὰ τὰ ὑποκριτικὰ, οἷον κατ' ἐρώτησιν ἢ ἐπίταξιν. τὸ γὰρ ἐβάδισεν, ἢ βάδιζε, πτῶσις ῥήματος, κατὰ ταῦτα τὰ εἴδη ἐστί. λόγος δὲ φωνὴ συνθετὴ σημαντικὴ, ἧς

tiua

ἔνια μέρη καθ' αὑτὰ σημαίνει τι. οὐ γὰρ ἅπας λόγος ἐκ ῥημάτων καὶ ὀνομάτων σύγκειται. οἷον, ὁ τοῦ ἀνθρώπου ὁρισμός· ἀλλ' ἐνδέχεται ἄνευ ῥημάτων εἶναι λόγον. μέρος μέντοι ἀεί τι σημαῖνον ἕξει. οἷον ἐν τῷ, βαδίζει Κλέων. εἷς δέ ἐστι λόγος διχῶς· ἢ γὰρ ὁ ἓν σημαίνων, ἢ ὁ ἐκ πλειόνων συνδέσμῳ· οἷον, ἡ Ἰλιὰς μὲν, συνδέσμῳ εἷς· ὁ δὲ τοῦ ἀνθρώπου, τῷ ἓν σημαίνειν.

tiua, cujus quædam partes per ſe aliquid ſignificant. Non enim omnis è nominibus ac verbis compoſita eſt oratio. Sicut, exempli gratia, definitio hominis. cum ſine verbis poſſit eſſe oratio. Partem autem ſemper quæ aliquid ſignificet habebit. Sicut, cum dico, *incedit Cleo*. Vna autem eſſe oratio dicitur dupliciter; vel quæ vnum aliquid ſignificat, vel quæ ex pluribus connectitur conjunctionibus. quemadmodum, exempli gratia, Ilias conjũctione eſt vna: hominis vero definitio, quod vnum ſignificet.

ΚΕΦ. κα.

Ὀνόματος δὲ εἴδη τὸ μὲν ἁπλοῦν. ἁπλοῦν δὲ λέγω, ὃ μὴ ἐκ σημαινόντων σύγκειται· τὸ δὲ διπλοῦν· τούτου δὲ τὸ μὲν ἐκ σημαίνοντος καὶ ἀσήμου· τὸ δὲ, ἐκ σημαινόντων σύγκειται. εἴη δ' ἂν καὶ τριπλοῦν ὄνομα· οἷον τὰ πολλὰ τῶν Μεγαλιωτῶν· Ἑρμοκαϊκόξανθος. ἅπαν δὲ ὄνομα

CAP. XXI.

Nominis autem ſpecies hæ ſunt. Alterum ſimplex: ita dico cujus partes nihil ſignificant. Alterum compoſitum. Cujus alterum è ſignificante aliquid & non ſignificante, alterum è ſignificantibus conſtat. Poteſt etiam eſſe è tribus aut quatuor compoſitum nomen. Qualia multa ſunt Megaliotarum, vt *Hermocaicoxanthus*. Omne au-

Digitized by Google

tem nomen eſt, aut proprium, aut peregrinum, aut tranſlatio, aut ornatus, aut factum, aut longius productum, aut diminutum, aut immutatum. Proprium autem dico jam, quo ſinguli vtuntur. Ex alia lingua, quo vtuntur alii. Vnde apparet, idem & proprium & ex alia lingua, non eorundem tamen reſpectu, eſſe poſſe. Vox, exempli gratia, *σίγυνον*, Cypriis eſt propria, noſtri autem reſpectu, ex alia lingua petita. Tranſlatio autem, cum alienum nomen infertur. vel à genere ad ſpeciem, vel à ſpecie ad genus, vel à ſpecie ad ſpeciem, vel ſecundum proportionem. A genere ad ſpeciem dico. vt, exempli gratia, in eo:

Νῆυς δέ μοι ἥδ' ἕστηκε.
Stat nauis mihi noſtra.

In ſtatione enim eſſe, aliquod ſtare eſt. A ſpecie vero ad genus, vt in illo:

— ἦ δὴ μυρί' Ὀδυσσεὺς ἐσθλὰ ἔοργε.

Vox enim *μυρίον*, magnam copiam ibi denotat, & pro multo ab eo accipitur. A ſpecie ad ſpeciem. Vt in illo:

ἐστιν, ἢ κύριον, ἢ γλῶττα, ἢ μεταφορὰ, ἢ κόσμος, ἢ πεποιημένον, ἢ ἐπεκτεταμένον, ἢ ὑφῃρημένον, ἢ ἐξηλλαγμένον. λέγω δὲ κύριον μὲν, ᾧ χρῶνται ἕκαστοι· γλῶτταν δὲ, ᾧ ἕτεροι. ὥστε φανερὸν, ὅτι καὶ γλῶτταν καὶ κύριον εἶναι δυνατὸν τὸ αὐτὸ, μὴ τοῖς αὐτοῖς δέ. τὸ γὰρ σίγυνον Κυπρίοις μὲν κύριον, ἡμῖν δὲ γλῶττα. μεταφορὰ δέ ἐστιν, ὀνόματος ἀλλοτρίου ἐπιφορὰ, ἢ ἀπὸ γένους ἐπὶ εἶδος, ἢ ἀπὸ εἴδους ἐπὶ γένος· ἢ ἀπὸ εἴδους ἐπὶ εἶδος, ἢ κατὰ τὸ ἀνάλογον. λέγω δὲ, ἀπὸ γένους μὲν ἐπὶ εἶδος· οἷον·

Νῆυς δέ μοι ἥδ' ἕστηκε.

τὸ γὰρ ὁρμεῖν ἐστιν ἑστάναι τι. ἀπὸ εἴδους δὲ ἐπὶ γένος·

--- ἦ δὴ μυρί' Ὀδυσσεὺς
ἐσθλὰ ἔοργε.

τὸ γὰρ μυρίον πολύ ἐστιν, ᾧ νῦν ἀντὶ τοῦ πολλοῦ κέχρηται. ἀπ' εἴδους δὲ ἐπ' εἶδος. οἷον,

Χαλκῷ

Digitized by Google

Χαλκῷ ἀπὸ ψυχὴν ἐρύσας.

τάμ᾽ ἀτειρέϊ χαλκῷ.

ἐνταῦθα γὰρ τὸ μὲν ἐρύσαι, ταμεῖν· τὸ δὲ ταμεῖν, ἐρύσαι εἴρηκεν· ἄμφω γὰρ ἀφελεῖν τί ἐστι. τὸ δὲ ἀνάλογον λέγω, ὅταν ὁμοίως ἔχῃ τὸ δεύτερον πρὸς τὸ πρῶτον, καὶ τὸ τέταρτον πρὸς τὸ τρίτον. ἐρεῖ γὰρ ἀντὶ τοῦ δευτέρου τὸ τέταρτον, ἢ ἀντὶ τοῦ τετάρτου τὸ δεύτερον. καὶ ἐνίοτε προστιθέασιν ἀνθ᾽ οὗ λέγει πρὸς ὅ ἐστι. λέγω δὲ, οἷον· ὁμοίως ἔχει φιάλη πρὸς Διόνυσον, καὶ ἀσπὶς πρὸς Ἄρην. ἐρεῖ τοίνυν καὶ τὴν ἀσπίδα φιάλην Ἄρεως, καὶ τὴν φιάλην ἀσπίδα Διονύσου. ἔτι, ὁμοίως ἔχει ἑσπέρα πρὸς ἡμέραν, καὶ γῆρας πρὸς βίον. ἐρεῖ τοίνυν τὴν ἑσπέραν, γῆρας ἡμέρας· καὶ τὸ γῆρας, ἑσπέραν βίου· ἢ ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς, δυσμὰς βίου. ἐνίοις δ᾽ οὐκ ἔστιν ὄνομα κείμενον τὸ ἀνάλογον, ἀλλ᾽ οὐδὲν ἧττον

Χαλκῷ ἀπὸ ψυχὴν ἐρύσας.

Ære illi vitam poſtquam hauſerat.

& in illo

τάμ᾽ ἀτειρέϊ χαλκῷ.

Duro diſſecuit ferro.

Hic enim *haurire*, pro *ſecare*, *ſecare* pro *haurire* dixit. Ambo enim, *auferre aliquid* ſignificant. Secundum vero proportionem dico, cum eodem modo ſe habet ſecundum ad primum, quemadmodum quartum ad tertium. Poterit enim pro ſecundo quartum, vel pro quarto ſecundum poni. Interdũ nomen addunt, ſi modo habet, quo refertur. Id quod dico tale eſt. Similiter ſe habet phiala ad Bacchum & clypeus ad Martem. clypeum ergo phialam Martis, & phialam clypeum Bacchi dicet. Rurſus ſimilitem ſe habet veſpera ad diem & ſenectus ad vitã. Veſperam ergo diei ſenectutem, ſenectutem, veſperam dicet vitæ. aut, quemadmodum Empedocles, vitæ occaſum. Quædam vero nomine deſtituuntur, in quo eſt

 pro-

proportio. neque minus tamen eodem modo dicemus. Vt, exempli gratia, Fruges jacere, ſerere dicimus. Solem vero cum lumen jacere ſignificare voluimus, nomine deſtituimur. Et tamen hoc eodem modo ad Solem ſe habet, quo ſerere ad fruges. Ideoque dictum eſt à Poëta

--- *σπείρων θεοκτίσαν*
φλόγα.

--- *cœlicam flammam*
ſerens.

Poſſumus autem hoc tranſlationis modo etiam alia vti ratione: vt impoſita voce alieno alicui, tollamus id quod eſt proprium. Quemadmodum ſi quis clypeum phialam dicat, non Martis, ſed vini. Factum autem voco, cum aliquod nomen, quo nemo eſt vſus, ipſe vſurpat Poëta. Talia enim eſſe nonnulla videntur. Vt cum cornua ἔρνυγας, ſacerdotem ἀρητῆρα vocant. Longius productum autem vel diminutum eſt, alterum quidem quod vocali longiore conſtat, quam eſt propria, aut cui ſyllaba

ὁμοίως λεχθήσεται. οἷον, τὸ τὸν καρπὸν μὲν ἀφιέναι, σπείρειν· τὸ δὲ τὴν φλόγα ἀπὸ τοῦ ἡλίου, ἀνώνυμον. ἀλλ' ὁμοίως ἔχει τοῦτο πρὸς τὸν ἥλιον, καὶ τὸ σπείρειν πρὸς τὸν καρπόν. διὸ εἴρηται

---- σπείρων θεοκτίσαν
φλόγα.

ἔστι δὲ τῷ τρόπῳ τούτῳ τῆς μεταφορᾶς χρῆσθαι καὶ ἄλλως, προσαγορεύσαντα τὸ ἀλλότριον, ἀποφῆσαι τῶν οἰκείων τι· οἷον, εἰ ἀσπίδα εἴποι τὴν φιάλην μὴ Ἄρεως ἀλλὰ οἴνου. πεποιημένον δέ ἐστιν ὃ ὅλως μὴ καλούμενον, ὑπὸ τινῶν, αὐτὸς τίθεται ὁ ποιητής· δοκεῖ γὰρ ἔνια εἶναι τοιαῦτα· οἷον, τὰ κέρατα ἔρνυγας, καὶ τὸν ἱερέα ἀρητῆρα. ἐπεκτεταμένον δέ ἐστιν, ἢ ἀφῃρημένον· τὸ μὲν, ἐὰν φωνήεντι μακροτέρῳ κεχρημένον ᾖ τοῦ οἰκείου, ἢ συλλαβῇ ἐμβε-

βλη-

Digitized by Google

βλημένη· τὸ δὲ, ἂν ἀφῃρημένον ᾖ τι αὐτοῦ. ἐπεκτεταμένον μὲν, οἷον, τὸ πόλεως, πόληος, καὶ τὸ Πηλείδου, Πηληϊάδεω. ἀφῃρημένον δέ· οἷον, τὸ κρῖ, καὶ τὸ δῶ, καὶ

--μία γίνεται ἀμφοτέρων ὄψ.

ἐξηλλαγμένον δ' ἐστὶν, ὅταν τοῦ ὀνομαζομένου, τὸ μὲν καταλείπῃ, τὸ δὲ ποιῇ. οἷον τὸ

Δεξιτερὸν κατὰ μαζόν.

ἀντὶ τοῦ δεξιόν. ἔτι τῶν ὀνομάτων τὰ μὲν ἄῤῥενα, τὰ δὲ θήλεα, τὰ δὲ μεταξύ. ἄῤῥενα μὲν, ὅσα τελευτᾷ εἰς τὸ ν καὶ ρ, καὶ ὅσα ἐκ τούτων ἀφώνων σύγκειται· ταῦτα δ' ἐστὶ δύο, τὸ ψ καὶ ξ. θήλεα δὲ, ὅσα ἐκ τῶν φωνηέντων, εἴς τε τὰ ἀεὶ μακρά· οἷον, εἰς η καὶ ω· καὶ τῶν ἐπεκτεινομένων εἰς α. ὥστε ἴσα τὰ ἄῤῥενα καὶ τὰ θήλεα. τὸ γὰρ ψ καὶ τὸ ξ, ταὐτά ἐστιν. εἰς δὲ ἄφωνον οὐδὲν ὄνομα τελευτᾷ, οὐδὲ εἰς φωνῆεν βραχύ. εἰς

inſeritur. Illud vero, ſi ablatum ſit aliquid ab eo. Et productum quidem longius, vt, exempli gratia, pro πόλεως πόληος: vel pro Πηλείδου Πηληϊάδεω. Diminutum autem: vt, exempli gratia, κρῖ & δῶ. & in illo

--μία γίνεται ἀμφοτέρων ὄψ.

Immutatum autem eſt, cum in voce vſitata aliquid relinquit, aliquid fingit poëta. Vt in illo,

Δεξιτερὸν κατὰ μαζόν,

pro δεξιόν. Rurſus, nominum alia maſculea, alia fœminea, alia ſunt media. Maſculea quidem quæ in ν & ρ deſinunt, & è mutis conſtant, quæ ſunt duæ, ψ & ξ. Fœminea vero, quæ è vocalibus, tum & in longas ſemper, vt η & ω etiam α productum deſinunt, exempli gratia. Itaque paria non ſunt numero, in quæ maſculea deſinunt & fœminea. ψ enim & ξ eadem ſunt. In mutam autem nullum deſinit

nomen, neque in breuem vocalem. In ι autem tria tantum, μέλι, κόμμι, πέπερι. In υ autem quinque, πῶϋ, νάπυ, γόνυ, δόρυ, ἄστυ. Media autem in hæc & ν & σ.

ἐν τῷ ι τρία μόνα, μέλι, κόμμι, πέπερι. εἰς δὲ τὸ υ, πέντε· τὸ πῶϋ, τὸ νάπυ, τὸ γόνυ, τὸ δόρυ, τὸ ἄστυ. τὰ δὲ μεταξὺ εἰς ταῦτα, καὶ ν καὶ σ.

CAP. XII.

Dictionis autem virtus hæc eſt: Vt ſit perſpicua & non humilis tamen. Maxime autem perſpicua eſt, quæ è propriis conſtat nominibus, verum humilis tamen. Exemplo ſit Cleophontis & Stheneli poëſis. Splendida autem & à vulgari dicendi ratione recedens, quæ è peregrinis conſtat. Ita autem voco, quæ ex alia lingua ſunt petita, metaphoram & productionem: quidlibet denique, præter proprium. Si quis vero omnia hæc in poëſi adhibeat, aut ænigma aut barbariſmus fiet. Si enim è ſolis metaphoris, ænigma: ſin è peregrinis, etiam barbariſmus. Ænigma enim proprie fit, cum ea dicuntur, quæ

ΚΕΦ. κβ.

Λέξεως δὲ ἀρετὴ σαφῆ καὶ μὴ ταπεινὴν εἶναι. σαφεστάτη μὲν οὖν ἡ ἐκ τῶν κυρίων ὀνομάτων, ἀλλὰ ταπεινή· παράδειγμα δὲ ἡ Κλεοφῶντος ποίησις, καὶ ἡ Σθενέλου. σεμνὴ δὲ καὶ ἐξαλλάττουσα τὸ ἰδιωτικὸν, ἡ τοῖς ξενικοῖς κεχρημένη. ξενικὸν δὲ λέγω, γλῶτταν, καὶ μεταφορὰν, καὶ ἐπέκτασιν, καὶ πᾶν τὸ παρὰ τὸ κύριον. ἀλλ' ἄν τις ἅμα ἅπαντα τὰ τοιαῦτα ποιήσῃ, ἢ αἴνιγμα ἔσται, ἢ βαρβαρισμός. ἂν μὲν οὖν ἐκ μεταφορῶν, αἴνιγμα· ἐὰν δὲ ἐκ γλωττῶν, καὶ βαρβαρισμός. αἰνίγματος γὰρ ἰδέα αὕτη ἐστὶ, τὸ, λέγοντα τὰ ὑπάρχοντα ἀδύνατα

τὰ συνάψαι. κατὰ μὲν οὖν τὴν τῶν ὀνομάτων σύνθεσιν, οὐχ οἷόν τε τοῦτο ποιῆσαι· κατὰ δὲ τὴν μεταφορὰν, ἐνδέχεται· οἷον,

Ἄνδρ' εἶδον πυρὶ χαλκὸν ἐπ' ἀνέρι κολλήσαντα.

καὶ τὰ τοιαῦτα. ἐκ δὲ τῶν γλωττῶν ὁ βαρβαρισμός· διὸ δεῖ ἀνακεκεράσθαι πως τούτοις. τὸ μὲν οὖν μὴ ἰδιωτικὸν ποιήσει μηδὲ ταπεινὸν, ἡ γλῶττα, καὶ ἡ μεταφορὰ, καὶ ὁ κόσμος, καὶ τἄλλα τὰ εἰρημένα εἴδη· τὸ δὲ κύριον, τὴν σαφήνειαν. οὐκ ἐλάχιστον δὲ μέρος συμβάλλονται εἰς τὸ σαφὲς τῆς λέξεως καὶ μὴ ἰδιωτικὸν, αἱ ἐπεκτάσεις καὶ ἀποκοπαὶ, καὶ ἐξαλλαγαὶ τῶν ὀνομάτων· διὰ μὲν γὰρ τὸ ἄλλως ἔχειν, ἢ ὡς τὸ κύριον παρὰ τὸ εἰωθὸς γιγνόμενον, τὸ μὴ ἰδιωτικὸν ποιήσει· διὰ δὲ τὸ κοινωνεῖν τοῦ εἰωθότος, τὸ σαφὲς ἔσται. ὥστε

ab aliis connecti non poſſunt. E propriorum autem compoſitione nominum, fieri id non poteſt, è metaphoris autem poteſt. Vt in illo

Ἄνδρ' εἶδον πυρὶ χαλκὸν ἐπ' ἀνέρι κολλήσαντα.

& ſimilibus. Ex iis autem, quæ ex aliena lingua ſunt deſumpta, barbariſmus. Quare judicio in ſermone ſpargenda ſunt. Porro ne vulgaris ſit ſermo aut humilis, facient ea quæ è peregrina petuntur lingua, metaphora, ornatus, & quæ jam à nobis dicta ſunt cætera. Perſpicuitatem autem proprietas dabit. Neque parum tamen, vt perſpicua, & non tamen humilis ſit dictio, extenſiones, diminutiones ac mutationes conferent nominum. Quippe quatenus talis forma alia eſt quam propria, & à conſuetudine recedit, aliquid non vulgare dabit. quatenus vero aliquid cum conſuetudine commune habet, perſpicuitas ſequetur.

Quare non recte hoc vituperant, qui hunc ſermonem reprehendunt, & Homerum perſtringunt. ſicut antiquus Euclides. Quaſi facile eſſet ſcribere poëma, modo concedatur extendere verba ac immutare, prout quis voluerit: cum ipſe vtrunque in ſoluta fecerit oratione. Vt, cum inquit:

Ἤτι Χάρην εἶδον Μαραθῶνα βαδίζοντα.

Et,

Οὐκ ἂν γενάμενος τ' ἐκείνου ἐξελλέβορον.

Quare ſi quis in ſoluta oratione nimis aperte ea ratione vtatur, ridiculus erit. Mediocritas vero omnes iſtas ſpecies admittit. Nam qui & metaphoris, & è peregrina lingua vocibus deſumptis, reliquiſque id genus immodice vtatur, & qui dedita opera, vt riſum moueat, idem effecerit. Quantum vero cum ſuo loco adhibentur in carminibus valeant, ſi vocabula ipſa inſeramus metro, poterit videri. Quippe & in ea,

οὐκ ὀρθῶς ψέγουσιν οἱ ἐπιτιμῶντες τῷ τοιούτῳ τρόπῳ τῆς διαλέκτου, καὶ διακωμῳδοῦντες τὸν ποιητήν· οἷον, Εὐκλείδης ὁ ἀρχαῖος· ὡς ῥᾴδιον ποιεῖν, εἴ τις δώσει ἐκτείνειν ἐφ' ὁπόσον βούλεται, ἄμφω ποιήσας ἐν αὐτῇ τῇ λέξει. οἷον·

Ἤτι Χάρην εἶδον Μαραθῶνα βαδίζοντα.

καὶ,

Οὐκ ἂν γεράμενος τὸν ἐκείνου ἐξελλέβορον.

Τὸ μὲν οὖν φαίνεσθαι πως χρώμενον τούτῳ τῷ τρόπῳ, γελοῖον. τὸ δὲ μέτρον κοινὸν ἁπάντων ἐστὶ τῶν μερῶν. καὶ γὰρ μεταφοραῖς καὶ γλώτταις, καὶ τοῖς ἄλλοις εἴδεσι χρώμενος ἀπρεπῶς, καὶ ἐπίτηδες ἐπὶ τὰ γελοῖα, τὸ αὐτὸ ἂν ἀπεργάσαιτο. τὸ δὲ ἁρμόττον ὅσον διαφέρει ἐπὶ τῶν ἐπῶν θεωρείσθω, ἐντιθεμένων τῶν ὀνομάτων εἰς τὸ μέτρον. καὶ

ἐπὶ

ἐπὶ τῆς γλώττης δὲ, καὶ ἐπὶ τῶν μεταφορῶν, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων μετατιθεὶς ἄν τις τὰ κύρια ὀνόματα, κατίδοι ὅτι ἀληθῆ λέγομεν· οἷον, τὸ αὐτὸ ποιήσαντος ἰαμβεῖον Αἰσχύλου καὶ Εὐριπίδου, ἓν δὲ μόνον ὄνομα μεταθέντος, ἀντὶ κυρίου καὶ εἰωθότος, γλῶτταν· τὸ μὲν φαίνεται καλὸν, τὸ δ' εὐτελές. Αἰσχύλος μὲν γὰρ ἐν τῷ Φιλοκτήτῃ ἐποίησε,

> Φαγέδαινα, ἥ μου σάρκας ἐσθίει ποδός.

ὁ δὲ ἀντὶ τοῦ ἐσθίει, τὸ θοινᾶται μετέθηκε. καὶ,

> Νῦν δέ μ' ἐὼν ὀλίγος τε καὶ οὐτιδανὸς καὶ ἄκικυς,

εἴ τις λέγοι τὰ κύρια μετατιθεὶς

> Νῦν δέ μ' ἐὼν μικρός τε καὶ ἀσθενικὸς καὶ ἀειδής.

καὶ,

> Δίφρον ἀεικέλιον καταθεὶς, ὀλίγην τε τράπεζαν,
> Δίφρον μοχθηρὸν καταθεὶς μικράν τε τράπεζαν.

quæ ex aliena eſt petita lingua, tum metaphora, aliiſque, ſi quis id experiatur, & pro iis propria ſubſtituat nomina, verum à me dici videbit. Ita cum, exempli gratia, eundem jambum Æſchylus ac Euripides vno tantum nomine mutato, proprio nimirum & vſitato in peregrinum, fecerint, alter eximius, alter vulgaris videtur. Æſchylus enim Philoctete ſcripſit:

> Φαγέδαινα, ἥ μου σάρκας ἐσθίει ποδός.

Alter vero, pro ἐσθίει, θοινᾶται repoſuit. Et pro illo,

> Νῦν δέ μ' ἐὼν ὀλίγος τε καὶ οὐτιδανὸς καὶ ἄκικυς,

ſi quis propria reponat nomina, & dicat

> Νῦν δέ μ' ἐὼν μικρός τε καὶ ἀσθενικὸς καὶ ἀειδής.

Et pro illo,

> Δίφρον ἀεικέλιον καταθεὶς, ὀλίγην τε τράπεζαν,

reponat

> Δίφρον μοχθηρὸν καταθεὶς μικράν τε τράπεζαν.

Et pro illo,

Ἠϊόνες βοόωσιν,

reponat

Ἠϊόνες κράζουσιν.

Sed & Tragicos Poëtas ſalſe ridebat Ariphrades, quod iis quæ in communi nemo diceret oratione, vtuntur. Qualia ſunt, exempli gratia, *δωμάτων ἄπο*, non, *ἀπὸ δωμάτων*. Item, *σέθεν*, & *ἐγὼ δέ νιν*. Et illud, *Ἀχιλλέως πέρι*, non *περὶ Ἀχιλλέως*. & ſimilia. quæ quia inter propria non ſunt, ideo aliquid non vulgare in dictione omnia id genus efficiunt. quod quidem ignorabat ille. Multum autem eſt ſingulis, de quibus diximus, recte vti poſſe; cum compoſitis vocibus, tum peregrinis. Omnium tamen maximum eſt, recte metaphoris vti poſſe. Solum enim illud neque ab alio deſumi poteſt, & præclaræ eſt indicium indolis. recte enim transferre, eſt id quod ſimile eſt, recte intelligere. Cæterum, compoſita quidem nomina, maxime dithy-

καὶ τὸ,

Ἠϊόνες βοόωσιν,

Ἠϊόνες κράζουσιν.

ἔτι δὲ Ἀριφράδης τοὺς τραγῳδοὺς ἐκωμῴδει, ὅτι ἃ οὐδεὶς ἂν εἴποι ἐν τῇ διαλέκτῳ, τούτοις χρῶνται· οἷον τὸ, Δωμάτων ἄπο, ἀλλὰ μὴ, Ἀπὸ δωμάτων· καὶ τὸ, σέθεν· καὶ τὸ, ἐγὼ δέ νιν. καὶ τὸ, Ἀχιλλέως πέρι, ἀλλὰ μὴ Περὶ Ἀχιλλέως. καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. διὰ γὰρ τὸ μὴ εἶναι ἐν τοῖς κυρίοις, ποιεῖ τὸ μὴ ἰδιωτικὸν ἐν τῇ λέξει ἅπαντα τὰ τοιαῦτα· ἐκεῖνος δὲ τοῦτο ἠγνόει. ἔστι δὲ μέγα μὲν τὸ ἑκάστῳ τῶν εἰρημένων πρεπόντως χρῆσθαι, καὶ διπλοῖς ὀνόμασι καὶ γλώτταις. τὸ δὲ μέγιστον τὸ μεταφορικὸν εἶναι. μόνον γὰρ τοῦτο, οὔτε παρ' ἄλλου ἐστὶ λαβεῖν, εὐφυΐας τε σημεῖόν ἐστι. τὸ γὰρ εὖ μεταφέρειν, τὸ ὅμοιον θεωρεῖν ἐστι. τῶν δὲ ὀνομάτων, τὰ μὲν διπλᾶ μάλιστα

ἁρμόττει

Digitized by Google

ἁρμόττει τοῖς διθυράμβοις, αἱ δὲ γλῶτται, ἡρωϊκοῖς, αἱ δὲ μεταφοραὶ τοῖς ἰαμβείοις. καὶ ἐν μὲν τοῖς ἡρωϊκοῖς ἅπαντα χρήσιμα τὰ εἰρημένα· ἐν δὲ τοῖς ἰαμβείοις, διὰ τὸ ὅτι μάλιστα λέξιν μιμεῖσθαι, ταῦτα ἁρμόττει τῶν ὀνομάτων, ὅσοις καὶ ἐν λόγοις τις χρήσαιτο. ἔστι δὲ τὰ τοιαῦτα, τὸ κύριον, καὶ μεταφορὰ, καὶ κόσμος. περὶ μὲν οὖν τραγῳδίας καὶ τῆς ἐν τῷ πράττειν μιμήσεως, ἔστω ἡμῖν ἱκανὰ τὰ εἰρημένα.

rambis, quæ ex aliena lingua ſunt deſumpta, heroicis, metaphoræ vero maxime conueniunt jambicis. Et in heroicis quidem omnia vſum habent, quæ diximus.. Iambicis auté quia maxime vulgarem imitantur ſermonem, ea conueniunt, quæ locum in orationibus habent. hæc autem ſunt, proprium, metaphora, & ornatus. Ac de Tragœdia quidem, & quæ in actione eſt imitatione, ſufficiant quæ hactenus ſunt dicta.

ΚΕΦ. κϛ.

Περὶ δὲ τῆς διηγηματικῆς καὶ ἐν μέτρῳ μιμητικῆς, ὅτι δεῖ τοὺς μύθους καθάπερ ἐν ταῖς τραγῳδίαις συνιστάναι δραματικοὺς, καὶ περὶ μίαν πρᾶξιν ὅλην καὶ τελείαν, ἔχουσαν ἀρχὴν καὶ μέσον καὶ τέλος, ἵν' ὥσπερ ζῷον ἓν ὅλον, ποιῇ τὴν οἰκείαν ἡδονὴν, δῆλον, καὶ μὴ ὁμοίας ἱστορίας τὰς συνή-

CAP. XXIII.

De ea autem, quæ in narratione verſatur, & in hexametro locum habet, imitatione, Fabulam ipſam, ſicut in Tragœdiis, dramatice & in vna actione & tota, quæ principium medium habeat & finem, eſſe conſtituendam, vt, tanquam vnum animal totum, propriam excitet voluptatem, manifeſtum eſt. Neque hiſtoriis ſimilem ejus conſtitutio-

Digitized by Google

mitionem eſſe debere. In quibus non neceſſe eſt vnius actionis expoſitionem, ſed vnius temporis, proponi. & quæ illo tempore aut circa vnum euenerunt aut plures. quorum ſingula, vt euenit, inter ſe cohærent. Sicut enim tempore eodem, ad Salaminem marina & Carthaginienſium in Sicilia pugna eſt commiſſa, quæ ad eundem plane non ſpectant finem; ita & in iis quæ ſeſe mutuo excipiunt temporibus, aliud quoque nonnunquam ſequitur aliud, è quibus nullus, qui ſit vnus & ſimplex, fieri poteſt finis. Ac plerique certe Poëtæ in eo errant. Ideoque, vt jam ante diximus, diuinus hac in parte præ reliquis merito videri Homerus poteſt. Quod neque bellum, quanuis, & principium haberet & finem, totum deſcribere fuit aggreſſus (nimis enim longa & quaſi non ſub vno aſpectu futura ejus erat narratio) & juſtæ magnitudinis ſeriem ipſa varietate inter ſeſe

θεῖς εἶναι, ἐν αἷς ἀνάγκη οὐχὶ μιᾶς πράξεως ποιεῖσθαι δήλωσιν, ἀλλ' ἑνὸς χρόνου, ὅσα ἐν τούτῳ συνέβη περὶ ἕνα ἢ πλείους, ὧν ἕκαστον, ὡς ἔτυχεν, ἔχει πρὸς ἄλληλα. ὥσπερ γὰρ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, ἥ τ' ἐν Σαλαμῖνι ἐγένετο ναυμαχία καὶ ἡ ἐν Σικελίᾳ Καρχηδονίων μάχη, οὐδὲν πρὸς τὸ αὐτὸ συντείνουσαι τέλος· οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς χρόνοις ἐνίοτε γίνεται θάτερον μετὰ θατέρου, ἐξ ὧν ἓν οὐδὲν γίνεται τέλος, σχεδὸν δὲ οἱ πολλοὶ τῶν ποιητῶν τοῦτο δρῶσι. διό, ὥσπερ εἴπομεν, ἤδη καὶ ταύτῃ θεσπέσιος ἂν φανείη Ὅμηρος παρὰ τοὺς ἄλλους, τῷ μηδὲ τὸν πόλεμον καίπερ ἔχοντα ἀρχὴν καὶ τέλος, ἐπιχειρῆσαι ποιεῖν ὅλον· λίαν γὰρ ἂν μέγας, καὶ οὐκ εὐσύνοπτος ἔμελλεν ἔσεσθαι· ἢ τῷ μεγέθει μετριάζοντα καταπεπλεγμένον τῇ

ποικι-

Digitized by Google

ποικιλίαν. νῦν δ' ἓν μέρος ἀπολαβὼν, ἐπεισοδίοις κέχρηται αὐτῶν πολλοῖς· οἷον, νεῶν καταλόγῳ, καὶ ἄλλοις ἐπεισοδίοις, οἷς διαλαμβάνει τὴν ποίησιν. οἱ δ' ἄλλοι περὶ ἕνα ποιοῦσι, καὶ περὶ ἕνα χρόνον, καὶ μίαν πρᾶξιν πολυμερῆ· οἷον, ὁ τὰ Κυπριακὰ ποιήσας, καὶ τὴν μικρὰν Ἰλιάδα. Τοιγαροῦν ἐκ μὲν Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσείας μία τραγῳδία ποιεῖται ἑκατέρας, ἢ δύο μόναι· ἐκ δὲ Κυπρίων, πολλαί, καὶ ἐκ τῆς μικρᾶς Ἰλιάδος πλέον ὀκτώ· οἷον, Ὅπλων κρίσις, Φιλοκτήτης, Νεοπτόλεμος, Εὐρύπυλος, Πτωχεία, Λάκαιναι, Ἰλίου Πέρσις, καὶ Ἀπόπλους, καὶ Σίνων, καὶ Τρῳάδες.

cohærentem, eſt complexus. Contra vero, ita vnam ſibi partem delegit, vt quam plurimis eam exornarit epiſodiis. Sicut, exempli gratia, nauium catalogo, aliiſque quibus poëſin diſtinguit. Alii vero circa vnum, aut hominem, aut tempus verſantur: aut vnam, ſed quæ partes habet plures, actionem. Sicut ille, qui Cypriaca & paruam Iliada fecit. Itaque ex vtraque Iliade ac Odyſſea, vna, aut ad ſummum, duæ poſſunt fieri Tragœdiæ. Ex Cypriacis autem multæ, & è parua Iliade plures quam octo. Vt, exempli gratia, Iudicium armorum, Philoctetes, Neoptolemus, Eurypylus, Mendicatio, Lacænæ, Ilii vaſtatio, Reditus claſſis, Sino, Troades.

ΚΕΦ. κδ.

ΕΤΙ δὲ τὰ εἴδη ταὐτὰ δεῖ ἔχειν τὴν ἐποποιίαν τῇ τραγῳδίᾳ. ἢ γὰρ ἁπλῆν, ἢ πεπλεγ-

CAP. XXIV.

SEd & formas eaſdem Epicam habere cum Tragœdia oportet. Nam aut Simplicem aut Implexam, aut Moratam, aut

aut affectibus ornatam eſſe oportet. Et eaſdem, excepta modulatione & apparatu, habet partes. Sed nec iis, quas περιπετείας, id eſt *in contrarium mutationes* vocant, neque agnitionibus carere oportet, & perturbationes admittit. Etiam ſenſibus & dictione recte inſtructam eſſe oportet. Quibus Homerus & primus, &, quemadmodum oportet, eſt vſus. Vtrunque quippe ejus poëma, ita ab eo eſt factum. Ilias enim ſimplicem conſtitutionem & affectuum plenam habet. Odyſſea autem implexam. Vbique enim agnitio eſt; & eſt morata. Dictione præterea & ſententiis omnes ſuperauit. Differt autem conſtitutionis magnitudine Epica ſcribendi ratio & metro. Ac magnitudinis quidem ſufficit is, quem diximus, modus. In conſpectu enim principium eſſe debet & finis. Quod erit, ſiquidem minores ſint quam antiquorum, & Tragœdias to-

ἁπλῆν, ἢ ἠθικὴν, ἢ παθητικὴν δεῖ εἶναι, καὶ τὰ μέρη ἔξω μελοποιΐας καὶ ὄψεως ταὐτά. καὶ γὰρ περιπετειῶν δεῖ καὶ ἀναγνωρίσεων καὶ παθημάτων· ἔτι τὰς διανοίας καὶ τὴν λέξιν ἔχειν καλῶς· οἷς ἅπασιν Ὅμηρος κέχρηται καὶ πρῶτος καὶ ἱκανῶς. καὶ γὰρ τῶν ποιημάτων ἑκάτερον συνέστηκεν· ἡ μὲν Ἰλιὰς, ἁπλοῦν καὶ παθητικόν· ἡ δὲ Ὀδύσσεια, πεπλεγμένον· ἀναγνώρισις γὰρ διόλου, καὶ ἠθική. πρὸς δὲ τούτοις λέξει καὶ διανοίᾳ πάντας ὑπερβέβληκε. διαφέρει δὲ καὶ κατά τε συστάσεως τὸ μῆκος ἡ ἐποποιΐα, καὶ τὸ μέτρον. τοῦ μὲν οὖν μήκους ὅρος ἱκανὸς ὁ εἰρημένος· δύνασθαι γὰρ δεῖ συνορᾶσθαι τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος. εἴη δ' ἂν τοῦτο, εἰ τῶν μὲν ἀρχαίων ἐλάττους αἱ συστάσεις εἶεν, πρός τι τὸ πλῆθος τῶν τραγῳδιῶν

τῶν

τῶν εἰς μίαν ἀκρόασιν τιθεμένων παρήκοιεν. ἔχει δὲ πρὸς τὸ ἐπεκτείνεσθαι τὸ μέγεθος, πολύ τι ἡ ἐποποιΐα ἴδιον, διὰ τὸ ἐν μὲν τῇ τραγῳδίᾳ μὴ ἐνδέχεσθαι ἅμα πραττόμενα πολλὰ μιμεῖσθαι, ἀλλὰ τὸ ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ τῶν ὑποκριτῶν μέρος μόνον. ἐν δὲ τῇ ἐποποιΐᾳ, διὰ τὸ διήγησιν εἶναι, ἐστὶ πολλὰ μέρη ἅμα ποιεῖν περαινόμενα, ὑφ' ὧν οἰκείων ὄντων, αὔξεται ὁ τοῦ ποιήματος ὄγκος. ὥς τε τοῦτ' ἔχει τὸ ἀγαθὸν εἰς μεγαλοπρέπειαν, καὶ τὸ μεταβάλλειν τὸν ἀκούοντα, καὶ ἐπεισοδιοῦν ἀνομοίοις ἐπεισοδίοις. τὸ γὰρ ὅμοιον ταχὺ πληροῦν, ἐκπίπτειν ποιεῖ τὰς τραγῳδίας. τὸ δὲ μέτρον τὸ ἡρωϊκὸν, ἀπὸ τῆς πείρας ἥρμοσεν. εἰ γάρ τις ἐν ἄλλῳ τινὶ μέτρῳ διηγηματικὴν μίμησιν ποιοῖτο, ἢ ἐν πολλοῖς, ἀπρεπὴς ἂν φαίνοιτο. τὸ γὰρ

tidem quot ſimul exhibentur, æquent conſtitutiones. Cæterum ad producendum argumentum multa ſibi propria poëſis habet Epica. quia in Tragœdia diuerſas imitari actiones non licet. verum eam quæ in ſcena verſatur, & penes hiſtriones eſt, partem tantum. In Poëſi vero Epica, quia locum habet narratio, multa ſimul perfici poſſunt; quæ cum ſint peculiaria, creſcit poematis moles. Hoc itaque illi primo ad magnificentiam, deinde ad tollendum auditoris tædium, poſtremo etiam, vt diuerſis vtatur epiſodiis, conducit. Similitudo enim illa quæ eſt in Tragœdiis, quia ſtatim explet, efficit vt contemnantur. Heroicum autem carmen ipſa conuenire docuit experientia. Si quis enim alio metro aut pluribus ſimul eam, quæ narratione conſtet, imitationem inſtituerit, quam dedeceat, videbit. quippe & ſedatum inter metra & elatum maxime

me Heroicum. Ideoque & petita ex alia lingua & tranſlata maxime admittit vocabula. Præſtantiſſima enim inter alias ea quæ narratione conſtat imitatio. Iambicum autem & tetrametrum magis ad mouendum idonea. Alterum ſaltationi enim, alterum agendis rebus aptum. Multo vero etiam abſurdius futurum eſt, ſi quis metra, vt Chæremon, miſceat. Quare nemo longam conſtitutionem alio quam heroo eſt complexus. Ipſa quippe, vti diximus, dijudicare docet natura. Homerus vero cum in aliis multis laudem meretur, tum vel maxime quod quæ ſint ſuæ in Poëſi partes, non ignoret. Pauciſſima enim ipſum dicere Poëtam oportet. non enim in eo imitatio illius conſiſtit. Alii ergo à principio ad finem ſeſe ipſi immiſcent: pauca autem imitantur & raro. Ille contra pauca præfatus, ſtatim virum introducit aliquem aut fœminam, aut mores imitatur: neque

ἡρωϊκόν, στασιμώτατον γὰρ καὶ ὀγκωδέστατον τῶν μέτρων ἐστί. διὸ καὶ γλώττας καὶ μεταφορὰς δέχεται μάλιστα. περιττὴ γὰρ καὶ ἡ διηγηματικὴ μίμησις τῶν ἄλλων. τὸ δὲ ἰαμβικὸν καὶ τετράμετρον, κινητικά. τὸ μὲν ὀρχηστικόν· τὸ δὲ, πρακτικόν. ἔτι δὲ ἀτοπώτερον εἰ μιγνύοι τις αὐτά, ὥσπερ Χαιρήμων. διὸ οὐδεὶς μακρὰν σύστασιν ἐν ἄλλῳ πεποίηκεν, ἢ τῷ ἡρῴῳ· ἀλλ' ὥσπερ εἴπομεν, αὐτὴ ἡ φύσις διδάσκει τὸ ἁρμόττον αὐτῇ διαιρεῖσθαι. Ὅμηρος δὲ ἄλλα τε πολλὰ ἄξιος ἐπαινεῖσθαι, καὶ δὴ καὶ ὅτι μόνος τῶν ποιητῶν, οὐκ ἀγνοεῖ ὃ δεῖ ποιεῖν αὐτόν· αὐτὸν γὰρ δεῖ τὸν ποιητὴν ἐλάχιστα λέγειν. οὐ γάρ ἐστι κατὰ ταῦτα μιμητής. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι, αὐτοὶ μὲν δι' ὅλου ἀγωνίζονται, μιμοῦνται δὲ ὀλίγα καὶ ὀλιγάκις· ὁ δὲ ὀλίγα καὶ φροιμιασάμενος, εὐθὺς εἰσάγει ἄνδρα ἢ γυναῖκα, ἢ ἄλλο τι

ἦθος,

Digitized by Google

ἦθος, καὶ οὐδὲν ἄηθες, ἀλλ' ἔχον ἦθος. δεῖ μὲν οὖν ἐν ταῖς τραγῳδίαις ποιεῖν τὸ θαυμαστόν. μᾶλλον δ' ἐνδέχεται ἐν τῇ ἐποποιίᾳ τὸ ἀνάλογον. διὸ συμβαίνει μάλιστα τὸ θαυμαστὸν, διὰ τὸ μὴ ὁρᾶν εἰς τὴν πράττοντα. ἐπεὶ τὰ περὶ τοῦ Ἕκτορος δίωξιν ἐπὶ σκηνῆς ὄντα, γελοῖα ἂν φανείη, οἱ μὲν ἑστῶτες καὶ οὐ διώκοντες, ὁ δὲ ἀνανεύων. ἐν δὲ τοῖς ἔπεσι λανθάνει. τὸ δὲ θαυμαστὸν, ἡδύ· σημεῖον δέ. πάντες γὰρ προστιθέντες, ἀπαγγέλλουσιν ὡς χαριζόμενοι. δεδίδαχε δὲ μάλιστα Ὅμηρος καὶ τοὺς ἄλλους ψευδῆ λέγειν ὡς δεῖ. ἔστι δὲ τοῦτο παραλογισμός. οἴονται γὰρ ἄνθρωποι, ὅταν τουδὶ ὄντος ἢ γινομένου τοδὶ γίνεται, εἰ τὸ ὕστερόν ἐστι, καὶ τὸ πρότερον εἶναι ἢ γίνεσθαι. τοῦτο δέ ἐστι ψεῦδος. δι' ὃ δὴ, ἂν τὸ

quicquam ſine moribus repræſentat, ſed morata omnia. In Tragœdiis igitur maxime danda eſt opera, vt excitetur admiratio. In Epica autem magis proportionis habenda eſt ratio. Vnde maxime oritur admiratio. quia non intuemur agentem. Siquidem & illa quæ Homerus narrat, cum Achilles Hectorem inſequitur, ſi in ſcena exhibeantur, ridicula eſſe videbuntur. quod nimirum alii aſtant, neque vna inſequuntur, vnus vero illis annuit. cum in Epico id non appareat carmine. Id quod admirationem autem mouet, eſt jucundum. Quod vel ex eo manifeſtum eſt, quod omnes qui narrant aliquid, vt ſint gratiores, addunt aliquid. Docuit autem etiam alios præcipue mendacia proferre, vt oportet, Homerus. quæ eſt quædam in dicendo fallacia. Quippe cum illo aut illo exiſtente aut facto, illud fit, ſi poſterius eſt, etiam prius eſſe aut fieri homines exiſtimant. Hoc vero falſum eſt. Prius ergo falſum erit.

Hoc

Hoc enim cum ſit aliud, non neceſſe eſt fieri hoc aut ſimul adeſſe. Quia enim hoc verum eſſe nouit, etiam prius eſſe verũ male colligit animus noſter. Sed & potius quæ fieri non poſſunt, & probabilia ſunt tamen, quam non probabilia quæ fieri poſſunt eligenda ſunt. Quin & hoc cauendum eſt, ne quod ratione caret admittatur, aut ſaltem extra Fabulam id fiat. Sicut OEdipus, quum quomodo Lajus obierit ignorat. Non in ipſo dramate: ſicut in Electra is qui Pythia deſcribunt. vel in Myſis, mutus qui Tegea in Myſiam peruenit. Quod ſi quis dicat, alias de Fabulæ argumento factum eſſet, ridiculus erit, quia ab ipſo cauere initio debemus, ne tales conſtituamus Fabulas. Sin vero aliquid tale poſitum fuerit, & admitti poſſe videatur, relinquendum, quanuis abſurdum. Nam & illa, quæ in Odyſſea ratione deſtituuntur, dejectio-

πρότερον ψεῦδος. ἀλλὰ δὲ τούτου ὄντος, οὐκ ἀνάγκη εἶναι ἢ γίνεσθαι ἢ προσεῖναι. διὰ γὰρ τὸ εἰδέναι τοῦτο ἀληθὲς ὂν, παραλογίζεται ἡμῶν ἡ ψυχὴ, καὶ τὸ πρῶτον ὡς ὄν. προαιρεῖσθαί τε ἀδύνατα καὶ εἰκότα, μᾶλλον ἢ δυνατὰ καὶ ἀπίθανα· τούς τε λόγους μὴ συνίστασθαι ἐκ μερῶν ἀλόγων, ἀλλὰ μάλιστα μὲν μηδὲν ἔχειν ἄλογον· εἰ δὲ μὴ, ἔξω τοῦ μυθεύματος, ὥσπερ Οἰδίπους τὸ μὴ εἰδέναι πῶς ὁ Λάϊος ἀπέθανεν. ἀλλὰ μὴ ἐν τῷ δράματι, ὥσπερ ἐν Ἠλέκτρᾳ οἱ τὰ Πύθια ἀπαγγέλλοντες· ἢ ἐν Μυσοῖς, ὁ ἄφωνος ἐκ Τεγέας εἰς τὴν Μυσίαν ἥκων. ὥς τε τὸ λέγειν ὅτι ἀνῄρητο ἂν ὁ μῦθος, γελοῖον. ἐξ ἀρχῆς γὰρ οὐ δεῖ συνίστασθαι τοιούτους· ἂν δὲ θῇ, καὶ φαίνηται εὐλογώτερον, ἐνδέχεσθαι καὶ ἄτοπον. ἐπεὶ καὶ τὰ ἐν Ὀδυσσείᾳ ἄλογα, τὰ περὶ τὴν ἔκθεσιν,

σιν, ὡς οὐκ ἂν ἦν ἀνεκτά, δῆλον ἂν γένοιτο, εἰ αὐτὰ φαῦλος ποιητὴς ποιήσειε. νῦν δὲ τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς ὁ ποιητὴς ἐμφανίζει ἡδύνων τὸ ἄτοπον. τῇ δὲ λέξει δεῖ διαπονεῖν ἐν τοῖς ἀργοῖς μέρεσι, καὶ μήτε ἠθικοῖς, μήτε διανοητικοῖς. ἀποκρύπτει γὰρ πάλιν ἡ λίαν λαμπρὰ λέξις τὰ ἤθη, καὶ τὰς διανοίας.

ne poſt naufragium Vlyſſis, ſatis apparet ferri non potuiſſe, ſi ineptus poëta feciſſet. nunc aliis virtutibus poëta illud abſurdum tollit & jucundum efficit. Maxime elaborata autem dictione in vacuis vtendum eſt partibus: non autem in moratis, & quæ ſenſibus abundant. Ipſos enim mores ſenſuſque nimis ſplendida offuſcare ſolet dictio.

ΚΕΦ. κε.

ΠΕΡΙ' δὲ προβλημάτων καὶ λύσεων, ἐκ πόσων τε καὶ ποίων ἂν εἰδῶν εἴη, ὧδε θεωροῦσι γένοιτ' ἂν φανερόν. ἐπεὶ γάρ ἐστι μιμητὴς ὁ ποιητής, ὥσπερ ἂν ἢ ζωγράφος ἤ τις ἄλλος εἰκονοποιός, ἀνάγκη μιμεῖσθαι, τριῶν ὄντων τὸν ἀριθμόν, ἕν τι ἀεί· ἢ γὰρ οἷα ἦν, ἢ ἔστιν, ἢ οἷά φασι καὶ δοκεῖ, ἢ οἷα εἶναι δεῖ. ταῦτα δὲ ἐξαγγέλλεται λέξει, ἢ καὶ γλώτταις καὶ μεταφο-

CAP XXV.

DE objectionibus autem & ſolutionibus, è quot & quibus naſcantur modis, ſi hoc modo rem conſideremus, apparebit. Quandoquidem enim imitator eſt Poëta, ſicut pictor, aut alius, qui imaginem exprimit aliquam, neceſſe eſt vt è tribus hiſce (totidem numero ſunt enim) vnum aliquem ſemper ſequatur modum. Vel quales nimirum res olim erant, aut nunc ſunt, vel quales eſſe vulgo feruntur, aut videntur: vel

quales

Digitized by Google

qualeſ eſſe oportet. Hæc autem dictione vel propria vel petitis è lingua aliena vocibus, aut metaphoris enunciantur. Sed & multæ vocum mutationes eſſe poſſunt. Poëtis enim hæc concedimus. Politicæ præterea ac Poëticæ non eadem eſt virtus: neque alterius cum Poëtica artis. Ipſius autem Poëticæ vitium duplex. Alterum per ſe, alterum per accidens. Si enim imbecillitate deceptus ſua, imitationem inſtituit Poëta, vitium eſt illius. Sin vero inſtitutum quidem bonum eſt, verum, exempli gratia, equum vtrunque ſimul crus dextrum attollentem inducit, aut in ſingulis peccat artibus, vt in medicina, aut alia quauis, aut ſi qualiacunque, quæ fieri non poſſunt, ea ſcripſit, non per ſe jam peccat. Quare quæ reprehendi in objectionibus ſolent, ex his petere ac ſoluere oportet. Primo enim, ſi quæ artis reſpectu fieri non poſſunt, ea fecit, peccauit

ραῖς. καὶ πολλὰ πάθη τῆς λέξεώς ἐστι. δίδομεν γὰρ ταῦτα τοῖς ποιηταῖς. πρὸς δὲ τούτοις οὐχ ἡ αὐτὴ ὀρθότης ἐστὶ τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς ποιητικῆς, οὐδὲ ἄλλης καὶ ποιητικῆς. αὐτῆς δὲ τῆς ποιητικῆς διττὴ ἡ ἁμαρτία. ἡ μὲν γὰρ καθ' αὐτήν, ἡ δὲ κατὰ συμβεβηκός. εἰ μὲν γὰρ προείλετο μιμήσασθαι ἀδυναμίαν, αὐτῆς ἡ ἁμαρτία· εἰ δὲ τὸ προελέσθαι μὲν ὀρθῶς, ἀλλὰ τὸν ἵππον ἄμφω τὰ δεξιὰ προβεβληκότα, ἢ τὸ καθ' ἑκάστην τέχνην ἁμάρτημα, οἷον τὸ κατ' ἰατρικήν, ἢ ἄλλην τέχνην, ἢ ἀδύνατα πεποίηται ὁποιαοῦν, οὐ καθ' ἑαυτήν. οἷον, τὰ κατ' ἰατρικὴν ἢ ἄλλην τέχνην, ἀδύνατα πεποίηται. ταῦτ' οὖν ὁποῖα ἂν ᾖ, οὐ καθ' ἑαυτόν. ὥστε δεῖ τὰ ἐπιτιμήματα ἐν τοῖς προβλήμασιν ἐκ τούτων ἐπισκοποῦντα λύειν. πρῶτον μὲν γὰρ, ἂν τὰ πρὸς αὐτὴν τὴν

τέχνην

τέχνην ἀδύνατα πεποίηται, ἡμάρτηται, ἀλλ' ὀρθῶς ἔχοι, εἰ τυγχάνοι τοῦ τέλους τοῦ αὐτῆς. τὸ γὰρ τέλος εὕρηται· οἷον, εἰ οὕτως ἐκπληκτικώτερον, ἢ αὐτὸ, ἢ ἄλλο ποιεῖ μέρος. παράδειγμα ἡ τοῦ Ἕκτορος δίωξις. εἰ μέντοι τὸ τέλος, ἢ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐνδέχεται ὑπάρχειν, καὶ κατὰ τὴν περὶ τούτων τέχνην ἡμάρτηται οὐκ ὀρθῶς· δεῖ γὰρ, εἰ ἐνδέχεται, ὅλως μηδαμῇ ἡμαρτῆσθαι. ἔτι ποτέρων ἐστὶ τὸ ἁμάρτημα, τῶν κατὰ τὴν τέχνην, ἢ κατ' ἄλλο συμβεβηκός. ἔλαττον γὰρ, εἰ μὴ ᾔδει ὅτι ἔλαφος θήλεια κέρατα οὐκ ἔχει, ἢ εἰ κακομιμήτως ἔγραψε. πρὸς δὲ τούτοις ἐὰν ἐπιτιμᾶται, ὅτι οὐκ ἀληθῆ, ἀλλ' οἷα δεῖ· οἷον καὶ Σοφοκλῆς ἔφη, αὐτὸς μὲν οἵους δεῖ ποιεῖν, Εὐριπίδην δὲ οἷοι εἰσί. δι' ὃ ταύτῃ λυτέον. εἰ δὲ μηδετέρως, ὅτι οὕτω φασίν. οἷον τὰ περὶ θεῶν· ἴσως γὰρ οὔτε

quidem: ſed tamen excuſari poteſt, ſi hoc modo finem artis conſequatur ſuæ. Finem enim ſuum inuênit. vt ſi ita rem horrendam magis, aut ipſam, aut aliquam ejus efficiat partem. Exemplo ſit perſecutio Hectoris. Quippe ſi finem aut magis aut minus conſequi aliter potuiſſet, non recte contra artem, ad quam hæc ſpectant, peccauit. Oportet enim, ſiquidem id fieri poteſt, omnino non peccare. Sed & illud, vtrumne in arte poëtæ ſit peccatum, an per aliud accidens, ſtatim eſt videndum. minus enim eſt, exempli gratia, ſi ceruam cornua habere ignorabat, quam ſi in imitatione peccaſſet. Præterea, ſi quod non vera ſcripſerit, reprehendatur, feciſſe ſe, quemadmodum eſſe oportebat, reſpondere poterit. Sicut Sophocles, ſe quales oportebat, Euripidem quales eſſent, deſcribere dicebat. quare hoc ita eſt ſoluendum. Quod ſi neutro modo, quales

quales eſſe dicuntur. Sicut quæ de Diis dicuntur. Forte enim neque rectum eſt ita loqui, neque vera ſunt; ſed hæc omnia, vt Xenophanes volebat, ſunt incerta. Interdum etiam non quidem melius eſt ita, ſed tamen ita erat. Vt quæ de armis:

— cuſpide nixa
Ima haſta ſteterāt, &c.

Ita enim olim ſolebant, ſicut hodie Illyrii. Cum videre autem volumus, rectene aliquid an ſecus dictum ſit aut factum, non tantum id, quod factum eſt aut dictum, rectum ne ſit an contra, ſed & eum, qui dixit, aut fecit conſiderare oportet. Quin & erga quem & quando, & quo, & quare. Vt, exempli gratia, aut majoris boni cauſa, vt fiat, aut majoris mali, ne fiat. Ea vero quæ ad dictionem pertinent, ita examinare & ſoluere oportet. Vt ſi peregina vox occurrat, quemadmodum in illo,

Οὐρῆας μὲν πρῶτον.

Forte enim non mulos

βέλτιον οὔτω λέγειν οὔτ' ἀληθῆ, ἀλλ' ἔτυχεν, ὥσπερ Ξενοφάνης· ἀλλ' οὔ φασι τάδε. ἴσως δὲ οὐ βέλτιον μὲν, ἀλλ' οὕτως εἶχεν, οἷον τὰ περὶ τῶν ὅπλων·

--- ἔγχεα δέ σφιν
Ὀρθ' ἐπὶ σαυρωτῆρος.

οὕτω γὰρ τότε ἐνόμιζον, ὥσπερ καὶ νῦν Ἰλλυριοί. περὶ δὲ τοῦ καλῶς ἢ μὴ καλῶς, ἢ εἴρηταί ἢ πέπρακται, οὐ μόνον σκεπτέον εἰς αὐτὸ τὸ πεπραγμένον ἢ εἰρημένον βλέποντα, εἰ σπουδαῖον ἢ φαῦλον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν πράττοντα ἢ λέγοντα πρὸς ὃν, ἢ ὅτε, ἢ ὅτῳ, ἢ οὗ ἕνεκεν· οἷον, ἢ μείζονος ἀγαθοῦ, ἵνα γένηται· ἢ μείζονος κακοῦ, ἵνα ἀπογένηται. τὰ δὲ πρὸς τὴν λέξιν οὕτως ὁρῶντα δεῖ διαλύειν· οἷον, γλώττῃ·

Οὐρῆας μὲν πρῶτον.

ἴσως γὰρ οὐ τοὺς ἡμιόνους λέ-

γὰρ ἀλλὰ τοὺς φύλακας.
καὶ τὸν Δόλωνα

-- εἶδος μὲν ἔην κακός.

οὐ τὸ σῶμα ἀσύμμετρον, ἀλλὰ τὸ πρόσωπον αἰσχρόν· τὸ γὰρ εὐειδὲς οἱ Κρῆτες τὸ εὐπρόσωπον καλοῦσι. καὶ τὸ,

Ζωρότερον δὲ κέραιρε,

οὐ τὸ ἄκρατον, ὡς οἰνόφλυξιν, ἀλλὰ τὸ θᾶττον. τὸ δὲ κατὰ μεταφορὰν εἴρηται. οἷον,

Ἄλλοι μέν ῥα θεοί τε καὶ ἀνέρες
Εὗδον παννύχιοι.

καὶ τὸ,

Ἤτοι ὅτ' ἐς πεδίον τὸ Τρωϊκὸν ἀθρήσειεν.

καὶ,

Αὐλῶν συρίγγων θ' ὅμαδον.

τὸ γὰρ Πάντες, ἀντὶ τοῦ Πολλοὶ κατὰ μεταφορὰν εἴρηται. τὸ γὰρ πᾶν, πολύ τι. καὶ τὸ

Οἴη δ' ἄμμορος,

κατὰ μεταφοράν. τὸ γὰρ γνωριμώτατον μόνον. κατὰ δὲ προσῳδίαν, ὥσπερ Ἱπ-

ſed cuſtodes intelligit. Et cum de Dolone

--εἶδος μὲν ἔην κακός,

forte non inconcinnitatem corporis ſed faciei denotat deformitatem. Vocem enim εὐειδὲς Cretenſes ad faciei venuſtatem referre ſolent. Et cum

Ζωρότερον δὲ κέραιρε

dicit, non vinum merum, vt de ebrioſis, intelligit, ſed celerius vult. Illud vero per metaphoram dictum eſt:

Ἄλλοι μὲν ῥα θεοί τε καὶ ἀνέρες
Εὗδον παννύχιοι.

Et illud,

Ἤτοι ὅτ' ἐς πεδίον τὸ Τρωϊκὸν ἀθρήσειεν.

Et,

Αὐλῶν συρίγγων θ' ὁμαδόν.

Vox enim πάντες, pro πολλοὶ, per metaphoram poſita eſt. *Omne* enim, *multum* eſt. Et illud:

Οἴη δ' ἄμμορος.

Sola autem eſt expers, tranſlate. Quod enim notiſſimum eſt, eſt quaſi ſolum. Etiam per accentum: ſicut Hippias

Thaſius illud ſoluebat:

δίδομεν δέ οἱ.

Et illud:

τὸ μὲν οὐ καταπύθεται ὄμβρῳ.

Alia diſtinctione. vt cum Empedocles

Αἶψα δὲ θνητ' ἐφύοντο, τὰ πρὶν μάθον ἀθάνατ' εἶναι,
Ζωρά τε, τὰ πρὶν ἄκρητα.

Alia ambique:

παρῴχηκεν δὲ πλέων νύξ.

Illud πλέων enim eſt ambiguum. Alia è conſuetudine ſermonis. vt cum id quod mixtum, vinum eſſe dicimus. Vnde & illud ſumptum eſt,

κνημὶς νεοτεύκτου κασσιτέροιο.

Et cum *χαλκέας*, id eſt, *ærarios, fabros ferrarios* dixit. & Ganymedes, Διὶ οἰνοχοεύειν id eſt, *Ioui vinum fundere* dicitur: cum vinum Dii non bibant. quod & per metaphoram excuſari poteſt. Oportet etiam, cum vox aliqua ſub contrarium quid ſignificare videtur,

πίας ἔλυεν ὁ Θάσιος· τὸ

δίδομεν δέ οἱ.

καὶ,

τὸ μὲν οὐ καταπύθεται ὄμβρῳ.

τὰ δὲ διαιρέσει· οἷον Ἐμπεδοκλῆς·

Αἶψα δὲ θνητ' ἐφύοντο, τὰ πρὶν μάθον ἀθάνατ' εἶναι,
Ζωρά τε, τὰ πρὶν ἄκρητα.

τὰ δὲ ἀμφιβολίᾳ·

παρῴχηκεν δὲ πλέων νύξ.

τὸ γὰρ Πλέων, ἀμφίβολόν ἐστι. τὰ δὲ κατὰ τὸ ἔθος τῆς λέξεως· οἷον τὸν κεκραμένον οἶνόν φασιν εἶναι. ὅθεν πεποίηται·

κνημὶς νεοτεύκτου κασσιτέροιο.

καὶ Χαλκέας, τοὺς τὸν σίδηρον ἐργαζομένους. ὅθεν εἴρηται ὁ Γανυμήδης, Διὶ οἰνοχοεύειν, οὐ πινόντων οἶνον. εἴη δ' ἂν τοῦτό γε καὶ κατὰ μεταφοράν. δεῖ δὲ καὶ ὅταν ὄνομά τι ὑπεναντίωμά τι δοκεῖ σημαίνειν. ἐπισκοπεῖν ποσαχῶς

ποσαχῶς

Digitized by Google

σαχῶς ἂν σημήνειε τοῦτο ἐν τῷ εἰρημένῳ. οἷον

τῇ ῥ' ἔσχετο χάλκεον ἔγχος.

τῷ ταύτῃ κωλυθῆναι. τὸ δὲ ποσαχῶς ἐνδέχεται ὧδέ πως· μάλις' ἄν τις ὑπολάβοι κατὰ τὴν κατ' ἀντικρύ. ἢ ὡς Γλαύκων λέγει, ὅτι ἔνιοι ἀλόγως προϋπολαμβάνουσι, καὶ αὐτοὶ καταψηφισάμενοι συλλογίζονται, καὶ ὡς οὐκ εἰρηκότι ὅτι δοκεῖ ἐπιτιμῶσιν, ἂν ὑπεναντίον ᾖ τῇ αὐτῶν οἰήσει. τοῦτο δὲ πέπονθε τὰ περὶ Ἰκάριον· οἴονται γὰρ αὐτὸν Λάκωνα εἶναι. ἄτοπον οὖν, τὸ μὴ ἐντυχεῖν τὸν Τηλέμαχον αὐτῷ εἰς Λακεδαίμονα ἐλθόντα. τὸ δὲ ἴσως ἔχει ὥσπερ οἱ Κεφαλῆνές φασι. παρ' αὐτῶν γὰρ γῆμαι λέγουσι τὸν Ὀδυσσέα· καὶ εἶναι Ἰκάδιον, ἀλλ' οὐκ Ἰκάριον. δι' ἁμάρτημα δὲ τὸ πρόβλημα εἰκός ἐστιν· ὅλως

quot modis eo in loco accipi poſſit cogitare Vt in eo:

τῇ ῥ' ἔσχετο χάλκεον ἔγχος.

quia ibi ſiſteretur. Quot autem modis accipiatur, ita potiſſimum videbimus, ſi contrariam ejus vocem videamus. Sed, & quod Glauco dicebat: homines interdum opinionem aliquam ſine ratione ad autorem domo' adferunt: atque ita ipſi decepti, male ratiocinantur: & ſi id non dicat quod videtur ipſis, accuſant eum, quod hoc pugnet cum opinione ſua. Talia ſunt, quæ de Icario dicuntur. Laconem enim fuiſſe ſibi perſuadent ipſi. Quare abſurdum eſſe dicunt, Telemachum non acceſſiſſe illum, cum Lacedæmonem veniſſet. Quod fortaſſe ſe habet, quemadmodum Cephallenes dicunt. qui è ſua regione vxorem duxiſſe Vlyſſem ajunt, Icadium autem non Icarium eſſe. propter itaque errorem, veriſi milis eſſe objectio videtur. Porro ſimpliciter illud quod fieri non

non poteſt, aut ad poëſin, aut ad id quod eſt melius, aut ad opinionem referendum eſt, cum excuſatur. Reſpectu enim poëſeos, præferendum eſt id, quod, quamuis fieri non poteſt, tamen eſt probabile, illi, quod quamuis fieri poteſt, tamen non eſt probabile: ſed ad id quod eſt melius. Dici enim poteſt, tales eſſe, quales Zeuxis pingebat olim. Exemplar enim ſemper excellere oportet. Ad opinionem autem, quæ vulgo feruntur. Ad ea autem quæ præter rationem eſſe dicunt, tum eodem modo reſponderi poteſt, tum & nonnunquam præter rationem non eſſe. Veriſimile eſt enim præter veriſimile aliquid fieri. Ea autem quæ tanquam *Subcontraria* dicta videntur, ita ſunt conſideranda, ſicut in ſermone elenechi. An idem, & ad idem, & eodem modo & ipſum, & quod ſapiens aliquis exiſtimaret. Recte autem tum reprehenditur poëta, & præter rationem improbeque dicitur feciſſe, cum ſine vlla neceſſitate aliquid, quod eſt præter rationem, ponit. Si-

ἢ τὸ ἀδύνατον μὲν, ἢ πρὸς τὴν ποίησιν, ἢ πρὸς τὸ βέλτιον, ἢ πρὸς τὴν δόξαν δεῖ ἀνάγειν. πρός τε γὰρ τὴν ποίησιν, αἱρετώτερον πιθανὸν ἀδύνατον, ἢ ἀπίθανον καὶ δυνατόν· τοιούτους δ' εἶναι, οἵους Ζεῦξις ἔγραφεν. ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ βέλτιον· τὸ γὰρ παράδειγμα δεῖ ὑπερέχειν. πρὸς δόξαν ἅ φασι τἄλογα· οὕτω τε καὶ ὅτι ποτὲ οὐκ ἄλογόν ἐστιν. εἰκὸς γὰρ καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς γίνεσθαι. τὰ δὲ ὡς ὑπεναντία εἰρημένα οὕτω σκοπεῖν, ὥσπερ οἱ ἐν τοῖς λόγοις ἔλεγχοι, εἰ τὸ αὐτὸ καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ, καὶ ὡσαύτως, ὥστε καὶ ταὐτὸ ἢ πρὸς ἃ αὐτὸς λέγει, ἢ ὃ ἂν φρόνιμος ὑποθῆται. ὀρθὴ δὲ ἐπιτίμησις, καὶ ἀλογίας καὶ μοχθηρίας, ὅταν μὴ ἀνάγκης οὔσης, χρήσηται τῷ

ἀλόγῳ,

ἀλόγῳ, ὥσπερ Εὐριπίδης τοῦ Αἰγίσθου πονηρίᾳ, ὥσπερ ἐν Ὀρέστῃ τοῦ Μενελάου. ταῦτα μὲν οὖν ἐπιτιμήματα, ἐκ πέντε εἰδῶν φέρουσιν. ἢ γὰρ ὡς ἀδύνατα, ἢ ὡς ἄλογα, ἢ ὡς βλαβερὰ, ἢ ὡς ὑπεναντία, ἢ ὡς παρὰ τὴν ὀρθότητα τὴν κατὰ τέχνην. αἱ δὲ λύσεις ἐκ τῶν εἰρημένων ἀριθμῶν σκεπτέαι. εἰσὶ δὲ δώδεκα.

cut Euripides improbitatem Ægiſthi. & in Oreſte Menelai. Has reprehenſiones igitur è quinq; ſumunt formis. Nam vel vt quæ fieri non poſſunt, vel quæ ſunt præter rationem, vel vt noxia, aut ſubcontraria, vel vt quæ cum ipſa artis poëticæ pugnant natura. Solutiones autem è totidem quot jam dicta ſunt petantur locis. Sunt autem numero duodecim.

ΚΕΦ. ια.

Πότερον δὲ βελτίων ἡ ἐποποιητικὴ μίμησις, ἢ ἡ τραγῳδικὴ, διαπορήσειεν ἄν τις. εἰ γὰρ ἡ ἧττον φορτικὴ, βελτίων, τοιαύτη δὲ ἡ πρὸς βελτίους θεατάς ἐστι, δῆλον ὅτι ἡ ἅπαντα μιμουμένη φορτική. ὡς γὰρ οὐκ αἰσθανομένων, ἂν μὴ αὐτὸ προσθῇ, πολλὴν κίνησιν κινοῦνται· οἷον, οἱ φαῦλοι αὐληταὶ κυλιόμενοι, ἂν δίσκον δέῃ μιμεῖσθαι· καὶ ἕλκοντες τὸν κορυφαῖον, ἂν

CAP. XXVI.

Vtra vero præſtantior, Epica an vero Tragica ſit imitatio, dubitare poſſit aliquis. Quippe ſi quæ minus tædioſa eſt, melior eſt, talis autem eſt, quæ ad ſpectatores dirigitur meliores, manifeſtum eſt, eam quæ omnia imitatur, magis eſſe tædioſam. quaſi enim nihil niſi hoc accederet ſentirent ſpectatores, multos addunt motus. Sicut inepti tibicines volutantur, ſi diſci imitari jactum velint. Et cum Scyl-

Digitized by Google

Scyllam tibia exprimunt, coryphæum trahunt. Ita autem ad Tragœdiam ſe habet Epica, quemadmodum antiquiores iſti hiſtriones, hos recentiores habere ſe ad ſeſe exiſtimabant. Ita quippe Callippidem, quod nimios adhiberet geſtus, ſimiam dicebat Muniſcus. Sed & talis etiam de Pindaro opinio erat. Sicut ergo hi ad illos, ita ars reliqua ad Epicam ſe habet. Itaque alteram ad judices non imperitos, ideoque geſtibus egere nullis; alteram, nimirum Tragicam, ad imperitos dirigi ajunt. quare quæ maxime eſt tædioſa, eam quoque minus eſſe præſtantem, vero eſt ſimile. Sed ante omnia ſciendũ eſt, non ipſius poëticæ verum hiſtrioniæ hanc accuſationem eſſe. Quãdoquidem nimios adhibere geſtus etiam rhappodi poſſunt, ſicut Soſiſtratus ſolebat. Et cum cantu perpetuo; ſicut Mnaſitheus Opuntius. Sed neque omnis reprehendenda eſt geſticulatio: ſiquidem nec tripudium,

Σκύλλαν αὐλῶσιν. ἡ μὲν οὖν τραγῳδία τοιαύτη ἐστὶν, ὡς καὶ οἱ πρότεροι τοὺς ὑστέρους αὐτῶν ᾤοντο ὑποκριτάς. ὡς λίαν γὰρ ὑπερβάλλοντα πίθηκον ὁ Μυνίσκος τὸν Καλλιππίδην ἐκάλει. τοιαύτη δὲ δόξα καὶ περὶ Πινδάρου ἦν. ὡς δ' οὗτοι οὖν ἔχουσι πρὸς αὐτοὺς, ἡ ὅλη τέχνη πρὸς τὴν ἐποποιίαν ἔχει. τὴν μὲν οὖν πρὸς θεατὰς ἐπιεικεῖς φασιν εἶναι, δι' ὃ οὐδὲν δέονται τῶν σχημάτων· τὴν δὲ τραγικὴν, πρὸς φαύλους. ἡ οὖν φορτικὴ χείρων δῆλον ὅτι ἂν εἴη. πρῶτον μὲν οὖν οὐ τῆς ποιητικῆς ἡ κατηγορία, ἀλλὰ τῆς ὑποκριτικῆς· ἐπεὶ ἔστι περιεργάζεσθαι τοῖς σημείοις καὶ ῥαψῳδοῦντα, ὅπερ ἐποίει Σωσίστρατος. καὶ διᾴδοντα, ὅπερ ἐποίει Μνασίθεος Ὀπούντιος. εἶτα οὐδὲ κίνησις ἅπασα ἀποδοκιμαστέα, εἴπερ μηδ' ὄρχησις, ἀλλ' ἡ

φαύλων,

φαύλων, ὅπερ ἐ Καλλιππίδῃ ἐπετιμᾶτο, καὶ νῦν ἄλλοις, ὡς οὐκ ἐλευθέρας γυναῖκας μιμουμένων. ἔτι ἡ τραγῳδία καὶ ἄνευ κινήσεως ἐποίει τὸ αὑτῆς, ὥσπερ ἡ ἐποποιΐα. διὰ γὰρ τοῦ ἀναγινώσκειν φανερὰ ὁποία τίς ἐστιν. εἰ οὖν ἐστι τἆλλα κρείττων, τοῦτό γε οὐκ ἀναγκαῖον αὐτῇ ὑπάρχειν. ἔπειτα διότι πάντ' ἔχει ὅσαπερ ἡ ἐποποιΐα. καὶ γὰρ τῷ μέτρῳ ἔξεστι χρῆσθαι, καὶ ὅτι οὐ μικρὸν μέρος τὴν μουσικὴν καὶ τὴν ὄψιν ἔχει, δι' ἧς αἱ ἡδοναὶ (συνίστανται) ἐναργέστατα. εἶτα καὶ τὸ ἐναργὲς ἔχει ἐ ἐν τῇ ἀναγνώσει, καὶ ἐπὶ τῶν ἔργων. ἔτι τῷ ἐν ἐλάττονι μήκει τὸ τέλος τῆς μιμήσεως εἶναι. τὸ γὰρ ἀθροώτερον, ἥδιον, ἢ πολλῷ κεκραμένον τῷ χρόνῳ. λέγω δὲ οἷον εἴ τις τὸν Οἰδίπουν θείη τὸν Σοφοκλέους ἐν ἔπεσιν ὅσοις ἡ Ἰλιάς. ἔτι ἧττον

diatio, ſed imperitorum. In quo Callippides reprehendebatur, & nunc alii, quaſi non liberales ac honeſtas imitentur matronas. Adde, quod & ſine motu perficere opus ſuum, ſicut Epica poteſt Tragœdia. è ſola enim lectione qualis ſit apparere poteſt. Si ergo aliis præſtat, hoc adeſſe illi non eſt neceſſe. deinde, quia omnia habet, quæ Epica. Nam & metro in ea eſt locus. Neque paruus præterea illi ex muſica & apparatu cumulus accedit, quibus validiſſime conciliatur voluptas. Deinde & euidentius quid in legendo & in iis quæ aguntur habet. Præterea, quia in minori ambitu imitationis illius eſt finis. Quod enim conſertum eſt, magis eſt jucundum quam quod multo tempore eſt dilutum. Vt ſi quis OEdipum Sophoclis totidem quot conſtat Ilias verſibus deſcribere velit. Præterea, minus vnica ac ſimplex qualibet Epicorum eſt imitatio. Argu-

Digitized by Google

mento ſit illud: quod è qualibet eorum imitatione, plures fieri Tragœdiæ poſſunt. Quare ſi vnam repræſentent Fabulam, neceſſe eſt illam breuem fieri, & quaſi cauda minorem: aut ſi cum ipſo metro producatur, vino ſimilem diluto. Sin plures, vt exempli gratia, ſi è multis conſtet actionibus, non erit ſimplex. Quemadmodum multas ejuſmodi partes, quæ per ſemet juſtæ ſunt magnitudinis, Ilias & Odyſſea habent intertextas. Quæ tamen ipſa, quam fieri optime poteſt, conſtituta ſunt poëmata, vniuſque quam maxime actionis ſunt imitatio. Si ergo & his omnibus, tum & artificio excellet ipſo (non enim quamuis, ſed quam diximus voluptatem moueat oportet) manifeſtum præſtantiora eſſe; vt quæ magis finem ſuum aſſequatur. De Tragœdia ergo & Epica, cum de ipſis, tum earum formis ac parti-

μία ὁποιαοῦν μίμησις ἡ τῶν ἐποποιῶν. σημεῖον δέ, (ἐκ γὰρ ὁποιασοῦν μιμήσεως, πλείους τραγῳδίαι γίνονται). ὥς τε ἐὰν μὲν ἕνα μῦθον ποιῶσιν, ἀνάγκη ἢ βραχέα δεικνύμενον μείουρον φαίνεσθαι· ἢ ἀκολουθοῦντα τῷ τοῦ μέτρου μήκει, ὑδαρῆ. ἐὰν ᾖ πλείους, λέγω δὲ οἷον, ἐὰν ἐκ πλειόνων πράξεων ᾖ συγκειμένη, οὐ μία. ὥσπερ ἡ Ἰλιὰς ἔχει πολλὰ τοιαῦτα μέρη, καὶ ἡ Ὀδύσσεια, ἃ καὶ καθ' ἑαυτὰ ἔχει μέγεθος. καὶ τοιαῦτα τὰ ποιήματα (συνέστηκεν ὡς ἐνδέχεται) ἄριστα, καὶ ὅτι μάλιστα μιᾶς πράξεως μίμησίς ἐστιν. εἰ οὖν τούτοις τε διαφέρει πᾶσι, καὶ ἔτι τῷ τῆς τέχνης ἔργῳ (δεῖ γὰρ οὐ τὴν τυχοῦσαν ἡδονὴν ποιεῖν αὐτάς, ἀλλὰ τὴν εἰρημένην) φανερὸν ὅτι κρείττων ἂν εἴη μᾶλλον τοῦ τέλους τυγχάνουσα τῆς ἐποποιίας. περὶ μὲν οὖν τραγῳδίας, καὶ ἐποποιίας,

καὶ

Digitized by Google

καὶ αὐτῶν, καὶ τῶν εἰδῶν, καὶ τῶν μερῶν αὐτῶν, καὶ πόσα, καὶ τί διαφέρει, καὶ τοῦ εὖ ἢ μὴ, τίνες αἰτίαι, καὶ περὶ ἐπιτιμήσεων καὶ λύσεων, εἰρήσθω τοσαῦτα.

bus, item quot ſint, & quo pacto inter ſeſe differant, & quæ cauſæ ſint cur bene fiant vel male; etiam de reprehenſionibus, earumque ſolutionibus, hactenus ſit dictum.

FINIS.

DANIELIS HEINSII

IN

ARISTOTELIS

DE

Poëtica Librum

EMENDATIONES

ET NOTÆ.

PAG.234.V. οἱ τῶν ὀρχηστῶν] ſcribe, οἱ πολλοὶ τῶν ὀρχηστῶν.

Pa.235.v.γὰρ. ἂν γὰρ. οὐδὲν γὰρ αὖ ἔχοιμεν ὀνομάσαι κοινὸν τοῦ Σώφρονος καὶ Ξενάρχου μίμους] Ab omnibus vexatus eſt iſte locus. Nemo tamen, quod ſciamus, monuit; ſcribendum eſſe, οὐδὲν γὰρ αὖ ἔχοιμεν ὀνομάσαι κοινὸν πρὸς τοὺς Σώφρονος μίμους. Oſtendit autem eruditiſſimus magiſter, Philoſophum eſſe dominum verborum: id quod etiam toties profitetur Plato. Nam vt aliquod ſtatuat eorum genus, quæ τῷ λόγῳ μόνον imitantur, ἐποποιίας vocem ejuſque vſum

Digitized by Google

vſum latius extendit. Non ſine veterum exemplo tamen. Qui etiam περὶ τῶν ψιλῶν λόγων, τὸ ἔπος vulgo vſurpabant. Vnde illa obſeruatio Gramaticorum: νεωτέρων δὲ ἡ τοῦ ἔπους χρῆσις ἐπὶ τῶν ποιητικῶς μετρούντων. Itē, ὅτι οἱ παλαιοὶ τὰ ἑξάμετρα οὐ πάνυ ἠξίουν ἔπη καλεῖν. Caue autem, cum eruditiſſimis viris legas, οὐδὲ εἴ τις διὰ τριμέτρων ἢ ἐλεγείων οὐ ποιοῖτο τὴν μίμησιν, quos decepit mira loquendi ratio: οὐδὲν γὰρ ἂν ἔχοιμεν ὀνομάσαι κοινὸν πρὸς τοὺς Σώφρονος καὶ Ξενάρχου μίμους, &c. οὐδὲ εἴ τις ποιοῖτο τὴν μίμησιν. Hoc eſt, οὐδὲν ἂν ἔχοιμεν κοινὸν ὀνομάσαι πρὸς τοὺς Σώφρονος τε Ξενάρχου μίμους καὶ τοὺς διὰ διαφόρων μέτρων τὴν μίμησιν ποιοῦντας. Vt voce Epopoiïæ, non modo, qui ſoluto ſermone, verum & qui metro, & quidem non vno, ſed diuerſi generis imitationem inſtituunt, includat. Sed & rectius, etiam ſuperiora hoc modo leges, ἡ δὲ ἐποποιΐα μόνον τοῖς λόγοις ἢ ψιλοῖς, ἢ ἐμμέτροις. vt ſimplicius exprimatur, τὸ, ᾧ τὴν μίμησιν ποιεῖται. Ita enim cum ſuperiori conuenit diuiſione, ὅτι ἅπασαι τὴν μίμησιν ποιοῦνται ἐν ῥυθμῷ, καὶ λόγῳ, καὶ ἁρμονίᾳ. Sic vna quam adhibuit vox, primo ſoluti ac vincti ſermonis, deinde & metrorum differentias includet.

Ibid. v. ὀνομ. οὐχ ὡς τοὺς κατὰ μίμησιν ποιητάς, ἀλλὰ κοινῇ κατὰ τὸ μέτρον προσαγορεύοντες] Scribe, οὐχ ὡς κατὰ μίμησιν τοὺς ποιητάς. vt ſenſum efficias, quem expreſſimus.

Ibid.

Ibid. v. σκγθ. καὶ γὰρ ἂν ἰατρικὸν ἢ μουσικόν τι διὰ τῶν μέτρων ἐκφέρωσιν, οὕτω καλεῖν εἰώθασιν] Scribe, ἰατρικόν τι ἢ φυσικόν. Quod ad Empedoclem manifeſte, de quo mox agit, referendum eſt.

Ibid. v. τήν. Ὁμοίως δὲ κἂν εἴ τις ἅπαντα τὰ μέτρα μιγνύων ποιοῖτο τὴν μίμησιν, &c.] Torſit vehementer omnes iſte locus. Scribe fidenter: ὁμοίως δὲ κἂν εἴ τις ἅπαντα τὰ μέτρα μιγνύων ποιοῖτο τὴν μίμησιν, καθάπερ Χαιρήμων ἐποίησεν Κένταυρον μικτὴν ῥαψῳδίαν ἐξ ἁπάντων τῶν μέτρων, οὐκ ἤδη καὶ ποιητὴν προσαγορευτέον; cum interrogandi nota. Vulgus, inquit Philoſophus, non ex imitatione, ſed è metro, poëtarum ſtatuit differentiam. Ita vt eum, qui res medicas aut naturales carmine complectatur, etiam pro ratione metri appellare non dubitent. Sicut, exempli gratia, Homerum & Empedoclem: qui, ſi ſolum excipias metrum, nihil habent commune. Adde, quod interdum poſſit fieri, vt à metro nomen imponere non poſſis. ſi, nimirum, vario vtatur quis, & omnia confundat. Vt, exempli gratia, Chæremon: qui hoc modo Centaurum ſuum (id poëmati erat nomen) conſcripſit. An ergo hic, quia nec heroicus, nec elegiacus, nec jambicus, dici poterit, aut poëta non dicetur, aut carebit nomine? Quare verum eſt, poëtas non τῷ μέτρῳ, ſed κατὰ τὴν μίμησιν diſtingui.

Pag.

Pag. 236. v. διθυ. ἢ τῶν μίμων] Peſſime ex editione Baſilienſi in textum vox poſtrema irrepſit. Iam enim eruditi, & cum iis ratio obtinuit, legendum eſſe, νόμων. Et infra iterum, cum de Timotheo & Philoxeno loquitur, τοὺς νόμους καὶ τοὺς διθυράμβους conjungit.

Ibid. v. ἡ καθό. ταύτας μὲν οὖν λέγω τὰς διαφορὰς τῶν τεχνῶν, ἐν αἷς ποιοῦνται τὴν μίμησιν.] Certum eſt his verbis concludi differentiam, ᾗ μιμοῦνται; ſiue, quæ ſita eſt, ἐν τῷ ἑτέροις γένει μιμεῖσθαι. Sed proprietate Atticiſmi ſæpe interpretes eludit Philoſophus: cujus proprium eſt, & breuius cum neceſſe eſt, & fuſius loqui. Nam qui cum Ariſtotele faciat, malit, μίμησιν ποιεῖσθαι, quo jam toties eſt vſus, quam μιμεῖσθαι: contra, mira breuitate ſermonem contraxit, cum dixit: τὰς διαφορὰς τῶν τεχνῶν ἐν αἷς ποιοῦνται τὴν μίμησιν, cum vellet, τὰς διαφορὰς τῶν τεχνῶν καὶ ταύτας, οἷς τὴν μίμησιν ποιοῦνται. Quare falluntur, qui αἷς legunt. Item, ἐν οἷς, purus putus Atticiſmus eſt, quo alibi in pauciſſimis verſibus bis vſus eſt Sophocles. Et Electra,

ἅ νιν κατέπεφνεν
αἰχίσταις ἐν αἰκίαις.

Quo & ipſe mirum in modum delectatur Ariſtoteles. Sic ſupra: οὕτω κἀν ταῖς εἰρημέναις τέχναις ἅπασαι μὲν ποιοῦνται τὴν μίμησιν, ἐν ῥυθμῷ, καὶ λόγῳ, καὶ ἁρμονίᾳ. Item, εἰ γάρ τις ἐν ἄλλῳ τινὶ

μέτρῳ

μέτρῳ διηγηματικὴν μίμησιν ποιοῖτο, ἢ ἐν πολλοῖς. Et, διὸ οὐδεὶς μακρὰν σύστασιν ἐν ἄλλῳ πεποίηκεν ἢ τῷ ἡρῴῳ. Ita infra de eodem, ἐν οἷς τε, καὶ ἃ, καὶ ὡς. Nam in Sacris vbi frequenter occurrit, Hebræorum eſt, quibus inſtrumentalem quoque cauſam ב denotat.

Pag.237.v. λέξιν. ἐν αὐτῇ δὲ τῇ διαφορᾷ] Lege cum Petro Victorio, ἐν τῇ αὐτῇ δὲ διαφορᾷ.

Pag.242.v. δίαις. οἱ δὲ ἐφ' ἑκατέραν] Idem Victorius, quod non diſplicet, è libris manu exaratis, ita hunc locum ſupplet, παραφανείσης δὲ τῆς τραγῳδίας καὶ κωμῳδίας, οἱ ἐφ' ἑκατέραν, &c.

Pag.251.v. χεια. εἰ γάρ τις ἐναλείψειε τοῖς καλλίστοις φαρμάκοις χύδην] Hæc omnia cum præcidentibus confuſa & in alienum ſunt tranſlata locũ. quod & alii cum viderent, remedium adferre ſunt conati: non tamen vlla ratione id conſecuti, plane vt nobis ſatisfacerent. Ne dubita, quin totus locus ita ſit concipiendus: Ἔτι ἐάν τις ἐφεξῆς θῇ ῥήσεις ἠθικὰς, καὶ λέξεις, καὶ διανοίας εὖ πεποιημένας, οὐ ποιήσει ὃ ἦν τῆς τραγῳδίας ἔργον· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἡ καταδεεστέροις τούτοις κεχρημένη τραγῳδία, ἔχουσα δὲ μῦθον καὶ σύστασιν πραγμάτων. Πρὸς δὲ τούτοις τὰ μέγιστα οἷς ψυχαγωγεῖ ἡ τραγῳδία, τοῦ μύθου μέρη ἐστὶν, αἵ τε περιπέτειαι, καὶ ἀναγνωρίσεις. Παραπλήσιον γάρ ἐστιν ὡς καὶ ἐπὶ τῆς γραφικῆς. Εἰ γάρ τις ἐναλείψειε τοῖς καλλίστοις φαρμάκοις

κοις χύδην, οὐκ ἂν ὁμοίως εὐφράνειεν, καὶ λευκογραφήσας εἰκόνα. Ἔτι σημεῖον, ὅτι καὶ οἱ ἐγχειροῦντες ποιεῖν, πρότερον δύνανται τῇ λέξει καὶ τοῖς ἤθεσιν ἀκριβοῦν, ἢ τὰ πράγματα συνίστασθαι. οἷον καὶ οἱ ποιηταὶ σχεδὸν ἅπαντες. Ἀρχὴ μὲν οὖν καὶ οἷον ψυχὴ ὁ μῦθος τῆς τραγῳδίας. ἔστι τε μίμησις πράξεως, καὶ διὰ ταύτην μάλιστα τῶν πραττόντων. δεύτερον δὲ τὰ ἤθη. τρίτον δὲ ἡ διάνοια. De quo ne quidem dubitandum. Neque eſt quod hic poſtmodum ſe excruciet aliquis. Omnia enim eo ſpectant, vt oſtendat, primam in Tragœdia partem eſſe Fabulam. Quod poſtquam à ſimili & aliis oſtendit argumentis, ſecundo Mores, tertio conſtituit Sententiam. Mens eſt talis. neque enim recuſo, quin prolixiorum vicem commentariorum, quos nonnulli dederunt, hic & alibi ſit interpretatio noſtra. *Præterea, ſi aliquis ſermones moratos dictioneſque ponat ac ſententias, nondum, quod Tragœdia eſt proprium, efficiet. Quin vero potius, qua minus hæc adhibeat, Fabulam vero & conſtitutionem habeat rerum, magis erit Tragœdia. Præterea, ea quibus maxime Tragœdia delectat, Fabulæ ſunt partes. Mutationes, ſcilicet, fortunæ, & agnitiones. Eodem enim modo vt & in pingendi arte hic ſe res habet. Si enim quis pulcherrimos confundat colores, non ita delectabit, ac ſi creta certam delineet imaginem. Etiam hoc argumento eſt,* quod

quod poëtæ, cum ſcribere conantur, prius dictionem recte adhibere ac mores poſſunt, quam res ipſas, vt oportet, conſtituere. Quod quidem illis euenit fere omnibus. Principium ergo & quaſi anima Tragœdiæ eſt Fabula. Eſtque ea actionis, & eorum, qui per hanc maxime agunt, imitatio. niſi quis malit, *& per hanc eorum maxime qui agunt. Secundum Mores, tertium ſententia.* Quod autem nihil mutauerim in contextu, religionis noſtræ fuit. Conſulat Lector eos, qui immenſas commentariorum moles dederunt.

Pag. 252. v. Μέρη δὲ τραγῳδίας, οἷς μὲν ὡς εἴδεσιν δεῖ χρῆσθαι] Iam vero ad eum peruenimus locum, in quo aut neceſſe eſt aliquid nobis debeant eruditi, qui fœdiſſimam aliquot capitum hujus libri tranſpoſitionem, ſine quo inutilia prope omnia erant, quæ diuinitus à maximo virorum de Tragœdia ejuſque partibus dicuntur, primi aduertimus, aut vt doctis rationibus, ea quæ dicuntur, confutent. Quare, vt, quod inſtituimus Lectori probemus, totum ordinem, quem ſecuti ſumus, in ipſo contextu, expreſſimus obiter. Si quis tamen glandes poſt ariſtas malit, iis fruatur. Sed de eo jam agamus.

ORDO

ORDO ARISTOTELIS.

VI.

CApite *ſexto, poſt imitationem quam* Hexametram *Philoſophus vocat, de* Tragœdia *agere incipit, cujus definitionem proponit. Ac primo in ipſa definitione, quædam quæ obſcuriora videbantur, illuſtrat, Secundo, ex eâdem partes qualitatis elicit: quas primo* ἀναλυτικῶς *mox* συνθετικῶς *proponit. Illius methodi reſpectu, conſtitutio* Tragœdiæ, Fabulam *quam vocat, poſtrema eſt, cum ſit præcipua: hujus vero prima.* Partes *autem qualitatis, hæ ſunt:* Fabula, Mores, Sententiæ, Dictio, *Apparatus,* Modulatio. *Quem deinde ordinem in explicatione ſingulorum perſequitur & ſeruat. Sex autem eſſe partes tantum neque plures, tribus in imitatione differentiis probat, quas initio libelli poſuerat,* οἷς, ὡς, ἅ. *Prima inſtrumentum quo imitamur ſignificatur: quo*

Appa-

Apparatum ac Modulationem refert. Secunda modus denotatur, è quo imitatio diuerſitatem ſumit: eo autem Sermo refertur. Tertia Materies, ſiue Subjectum, denotatur: quo Fabula, Mores & Sententia eſt referenda. Deinde præcipuam eſſe partem, Fabulam, ſiue ipſam conſtitutionem, oſtendit; quod grauiſsimis eodem capite argumentis probat: donec præcipuam in Tragœdia, & quaſi animam, conſtitutionem eſſe concludat. Secundo loco Mores ponit, quod & faciendum, ſimilitudine præclara oſtendit. Tertio Sententiam, cujus obiter occaſione, Morum & Sententiæ oſtendit differentiam. Quarto Dictionem. Partibus poſtremo minus eſſentialibus ſuum ſimul tribuit locum. Quæ ſunt Modulatio & Apparatus.

VII.

Capite ſeptimo, quod tranſpoſitum, vt poſtea oſtendemus, à librario erat, definiti illuſtrandi cauſa, partes quantitatis ponit, ſine quibus partes ſuperiores intelligi non poterant. quæ ſunt, Prologus, Epiſodium, Exodus, Chorus. Cujus Chori

duas

duas ſtatuit partes: deinde & ſingulas obiter exponit, & eodem capite abſoluit. Neque eſſentiales enim, de quibus fuſe acturus erat, & totam ex iis explicaturus Tragœdiæ eſſentiam, abſoluere partes poterat; præcipue autem præcipuam; Fabulam nimirum, ſiue Conſtitutionem: niſi prius Epiſodium quid eſſet, quid Chorus, quorum ſæpe mentionem in præceptis facit, quæ de prima parte eſſentiali erant, obiter propoſuiſſet. Vt cum, quis ἐπεισοδιώδης μῦθος ſit, docet. quod profecto intellixiſſet nemo, niſi qui, quid eſſet Epiſodium, jam ante didiciſſet.

VIII.

Capite octauo, primam eſſentiæ aggreditur partem: idque è definitionis fundamento. integræ enim & abſolutæ actionis imitationem eſſe Tragœdiam, dictum erat. Hinc pulcherrima de juſta actionis magnitudine, ſiue de Periodo, oritur quæſtio. Cum enim totum ſine magnitudine eſſe aliquid poſſit (totum enim eſt, quod principium, medium & finem habet) nihil autem pulchrum ſit ſine magnitudine aliqua

& ordine; rurſus magnitudine nimia ſenſus diffundantur, ſicut paruitate confunduntur nimia, cum vix ſentiant; terminum iuſta inuenire conſtitutionis in Tragœdia neceſſe eſt: quam ex ipſa Fabula & arte, non extrinſecus, petendam docet. Ac poſtremo concludit, ἐν ὅσῳ μεγέθει, κατὰ τὸ εἰκὸς ἢ τὸ ἀναγκαῖον ἐφεξῆς γινομένων, συμβαίνει εἰς εὐτυχίαν ἐκ δυςυχίας, ἢ ἐξ εὐτυχίας ἐς δυςυχίαν μεταβάλλειν, ἱκανὸς ὅρος ἐςὶ τοῦ μεγέθους.

IX.

Cum Tragœdia autem vt abſoluta, ita vnius actionis ſit imitatio (quod in deſinitione dictum) illud etiam videndum erat, quæ ſit vna actio. Qua occaſione eorum notat errorem, qui vnius actionem vnam actionem eſſe exiſtimaſſent; cum ab vno & eodem multa quoque ſiant, quæ ſunt multum inter ſe diuerſa, neque vlla cohærent ratione. In hac parte erraſſe eos notat, qui aut Herculis aut Theſei omnes complexi actiones fuerant, quod vnam eſſe vnius actionem credidiſſent. Monet ergo, ſicut reliquæ, quæ imitantur artes, vnam imitantur:

tantur: ita & conſtitutionem in Dramate; quandoquidem vnius actionis imitatio eſt; vt totius, ita vnius debere eſſe: plura enim recte conjungi non poſſe. Et quandoquidem, quemadmodum ſine magnitudine, ſic ſine ordine nihil pulchrum eſt; ita inter ſeſe cohærere vnius actionis illius partes debere: vt ſublata aut mutata vna, transferatur quoque & mutetur totum. Quia id, quod vtrum adſit vel abſit, animaduerti non poteſt, pars totius dici reuera non poteſt.

X.

Capite ſequenti, vt quam non ſit cujuſvis recte actionem conſtituere in Dramate oſtendat, ab hiſtoricis poëtas diſtinguit quod hiſtorici quæ fiunt, poëtæ, vt fieri debent, omnia deſcribunt. Quare & magis ſerium ac graue poëtæ, quam hiſtorici munus eſſe, ſubjungit. Alter enim ſequitur quod factum, alter id quod veriſimile eſt & poteſt fieri, conſiderat. Siquidem in ſingularibus hiſtoricus, in vniuerſalibus verſatur poëta. Paruam deinde in Comicorum ac Tragicorum conſtitutione

tione differentiam oſtendit. Et, vt melius intelligatur, quantum vt quis recte conſtitutionem conſtituat interſit, poëtam non reſpectu numerorum, ſed ipſius conſtitutionis, dici poëtam notat. Et quandoquidem Fabula *ſine* Epiſodio *nulla eſt;* Epiſodium *autem aut recte, aut contra cum præcipua actione connectitur; conſtitutionem eam abſolutam eſſe, in qua recte* Epiſodium *cohæret; in qua vero contra, reprehendi, & ab illo vitio* Ἐπεισοδιώδη μῦθον *vocari oſtendit. Cujus vitii occaſionem tam in bonis quam ineptis oſtendit poëtis. Et cum in poſtrema definitionis parte, conditio illa ad differentiam fuerit poſita, vt commiſeratio & terror, non quidem è narratione, ſed ex ipſa fabula & actionis naſcatur conſtitutione; hanc poſtremam ejus partem exemplo confirmat. Quæ quidem omnia ad actionis conſtitutionem, ſiue,* τ̀ μῦθον, *primam eſſentiæ partem, manifeſte ſpectant.*

XI.

Capite ſequenti illam eſſentiæ diuidere incipit partem. Sicut igitur humanæ actiones,

nes, aut ſunt ſimplices ſuique ſimiles ad finem vſque procedunt, aut mutationem aliquam illuſtrem habent, ita Fabula aut Simplex eſt, aut Implexa. Rurſus, Implexæ partes ſunt duæ: quarum alteram περιπέτειαν, quæ eſt manifeſta in contrarium mutatio; alteram ἀναγνώρισιν, ſiue Agnitionem, dixit. Quas vt recte adhibeantur, ex ipſis naſci rebus oportere oſtendit: vt vel neceſſario vel veriſimiliter eueniant.

XII.

Capite duodecimo, partes Conſtitutionis, ſiue Fabulæ Implexæ, Peripetiam & Agnitionem exponit. Et priorem, quidem prius. quam exemplis è Tragœdiis illuſtrat. Deinde & Agnitionem definit. & vt melius quæ Tragœdiæ ſit propria oſtendat, reliquas excludit. In fine capitis duos Agnitionis ponit modos.

XIII.

Capite tertio & decimo (quod miſere diuulſum eſt , & poſt partem ſecundam eſſentialem, cum ad primam ſpectet, vulgo ponitur: decimum enim & ſextum eſt) Agni-

Agnitionis, de qua ante egit, exponuntur ſpecies. Cujus initium eſt: ἀναγνώρισις δὲ τί μὲν ἐστιν εἴρηται πρότερον. εἴδη δὲ ἀναγνωρίσεως, *&c. hoc eſt*, Agnitio autem quid ſit, ſupra diximus. Species autem illius, hæ ſunt. *Ponit autem quinque:* I. τὰς διὰ σημείων. II. τὰς πεποιημένας ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ. III. τὰς διὰ μνήμης. IV. τὰς διὰ συλλογισμοῦ. V. τὰς διὰ παραλογισμοῦ, *de quibus ſingulis accurate.*

XIV.

Capite ſequenti, quod eſt decimum & quartum, ante duodecimum, poſtquam duas Fabulæ implexæ penitus abſoluit partes, quarum poſterior Agnitio, prior Peripetia fuit, tertiam proponit, quæ eſt πάθος, *ſiue Perturbatio. Cujus capitis initium eſt:* Δύο μὲν οὖν τοῦ μύθου μέρη περὶ ταῦτ᾽ ἐστὶ, περιπέτεια καὶ ἀναγνώρισις. τρίτον δὲ πάθος. Τούτων δὲ, περιπέτεια καὶ ἀναγνώρισις εἴρηται. *Quibus verbis ipſe tranſpoſitionem indicat.* N*am ſi præcedenti capite (has diſtinctiones enim ſequimur cum vulgo) de Agnitione ſe egiſſe dicit,*

dicit, cur nunc quinto poſt demum, de hac agit? Eodem capite τοῦ πάθους definitio proponitur; reliqua miſerrime tranſpoſita fuerunt: vt ne quidem de tertia & præcipua fere Fabulæ parte, duobus ſequentibus capitibus Ariſtotelem egiſſe, eruditi ſciuerint. Cui enim de Perturbatione ibi agi ſuboluit? Quanvis enim caput vnum eſſe, in quo περὶ ἐλεεινοῦ καὶ φοβεροῦ, manifeſte ageretur, intelligerent, quaſi in tenebris, connexionem cum ſuperiore capite videre non potuerunt. Videbit autem, qui continuabit definitionem τοῦ πάθους cum ſequentibus, hoc modo: Πάθος δέ ἐστι πρᾶξις φθαρτικὴ ἢ ὀδυνηρά· οἷον οἵ τε ἐν τῷ φανερῷ θάνατοι, καὶ αἱ περιωδυνίαι καὶ τρώσεις, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἐπειδὴ οὖν δεῖ τὴν σύνθεσιν εἶναι τῆς καλλίστης τραγῳδίας μὴ ἁπλῆν, ἀλλὰ πεπλεγμένην, ταύτην φοβερῶν καὶ ἐλεεινῶν εἶναι μιμητικήν, &c. Oſtendere ergo pergit, (quandoquidem ex ipſa conſtitutione, ſicut duæ ſuperiores partes, hæc quoque eſt petenda) qualis Fabulæ conſtitutio perturbationem adferat. quod futurum, ait,

ſi nec boni viri è felicitate in aduerſam, nec improbi ex infelicitate in ſecundam, neque valde improbi è felicitate in aduerſam incidant fortunam, ſed cum aliquis eorum, qui in dignitate & ſecunda verſantur fortuna, virtute tamen & juſtitia non nimium excellit, non quidem ob improbitatem, ſed flagitium aliquod inſigne, in aduerſam incidit fortunam. Quare & deinceps, non omnes admittere hoc Fabulas, *ſed paucas, in quibus propterea, reliquis relictis,* Tragici *poëtæ verſarentur, oſtendit.* Etiam *laudem* τ̃ παθῶν Euripidi *relinquit: quod mouere perturbationes in animo,* Tragœdiæ *ſit proprium.* Et *quandoquidem* πάθ*ος, vt ex conſtitutione, ita potiſſimum è felicitatis in aduerſam fortunam mutatione, aut contra, naſcitur, aliaque conſtitutiones ſimplices, alia ſunt duplices; in quibus non modo in aduerſam improbi incidunt fortunam, ſed & probi fiunt felices (ſicut Ægiſthus &* Clytemneſtra *miſeri,* Oreſtes & Electra *apud* Sophoclem, *felices) conſtitutionem talem ſimplici poſtponendam, certe in* Tragœdia, *docet.*

XVI. Cum

XVI.

Cum ſuperiori capite de Perturbatione *egiſſet, & ad definitionem* Tragœdiæ *& eſſentiam ſpectare oſtendiſſet; eam hoc capite, è* Tragœdiæ *actione non ex Apparatu, vt putant imperiti, petendam docet: id choragi enim non poëtæ eſſe. qua occaſione, quales ſint perſonæ quæ mouere ſolent* τὰ πάθη, *docet. Cum ergo ii, qui atrocia inter ſe committunt facinora, aut amici ſint aut inimici, aut neutri, ait* Philoſophus, *ſi inimicum inimicum terficiat, nullam commiſerationem, niſi reſpectu facinoris, quod humanum per ſe mouet animum, commouebit: vt nec neutro affecti modo ſi fuerint. reſtat ergo, vt id ab amicis fiat & conſanguineis. Quemadmodum, cum frater fratrem, filius matrem, mater filium interficit. tum enim vehementer excitantur* τὰ πάθη. Rurſus, *tum qui aliquem interficit, aut eum norit aut non norit; & qui non nouit, aut cum facinus commiſit, poſſit agnoſcere eum quem ſuſtulit, aut antequam committat; quis ex iſtis modis maxime exci-*

tet τὸ πάθος, oſtendit. E quo rurſus prius περὶ ἀναγνωρίσεως egiſſe ſequitur Philoſophum. Quare enim quis ſit vſus illius ἐν τῷ πάθει, doceret; priusquam, quid illa eſſet, docuiſſet? Hactenus de Perturbatione, & quo pacto illa ad τὸν μῦθον, quæ Tragœdiæ eſt pars prima, ſpectet.

XVII.

Duobus ſequentibus capitibus, quæ dicenda περὶ τοῦ μύθου, prima Tragœdiæ parte, reſtabant, abſoluit. Quæ capita, diuerſa continent præcepta. Quod in ipſo capitis initio Philoſophus profeſſus erat. Ita enim ſcripſerat: ὧν δὲ δεῖ στοχάζεσθαι καὶ ἃ δεῖ εὐλαβεῖσθαι συνιστάντας τοὺς μύθους, καὶ πόθεν ἔσται τὸ τῆς τραγῳδίας ἔργον, ἐφεξῆς ἂν εἴη λεκτέον τοῖς νῦν εἰρημένοις. Quæ verba nunc ad caput prius, quod de Perturbationibus agit, translata ſunt. Itaque τῶν παθῶν definitionem, quibuſdam interpoſitis aliis, ab ipſa doctrina τῶν παθῶν & præceptis diuiſerunt. Hoc præterea, ne in iis capitibus, περὶ παθῶν agi, docti aduerterent, effecerunt. Falſum enim capitis illius, cui præfixa erant, argumentum

Digitized by Google

tum continebant. nulla enim περὶ τ τῶν μύθων συστάσεως*, niſi quatenus ad Fabulam Perturbationes ſpectant, ibi præcepta traduntur: neque* πόθεν ἔσται τὸ τ τραγῳδίας ἔργον*, ſed,* πῶς δεῖ τὸ ἐλεεινὸν κινεῖν καὶ φοβερὸν δρῶντας. *vt & capite ſequenti. Quare qui hæc ipſa verba quaſi argumentum capitis illius poſuerunt, vehementer aberrarunt. fumos enim vendiderunt. Cum enim capite ſequenti ita conjungenda erant:* ὧν δὲ δεῖ στοχάζεσθαι καὶ ἃ δεῖ εὐλαβεῖσθαι συνιστάντας τοὺς μύθους, καὶ πόθεν ἔσται τὸ τ τραγῳδίας ἔργον, ἐφεξῆς ἂν εἴη λεκτέον τοῖς νῦν εἰρημένοις. Δεῖ δὲ τοὺς μύθους συνιστάναι καὶ τῇ λέξει ἀπεργάζεσθαι ὅτι μάλιστα πρὸ ὀμμάτων τιθέμενον. *Si quis quærat, quid duobus illis agatur capitibus: hoc quod verba iſta promittunt. Primo,* ὧν δεῖ στοχάζεσθαι*, hoc eſt, quæ ſequenda ſint: ſecundo* ἃ δεῖ εὐλαβεῖσθαι*, quæ in Fabula conſtituenda fugienda ſint: atque adeo, quæ ſit Fabulæ conſtituendæ methodus. Quomodo, nimirum, totam primum deducere & ante oculos ponere Fabulam*

 debeat,

debeat, vt facilius connexionem ejus videat, poëta. Quomodo habitus & quando ſingulorum intertexere oporteat. Tum de Epiſodio, ejuſque cum Fabula connexione, poſtremo, de Epicorum ac Tragicorum epiſodiorum diſcrimine agit. Capite altero, duas perſpicuitatis cauſa conſtituendas eſſe partes docet. quarum alteram, Connexionem, ſiue δέσιν, alteram Solutionem, ſiue λύσιν, vocat. cujus vtriuſque vt recte abſoluantur, magna ſit habenda ratio. Deinde, quatuor Tragœdiarum eſſe formas docet, vt quid ſequendum ſit poëta, magis appareat. Et quandoquidem, non in dramatibus modo, de quibus agit, verum etiam in Epico opere, Fabula ponenda ſit & rerum conſtitutio, vtriuſq; differentiam, ne quis decipiatur, oſtendit. Poſtremo, quædam de choro, quo pacto, nempe, cohærere debeat cum Fabula, hic docet. Neque in toto capite, vt hoc obiter dicamus (non enim diligenter omnia hic proponenda ſunt, cum tantum ordinem conſideremus) aliud, niſi, ὧν ςοχάζεσθαι καὶ ἃ δεῖ εὐλαβεῖσθαι συνιςάντας τοὺς μύθους, quicquam

quam inuenies. Et hæc omnia de prima parte Tragœdiæ, ſiue τοῦ μύθου πέρι.

Ita ſine ulla confuſione jam de ſecunda Tragœdiæ parte, quam poſuerat ſequenti capite, agit. quæ eſt τὸ ἦθος. Sequentibus de tertia & quarta; Sententia & Dictione. Ita omnia ab Ariſtotele ſcripta ſunt. Reliquæ enim duæ partes, non poëtæ, ſed theatri ſunt.

Vulgatum jam ordinem, idque obiter, videamus. Sexto capite qualitatis in Tragœdia ponuntur partes, Fabula, Mores, Sententia, Dictio, Apparatus & Modulatio. Capite ſeptimo de prima parte agere incipit: ambitum enim Fabulæ & magnitudinem ponit. Octauo, vnam eſſe Fabulam debere, & quæ ſit vna, oſtenditur. Nono, Fabulæ conſtituendæ rationem perſequitur: cujus argumentum è ſuperioribus patet. Decimo, in Simplicem & Implexam diuiditur Fabula. Fabulæ Implexæ duæ ponuntur partes, Peripetia & Agnitio. Vndecimo, Peripetia, altera pars exponitur: altera, nimirum Agnitio, inchoatur. Duodecimo, in principio de duabus parti-

Digitized by Google

bus ſuperioribus egiſſe ſe teſtatur. quod eſt falſum. Decimo enim & ſexto, de Agnitione, quam jam incboarat, agit. Hoc ergo capite tertiam Fabulæ partem, quæ eſt Perturbatio, proponit. quam & definit. Poſt definitionem, quaſi abſoluiſſet aut ſaltem indicaſſet capite ſuperiori qualitatis partes, partes quantitatis in Tragœdia oſtendit, cum adhuc in prima qualitatis parte verſetur. Capite decimo & tertio, generalibus ſe præceptis, quid in Fabula aut argumento vitandum, quid ſequendum ſit, oſtenſurum ait. quod decimo tamen ſeptimo & decimo octauo demum agit. Statim poſt hæc verba, eam partem, cujus definitionem capite ſuperiori propoſuerat, pertractat. Perturbationem, nimirum. quod propterea animaduerſum non fuit. Ita partes quantitatis, cum deinceps capitibus adhuc quinque primam qualitatis expoſiturus eſſet, quod feſtiuum omnino eſt, propoſuit. Capite decimo & quarto, de Perturbatione, & quo pacto è conſtitutione rerum ſiue, Fabula, excitanda ſit, oſtendit. Capite decimo &

quinto,

quinto, de Moribus, quæ eſt pars ſecunda qualitatis in Tragœdia, cum tamen primam nondum abſoluiſſet, nunc agit. Capite decimo & ſexto, de Agnitione agit, quæ ad primam qualitatis partem ſpectat: quam cum Peripetia capite vndecimo conjunxerat, & de qua capite duodecimo ſe egiſſe dixerat. Adde, quod capite decimo & quarto, quomodo ex Agnitione mouenda ſint τὰ πάθη, oſtendit: cum Agnitionem nondum expoſuiſſet, ſcilicet. ejus ergo ſpecies nunc demum oſtendit. Capite decimo ſeptimo & octauo, adhuc de Fabula, id eſt, prima qualitatis parte, agit: & ſecundam tamen, qui ſunt Mores, capite decimo & quinto abſoluerat. Ita in ſequentibus de Sententia & Dictione agit, &c.

PAg. 256. v. λα. πολλὰ γὰρ καὶ ἄπειρα τῷ γένει ϛυμβαίνει] Scribe, τῷ γε ἑνὶ ϛυμβαίνει. Optimo ſenſu. quod & poſtea vidi aliis obſeruatum. Non, inquit, Fabula de vno, vna eſt Fabula. quia vni homini infinita euenire poſſunt: vt Herculi, vt Theſeo.

Pag. 261. v. ϛ ἰλι. ταῦτα γίνεται μάλιϛα τοιαῦτα]

tur. Vides ne colorem quidem eſſe, quo conjungi cum ſuperioribus hæc poſſint. Quid ergo? Noli dubitare, mutilum eſſe locum & defectum. Deeſt tale aliquid, καὶ ἐὰν συμβῇ αὐτοὺς συναπαλλαγῆναι. Hoc modo: ἀκολουθοῦσι γὰρ οἱ ποιηταὶ κατ' εὐχὴν ποιοῦντες τοῖς θεαταῖς· καὶ ἐὰν συμβῇ αὐτοὺς συναπαλλαγῆναι. ἔστι δ' οὐχ αὕτη ἀπὸ τραγῳδίας ἡδονή, ἀλλὰ μᾶλλον τῆς κωμῳδίας οἰκεία· ἐκεῖ γὰρ ἂν οἱ ἔχθιστοι ὦσιν ἐν τῷ μύθῳ, οἷον Ὀρέστης καὶ Αἴγισθος, φίλοι γενόμενοι ἐπὶ τελευτῆς ἐξέρχονται, καὶ ἀποθνήσκει οὐδεὶς ὑπ' οὐδενός. Qui duplicem faciunt Conſtitutionem, aliquid populo tribuunt, &, vt ipſe magiſter loquitur, κατ' εὐχὴν ποιοῦσι τοῖς θεαταῖς. quia aliter exitus eſt placidior & felix. vt Vlyſſis, vt Electræ. qui vero duos inter ſeſe contendentes inducunt, qui mox conciliantur, & placide ſine noxa aut cæde diſcedunt, multo magis. Sicut in Ajace Sophoclis, Teucer & Menelaus ac Agamemnon, qui mox interuentu Vlyſſis conciliantur. Quanquam veniam in iſto dramate ſcriptor maximus meretur, quia extra τὴν σύστασιν, ſiue ipſam ſit Conſtitutionem Fabulæ, quæ nihil eſt aliud, quam inſania Ajacis & mors. Reliqua extendendi Dramatis cauſa à poëta ſunt addita, ne in commiſſione aut deficeret, aut alias non æquaret Tragœdias. Hoc ergo populo placet, verum perperam. non enim Tragœdiæ

diæ propria voluptas talis, ſed Comœdiæ. cujus propria eſt voluptas illa, inquit magnus doctor.

P. 278. v. σωτη. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπιθέντα ἤδη τὰ ὀνόματα] Scribe, μετὰ δὲ ταῦτα ἐπιθέντα ἤδη τὰ ὀνόματα.

P. 280. v. Πηλεῦς. τὸ δὲ τέταρτον· οἷον, αἵ τε Φορκίδες, καὶ Προμηθεύς] Scripſi τὸ δὲ τέταρτον εἶδος, οἷον αἵ τε Φορκίδες, &c. Hæc enim quarta Tragœdiæ ſpecies, cum tota Conſtitutio & perſonæ, mere ſunt fabuloſæ. vt, ſiquis Centauros in ſcenam inducat, aut Phorcydas, & de talibus totum conficiat Drama. aut quæ apud inferos eſſe à poëtis finguntur, repræſentet.

Ibid. v. ποιη. ἑκάστου τῷ ἰδίῳ ἀγαθῷ] Scribe ἑκάστου τὸ ἴδιον ἀγαθὸν ἀξιοῦσι τὸν ἕνα ὑπερβάλλειν. quod & Victorio in mentem venit.

Ibid. v. φω, καὶ μὴ ποιεῖν ἐποποιϊκὸν σύστημα τραγῳδίας] Ita edidi, cum peſſime vulgo ederetur, τραγῳδίαν.

P. 281. v. ἐν δέ. ἐν δὲ ταῖς περιπετείαις καὶ ἐν τοῖς ἁπλοῖς πράγμασι στοχάζεται ὧν βούλεται θαυμαστῶς] Ita edidi, cum vulgo στοχάζονται & βούλονται legeretur. vt ad Agathonem hoc referatur.

P. 285. v. ἐπὶ τῶν. ἐπιεικείας ποιεῖν παράδειγμα ἢ σκληρότητος δεῖ] Ita ſumo, quaſi dictum eſſet, ἐπιεικείας μᾶλλον ποιεῖν παράδειγμα ἢ σκληρότητος δεῖ. quod imprimis Attica

ca

ca venuſtate viri, etiam in dicendo diuini & caſtigatiſſimi ſermonis, eſt digniſſimum.

P.286. v. τῆς μεθ'. ἔστι δὲ κατὰ τὴν διάνοιαν ταῦτα] Scribe, ἔστι δὲ τὰ κατὰ τὴν διάνοιαν, &c.

Ibid. v. δῆλον, δῆλον δὲ, ὅτι καὶ ἐν τοῖς πράγμασιν] Malui, ὅτι καὶ ἐν τοῖς δράμασιν. & deinde ſcribe, ἐπὶ τῶν αὐτῶν εἰδῶν δεῖ χρῆσθαι.

Ibid. v. γνεσθαι. λόγον. τί γὰρ ἂν εἴη τοῦ λέγοντος ἔργον, εἰ μὴ φαίνοιτο ἡδέα, &c.] Scripſi, ᾗ ἰδία quod & doctiſſ. Madius jam ante vidit. Fruſtra enim eſſet orator, niſi in hoc omne ſtudium ponere illi liceret, vt orationis, quam exprimit, emineret forma.

P. 288. v. μᾶλλον. καὶ τόποις, καὶ δασύτητι] Scribe, καὶ τύποις. quod ſecutus fui.

P. 289. v. ἄσημ. ἢ οὔτε κωλύει, οὔτε ποιεῖ φωνὴν μίαν] Ita edidi è Mſſ. cum vulgo κωλύει legeretur.

Ib. v. πεφυκυῖαν. καὶ ἐπὶ τῶν ἄκρων, καὶ ἐπὶ τοῦ μέσου, ἢ μὴ ἁρμόττῃ ἐν ἀρχῇ λόγου, τιθέναι καθ' αὑτήν] Ita edidi è libris Mſſ. Robortelli fidem ſecutus, cum ante legeretur, τιθέναι καθ' αὑτήν. Hæc enim ſi non vera ac genuina, certe perſpicua eſt lectio. non enim dico, quam probetur mihi.

Ibid. v. φων. σημαντικῶν δὲ] Ita edidi ex optimis libris, cum ante vitioſiſſime ederetur, σημαντικῶν δὲ, ποιεῖν πεφυκυῖα μίαν φωνήν.

P. 290.

P. 290. v. ἐχρῶ. χρώμ. ὡς καὶ αὐτὸ αὐτὸ σημαίνει] Scribe, ὡς καὶ αὐτὸ καθ' αὐτὸ σημαίνειν. Verum aliquanto melius fortaſſe, quod olim in libro meo annotaram, ἐν γὰρ τοῖς διπλοῖς οἷς χρώμεθα, οὐδὲν αὐτὸ καθ' αὐτὸ σημαίνει.

P. 291. v. οἷον. οἷον τὰ πολλὰ τῶν Μεγαλιωτῶν] Deſperant de hoc loco omnes. Neque ego tentandum puto; *ſi quid corrigere eſt nefas.* Hoc autem ab aliquo manu exarato codice forte expectandum fuerit.

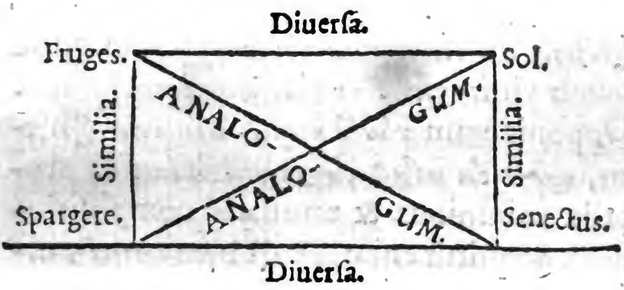
P. 293. v. πεπαρ. καὶ ἐνίοτε προστιθέασιν ἀνθ' οὗ λέγει πρὸς ὅ ἐστι.] Certum eſt, non eſſe locum, qui magis fatigauit interpretes. Senſus Philoſophi talis eſt. In tranſlationibus, inquit, addi nonnunquam illud ſolet ad quod aliquid proportione refertur; ſiue, pro quo in tranſlatione ponitur; niſi nomine deſtituatur. Exempli gratia, Phiala eſt Bacchi, clypeus eſt Martis: quia autem phiala ſe habet ad Bacchum, ſicut clypeus ad Martem, transferemus phialam ad Martem, clypeum ad Bacchum : aut potius, phialam pro clypeo, clypeum pro phiala ponemus. Hic eſt ὄνομα πρὸς ὅ ἐστι, ſiue ὄνομα ἀνάλογον, clypeus, qui eſt Martis, & phiala, quæ eſt Bacchi. Ideoque vtrinque procedit tranſlatio. vtraque enim vox ἀνάλογος datur. Interdum, inquit poſtea, deeſt

deeſt alterum proportionis nomen, & tantum vna ex partie fit tranſlatio. *Sic agricola, cum fruges jacit, dicitur ſpargere: Sol* autem, cum radios jacit aut lumen, *proprium* quo id ſignificetur non habemus nomen. Ergo aliquid à frugibus transfertur ad Solem, nihil à Sole ad fruges poteſt transferri: ſicut id, quo vtitur Bacchus, refertur ad Martem, id quo Mars vtitur, refertur ad Bacchum. Quare cum in eo ſe habeat ſecundum ad primum, ſicut quartum ſe habet ad tertium, & quartum ponatur pro ſecundo, ſicut ſecundum ponitur pro quarto, hic, vt proportio manet, ita tollitur tranſlatio; non defectu rei quæ manet, verum vocis, quæ non datur. Scribe, ϗ ἐνίοτε προστιθέασιν, ἀνθ' οὗ τοὔνομα ἔχει, πρὸς ὅ ἐστι. More Ariſtotelico, ἐλλειπτικῶς ϗ βραχυλόγως: & aliquantum inuerſo ordine. pro, ϗ ἐνίοτε προστιθέασι τοὔνομα πρὸς ὅ ἐστιν, ἀνθ' οὗ ἔχει. Quia ſuauior eſt compoſitio. de quo ſupra dicebamus. Id autem plane conuenit cum eo quod ſequitur, ἐνίοις δὲ οὐκ ἔστιν ὄνομα κείμενον τὸ ἀνάλογον, ἀλλ' ὁμοίως, &c. Exemplum hoc ſit, quanuis valde feſtinemus, & quidem prius prioris, quod eſt perfectum. Dies, vita, ſenectus, veſper, quatuor ſunt nomina, quorum ratio & natura, ſi ſeorſim conſideres, eſt diuerſa. Proportio autem ea, quæ inter ſe non conueniebant ſeor-

ſeorſim, inter ſe, dum alterum alteri attribuit, conjungit. hoc modo:

Dicam enim, veſperam eſſe ſenectutem diei, & ſenectutem eſſe veſperam vitæ. Alterum tale:

Dicam enim, Solem ſpargere lumen, quod eſt frugum, nihil autem dicam de frugibus, quod eſt Solis. Non enim extat nomen. Et tamen ſimilia ſunt Sol, & quod dicere non poſſum, quemadmodum ſpargere & fruges.

P. 394. v. στιχ. οἷον, εἰ τὴν ἀσπίδα εἴποι φιάλην, μὴ Ἄρεως ἀλλὰ οἴνου] Omnino puto legendum, οἷον εἰ ἀσπίδα εἴποι τὴν φιάλην, μὴ Ἄρεως, ἀλλὰ οἴνου. quod & expreſſi.

P. 295. v. λοιπὰ. τελ. & ὅσα ἐκ τούτων ἀφώνων σύγκει ται] Scribe, ἐκ τοῦ τῶν ἀφώνων. Niſi magis placeat, quod Madius exiſtimat: καὶ ὅσα ἐκ τούτων τῶν ἀφώνων, &c. Neque dubitandum eſt, quin hic quædam deſint.

Ib. v. τ. ὥς τε ἴσα ſυμβαίνει] Quæ hic prætermiſſa. Vide doctiſſimum Madium, qui emendat: ὥστε οὐκ ἴσα ſυμβαίνει πλήθει εἰς ὅσα τὰ ἄῤῥενα καὶ τὰ θήλεα. τὸ γὰρ ψ καὶ τὸ ξ, καὶ ν, ρ, τ, ταῦτά ἐστιν. Verum iterum moneo, non eſſe dubitandū quin nonnulla, & fortaſſe compluſcula, in toto hoc loco deſint. Itaq; ἐπέχω.

P. 297. v. τα. καὶ ἡ μὲν οὖν τ τῶν ὀνομάτων ſύνθεσιν, οὐχ οἷόν τε τοῦτο ποιῆσαι] Scribe, quod nemo vidit, τὴν τῶν κυρίων ὀνομάτων ſύνθεσιν. Opponit enim τὴν τῶν κυρίων ὀνομάτων ſύνθεσιν, καὶ τ ἐκ μεταφορῶν συγκειμένην. ex propriis nominibus & tranſlatis compoſitionem. Sequitur enim, κατὰ δὲ τ μεταφορῶν, ἐνδέχεται.

Pag. 298. v. ή. ἢτι Χάρει εἶδον] Totum hunc locum conclamatum jam olim fuiſſe, fidem fecerint, quæ ad faſtidium vſque à doctiſſimis viris ſunt notata. Quorum nemo eſt, qui non potius conatum nobis ſuum quam ſucceſſum probauerit. Vbique Homero acutiſſimus patrocinatur doctor, qui cum vellet ἐκβάλλειν τῶν ἐν ἤθει κατὰ τὴν λέξιν, h. e. à vulgo in vocibus recedere, ſummo judicio τὰς τῶν ὀνομάτων ἐπεκτάσεις & ἐξαλλαγάς, extenſiones

ſiones vocum ac mutationes adhibuerat. Quæ res poëticæ orationi τὸ σεμνὸν, & ſingularem illam majeſtatem addit, quam non ſine ſtupore in Homerica dictione admirantur eruditi. Parum æqui judices dicebant, nihil facilius eſſe, quam pedibus inſtruere verſum, ſi vtrunque liceret, & extendere pro libitu vocem, & mutare. Inter illos Socraticus Euclides erat, qui, quod in Homerica poëſi reprehenderat, vbi minus excuſandum erat, in Dialogis ſuis commiſerat. nam & nonnunquam voces poëtarum more extendebat, ac κατακόρως & ad tædium vſque, vtpote in ſoluta oratione, ad poëticum dicendi modum deflectebat. Exempla hujus rei duo adfert. Alterum ita eſt ſcribendum: ἤ τοι Χάρην εἶδον Μαραθῶνάδε βαδίζοντα. Alterum fortaſſe magis corrupte, minus tamen quam editur, hoc modo in manu exaratis legitur codicibus, οὐκ ἂν γ' ἐρώμενος ἐκείνου ἐξελιβόρειζες; cum interrogandi nota. vt ſit fortaſſe, τὸν ἐκείνου νῦν ἐξελιβόρειζες; Quæ verba è Dialogis illius ſine dubio, non, vt eruditiſſimi viri vitioſa decepti lectione exiſtimarunt, è poëmate aliquo deſumpta ſunt. quippe, qui ἰαμβοποιήσας, in ſuperibus legerant. Quare totum locum, prout eſt ſcribendus, apponemus: ὥστε οὐκ ὀρθῶς ψέγουσιν οἱ ἐπιτιμῶντες τῷ τοιούτῳ τρόπῳ τῆς διαλέκτου,

λέξεως, καὶ διακωμῳδοῦντες τὴν ποίησιν. οἷον, Εὐκλείδης ὁ ἀρχαῖος, ὡς ῥᾴδιον ποιεῖν, εἴ τις δώσει ἐκτείνειν καὶ ἐξαλλάττειν ἐφ᾽ ὅσον βούλεται, ἄμφω ποιήσας ἐν αὐτῇ λέξει· οἷον, ἤτοι Χάρην εἶδον Μαραθῶνάδε βαδίζοντα· καὶ οὐκ ἄν γ᾽ ἐράμενος τὸν ἐκείνου νῦν ἐξελλεβόριζες; Peculiariter autem hoc in toto iſto libello euênit, v interdum plures voculæ exciderint. Quæ res ſub Ariſtotelica dicendi breuitate nonnunquam fallit, & acuto etiam homini imponit. vt hoc loco iſta, ἐξαλλάττειν. Quo poſito, arcem erroris expugnauimus, qui omnes luſit. Sequitur enim, pro ἰαμβοποιήσας, ἄμφω ποιήσας, legendum. Nam quod optimus Victorius, cum verſus non inueniat, ad mordacitatem hoc trahat, *non* eſt tanti, vt vel occupare nos debeat. Præterea, inter τοὺς ἰαμβοποιοὺς numerari Euclidem nuſquam inuenimus: quamuis Tragœdias feciſſe ſciamus: cum non ignoremus, quomodo ea voce Ariſtoteles vtatur: qui, vt plurimum Comicis ac Tragicis τοὺς ἰαμβοποιοὺς opponit. Vt ecce ſupra: ἐπὶ μὲν οὖν τῆς κωμῳδίας ἤδη τοῦτο δῆλον γέγονε. συστήσαντες γὰρ τὸν μῦθον διὰ τῶν εἰκότων, οὕτω τὰ τυχόντα ὀνόματα ἐπιτιθέασι, καὶ οὐχ᾽ ὥσπερ οἱ ἰαμβοποιοὶ περὶ τῶν καθ᾽ ἕκαστον ποιοῦσιν. ἐπὶ δὲ τῆς τραγῳδίας, τῶν γενομένων ὀνομάτων ἀντέχονται. Præterea, neque dictio, nec ſtructura, neque res conueniunt Tragœdiæ.

W

vt ex Tragœdiis illius ſumpta eſſe exiſtimemus. Ne interea dicam, nemini de ratione verſuum conſtare. Verum enimuero, non potuit magis illuſtria, quibus probaret duo eodem in loco commiſiſſe Euclidem, quæ in Homero reprehenderat, exempla hic adducere Philoſophus. Primo enim ſingulæ prope voces ἐξηλλαγμέναι ſunt & poëticæ. Secundo ἐπεκτάσεις manifeſtæ. vt in voce Μαραθῶναδε, & ἐξελλεβόριζες. Adde, quod tota σύνθεσις, quam Stoici σύνταξιν τῶν τοῦ λόγου μορίων dixerunt, ita eſt poëtica, vt in verſum prope ignarus inciderit ſcriptor. Quod, cum vehementer à Rhetoribus damnetur, interdum euenire ipſis ſolet. ſicut Tullio & aliis. Non autem mirum eſt, Ariſtotelem, qui ex omnibus Euclidis libis eligeret quæ vellet, talia inueniſſe exempla. Nam ad dictionem quod attinet, cum Platone & Xenophonte commune hoc habuit: qui ſæpe ποιητικώτεροι, ἢ κατὰ τὴν πεζὴν λέξιν ſunt. quod jam ad tædium vſque Græci notarunt. Tota autem reprehenſionis vis in eo conſiſtit: quod quæ in poëta Euclides damnaret, ea ipſe ἐν αὐτῇ τῇ λέξει committeret. Ita nunc τὴν πεζὴν λέξιν dixit. quæ res etiam glaucomam interpretum objecit oculis. Halicarnaſſeus Dionyſius: ὧν μὲν οὖν στοχάζονται πάντες οἱ σπουδῇ γράφοντες μέτρον ἢ μέλος, ἢ τὴν λεγομένην λέξιν,

ξιν, ταῦτ' ἐστιν. Vbi, ἡ λεγομένη λέξις, diſerte τῷ μέτρῳ καὶ μέλει opponitur. Ita hic ab Ariſtotele eſt factum. vt & infra, cum dicitur, τὸ ἰαμβεῖον μάλιστα τὴν λέξιν μιμεῖσθαι. Fieri autem poteſt, vt poſteriora ex Enclidis Ἐρωτικῷ ſint deſumpta. Hæc mea eſt de toto hoc loco ſententia. Si quis melius conjexit, eum vatem perhibebo optimum.

P. 301. v. περί. Περὶ δὲ τῆς διηγηματικῆς καὶ ἐν μέτρῳ μιμητικῆς] Scribe, καὶ ἐν ἑξαμέτρῳ μιμητικῆς. quod eſt certiſſimum. *Supra*, Περὶ μὲν οὖν τῆς ἑξαμέτρου μιμητικῆς. vel, vt alii legunt, τῆς ἐν ἑξαμέτροις μιμητικῆς. Porro nihil majorem tranſpoſitionis, quæ in libro iſto crebræ ſunt, occaſionem præbuit & anſam, quam quod in diſtinctione capitum, ea quæ cohærebant, à ſe mutuo diuulſa ſint, ſicut hoc loco. Quę ita conjunxerim: Περὶ μὲν οὖν τῆς τραγῳδίας, καὶ τῆς ἐν τῷ πράττειν μιμήσεως, ἔστω ἡμῖν ἱκανὰ τὰ εἰρημένα. Περὶ δὲ τῆς διηγηματικῆς καὶ ἐν ἑξαμέτρῳ μιμητικῆς, ὅτι δεῖ τοὺς μύθους καθάπερ ἐν ταῖς τραγῳδίαις συνιστάναι δραματικούς, &c. Certe & hoc caput alienum occupaſſe locum, vix eſt vt dubitem. Quomodo enim hactenus de Tragœdia egit? Profecto, τὰς λέξεις καὶ τὰ ὀνόματα, de quibus in ſuperioribus, non ſeorſim in Tragœdia, verum ſimul & ſemel, prout in diuerſis imitandi ſpeciebus ſe habent, conſiderauit. Vel illorum, quæ ſuperiori capite

circa

Digitized by Google

circa finem habebamus, meminerit hic lector, τῶν δὲ ὀνομάτων τὰ μὲν διπλᾶ μάλιστα ἁρμόττει τοῖς διθυράμβοις· αἱ δὲ γλῶτται τοῖς ἡρωϊκοῖς, αἱ δὲ μεταφοραὶ τοῖς ἰαμβείοις. & multa talia. Vt cum Homeri verſus, Æſchyli item & Euripidis, ſimul conſiderauit; & quatenus ſingula ſingulis conueniant, oſtendit.

P. 306. v. λα. καὶ δὴ καὶ ὅτι μόνος τῶν ποιητῶν οὐκ ἀγνοεῖ ὃ δεῖ ποιεῖν αὐτόν.] Secutus ſum hanc lectionem, quæ & ferri poteſt. Tamen, neſcio quomodo, magis arridet, οὐκ ἀγνοεῖ ὃ δεῖ εἰπεῖν αὐτόν. & ſequitur, αὐτὸν γὰρ δεῖ τὸν ποιητὴν ἐλάχιστα λέγειν.

P. 307. v. πρωτ. ἔπειτα τὰ περὶ τὴν Ἕκτορος δίωξιν] Scribe, ἐκεῖ τὰ περὶ τὴν Ἕκτορος δίωξιν.

Ibid. v. οἷον. οἴονται γὰρ ἄνθρωποι, ὅταν Totus iſte locus, mirum quantum negotii quantum moleſtiæ exhibuerit interpretibus. Hoc inter eruditos conſtat, eam intelligi fallaciam, quæ παρὰ τὸ ἑπόμενον à Philoſopho in Elenchis vocatur. ὅταν, inquit ibi, τουδὶ ὄντος ἐξ ἀνάγκης τόδε ᾖ, καὶ τοῦδε ὄντος οἴονται καὶ θάτερον ἐξ ἀνάγκης εἶναι. Quæ verba cum hoc loco plane conueniunt. quippe quæ in reciprocatione conſequentiæ conſiſtit, cum id non conuertitur, quod conuerti poſſe putamus. Variam autem è codicibus manu exaratis lectionem attulit doctiſſimus Madius. quem qui volet

con-

Digitized by Google

conſulet. Fruſtra tamen, niſi fallor. q
& aliquid hic aliter ſola conjectura l
gendum exiſtimat. Quare, ne quid eru
ditos amplius excruciet, totum locum
ita emendent: οἴονται γὰρ ἄνθρωποι, ὅταν τουδὶ
ὄντος ἢ γινομένου τοδὶ γίνηται, εἰ τὸ ὕστερόν ἐστι, καὶ τὸ
πρότερον εἶναι ἢ γίνεσθαι. τοῦτο δέ ἐστι ψεῦδος. ἐ
εἴη αὖ τὸ πρῶτον ψεῦδος. ἀλλὰ γὰρ τούτου ὄντ
οὐκ ἀνάγκη εἶναι, ἢ προσεῖναι τοῦτο. Senſus eſt
talis. Qui pallere hominem videt, judica
eum amare, quia poſterius illud pallere ſe-
quitur illud prius quod eſt amare. quia ergo
poſterius illud euenit, vt palleat qui amat,
judicant, prius adeſſe ſemper: & fieri, vt qui
pallet, vice verſa, amet. aut vbi pallor eſt.
ibi ſit amor. hoc autem falſum *inquit*. Ita
que prius illud ibi falſum erit, amare eum
ſemper, qui pallet. Nam cum hoc ſit aliud,
neque recte conuertatur, hoc aut eſſe aut
fieri aut adeſſe non neceſſe eſt. Non enim
qui pallet, neceſſario amat: quia qui amat
is pallet. Sed, inquit, animus noſter, quia
hoc verum eſſe nouit, pallere nimirum eum
qui amat, quod eſt poſterius, illud, quod
amorem ſequitur, etiam prius ſemper ve-
rum eſſe male colligit: vt, nimirum, amet,
qui pallet. Eadem ratione Homerum πα-
ραλογίζεσθαι, & venuſte imponere lectoribus
oſtendit.

P. 309. v. οἷκ. ταῦτα δὲ ἐξαγγέλλεται λέξει

καὶ

καὶ γλώτταις] Scio quid velint interpretes. Ego vero nullus dubito ſcripſiſſe Philoſophum: ταῦτα δ' ἐξαγγέλλεται κυρίᾳ λέξει ἢ καὶ γλώτταις. Cum præſertim ſæpius incuria librariorum interciderit in hoc libello vox iſta. Sic ſupra, τὴν ὀνομάτων σύνθεσιν, pro τὴν τῶν κυρίων ὀνομάτων σύνθεσιν.

P.310.v. κϛ. εἰ μὲν γὰρ προείλετο μιμήσασθαι ἀδυναμίαν] Scribe, κατ' ἀδυναμίαν. Cæterum, non vt vulgo peſſime editur, ſed vt in manu exarato codice leguntur, quo vſi ſunt viri docti, hæc edidi. Certe Philoſophus, ἀδυναμίαν in poëta qui imitatur, τὸ ἀδύνατον ſtatuit in artibus, quas imitatur. Neque modo recte ſentit, ſed & accurate loquitur. Vide, quæ περὶ ἀδυναμίας doctiſſimus & ornatiſſimus huc congeſſit Victorius.

Pag.311.v. τέλους. τὸ γὰρ τέλος εἴρηται.] Scribe, τὸ γὰρ τέλος εὕρηται.] Grauiter hic, tanquam in loco ἀνιάτῳ, & qui nulla ope poſſit conualeſcere eruditiſſimnus ſe torquet Victorius. Ita vt etiam aliquid deeſſe ſuſpicetur. Nullus enim, inquit, ſatis idoneus hinc ſenſus colligitur.

P.311.v ἀλη. οἷον καὶ Σοφοκλῆς ἔφη, αὐτὸς μὲν οἵους δεῖ ποιεῖν, Ευριπίδην δὲ οἷοί εἰσι.] Vellem qui prolixiſſimos & eruditiſſimos in libellum hunc commentarios ſcripſerunt, paulo diligentius hunc locum excu-

tere ſuarum partium putaſſent. Nouum a acutiſſimo doctore problema, ſiue objectio, ſeu tu reprehenſionem malis, ponitur cujus hic jam ſequitur exemplum & ſolutio. Si verba ſequimur; mens erit talis. Sophoclem accuſabat imperitus quidam, quod in imitando ſibi veritatem non proponeret: reſpondebat, ſe, quales oportet, Euripidem, quales eſſent, introducere. quæ ſolutio, ſi recte concipitur, non tam ſoluitur problema, quam inane fuiſſe oſtenditur. Qui enim, quales oportet, repræſentat; finem conſecutus eſt. Item, qui non vere, quod in problemate erat, repræſentat, ne quidem vt oportet. Et ſi, vt oportet, jam vere. Si quis autem dicat: Sophoclem hoc voluiſſe; ſe meliores quam *ſunt noſtro* tempore, imitari, Euripidem autem ſimiles; quis diſcrimen vnquam hoc ſtatuit? Tragœdia enim omnis *βελτίους βούλεται μιμεῖσθαι τῶν νῦν*, id eſt, ***meliores quam ſunt nunc***, ait ipſe vir divinus, ***imitari*** vult: ſicut *χείρους* ſeu ***deteriores***, Comœdia. Certe Agamemnonem imitatur Euripides, ſicut Sophocles. Eodem modo *τῇ προαιρέσει*. quanuis *κατ' ἀδυναμίαν* interdum aliter Euripides. Sic, exempli gratia, in Iphigenia in Aulide, multa heroi illi infra dignitatem, vt alias, volente Deo, dicemus, tribuuntur. Sed nihil hic de illis Ariſtoteles. Totus lo-

cus

Digitized by Google

us ita eſt legendus: Πρὸς δὲ τούτοις ἐὰν ἐπιτιμᾶται, ὅτι οὐκ ἀληθῆ· ἀλλ' οἷα εἶναι δεῖ. οἷον καὶ Σοφοκλῆς ἔφη, αὐτὸς μὲν οἵας εἶναι δεῖ ποιεῖν, Εὐριπίδην δὲ οἷαι εἰσί. Euripidem *μισόγυνον* fuiſſe, certe in ſcena, nemo ignorare poteſt, qui aut fabulas illius aut Ariſtophanis lepores legit vnquam. Omnia enim fœminarum in apertum proferebat crimina, & plerunque introducebat peſſimas. vt Phædras, Medeas, Clytemneſtras, Hermionas, alias. Contra Sophocles, honeſtas fere aut graues. vt, Tecmeſſas, Electras, Antigonas, Cum vulgaris autem ſit opinio, *Fœminas plerumque eſſe peiores*; quidam Sophocli objiciebat, quod in exprimendis fœminarum moribus à vero recederet, cum decorum obſeruaret Euripides. Ille eleganter de vtroque reſpondit: ὅτι αὐτὸς, οἵας δεῖ εἶναι ποιεῖ, Εὐριπίδης δὲ οἷαι εἰσί. Iam aliud eſt, οἵας δεῖ εἶναι, quam οἵους δεῖ. Alterum enim ejus eſt qui imitatur, alterum vero ad ſubjectum imitationis refertur.

P. 312. v. ἀλη. ἀλλ' ἔτυχεν, ὥσπερ Ξενοφάνης. ἀλλ' οὔ φασι τάδε] Satis conſtat, alterum ἀλλὰ à mala manu eſſe. Hoc ſi ejiciatur, in reliquo Victorio aſſentior, legendum: ἀλλ' ἔτυχεν, ὥσπερ Ξενοφάνης, οὐ σαφῆ τάδε. Ipſos Xenophanis verſus Victorius adducit: qui videndi ſunt, & lectionem confirmant.

P. 313. v. τό. τὸ γὰρ Πάντες, ἀντὶ τοῦ Πολλοί]

Nihil tale in ſuperioribus fuiſſe puer vid. Ergo certum eſt, Homericum deſidera locum in quo πάντες ſint οἱ πολλοί. Vt, exempli gratia, Iliados primo, Iupiter cum ad Æthiopas cœlo relicto proficiſci fingitur, addit poëta:

---- θεοὶ δ' ἅμα πάντες ἕποντο.

Hic cauillator aliquis objicere poëtæ poſſet: Si Dii omnes Iovem ſunt ſecuti, ergo cœlum ſine Diis fuit. Hujus προβλήματος λύσιν nunc proponit magnus magiſter: & oſtendit: ὅτι οὐ κυριολογεῖ, ἀλλὰ μετήνεγκε ποιήσας, vt alibi loquitur: id eſt, non propria, ſed tranſlata vſum voce. Omnes enim, inquit, ſunt multi. & cauſam addit: τὸ γὰρ πᾶν πολύ τι. Aliter Robortellus. cui hic quidem nihil credo.

P. 315. v. λαμβά. καὶ αὐτοὶ καταψηφισάμενοι] Operæpretium eſt videre, quam miſere hic eruditiſſimus hæreat Victorius, Riccobonus, & alii. Scribe καταοφισάμενοι. Fruſtra quoque eſt Robortellus. Verſionem noſtram cum illorum confer. nullo opus erit commentario.

Ib. v. χίζον. καὶ ὡς οὐκ εἰρηκότες ὅ, τι δοκεῖ, ἐπιτιμῶσιν] Fruſtra hic quoque Italorum doctiſſimi, qui in hoc libello ætatem egerunt, ſe torquent. Ac Victorii quidem ornatiſſimi doctiſſimique ſenis, cum præſertim verſionem ejus legimus, ex animo nos miſere-

ceret. Alios miramur, qui cum neminem, ne in Italia quidem orbis terrarum regina, & ſcientiarum omnium matre, ſecum conferendum eſſe ſibi perſuaderent, tamen toties ſcripſerunt quæ nec ipſi intelligunt, cum præcipue verba Ariſtotelis Latine reddunt; nedum iſti Flandri & eorum vicini Batavi ea capiant. quos Robortellus pingue quid ſonare ait, cum Latine loquuntur. Et vt

Veruecum in patria craſſoque ſub aere natos,

in vniuerſum damnat. Quare non mirum erit, ſi quod illis euênit, quibus neque tempus defuit, ingenium vero etiam ſuperfuit, nos quoque interdum labamur. Non enim mentiendum eſt, omnia hæc vno aut altero die nobis nata ſunt, quo cum operis typographorum paria facere conati ſumus. Sed vt viros doctiſſimos abſoluamus, legendum eſt: καὶ οὐκ εἰρηκότι ὅ, τι δοκεῖ, &c. *Et, quia non dixit quod ipſis videtur, accuſant eum, ſi hoc pugnet cum opinione ipſorum.*

Pag. 316. v. μετ. πρὸς δόξαν ἅ φασι τἄλογα] Scribe cum doctiſſ. Madio: πρὸς δόξαν ἃ φασί. τὰ ἄλογα δέ. Eſt enim tertius τῆς λύσεως τῶν προβλημάτων modus, ſi ad opinionem referamus, id quod præter rationem à Poëta eſt ſcriptum, atque ea ratione excu-

 ſemus.

ſemus. Ea autem ſunt quæ vulgo dicuntur aut creduntur.

Ibid. v. τὰ δὲ ὑπεναντία, ὡς εἰρημένα.] Viri eruditi fluctus in ſimpulo hic excitant. & doctiſſimus Victorius vt interpretetur, quid ſit illud ὡς εἰρημένα, multum ſe macerat. Scribendum, quo nihil ſimplicius pote, τὰ δὲ ὡς ὑπεναντία εἰρημένα. Mirum eſt non tandem aſſueuiſſe libelli hujus mendis, qui nunquam eum é manibus depoſuerunt.

Ibid. v. τί. καὶ ὡσαύτως, ὥστε καὶ τουτί.] *Puto* geminatam eſſe vocem primam: *quæ le*uiter poſtea immutata, ſenſum turbauit. Poſſem alia ingenioſe excogitare, ſed nihil eſt neceſſe.

Pag. 317. v. ἀλο. ὥσπερ Εὐριπίδης τοῦ Αἰγήτου πονηρίᾳ] Non diſplicet, quod in margine ſui codicis inueniſſe ſe teſtatur Victorius, Αἰγίσθου: vt ſit, τοῦ Αἰγίσθου πονηρίᾳ, ὥσπερ, &c. Quamuis non ſuccurrat, in quo Dramate iſta tractauerit Euripides, cum Stobæus ad LXXX. plus minus paſſim laudet, qui in hac parte longe Athenæum antecedit. Superioribus ex Andromache Euripidis exemplum ſummus addidiſſe poterat præceptor. vbi non diſſimilem Menelai πονηρίαν exhibet, donec à Peleo reprimitur: cum nihil eſſet neceſſe. Sed de his, volente Deo, multis, ſi aliquando opus noſtrum pertexamus: in quo omnia Græ-

Græcorum ac Latinorum Tragicorum vitia excutiemus & virtutes. quod à Cæſare Scaligero viro incomparabili eſt prætermiſſum.

Ibid. v. *αἱ. αἱ δὲ λύσεις ἐκ τῶν εἰρημένων ἀριθμῶν σκεπτέαι*] Nemo, niſi me animus fallit, ita Græce aut Latine loquatur, nedum Ariſtoteles. Quinque poſuerat modos, è quibus poëtarum ducerentur reprehenſiones. Duodecim poſtea ſolutionum ponet: id quod nondum fecit. Ergo, ſi Victorio & qui vbique eum ſequitur, Riccobono credimus, illos ſolutionum modos, numeros vocauit. Et quidem, antequam numerum poſuit. nondum enim dixerat, quot eſſent. Hæc dubitatio notam illam eruditiſſimo ſeni expreſſit, *Ἀριθμοὺς vocat illos: quia numerum eum quem ſignificauit conficiunt.* Atqui neque numerum ſignificauit: neque quæ ad numerum rediguntur, ideo numerus vocantur. Ariſtoteles, exempli gratia, ſex extra dictionem in Elenchis ſtatuit fallacias. An propterea ego dicam, ſex extra dictionem eſſe numeros? Non morabimur lectorem. Legendum eſt, *αἱ δὲ λύσεις ἐκ τῶν εἰρημένων σκεπτέαι. εἰσὶ δὲ ἀριθμῷ δώδεκα.*

Pag. 313. v. *Σκύλλαν. ἡ μὲν τραγῳδία τοιαύτη ἐστὶν, ὡς καὶ οἱ πρότερον*] Ne dubita fuiſſe ſcriptum: *πρὸς τὴν ἐποποιΐαν τοιαύτη ἐστί.*

Pag.

Digitized by Google

Pag. 318. v. ιη. ὡς οὗτοι οὖν ἔχουσι πρὸς αὐτὰς, ἡ ὅλη τέχνη πρὸς τὴν ἐποποιΐαν ἔχει] Scribe, ἡ ἄλλη τέχνη. Nam ſi ἡ ὅλη τέχνη, ejus pars Epopoiia erit, quæ genere eſt diuerſa: quod hic profitetur vir ſummus. Dramaticen autem intelligit: cujus diuerſæ rurſus ſunt ſpecies: quæ externo apparatu & hiſtrionia fulciuntur. ἡ ἄλλη, ἡ λοιπή.

AMICO LECTORI
De mendis Typhographicis.

Mendas typographicas, Amice Lector, ſerio te autor rogat vt emendes. Vt cum in lemmate capitis 14 De Conſtit. Tragœdiæ verba illa, *vt æquales ſint*, mores nempe, prætermiſſa ſunt. quod alibi tamen emendatur. quemadmodum Capitum numerus alibi turbatus: cum pro 16. reponendum ſit 15. & pro 17. 16.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

υπαρογραφος sordidarum, ad humilium rerum pictor.

Digitized by Google